

ché du désir de faire pénitence, qu'il se rendit à Clairvaux pour y embrasser la vie monastique. C'est lui-même qui nous apprend ces circonstances dans une assez longue lettre qu'il écrivit, pendant son noviciat, à C. Prévôt de l'église de Noyon. Cet ami et d'autres, attachés à Pierre, avaient beaucoup appréhendé qu'il ne pût soutenir un genre de vie aussi austère. Il les rassure à cet égard, en protestant qu'il n'a jamais ressenti de joie plus pure et plus constante que celle dont il jouit dans cette sainte solitude. Il leur annonce qu'il touche au moment de ses vœux, qu'il doit prononcer le dimanche après l'Ascension. Vient ensuite le tableau de la régularité qui s'observait à Clairvaux. « Parmi ces pauvres et ces fervents solitaires, dit-il, au milieu desquels j'ai le bonheur de vivre, il y en a qui ont été évêques, d'autres consuls, d'autres illustres, soit par leurs dignités, soit par leurs talents. Vous avez connu Geoffroi de Péronne, Raynald de Térouane, G. de Saint-Omer, Wautier de Lille. Mais qu'ils sont bien différents ici de ce qu'ils étaient dans le siècle ! » A cette description il joint celle de sa vie passée, telle qu'on vient de la donner en raccourci.

Soit qu'on regarde cette lettre du côté des sentiments, soit qu'on l'envisage par rapport au style et à l'érudition, on peut dire qu'elle est une des plus belles du temps. Saint Bernard, lui-même, ne l'aurait pas désavouée. Dom Tissier l'a communiquée le premier au public dans sa Bibliothèque de Cîteaux (t. III, p. 271-276), sur un manuscrit de l'abbaye d'Aumon. Elle a reparu dans la nouvelle édition de saint Bernard, et se trouve la quarante-quatrième parmi ses lettres.

DE AUCTORE OPERUM SEQUENTIUM.

(D. Bertrand Tissier *Biblioth. Patr. Cisterc.*, Bonofonte 1664, fol., tom. VI, pag. 4.)

De auctoritate sequentium operum pauca hæc accipe. Dominus, seu ut alicubi vocatur, beatus Isaac, genere Anglus, professione monachus, cœnobii de Stella in diœcesi Pictaviensi tertius abbas exstitit, sapientiâ et eruditione conspicuus, ut ex libro De anima, et ex multis sermonibus ejus fit manifestum. Synchronus fuit S. Bernardi, ut ex secundo sermone in assumptione, in fine, satis constat. Porro in pluribus sermonibus indicat cœnobium suum in insula esse constitutum; unde consequens est aut Stellense cœnobium olim in insula fuisse situm, aut ipsum alicui alteri cœnobio prius præfuisse. Nam Stellæ illum abbatem aliquando fuisse declarat epistola ad Joannem Pictaviensem episcopum scripta. Neque vero per insulam illam Angliâ potest intelligi: neque enim in Angliâ, sed in Gallia degebat; et ait se exsulem esse in insula illa, et ab omnibus hominibus remotum. An non fuisset exsul in Angliâ: nemo enim exsulat in patria sua, nec in Angliâ remotus fuisset ab hominibus.

SERMONES

B. PATRIS ISAAC,

ABBATIS DE STELLA ORDINIS CISTERCIENSIS.

SERMO PRIMUS.

IN FESTO OMNIUM SANCTORUM.

Videns Jesus turbas, ascendit in montem (Matth. v). Utinam, fratres, et nos quandoque contingat turbas videre, et, illis dimissis, ascensiones in corde disponere! Difficile est in turba turbam videre: turbari autem in turba necesse est; nec turbatus clare videre, aut discernere, vel dijudicare unquam oculis potest. Ideo dimittenda est turba, ut videatur ipsa turba, et judicetur de ipsa turba. Quicumque enim eam bene conspicit, plene contemnit, libenter fugit, libere dimittit. Qui lucem nunquam vidit, nec tenebras unquam agnovit. Sic Omnipotens postquam dixit de tenebris lumen splendescere, tunc divisit inter lucem et tenebras; tunc discrevit, tunc dijudicavit, tunc vocavit lucem diem, et tenebras noctem. *Et vidit, inquit (Gen. 1), quasi antea non vidisset. Sic nimirum sic turbam non vidit, qui*

A super turbam se minime levavit. Turbæ turbam non sensit, turbæ tumultum non audivit, qui solitudinis silentium non gustavit. Dominus meus Jesus, et fortassis solus, potuit in turba non turbatus a turba, videre turbam; quam tamen videns dimisit, et secessit in montem, quo eum turba sequi non poterat: Heu me! fratres, quanti hodie turbas fugere proponunt, eo tamen resident, ubi a turbis itidem inveniuntur, amplius comprimuntur, ita ut fiat novissimus turbæ tumultus pejor priore. Ideo, frater, elonga fugiens, nec recurras ad turbam; sed mane in solitudine, sequere Jesum, subi in montem, dic turbæ: Quo ego vado, non potes venire. Licet, dilectissimi, de terreno aliquo monte, et exteriori quadam turba historia sibi constet, ego tamen mysterium attendo, maxime illud, quod plurimum mores instruat, quod super fundamentum ædificet. Et quamvis materialis turba difficile

vel nunquam esse possit sine turba, mihi tamen validius suspecta est interior quædam turba; et eo quidem ad turbandum efficacior, quo interior. Et propter hanc, frater, in altum egredere, Jesum sequere. Propterea descendit in te, ut post ipsum, et per ipsum supra te ascendas, etiam ad ipsum in te. O grande mysterium! relictis turbis, ascendit in montem. Sequuntur discipuli, et cuncti, et soli. Nunquid omnes omnibus de turba corpore fortiores? An spiritu, quod magis puto, ferventiores; ut quo ibat impetus, illuc graderentur? Sed quid est quod discipulis iterum tam promptis, tam devotis, tam fortibus, tam ignitis, ferme omnibus relictis, in alium montem cum paucis ascendit, quem testatur Scriptura excelsum? (*Matth. xvii.*) Imo quid putamus, fratres, quod aliquando etiam iis ipsis, et aliis, imo omnibus omnino hominibus relictis, solus ascendit in montem orare? (*Matth. xiv.*) Quid sibi volunt ii montes? In primo ascendit docere, in secundo gloriam suam ostendere, in tertio Patrem orare. Nunquid hic est mons domus Domini præparatus in vertice montium? (*Isai. ii.*) Sic fortasse venit saliens in montibus, et transiliens colles (*Cant. i.*). Primo turbas omnes transiliens, cum discipulis salit in montem, secundo ipsos tanquam minores transiliens respectu trium; tertio ubi nemo eum sequi potest, universitatem creaturæ transiliens, solus ad solum, æqualis ad æqualem, Filius ad Patrem. In primo solus Filius auditur; in secundo Filius videtur, Pater auditur; in tertio nemo vidit vel audivit Patrem, nisi Filius; neque Filium, nisi Pater. An forte hæc sunt ineffabilia, quæ non licet homini loqui? Quid si tres montes tres cæli accipi possunt? In primo formatur spiritualis hominum vita, in secundo monstratur angelica, in tertio latet divina. In primo signatur præsens justitia, in secundo monstratur futura gloria, in tertio, tanquam cæli cælo, quo ascendit super occasum, cui Dominus nomen, ad Orientem, gloriosa sibi soli nota Trinitas, et homini assumpto in Deum, lucem habitat inaccessibilem. In ea pace, quæ exsuperat omnem sensum (*Philipp. iv.*), ubi tamen homo ille orat Patrem pro nobis, sicut beatus ait Apostolus, qui assistit vultui Patris (*Hebr. ix.*), et interpellat pro nobis (*Rom. viii.*). Ecce in quanto orat abscondito, qui docuit orare Patrem in abscondito. Fac ergo, frater, absconditum tibi in te; quo fugias a te, si vis in secreto Patrem orare. Audiamus itaque jam nunc de primo abscondito, de primo secreto, de primo cubiculo, de primo cælo, sive monte, quid loquatur in eo Dominus Deus. *Beati*, inquit, *pauperes spiritu* (*Matth. v.*). Relicta est turba: nihil de infirmitate, nihil de vitio, nihil de malitia diei. Totum de virtute vitæ, de beatitudine gloriæ, de regno cælorum sermonem texit. *Beati*, inquit, *pauperes spiritu*. Sapientia sapienter semper agit, et loquitur. Volens post se adolescentulas trahere, septem eis aperuit thecas unguentorum, ut delectatæ odore, currant

A post eum, sicut scriptum est: *Trahe me post te: curremus in odorem unguentorum tuorum* (*Cant. i.*).

B *Et cum sedisset, aperuit os suum. Mihi obtingat sedere cum Jesu, et in monte; sedere ad pedes ejus, et accipere de doctrina illius. In turba stat, et ambulat; agit, fatigatur, premitur, ut quasi non liceat sibi, nec discipulis ejus manducare panem vitæ et intellectus, et aquam sapientiæ bibere, quæ in otio bibitur: et qui minorantur actu, hauriunt eam. Puteus enim altus est. Aperuit os suum. Os, unde osculum petit sponsa (*Cant. i.*). Os pretiosæ supellectilis, in quo erant omnes thesauri sapientiæ et scientiæ absconditi. Os, per quod dies diei eructat verbum. Multi exquisierunt de sapientiâ, multi de beatitudine, sed quia hoc sanctum os non audierunt, nec diem viderunt, palpabiles errorum tenebras incurrerunt; unde nox nocti indicavit falsi nominis scientiam. Aperiens ergo os suum ad cor Jerusalem, loquens ei in solitudine, sive in monte, ait: *Beati pauperes spiritu*. Beatitudinem loquitur ipsa beatitudo, paupertatem factus pauper, Rex regnum, mansuetudinem mitis, consolationem paraclæti, verus panis saturitatem, misericordiam ipsa misericordia, mundiciordiam cordium munditia, pacificentiam et filiationem verus Filius, et natura Filius. Verum Patris Verbum quod est loquitur, divina sapientia quod est docet, dicens: *Beati pauperes spiritu*. Sapienter omnino id priore loco ponit, id omnibus primo proponit, quod omnis querit, quod omnis cupit, quod omnis desiderat, a quo tamen fere omnis exorbitat. Quis enim non vult esse beatus? Cur litigat, pugnat, negotiatur, obsequitur, vexat, vexatur homo universus? Anne, ut quod sibi bonum videtur, et unde aliquatenus beatus sibi videtur, alicunde quoquomodo extorqueat? Eo enim quisque beatum se magis credit, quo quod mavult efficit. Unanimiter ergo omnis homo beatitudinem appetens, sed de ipsa differenter sentiens, alius in voluptate corporis, et suavitate temporali, alius in virtute mentis, alius in agnitione simul veritatis eam positam autumaverunt. Unde omnium doctor, sola charitate sapientibus et insipientibus debitor, primum corrigit errantes, secundo dirigit itinerantes, tertio admittit ad januam pulsantes, sicut ait: *Pulsate, et aperietur vobis* (*Luc. xi.*). Clamat pro devotis Propheta: *Deduc me, Domine, in via tua* (*Psal. lxxxv.*). Clamat pro viatoribus: *Et ingrediar in veritate tua* (*ibid.*). Clamat pro pulsantibus: *Lætetur cor meum, ut timeat nomen tuum* (*ibid.*). Clamat pro devotis: *Deduc me in justitia tua* (*Psal. v.*). Clamat pro viatoribus: *Dirige in conspectu tuo viam meam* (*ibid.*). Clamat pro pulsantibus: *Lætentur omnes qui sperant in te: in æternum exultabunt, etc.* (*ibid.*)*

Itaque Via, Veritas, et Vita, corrigens, dirigens, admittens, sic inchoat: *Beati pauperes spiritu*. Seculi hujus falsa sapientia, et vera stultitia, non intelligens quæ loquitur neque de quibus affirmat,

sententiam ponit : beatos dicit filios alienos, quorum dextera dextera iniquitatis, et os loquens vanitatem : propter promptuaria plena, eructantia ex hoc in illud, oves fetosas, boves crassas, et cætera, quæ ad incertum pertinent divitiarum, et pacis non pacis, et ineptæ lætitiæ, contra quam Sapientia Dei, Filius proprius, dextera Patris, os loquens veritatem, pronuntiat beatos fore pauperes, futuros reges regni æterni. Ac si dicoret : Erratis, corrigendi estis ; beatitudinem quæritis, sed non est, ubi quæritis. Curritis, sed extra viam. Hæc est via, hæc itur ad beatitudinem. Paupertas voluntaria propter me, ipsa est via : regnum cælorum in me, ipsa est beatitudo. Multum curritis, sed male : quanto velocius, tanto longius a via. Paupertas via est, non beatitas. Per viam itur, ut perveniatur. Ne formidemus, fratres : audiamus pauperes pauperem, pauperibus paupertatem commendantem. Experto credendum est. Pauper natus, pauper vixit, pauper obiit. Mori quidem voluit, dives fieri noluit. Credamus itaque veritati de via ad vitam. Si aspera est, brevis est, et beatitudo æterna. Si arcta est, ad vitam ducit, in latitudinem educit. et statuet in loco spatioso pedes nostros. Sed ardua est, quippe sursum itur, ad cælum tenditur. Ideo expeditos fore nos, operæ pretium est, et non onustos incedere. Quid volumus ? quærimus beatitudinem ? Ostendit veritas veram. Quærimus divitias ? Rex regna condonat, et reges facit. Irretivit homines pessima pestis curiositatis ; de facili constat, quod satis est, ad superflua sudatur. Excusant eos a cælestibus nuptiis juga bonum quinque (*Luc. xiv*), in quibus de paupertate sumitur plenitudo, de inopia satis, de extremitate primatus, de vilitate dignitas, de labore quies. Hoc mactavit boves Eliseus, ut expeditus sequeretur Eliam (*III Reg. xix*) : et nos simili forma sequamur Christum. Pausandum est nobis, fratres, hodie hic, ut de secunda virtute die secundo secundum sermonem ordiamur, ab ipso adjuti Patris sermone, per quem, et propter quem loquimur ; qui vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO II.

IN EODEM FESTO II.

Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram (*Matth. v*). Curiositatis malum sequitur superbæ vitium. Sapientia illa, quæ nec est de sursum, sed terrena, animalis, diabolica, zelo et contentione plena, villam emit, ut aliis præesse possit, et sibi litigium deesse non possit, beatitudinem sibi dominationem reputans. Hanc ergo sapientiam, fratres, vere diabolicam, et ipsius diaboli primogenitam prolem, quæ super astra cætera solum locare ambiebat, turbidam et turbantem simul cum turba relinquentes discipuli, audire digni sunt : *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram*. Non ait, illam, vel illam, vel aliquam quantamlibet terræ portionem, sed terram. Quis unquam suo sudore, sua industria, suis pecuniis, suis pugnis, nisi partem terræ

obtinuit ? Et hoc pauci potuerunt, multi non potuerunt : possidere autem quis potuit ? Quid opus est, diu laborando acquirere, quod necesse sit cito perdere ? Cælum pauperibus, terra mitibus : quid relictum est contentiosis ? aut quid amplius volunt, qui divites fieri volunt ? Quibus non sufficit cælum et terra, quid eis flet ? *Filii hominum, usquequo gravi corde ? usquequo diligitis vanitatem, et quæritis mendacium ?* (*Psal. iv*.) Mentitur dignitatem, mentitur beatitudinem vanitas dominationis terrenæ. Cur in parte remanetis ? cur parum cupitis ? cur modicum ambitis ? Totum promittitur, via ostenditur ; paupertate itur, mansuetudine festinatur. Pauperi beatitudo cæli, mansuetudo beatitudo terræ debetur. Quid, rogo, miseris contentiosis restat, nisi miseria infernalis ? Quid facietis, divites ? quid, potentes ? Consultu opus est. Hinc pecunia, hinc mansuetudo. Instat prædo. Si pecuniam defenditis, perditis mansuetudinem ; si mansuetudinem tenetis, pecuniæ jacturam facitis. Timeo utrique lateri, ne simul prædo pecuniam, diabolus auferat patientiam. O nunquam fuisset pecunia ista, fratres mei charissimi, quæ diebus his malis cum mansuetudine possideri non potest, quæ in via a discipulis Jesu portari non potest ! Ideo fortassis quæ desursum est sapientia (*Jac. iii*), primum quidem pudica, deinde pacifica, docuit neque sacculum, neque pecuniam portandam in via, cum nemine iudicio contendere, auferenti plus dimittere, abiata non repetere, tenere mansuetudinem, quæ est via ad beatitudinem. Collaudans quosdam Paulus : *Libenter, inquit, suffertis insipientes, cum sitis ipsi sapientes. Si quis devorat, etc.* (*II Cor. ii*.) O Domine Jesu, quis credit hodie auditui nostro, et hæc via tua in vita sua cui revelata est ? O via nimis arcta, quam pauci incedunt per eam ! Hæc via tua in mari hoc magno fuit, et vestigia tua hodie non cognoscuntur. Hæc quam tuus Apostolus sapientiam nominat, summa est hodie insipientia, desidia, inertia. Heu me ! fratres, hæc quomodo ubique leguntur, et fere ubique negliguntur ! Carthusienses tamen aliquantum hæc auribus audiendi audiunt : qui ideo libenter habent parum, ne contendant multum. Pauca possident, ne in se mundum provocent. Grandimontani amplius, qui nihil. Cantabit enim vacuus coram latrone mundi viator cæli Grandimontanus, et feliciter : nisi quod deferuntur, plerosque in via salutare. Ipsi viderint. Nostra quid refert alicum servum iudicare ? Taceo de aliis, quorum manus sunt Esau, vox autem vox Jacob est ; et quorum manus contra omnes, et omnium contra ipsos. Beati autem mites tanta felicitate quanta facilitate possidebunt in æternitate terram viventium, dum nos audaces et strenui pro Deo contra præceptum vel consilium Dei pugnamus in tempore pro terra morientium. *Mansueti, itaque, hæreditabunt terram, et habitabunt in sæculum sæculi super eam* (*Psal. xxxvi*), id est faciem Dei, quæ sola et semper manet immota, quoquomodo cætera volvantur, sicut terra cadit

elementis volventibus. Generatio etiam advenit, et generatio præterit, terra vero stat. Sequitur :

Beati, qui lugent. Poterant ista sufficere, fratres, ad corrigendos erroneos, nisi diabolica malignitas latius pateret, et cancerinum malum alius propiusque medullis irrepsisset. Latet adhuc Cerberus, et tertium caput concutit, prudentiam videlicet carnis, quæ inimica est Deo, quæ sibi soli sapit, cujus gloria in confusione, cujus domicilium ventus; quam qui inhabitat, Deo placere non potest. Quo nili, inquit, cælum et terra? quo divitiarum in malum minorum suorum congregatarum? quo potentiarum timidarum semper et timendarum? Foris sunt omnia hæc; ego mei sollicita sum. *Anima, habes multa bona, epulare et bibe (Luc. xii).* Quid amplius homini ex omni labore suo sub sole? (*Eccli. i.*) Manducemus et bibamus, cras enim moriemur (*I Cor. xv, 32*). Stulte, thesaurizas, et ignoras cui dives habet nummos, sed non habet vitam. Vive, dum vivis. Cur teipsum ante tempus perdis? Lethargum patervis, oblitus es tui. Incipe teipsum agnoscere, teipsum diligere, teipsum possidere, tibi propitius fore, et beatus eris. Hic est ille, fratres, novissimus error, pejor prioribus, ille lacus miseriarum, illud lutum facis, illud gaudium, cujus extrema occupabit luctus; et fortassis sero, quando consolatio esse non poterit. Ideo miserabiliter sic errantes misericorditer revocat ad viani illa sublimis sapientia, cui placuit per stultitiam prædicationis salvos facere sibi credentes, dicens :

Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Ac si diceret : Ad gaudium via est luctus, ad consolationem desolatio, ad inveniendam animam perditio, ad possidendam abjectio, ad amandam odium, ad servandam contemptus. Si vis teipsum cognoscere, te possidere, intra ad teipsum, nec te quæsieris extra. Aliud tu, aliud tui, aliud circa te. Circa te mundus, tui corpus, tu ad imaginem et similitudinem Dei factus intus. Redi igitur, prævaricator ad cor. Foris peccus es, ad imaginem mundi : unde et minor mundus dicitur homo ; intus homo ad imaginem Dei, unde potes deificari. Itaque in semetipsum homo reversus, sicut junior ille prodigus filius, ubi se invenit, nisi in regione longinqua, in regione dissimilitudinis, in terra aliena, ubi sedeat et fleat, dum recordetur patris et patriarum? Si porcos pascit, et esurit, nonne lugendi materiam in se reperit? Si multi mercenarii in domo patris sui abundant panibus, et ipse filius exsul et pauper frustra ventri siliquas quærit, nonne facile oculis lacrymas invenit? (*Luc. xv.*) O Adam, ubi es? Forte sub umbra adhuc, ut teipsum non videas, folia fatuitatis consuis, ut pudenda tegas : quæ foris sunt circa te, et quæ tui sunt videns ; aperti enim tibi sunt oculi tales. Intus conspice, te vide; ibi sunt, quæ magis pudeant, quæ exteriora pudere te faciant. Redi intus, prævaricator, ad animam; vide et plange eam subjectam vanitati et iniquitati : et ne possit emergere, captivitati. Exi foras ad carnem : vide, et luge

eam subjectam corruptioni, mortalitati, et ne possit exurgere, infirmitati. Et ne longum faciam, delectissimi, nemo intrans in semetipso, nemo seipsum agnoscens, nemo abyssum suarum miseriarum, suarum ignorantiarum, suarum difficultatum, suarum passionum, penetrans, suam conscientiam metiens, magis, ubi facit lugent homines, in alicujus propinqui sui sum afficitur ad lacrymas, compungitur ad luctum, movetur ad planctum, quam in ipsis suis, eo maxime propinquo, quo intimo. Cur alterius miseretur, qui sui non miseretur? Constat ergo, fratres, foris esse a nobis, retro quoque, et non ante, nostri demum vel oblitos, vel prorsus ignaros, quoties ridemus, jocamur, otiosis delectamur, pascimur fabulis, et verbis moventibus risum indulgemus, comestationibus et ebrietatibus crapulamur, cæterisque corporis mollitiis effluimus. Unde semper sobria sapientiarum curæ fuit, ad domum luctus, potius quam ad domum convivii invitare, hoc est in se, qui extra se, hominem revocare, dicens : *Beati qui lugent.* Et alibi :

Væ vobis, qui ridetis nunc (Luc. vi). Flevit, qui flere nos monet, risisse non legitur. Sororum lacrymarum resuscitationem fratris meruerunt. Sororum lacrymarum resuscitorem flere fecerunt (*Joan. xi*), et tu te, flendo, resuscites. Eia, fratres, seria res agitur; virile est quod aggressi sumus. Elias eremum ingrediens puerum dimisit (*III Reg. xix*). Nihil nobiscum puerile ducamus, nihil sequatur : maxime ad puerile aliquid nunquam revertamur. *Corpus, ait Apostolus, mortuum est propter peccatum : sed spiritus vivit propter justitiam (Rom. viii).* Itaque quod vivit in nobis, ploret et oret, ut quandoque resurgat, quod jacet et fetet. *Infelix ego homo, ait quidam lugens mortuum suum, quis me liberabit de corpore mortis hujus? (Rom. vii).* Sed sequitur consolatio. *Gratia Dei per Jesum Christum.* O quanta cura fuit olim Patribus sanctis et prophetis, quibus omnia ferme in figura evenerunt, facere et pati, mortuos suos flere, solemnes dies luctus habere, in septem dies sæpe, propter temporis septimanam protrahere ! et nos, quibus illi flebant, petulanti splene cachinnamus, et morinamur, vel etiam olim mortui sumus et fetemus : nos negligimus et negligimur : nemo est, qui plangat dolorem suum antequam vadat, unde nemo revertitur : nemo, qui moveat benignum Jesum ad lacrymas. O sorores, quid facitis? Quid facis, activa, cur non laboras et ploras : quid contemplativa, cur non oras, et ploras? cur non ubique luctus ubique desolatio, et domi intus, et in platea foris, donec fremat Jesus, sequere ipsum turbans dicat, non tam mortuum, quam morti : *Exi foras, ut mortale hoc absorbeat a vita.* Denique, fratres, corrigamur aliquando a doctrina sapientiarum cælestis, et sive negotiosi, sive otiosi, miseri simus, et lugeamus. Ploremus coram Domino, qui benignus est ad ignoscendum, convertentes nos ad ipsum in jejuniis, et fletu et planctu super nos ipsos, ut aliquando secundum multitudi-

nem dolorum in cordibus nostris, consolationes
 eius lætificent animas nostras. Nam beati qui lu-
 gent : non quia lugent, sed quia consolabuntur.
 Luctus enim via, consolatio beatitudo. Ecce quomodo
 correxit orbem, qui iudicat populos in æquitate.
 Æquum quippe est benigno et sapienti Deo, et per-
 versos corrigere, et correctos dirigere, et directos
 suscipere. Tria et tria, unum contra unum. Tria
 vocant a Deo ad mundum, tria revocant a mundo
 ad Deum. *Omne quod est in mundo, concupiscentia
 carnis est, aut concupiscentia oculorum, aut ambitio
 sæculi (I Joan. II).* Prima uxorem ducit, secunda
 boves probat, tertia villam emit (*Luc. XIV*). Luxu-
 ria, avaritia, superbia, carnalia et sæcularia desi-
 deria, et spiritualia nequitiae in cœlestibus. Hinc
 ergo turba relicta exeuntes, et in montem ascenden-
 tes discipuli, quasi de subterioribus ad superiora,
 de exterioribus ad interiora, de corporalibus ad
 spiritualia transilientes, audiunt: Beati pauperes,
 mites, compuncti, quoniam ipsorum est regnum
 cœlorum, et terra, et ipsi : sufficientia, potentia,
 suavitas, regnum, potestas, pax : et hæc omnia in-
 tus, ubi simplex et lenis domi habitat, dum agrestis
 et hispidus silvestris venatur, ac primogeniti præro-
 gativa supplantatur (*Gen. XXV*) : quam ad nos tran-
 sultit in multis fratribus primogenitus : qui cum
 Patre regnat unigenitus, per omnia sæcula sæculo-
 rum. Amen.

SERMO III.

IN EODEM FESTO III.

Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam (Matth. v).
 Fratres, liber Sapientiae scriptus est intus et foris.
 Quasi foris loquitur, qui perversos corrigit; intus,
 qui conversos dirigit. Denique audiamus quatenus
 et quomodo dirigat eos qui beatitudinem nec in
 corpore, nec in corporeis, sed in virtute animi lo-
 cant. Virtus siquidem est habitus animi bene in-
 stituti. Componendi ergo, et instituendi, ac etiam
 ordinandi apposita ratione ad id quod debent, et
 quomodo debent, sunt animi affectus, ut in virtu-
 tes prolificere possint. Ipsi enim sunt, qui operi fo-
 ris nomen imponunt : quique aut in vitia deficiunt,
 aut in virtutes proficiunt. Cum ergo prudenter, mo-
 deste, fortiter, et iuste instituuntur, exsurgunt in
 virtutes, prudentiam, temperantiam, fortitudinem,
 et justitiam : quæ quasi cardines sive radices om-
 nium dicuntur virtutum. Inter quas quoniam jus-
 titia quasi conum vel apicem quemdam, et sum-
 mum fastigium tenere videtur, emphatice virtutis
 nomen possidet. Itaque beati, qui compendium eli-
 gentes, esuriunt et sitiunt justitiam. Sicut visum
 est quibusdam, ex omnium stellarum radiis sur-
 sum micantibus candore notabilem in cono firma-
 menti circulum creare, quem Galaxiam nominant :
 sic nimirum in spiritali firmamento ex omnium
 virtutum fulgore putatur exstare justitia : quam pro-
 pterea æquabilitatem quamdam, et modum in re-
 bus dicunt, certum denique finem ; quem ultra, ci-

A trave nequit consistere rectum. Ipsa enim est, quæ
 omnia aequat, reddens unicuique quod suum est.
 Hanc lex naturæ continet. Scriptura præcipit, Evan-
 gelium cõplet, ne tantum non faciamus alteri,
 quod ab altero nolumus pati ; sed ut faciamus alteri,
 quodcumque volumus nobis fieri. Non igitur hinc
 avocandus, sed huc revocandus, et hac dirigendus,
 qui beatitudinem quærit, ne cum naturali remaneat,
 ut philosophus, vel justitiam legis astruat, ut Ju-
 dæus : sed justitiæ fidei se subdat, ut Christianus :
 et humilis accusator sui sequatur ad bravium su-
 pernæ vocationis in Christo Jesu. Illic enim quod
 est vel esse potest justitiæ, ex parte est : ibi vero,
 quod perfectum est. In parte via, in perfecto beati-
 tudinis plenitudo. Sequere ergo de parte in par-
 tem, tanquam de virtute in virtutem : donec apprehen-
 das, in quo apprehensus es. Vide, ne unquam
 aufugiat justitia a manu, ab ore, a corde ; nam qui
 continens est justitiæ, apprehendet illam, plenam,
 perfectam, quietam : quam non jam cum exercitii
 labore contineat, sed quæ illum tanta facilitate,
 quanta felicitate conservet. Ideo *beati qui esuriunt
 et sitiunt justitiam.*

*Primum, ait idem Magister, quærite regnum Dei,
 et justitiam ejus (Matth. VI).* Ecce, quod quærere
 debes, o homo : ecce, quod quærit a te Deus tuus,
 ut quæras ab eo. Nam quid manducant, bibant,
 vestiant, gentes inquirunt. Scit Pater tuus cœlestis
 quod his omnibus indiges. In ipsum omnem sollici-
 tudinem tuam projice, tibi laborem retine : ipse
 cura est de te, si tibi cura justitiæ non deest. Ipsam
 cura, ipsam quære super omnia, et propter ipsam
 omnia ; et ipsum Dei regnum propter ipsam, non
 ipsam propter ipsum : ne incipias iterum mercena-
 rius esse, et cognoscens negotiationem, non intres
 in potentias Domini, tanquam qui non sis memor
 justitiæ ipsius solius. Cætera ajectiva sunt, tan-
 quam non habentia substantiam, ideo nec quæsitum
 digna. *Cætera, inquit, adjicientur vobis (ibid.).*
 Quanti hodie, et quanto studio non quærenda quæ-
 runt, quærenda minus quærunt, ut si quis verbo
 Verbi credulus talium securus, altius justitiæ inten-
 dat, risui habeatur, ac ducatur contemptui ! Sed
 quid facimus de eo, quod non ait, *quærunt*, sed
esuriunt justitiam, nisi ut intelligamus id esse jus-
 titiam animæ, quod cibum et potum carni ? Ipsa
 viaticum in itinere, juxta quod ex parte est : ipsa
 cœna in patria, ubi perfecta est, ipsa lac parvulis,
 ipsa esca viris. Unde illa Prophete exsecratio : *Sicut
 ablactatus super matre sua, ita retribues in animam
 meam (Psal. cxxx).* Beati ergo qui esuriunt et si-
 tiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Tunc
 plena beatitas, quando plena satietas ; tunc plena
 plene satiabor, qua nunc in parte ex parte fruor.
 Nunc ad medicinam, tunc ad delectationem : nunc
 ad disciplinam, quæ in præsentī videtur habere ali-
 quid difficultatis et mœroris, tunc ad gloriam,
 quando exercitatis per eam pacatissimum feret fra-
 ctum ipsius justitiæ (*Hebr. XII*) ; ut hic quasi quæ-

dam flos justitiæ sive omnis virtutis appareat, ibi A plenitudo fructus carpatur. Sic sic ab inchoatione per profectum ad perfectum justitiæ dirigendi sunt, qui in virtute beatitudinem quærunt : cujus inchoatio quidem continet, nemini injuriam facere, profectus illatam patienter ferre, perfectio omnibus benefacere, si potest, si minus, velle. Unde sequitur :

Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Non est tutum, etiam justo, cum justissimo contendere : non enim respondere ei poterit unum pro mille (Job ix). Stultum est, cum decem millibus occurrere ei qui venit contra se cum viginti (Luc. xiv). Ideo adhuc illo longe agente, operæ pretium est, legationem pacis mittere, quæ dicat : *Non intres in judicium cum servo tuo, Domine (Psal. cxlii)*, etiam tuo testimonio justo, quem invenisti secundum cor tuum, quem oleo tuo sancto unxisti, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens (ibid.). Quæ est illa legatio pacis? Misericordia. Nam sola misericordia misericordiam consequetur. Ipsa est in capite justii corona aurea, expressa signo sanctitatis : ipsa, per quam justus salvabitur, ubi vix salvabitur : justitia enim sine misericordia crudelis est, non salvabitur. Ipsa est, quæ auditum malum non timebit, nec verbum asperum ; quando cadent a latere Dei mille, et decem millia a dextris, sine misericordia justii. Quinimo dabitur auditui ejus gaudium et lætitia, cum dicetur : *Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum (Matth. xxv)*. Quare? *Esurivi, et dedisti mihi manducare (ibid.)*, etc. Ac si diceret : *Quia misericordiam fecistis, misericordiam consequemini.* Beati itaque misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Intelligo hic quorundam gemitus, et suspiria deprehendo. *Dicitis in cordibus vestris, in cubilibus vestris compungimini (Psal. iv)*. Væ nobis ! Sola misericordia misericordiam consequetur, dictum est, probatum est, verum est. Quid facimus ? secundum quod facimus, flet nobis.

Quid itaque facere possumus esurienti, sitiienti, nudo, vago, infirmo, incluso, qui omnia reliquimus, qui nihil habemus, quibus omne opus peculiare terribiliter interdicitur ? Ubi demum illa misericordia, quæ sola laudabitur, salvabitur, recipietur ? Hic est dolor, qui renovatus est in vobis ; concaluit cor vestrum, novimus. Hic ignis exarsit in meditatione vestra. Sed vos obmutuistis, et humiliati estis, et propter taciturnitatis gravitatem, et silentii bonum quod est cultus justitiæ, siletis etiam a bonis. Loquamur ergo, quibus dispensatio credita est in lingua, non nostra, sed Domini : et notum faciamus hujus rei finem, ut sciatis quid vobis deest. Misericordiam et judicium cantat David Domino (Psal. c) ; sed judicium post misericordiam, alioqui flendum. Nam judicium sine misericordia illi qui non fecit misericordiam. Misericordiæ vero duæ sunt species, dare, et dimittere. Propter quod dicitur : *Dare, et dabitur vobis ; dimittite, et dimit-*

temini (Luc. vi). Et hæc proportionaliter. Unde est : *Dimitte nobis, sicut dimittimus (Matth. vi)*. Et, *Qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis (Matth. vii)*. Amplius. Utriusque speciei triperita est divisio. Est enim misericordia in utraque magna, major, maxima : inchoans, adulta, robusta : mensura contra mensuram. Qui in nullo fuerit misericordiæ gradu, in nullo erit indulgentiæ loco. Primus itaque misericordiæ gradus dat de suis. Sic admonet Salvator : *Dare elemosynam, et omnia munda sunt vobis (Luc. xi)*. Secundus omnia sua, ut dicat : *Ecce nos reliquimus omnia, et quid erit nobis? (Matth. x)*. Tertius se, ut dicere possit : *Non solum impendam, sed et impendar pro animabus vestris (I Cor. xii)*. Hæc majorem dilectionem nemo habet : hæc retribuit Domino, quantum potest, accipiens calicem de manu Salvatoris, et de Domino confidens, ejus nomen invocat. Similiter vero habes et de alia specie ; nam et de debitis remittitur, et debita dimittuntur ; et qui se totum debet, quandoque manumittitur. Sed neque hæc tantum exterius, et in corporeis rebus fiunt ; nam et injuria donatur, et consilium datur, et oratio impenditur, et exemplum bonum monstratur, et disciplina irrogatur, et alia in utraque specie sexcenta : quandoque quidem contra voluntatem, sæpe ad utilitatem : sæpe enim præstantur invitis. Ubi est, rogo, quod timuistis ? Si omnia reliquistis, ipsos etiam, qui misericordiam consequentur, judicabit. Si quotidie super omnem proprietatem quam reliquistis, vosmetipsos impenditis, ut nec corporis, nec voluntatis vobis arbitrium, vel libertatem servetis, dicentes : *Abba Pater, non quod ego volo, sed quod tu vis : sedebitis super sedes duodecim, comparatione et auctoritate judicantes duodecim tribus Israel.*

Igitur beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Ipsa quippe totius activæ disciplinæ summa merito montis hujus vertex locatur ; non enim est, quo pedes ultra gradiaris. Quod si delectat mutare fortitudinem, ut in contemplationem voles, assume pennas ut aquilæ : quod si tibi nimis est, dicito : *Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, et volabo et requiescam? (Psal. lxxvii, 7)*. Quid enim amplius homo inter homines in hac vita mortali, seu morte vitali, vel ad se, vel ad alterum potest, quam ut per voluntarium mammonæ iniquitatis contemptum in semodius sit et solidus, per mansuetudinem aliis placidus et serenus, per compunctionem circumspectus ac devotus, per justitiam foris et in seipso lotus teres atque rotundus, per misericordiam pluribus beneficus, omnibus benevolus : per amorem paupertatis mundum ridentem respuat, per mansuetudinem iratum contemnat, per compunctionis munus se recipiat, sectando justitiam Deo se subdat, per misericordiam proximum colligat : paupertatis amore modicus contentus, modestiæ teuore nulli infestus, compunctionis

ardore sibi intentus, justitiæ rigore Deo acceptus, A
misericordiæ dulcore omnibus factus?

SERMO IV.

IN EODEM FESTO IV

Beati mundo corde quoniam ipsi Deum videbunt (Matth. v). Appetitivum est omnibus, velle videre quod amant. Ideo post cætera sequitur congrue: *Beati mundo corde*, etc. Soli enim mundicordes Deum videbunt, et solo mundo corde videbitur Deus. Sed quid, rogo, fratres, tot, tandiu, et tantis egimus, si nondum cor mundavimus? Si mundavimus ad virtutem, mundandum est ad veritatem; si mundavimus ad diligendum, mundandum est ad videndum. Sanavimus quidem claudum, sed illuminandus est cæcus. Duo enim sunt pœnalia filiis Adam, ignorantia et difficultas, quarum altera oculos rationis claudit, altera quasi pedes animæ ligat affectum. Communes passiones Propheta deplorans: *Dereliquit me*, inquit, *virtus mea, et lumen oculorum meorum non est mecum* (Psal. xxxvii). Virtus in affectu formatur, vel potius affectus ipse in virtute formatur. Rationi quidem veritas monstratur, sed ad ipsam videndam ab ipsa illustratur. Dominus itaque dum oculos mentis ad videndam veritatem purgat, quasi cæcum illuminat. Unde et de munditia cordis sermo sequens textitur, non ut mundetur a vitiiis, quæ perversi amoris, sive inordinati affectus nomine censentur, sed a phantasiis, quæ per corporeos sensus imbibuntur, et intus in imaginatione versantur, et tanquam nubeculæ interpositæ claritatem nobis solis occulunt, vel per ipsum solare corpus notius luminis fontem, ab ipso omnino remotæ, nobis intercludunt, vel ad minus acumen obtundunt. Sicut enim in hoc visibile cœlum si cui pervolandi facultas adforet, terra ei descendenda esset, et aquæ, quæ superiores esse feruntur quam terra: illæ etiam leviores, quæ mirabili arte suspenduntur, et nubes flunt; sic nimirum qui ad pure incorporeum cernendum aciem mentis erigit, non solum omne corpus, vel corporis similitudinem, sed etiam cogitationum universam volubilitatem transcendat, necesse est. Quid miramini? Cum omnes has quas diximus nubes, vigilantia mentis et cordis puritate, silente, imo postmanente omni cogitatione, pertransieritis, apparebit tandem nubes clara, nubes lucida, non jam turbida, non densa, non jam ignorantia, sed sapientia nubes. Tenebræ enim sunt in lumine, et multo magis in multo lumine: quod ipsam lucem, cum ingreditur suam incomprehensibilitatem, suam inaccessibilitatem, in qua habitat, suam denique pacem, quæ exsuperat omnem sensum, suscipiat ab oculis nostris: ut deinceps revelatione potius quam contemplatione de ea quidquam discatis, sicut sancti apostoli a viris, qui astiterunt juxta illos in vestibus albis. (Act. 1). Sicut etiam sursum versus quinquepertita quadam distinctione mundus iste visibilis gradatur, terra, aqua, aere, æthere, sive firmamento, ipso quoque cœlo supremo, quod empyreum dicitur:

sic et animæ in mundo sui corporis peregrinanti quinque sunt ad sapientiam progressus: sensus, imaginatio, ratio, intellectus intelligentia. Sensu corpora percipit, imaginatione corporum similitudines, ratione corporum dimensiones, et similia, primum videlicet incorporeum: quod tamen ad subsistendum eget corpore, ac per hoc loco, et tempore. Intellectu super omne quod corpus est, vel corporis creatum spiritum, qui ad subsistendum non eget corpore, ac per hoc nec loco, sed sine tempore nequaquam possit, cum natura mutabilis sit. Intelligentia, quæ utcumque, et quantum naturæ creatæ, super quam solus est Creator, fas est, immediate cernit ipsum solum summe et pure incorporeum, quod nec corpore, ut sit, nec loco, ut alicubi, nec tempore, ut aliquando, eget.

Mundandum est itaque cor, et ab omni terra et aqua longe recedendum ut in serenitatem rationis evadat. Propter primum incorporeum discernendum in intellectus soliditatem surgat, ob secundum incorporeitatis genus intuendum in intelligentiæ igneam candorem ascendat, tanquam in montem Thabor, excelsum valde, ut tertium et invisibile videat incorporeum: sicque transfiguratum, sic glorificatum Jesum oculis cernat, vestimenta propter gloriam carnis, qualia non potest fullo facere super terram (Marc. ix): faciem vero ob incomprehensibilitatis, incorporcitatis, invisibilitatis simplicem formam, in qua Patri manet æqualis, non sustineat, imo in faciem suam ratio, intellectus et intelligentia cadant: Petrus, Jacobus, et Joannes Patrem audiant, non tamen videant; quod vero viderint vel audierint, descendentes nemini dicant. Multa enim, dilectissimi fratres, mira, suaavia, jucunda, luce plenissima, vident, gustant, sentiunt, in oratione et contemplatione sua raptim, et quasi in excessu mentis, quæ sibi redditi nullatenus dicere possunt, imo et vix meminisse, viri spirituales, et qui per consuetudinem exercitatos habent sensus. Ecce a quibus, quatenus, ad quid mundandum est cor, ut quod sine omni corpore subsistens, sine qualitate decorum, sine tumore magnum, sine loco ubique, sine tempore semper, intueri possit: alioqui Deum omnino videre non poterit. Et ideo: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*; hic per speculum et in ænigmate, ibi, ut est. Hæc est illa formosa, et perspicax oculis, quam elegit ac concupivit sibi profugus ille, et exsul, pro qua servivit septem annis æstu ac gelu ustus, totumque tempus ei breve fuit, et leve, ob spem in qua exultabat (Gen. xxxix). Hæc est, quæ ob simplicitatem interpretatur ovis, vel visum principium. Mihi obtingat, fratres, obsecro rei cujusque a statu, in quo cernitur, proprietatem, et differentias, naturam ac formam, causam, et essentiam meram investigare, donec ejus videam principium efficiens, formale, finale: id est unde sit, et quomodo, unde, et quare. Omnia enim sunt in se.

turam habent, formam, usum; numerum, mensuram et pondus. Sed unde hæc, et quod horum principium, quæro, nec facile invenio. ob hoc liberum servio, et omnia fero. At propter patriæ morem supponitur mihi lippa et laboriosa, quam non quærebam. *Non est, inquit Laban, consuetudinis apud nos, ut junior nubat prior, aut marito tradatur (Gen. xxix).* Hæc est affectio animæ, sive concupiscibilitas, de qua jam tot et tanta præfati sumus: quæ rationali sensui primum ducenda est, componenda, ordinanda, domi semper dimittenda, ut in fervore diei securus ipse occurrat angelis tribus, ut Abraham, Sara domi relicta (*Gen. xviii*). Non enim, ut apertius loquamur, plene perfecteque spiritualis esse poterit, neque ad contemplationis otium idoneus accingi, aut tabernaculum securus egredi, qui non illud prius evacuatum vitii, id est omni amore perverso et inordinato, moribus bonis ornatum et compositum, virtutibus præditum et munitum reliquerit, ne si redierit spiritus adulter et immundus, insidians legitimo thoro, et invenerit domum scopis mundatam, et ornatam, sed virtutibus vacuum: irrumpat, vel irrepat, domum occupet, septem aliis satellitibus nequioribus se munit, affectionem ipsam dominam domus corrumpat, et sint novissima spiritualis istius pejora prioribus, utpote qui spiritu cœperit, et carne consummetur, vel potius consumatur.

Itaque ut paucis absolvamus, discrete, sobrie, fortiter, et juste instituenda est affectio, ut sit in ea habitus animi bene instituentis, qui virtus dicitur, et in charitatem formetur, ordineturque, sicut legitur: *Ordinavit in me charitatem (Cant. ii)*, sitque prius, qui spiritualis esse desiderat, affectione quam ratione, et conversatione quam meditatione. Pedibus nitatur ut surgat in volatum; et quia semper volare non poterit, pedibus se recipiat, ne præceps ruat: hoc est ruat affectio, quæ domus et universæ suppellectilis, totiusque curam familiæ gerit. Circa omnia sollicita est et turbatur, cunctis operibus, et membrorum motibus nomen officiumque imponit: si bona et ordinata, bonum et ordinatum, sin autem mala malum, perversa perversum, corrupta corruptum. Subdatur itaque sicut operatio voluntati, sic voluntas vel affectio rationi; ratio autem sapientiæ et verbo Dei. Ut sit vir sapiens, et revelata facie contempletur tanquam ipsius imago Deum: et non habeat velamen super caput, cum immediate soli subsit Deo. Mulier vero prudens, et non litigiosa, caput suum velet, viro subdita, cujus imago est: ut sit pax suæ domui, et benedici mereatur, et multiplicetur nimis, et jumenta etiam ejus non minorentur. Sint filii et filię, meditationum spiritualium fructus: familia virtutum multa nimis, oves quoque fetosæ suavium et simplicium morum, jumenta et boves corporalium exercitationum, et omnis domus a sapientibus et prudentibus ordinetur, ditetur et secundetur: ad postremum vero servetur sicut scriptum est: *Ut*

operaretur et custodiret illud (Gen. iii); et sic sint in pace omnia, quæ possident. Ipsi quoque dum posuerint fines suos pacem, id est inter virum et dominum suum, rationem, mentem et Deum, mulierem et virum suum: id est animæ affectionem et mentem rationalem: inter ipsam denique viraginem, et quæ suæ debetur dictioni, ut consequenter audire debeant: *Beati pacifici*, etc. Sed hoc, fratres, quod de hac extrema et suprema virtute dignabitur revelare Dominus virtutum, de alio exspectetis initio. Interim hodie pausemus in Christo. Amen.

SERMO V.

IN EODEM FESTO V:

Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur (Matth. v). Quid amplius quærit servus, nisi ut fiat filius? Imo quis hoc, fratres mei, vel opinari tenuiter auderet, nisi hoc ipsa Dei benignitas et permetteret, et promitteret? Impii eramus, et propterea inimici, de salute nil tractantes, nil sperantes: et gratis venit, inopinatosque prævenit, qui vere prior dilexit nos, Christus, et pro impiis mortuus est. Hoc est quod admirans Apostolus, ait: *Ut quid Christus pro impiis mortuus est*, cum pro justo nemo velit mori? (*Rom. v.*) *Nam pro bono*, id est pro amico, et commodo sibi, *forsitan quis audeat mori (ibid.)*, ut de Pylade et Oreste legitur: Sed nos inimici eramus, sicut sequitur: *Si, cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem Filii ejus, multo magis nunc*, etc. (*ibid.*). Quid est, *multo magis?* Revera, ut filiationem accipiamus per ipsum Filium; notate gradus, profectus distinguite. Inimici eramus, peccati servi, liberi justitiæ. Liberavit nos Filius, et vere liberi facti sumus a peccato, et diabolo, servi facti justitiæ. Et hic primus gradus est: quem desiderans quidam clamat: *O Domine, libera animam meam (Psal. cxiv)*, ipsumque consecutus exultat. O Domine, quia liberasti me, *ego servus tuus, et filius*, nondum dico, tuus, sed *ancillæ tuæ. Dirupisti vincula mea (Psal. cxv)*, quibus me quasi quadrupedem strinxerat diabolus, ut nec exire, nec operari liberum esset, sicut scriptum est: *Exibit homo ad opus suum, et ad operationem suam (Psal. ciii)*. Nunc pedem moveo, nunc manum aridam extendo, de perverso conversus, de inimico servus, ut beneficiam tibi prorsus inutilis, qui bonorum meorum non eges, et mihi tamen utilis, qui cum timore et tremore meam operor salutem. *Cum omnia*, inquit, *bene feceritis, dicite: Servi inutilis sumus*, etc. (*Luc. xvii*). Ecce qui facit mala, vel bona male, inimicus deputatur: qui omnia bene, nondum amicus, sed servus vocatur.

Itaque bene facere, opera virtutis exsequi, justitiæ et misericordiæ, ad servum pertinet; amicus vero interest secretis, novit consilia. Unde secundo gradu audiunt olim de inimicis facti servi: *Jam non dicam vos servos, sed amicos meos*, etc. (*Joan. xv.*) Quid adhuc exspectamus? At ut de amicis tertio gradu fratres Christi, filii Dei, ac per hoc postremo hære-

des ipsius (nam qui filii, et hæredes), efficiamur, *Beati, inquit, pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.* Mundicordibus per speculationem nota facta sunt omnia, quæ audivit a Patre Filius; nam et ipsi propter pacificentiam filii vocabuntur. Quæ est ista, fratres dilectissimi, quæ est ista, rogo vos, per ipsam charitatem Christi, tam amanda, tam desideranda, tam clara pax, sive pacificentia, quæ super omnes virtutum gradus locatur, super omnia merita ponitur, omnium arcem obtinuit, omnium beatitudinum altissimam et maximam tribuit? Quæramus ab hominibus, quæramus a sanctis angelis, qui nobis, et nostris intersunt. Postulemus maxime, quoniam hæc sapientia omnimodis indigemus, ab ipso qui dat abundanter, et non improperat. Quæramus orando, meditando, legendo, nunquam deficientes. Nam si quærentes quærimus, utique inveniemus, propter veritatem ipsam quam quærimus, quæ ait: *Quærite, invenietis (Luc. xi).* Hic est thesaurus in agro absconditus, hæc pretiosissima margarita studiosissime quærenda, charissime emenda, avarissime possidenda. Hic est mons montium, in quo solus Filius naturaliter est cum Patre. Sed ne solus sit hæres, dignatus est fratres adoptare. Quærendum ergo summo opere est quidquid illud sit, unde effici fratres Christi, et filii Dei possimus: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi. Et ecce clamat unus de seraphim, in quo est plenitudo dilectionis, et ipsa fortasse quam quærimus. *Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri (Joan. i).* Nunquid ait, quotquot viderunt eum? Mundicordes vident, sed pacifici recipiunt. Hic forsitan, imo revera hic est ager, ubi thesaurus est absconditus. *Quotquot, inquit, receperunt eum (Joan. i).* *Ego, inquit, veni in nomine Patris mei, et non recepistis me (Joan. v).* Quid est ergo recipere Verbum Dei? Miserum est, non videre Dei Verbum: miserimum, videre, et non recipere. Quomodo, et ubi recipiendum est istud Verbum? Duæ sunt partes œconomiae: operari et custodire. Unde de primo homine dictum est: *Ut operaretur, et custodiret illum (Gen. iii).* Prima pertinet ad virum, secunda ad viraginem. Hujus est exire foris ad laborem suum (nam homo nascitur ad laborem), et quod acquisierit, domum portare. Illius est, domi manere, virum præstolari, ad ejus pendere redditum: quæ contulerat, usui parare, ut cum venerit, simul epulentur et bibant, et delectentur in lætitia. Multi multum laborant, et parum proficiunt: in sudore vultus sui congregant divitias, et mittunt in saccum pertusum: unde in terram cadunt, et perditum eunt.

Oportet hæc apertius dicere. An omnia intellexistis? Nostis satis, et jam superius audistis quis sit ille vir, de quo loqui intendimus: et quæ mulier, quis labor ejus, et quæ epulæ, et cætera quæ posita sunt. Multi enim et acumine ingenii, et vehementi applicatione animi, et vivacitate mentis, et ipsius rei assuetudine, profunda scrutantur, alta

PATROL. CXCIV.

penetrant: ita ut quod notum est Dei, manifestum sit in illis, sempiterna etiam ejus virtus et divinitas, ut sint inexcusabiles. Sed quia non ipsam sapientiam propter ipsam quærent, evanescent in cogitationibus suis, et in vana gloria apud homines delectantur, et opinione, sive quæstu, etiam cum viderint, non recipiunt in affectione cordis, et dilectione, quæ venit a Patre: sed in desiderio animæ suæ attrahunt ventum, sectantesque vanitatem suam vani, et quod sursum acquisierunt, deorsum pessundant, omnem portionem pretiosæ substantiæ luxuriose fornicantes profligant. Ideoque cum legitimo thoro minime pacem habent: unde nec audire digni sunt: *Beati pacifici, etc.* Isti sunt, qui in sublime elati, semetipsos mirantur, deorsum intuentes vertiginem patiuntur, non habentes cui inhærere, in præceps ruunt. Alto enim judicio miscetur eis spiritus vertiginis, et errare eos facit, sicut errat ebrius et vomens. Foris enim evomunt, unde intus vivere deberent. Obscuratur insipiens cor eorum, et jactantes sapientiam suam, stulti apparent, diligentes magis tenebras, quibus tenebrentur adhuc, quam lucem, quæ fuerant illuminati. Unde, fratres, illa sancta et Deo vere devota mens, quæ introierat in sanctuarium Dei, et in novissimis intellexerat, sicut sanctus Jacob in principiis servierat, considerans quid sibi in cælo esset repositum, sæpe increpans, quod quidquam super terram concupisset, defecta jam carne, cujus et corde, quo concupierat, ait: *Deus cordis mei, meditatio videlicet, et pars mea (Psal. lxxii),* quam exspecto, in quam intendo, in qua delector, ubi finem statuo, propter quod laboro, quod ordinatæ affectioni domum potestem, unde cœnet mecum, et ego cum illa, Deus ipse. Ipse mihi meditatio, ipse mihi delectatio. Ipsam propter ipsum super me quæro. Ipso ab ipso intus me pasco. Ipse mihi ager in quo laboro, ipse mihi fructus pro quo laboro. Ipse mihi causa, ipse mihi effectus, ipse mihi principium, ipse mihi finis sine fine in æternum: *et pars mea, inquit, Deus in æternum (ibid.).* Quoniam qui elongant se a te, ne audiant te, aut si audierint, ne videant, vel si viderint, ne recipiant, sed te non propter te audiant, quærant, videant, prædicent, cum aliis rebus fornicantes abs te, peribunt. Nam in occulto judicio tuo jam perdidisti omnes fornicantes abs te. Ideo, inquit, mihi adhærere Deo semper, ut ascendam per ipsum ad ipsum, et cum ascendero, ne cadam ab ipso, bonum est. Et quoniam nondum per speciem requiescimus, sed per spem ambulamus, ponere, inquit, in Domino Deo spem meam.

Ecce, fratres mei, quo in agro, quibus manibus, qua spe laborare habetis: qui non solum solitudinem loci, sed et spiritus introistis; vel etiam Dei, ubi nonaginta novem oves reliquit. Ecce perceptos fructus quo referre debetis, ubi, et cum quo epulari et bibere, panem vitæ et intellectus, et aquam sapientiæ salutaris. Oportet enim vel laborantem agricolam de primitiis sui fructus percipere. *Quis*

enim plantavit vineam, et non bibit vinum ex ea? (I Cor. ix, 7.) Hoc semper et in omnibus attendentes, summo opere curate, charissimi, ne in hoc secreto conjugio vestro vir vel otiosus torpeat, nec in alieno labore, vel nisi legitimæ uxori quidquam acquirat, nec uxor in sibi subditis inconsulto viro vel modicum ordinet, quatenus si ordinem servare studetis, intus in proprio domicilio prius servetis: et sit omnis exercitatio corporalis, quæ ad modicum valet, subdita piæ affectioni, omnis affectio et voluntas rationi: mens vero rationalis Dei verbo, ut ab ejus magisterio nunquam discedat, sicut ibi audierit et viderit, sic inferius omnia judicet, temperet, ordinet. Discat ibi quod doceat, dicens: mea doctrina non est mea, sed ejus cui subjecta sum. Illi semper indefessa dilectione adhæreat, in illum prospicere delectet, dicens: *Mihi adhærere Deo bonum est (Psal. lxxii): nam qui adhæret Deo, unus spiritus est (I Cor. vi, 17)*. Si enim qui adhæret carni illa evirata enerisque voluptate, ubi spiritus ipse fermo totus caro efficitur, una sit caro, ut jam non sint duo, sed una caro, qui carnaliter adhærent: nonne merito qui masculo corde et mente virili, non minori quadam, sed castiore, sed puriore dilectione, se totum transfundens in Deum, de se sibi nihil retinens, nihil reservans, adhæret illi, exutus se, unus spiritus cum illo efficitur? An efficacior illa pestis ad nocendum, ad captivandum, ad deglutendum, ad permutandum: quam ista virtus ad auxiliandum, ad liberandum, ad conglutinandum, ad immutandum? Ait omnipotens sermo, cui se habet posse, cum velit: imo cujus idem posse et velle: *Volo, Pater, ut, sicut ego et tu unum sumus, ita et isti sint unum nobiscum (Joan. xvii)*. O voluntas pia, voluntas Dei Deo digna, voluntas plena gratia, et charitate, voluntas plena veritate, quia veritatis! *Ut, sicut ego et tu unum sumus, ita et isti sint unum nobiscum*. Ecce quo provehitur servus, quo reconciliatur inimicus, ut fiat de inimico servus, de servo amicus, de amico filius, de filio hæres, de hærede unus, imo unum etiã cum ipsa hæreditate, ut sicut non poterit seipso privari, ita nec hæreditate, quæ Deus est ipse: et ideo *pars mea Deus, inquit, in æternum*. Ecce, *ut sunt unum nobiscum*. O unum unum! o unum unite unum! o unum prorsus necessarium! unum propter quod omnia mundi hujus dulcia relinquenda, amara sustinenda, inhonesta fugienda, et honesta amplectenda. Unum ad quod multipliciter curritur, in quo uniformiter statur, pausat, delectatur. O si detur audacia verbis! o si conferre liceat turpia decoris, inhonesta castis, supremum spiritus carnis extremo! nunquam melius, nunquam proprius, nunquam expressius, hæc unio sancta, spiritualis, divina, in his tenebris monstratur, quam a simili, per ejus contrarium. Nihil enim veritate dissimilius, nihil comparatione similis. Sicut enim in carnalis commistionis articulo, ita spiritus totus in carnem transit, eviratus, sui impos, suorum im-

memor, sopitis curis et sollicitudinibus universis, ut nihil interim cogitet de pecunia avarus, de honore ambitiosus, de gloria vanus extra gaudeat, nec doleat, nec cupiat, nec metuat, dum ab hac una et sola sorbetur voluptate: sic nimirum, imo multo amplius, totus spiritus sobrie ebrius, fortiter enervis, in Deo omnia potens erit, in omnibus gaudebit, quando per plenissimam veritatem, virtutem, charitatem, ei adhærebit, qui in omnibus suis omnia erit. Ipsum intuebitur propter ipsum; ipsum amabit propter ipsum ut nihil aliud in omnibus delectet videre, quam ipsum, quem diligit: nihil aliud videre quam ipsum quem videt. Visione illuminabitur ad diligendum, dilectione inflammabitur ad visionem, ut dum semper ex altero in alterum B juvatur, infinitæ felicitatis circuitum, in quem nunquam ambulabunt nisi pii, sequatur: eo dignus videre et cognoscere, quia diligit, eo desiderabundus diligere, quia cognoscit. Non enim potest videri, et non difigi, sed nec debet diligenti non ostendi. *Et ego, inquit, ostendam ei meipsum (Joan. xiv)*.

Hæ sunt, dilectissimi, illæ alæ beatorum seraphim, quibus in Sedentem super solium semper volant (*Isai. vi*), in quem desiderant omnes angeli prospicere (*I Petr. i*), propter desiderium semper prospicientes, propter prospectum semper desiderantes. Ergo, fratres, ut aliquando dispendiosum sermonem claudamus, summam totius religionis, spiritualis maxime exercitii scopum, hæc pono. Nam sicut in cælestium angelorum ordinibus cherubim et seraphim suprema noscuntur in suo cælo, sic in nostro cælo, id est in anima justis, in qua sapientia sedet, cum ibi iidem ordines gradusque possint, debeantque esse virtutum, tanquam suorum angelorum, ne nostrum cælum sine angelis sit, cognitio et dilectio, tanquam cherubim et seraphim, archiam obtinent, hisque debent omnia virtutum agmina subdi et famulari. Quod, nisi vobis exciderit, aliquando a nobis audisse vos, meminisse potestis. Itaque ad nihil aliud, quæso, fratres mei, sudet labor vester, squaleat solitudo, vigilet intentio, sive corporalis exercitii, sive studii spiritualis, quam, ut vitis expulsi, compositisque moribus, inductis virtutibus, quibus sobrie, et juste, et pie, tanquam boni activi, viventes in hoc sæculo, cor mundetis ad speculandum, accendatis ad amandum divinæ visionis beatam spem, in qua plena pacificentia conferet generosam filiationem Dei: quam nobis per Filium, in Spiritu sancto, præstare dignetur, qui vivit et regnat Deus, per infinita sæcula sæculorum. Amen.

SERMO VI.

IN EODEM FESTO VI.

Videns Jesus turbas, ascendit in montem. Hodie, dilectissimi, cernere est cælestem medicum alabastrâ pigmentaria reserantem, quæ secum veniens de sinu Patris attulit, ut illius vulnera curet qui

descendens a Jerusalem in Jericho, incidit in latrones. Descendens enim iste communis est Adam : qui quoniam sponte et stulte descendit, juste incidit in latrones. Poterat enim Adam in ea stare, in qua creatus erat, pace, si vellet, omnium rerum opulenta, omnis incursionis secunda. Itaque non coactus cecidit, sed quia voluit descendere, et quia descendit, incidit in manus violentas; ut pateret quod nollet; qui nihil pateretur, si stare voluisset. Latrones isti maligni sunt spiritus, corporis quoque nostri et spiritus multimodæ passiones: in quibus ipse saucius sic lamentatur. *Quantas ostendisti mihi tribulationes multas et malas!* (Psal. lxx.) quas equidem patitur invitus, sed juste meruit incidere in latrones, et per illos in dolores, qui, ut dictum est, volens descendit. Nuffatenus enim in tam crudeles manus a pio Domino incidere permetteretur, nisi intimo et innato vitio, prius apud se is, ad quem fortitudinem suam custodire debuerat, ab ipso desereretur. Dum ergo deseruit, descendit, et quia descendit, desertus est ab eo qui mansit. Desertus ergo incidit in illius, cui permissus est, id est diaboli, manus, qui in nullo pepercit, sed spoliavit, plagavit, semivivum reliquit. Totus mortuus, semivivum reliquit, nam si semivivum, utique semimortuum. Sic est enim vita hominum mortalis, ut sit et mors vitalis: mors vero diaboli tota mortalis, nihil habens unde revocetur ad vitam, sicut vita angeli tota vitalis, nihil habens unde inclinetur ad mortem.

Homo itaque semivivus relinquitor: vivus, sed morti per se indeclinabilis; mortuus, sed adhuc medicina reparabilis. *Plagis*, inquit, *impositis* (Luc. x). Sed videamus, quibus: quas tamen sentiendo melius discutimus quam disserendo. Exceptis itaque infirmitatibus et plagis corporis, quæ multiplicatæ sunt super numerum, vulnera, quibus corruptum est genus humanum in primo a primo parente, genere septem sunt, specie multa, numero autem infinita. Septem enim sunt corruptiones nostræ generales et originales, ex quibus omnis generatio perversa, et viperea soboles nascitur vitiorum, sive peccatorum. Hæ sunt radices amaritudinis sursum pullulantes, fomites peccati, cubilia dæmonum, cunabula mortis. Prima igitur descendendo, numero et vitio, ordine et malignitate, superbia est. Superbia vero est amor propriæ excellentiæ. Ista est, quæ per rapinam, quantum in se est, Altissimo adæquatur; et dum operum suorum gloriam alteri dare dedignatur, ex hac primogenita proles nascitur invidia, omnis enim arrogans invidus sic necesse est. Invidia vero est odium felicitatis alienæ.

Hanc sequitur ira, id est animi perturbatio: cui enim invides, serenus esse non potes. Hæc si altius animo insederit, tristitiam parit; quæ perturbatum immoderatus absorbens, in desperationis voraginem mergit: ubi suscipiens eum avaritia, id est amor mundi, tanquam meliori spe destitutum, blande leniterque consolatur, et postea gulæ con-

trahit, *Anima*, inquit, *habes multa bona reposita in annos plurimos, epulare, et bibe* (Luc. xii). Quem gula deglutiens, per luxuriam egerit, ut de pretiosissimo homine fiat vilissimum stercus, impleaturque in eo, quod dicitur, *Qui nutriebantur croceis, amplexati sunt stercorea*: et illud, *Computruerunt ut jumenta in stercore suo* (Thren. iv). Ecce quomodo comparatur homo qui honorem suum non intellexit, jumentis non solum insipientibus, sed etiam immundis, et similis factus est illis. Superbia spoliavit eum Deo, invidia proximo, ira seipso; tristitia in terram stravit, avaritia ligavit, gula voravit, luxuria stercoravit. Hæc sunt quæ militant adversus animam, quæ insidiantur miseræ. Latrones, qui viam descendens obsident; in quorum manus incidit, qui descendit, caro, mundus, diabolus. De carne egestio et ingestio, luxuria et gula: de mundo avaritia et tristitia; de diabolo ira, invidia et superbia. Hæc sunt carnalia et sæcularia desideria, et spirituales nequitiae in cœlestibus. Per superbiam angelus cecidit, per invidiam hominem dejecit, ira per Cain fratricidium primum fecit (Gen. iii et iv), tristitia eundem fratricidam primo desperavit, avaritia per ipsum desperatum terrenam civitatem prima fundavit; gula et luxuria, nam

Sine Cerere et Baccho [Libero] friget Venus,

(TERENT. Eunuch. act. 4, sc. 5, vers. 5.)

quia discretionis ordinem inter filios Dei et filias hominum turbavit, Deum ipsum, quod hominem fecerat, ad pœnitentiam compulit, diluvium intulit, hominem delevit. Talis enim qui est, ab homine deletus est, et in pecus mutatur; nisi quod hoc est natura, ipse sit vitio. Hæc sunt communis Adæ vulnera, corruptiones naturales vel originales, quia et in origine nobiscum nascuntur, et cum natura nobiscum oriuntur. Hic pater noster Amorrhæus, et mater nostra Cethæa dereliquerunt nos. Talis qui nascitur, semen est Chanaan, et non Juda. Talis qui nascitur, non est lotus aqua, nec sale salitus, nec pannis involutus, nec umbilicus ejus est præcisus. Non est enim qui faciat cum illo ullam misericordiam, quibus tales indigent. Ecce quales habuimus parentes in terra, de terra terrenos. Parentes non ante naturæ, quam culpæ, vel pœnæ. Parentes non prius vitæ quam mortis, hoc seminantes quod habentes; hoc donantes quod invenientes; hoc generantes quod existentes: et ubique qualis pater, talis filius. Et sicut ipsi de diversis metentes, sic diversa seminantes: de Deo naturam, de diabolo culpam. Unde et nos de utroque genus ducere necesse est, ut simus filii Dei et filii diaboli: de bono boni bene conditi, de malo mali male corrupti: hinc habentes naturam, unde aliquid sumus, hinc trahentes culpam, qua nihil effecti sumus. Et hoc est omne opus diaboli, nihil nostrum: quod venit solvere Filius Dei, et liberare, salvareque aliquid nostrum. Suum enim venit reparare, alienum destruere, suum sibi religare, unde religio dicitur; alienum solvere, suum denique

ab alieno, et alienum a suo, tanquam pretiosum a villi, separare. *Si separaveris*, ait Propheta, *pretiosum a villi, quasi os meum eris* (Jer. xv). Os igitur Patris, Christus ejus.

Itaque audiamus, quatenus ad id munitus, paratusque advenerit. *Egredietur*, inquit Isa'as, *virga de radice Jesse*; nam de fronde non posset, et *flos de radice ejus ascendet* (Isai. 11). Jam sperare incipio; nam flos spes fructus intelligitur. *Et requiescet super eum spiritus Domini*. O quam bonus fructus! Merito in Nazareth concipitur, et in Bethlehem nascitur spiritus sapientiæ, et intellectus, etc. O anima virtutum secunda, gratiarum plena! Septem propter septem: et septem contra septem. Septem gratiæ in Christo, septem concupiscentiæ in Adam, Septem plagæ, septem medicinæ: ubique unum contra unum. In Adam hinc natura, hinc culpa: simul tamen natura et culpa. Sicut enim in uno fonte, diversis tamen venis, si simul scaturirent vinum et aqua, non posset hauriri, nisi vinum aquatum, et aqua vinata: sic, o filii Adam, vinum nostrum mistum est aqua, ut simul oriatur et culpa naturalis, et natura culpabilis: ut non prius sitis boni a bono, per naturam, quam mali a malo, per culpam: simulque gignatur, sicut de homine homo, ita de peccatore peccator: nec sine culpa mala ulla in nobis natura bona sit: nec culpa mala nisi in natura bona esse possit. Itaque tria in nobis, fratres, considerate; vel vos in tribus attendite: concupiscentia carnali, sensu animali, mente rationali. Hæc sunt in uno cujusque paradiso, vir, mulier, serpens. Concupiscentia prurit, delectatur animalitas, consentit voluntas rationalis; et peccatum perficitur, et a semetipso peccator foras ejicitur. Hoc, fratres, adhuc hodie agitur ab homine in homine, cum peccat. Tentatur enim a concupiscentia sua aliqua illarum septem; delectatur sensus animalis, et concipitur peccatum: consentit voluntas rationalis, et parturitur: peccatum autem cum consummatum fuerit, id est per plenum voluntatis consensum natum, occidit utrumque parentem, et sic operatur mortem. Quacunque enim die velitum comederint, morte morientur. *Tentatur*, ait apostolus (Jac. 1), *unusquisque a concupiscentia sua abstractus, et illectus; concupiscentia cum conceperit*, per delectationem videlicet, *parit peccatum*. *Peccatum autem cum consummatum fuerit* per consensum, *parit mortem* consentienti, et delectanti, viro scilicet ac mulieri. Hæc est illa generatio prava atque perversa, tota de radice amaritudinis sursum germinans, de vipereo venenatoque semine tota, et jugiter scatens: sine quo nec concipitur, nec nascitur, nec vivit, nec moritur filius Adam. Unde et in sordē concipitur, in dolore nascitur, in labore vivit, nec sine periculo moritur. Hinc ergo necessaria erat medicina; male habens hic opus habebat medico.

Veniat itaque Samaritanus, vinum afferat compunctionis, et oleum consolationis, vinum pœni-

tentia, oleum indulgentiæ. Intret medicus ad ægrotum, imo intret in ægrotum: totum suscipiat quod est naturæ, totum ejiciat quod est culpæ, totum quod expedit, sufferat pœnæ, totum inferat, quod est gratiæ; ut tandem adjuta natura per gratiam, quod sola non poterat, vincat concupiscentiam. Væ enim soli; nam si ceciderit, non est qui sublevet eum (Eccle. 1v). Cum ergo Dominus introivit in hominem, necessario homo induit Deum. Quotquot enim baptizati estis, Christum induistis; quotquot Christum induistis, Adam exuistis, ut deforis jam oppugnet concupiscentia, intus adjuvet gratia, sitque gratia per hanc regenerationem naturalis, sicut culpa per generationem originalis. Intus fulgeat novitate veritatis imago Dei: foris squalcat vetus adhuc similitudo carnis peccati. Itaque hinc concupiscentia, hinc gratia; natura vero jam media prurit, tentat ac suggerit concupiscentia: si delectatur natura, concipit; si consentit, parit; si parit, moritur: non enim nascitur viperea proles, nisi parente disrupta. Suggestit etiam gratia, et hortatur naturam, præfert consilium, offert auxilium; si delectatur natura, concipit; si consentit, virtutem parit: virtus autem parta beatitudinem parit: ut jam audire debeat, *Beati pauperes spiritu*, etc. (Matth. v). Paupertas spiritus virtus est, regnum cælorum beatitudo: hæc proles, illa parens. Gratia, unde per delectationem natura concipit, quæ per consensum hanc virtutem parit, spiritus est timoris. *A timore*, inquit, *tuo concepimus et parturivimus spiritum salutis* (Isai. xxvi). Et initium ascendendi ad sapientiam, timor Domini.

Sunt itaque charismata, sive gratiæ, sive dona Spiritus generalia, et per Christum jam originalia, septem genere, specie multa, numero innumera: quarum singulæ suas gignunt et formant in anima ejus per consensum, quem prius creant, virtutes, quæ suas diferentes merentur beatitudines; ut ubique et in omnibus donum, quod gratia dicitur, quia gratis datur, sit ex Deo, virtusque et meritum ex dono; præmium, quod est beatitudo, pro merito, et Deus ipse in præmio. Ex Deo igitur omne donum, ex Dei dono omne meritum, pro merito præmium, et Deus ipsum: ut ex ipso, et per ipsum, et in ipso sint omnia. Gratia est, quæ prævenit, ut velimus; quæ adjuvat, ne frustra velimus; quæ suscipit, quia non frustra voluimus. Sunt itaque gratiæ septem contra corruptiones septem: ex quibus virtutes et beatitudines septem, contra peccata septem, et eorum pœnas septem; et omnes generales, et singulæ singulis oppositæ. Sunt adhuc in oratione Dominica petitiones septem, singulæ singulas gratias expetentes. Nam qui petit accipit, et qui accipit vincit; ut in septem septenis sit expeditio militiæ Christianæ, dum in hoc septem dierum circulo vivitur super terram. Quomodo autem alia ex aliis nascentur, et contraria contrariis opponantur, vestræ, fratres, meditationi reservamus comparare. Nihil enim vel hic, vel in futuro,

bonum, malum, miserum, beatum, quod non hinc vel inde nascatur, et sub hac generalitate non claudatur. Veruntamen in assignatione et distinctione peccatorum languemus inopia nominum, sicut ex vitiis nascuntur; et plurima eisdem, cum res diversæ sint, confundimus vocabulis; de differentiis vero pœnarum etiam multo amplius. Benedictus vero Deus, qui in meliori parte ditiores nos effecit, per Jesum Christum Dominum nostrum.

SERMO VII.

IN DOMINICA INFRA OCTAVAS EPIPHANIE I.

Cum factus esset Jesus annorum duodecim, etc. (Joan. 11). Quid in pueritia sua Dominus Jesus ante baptismi tempus egerit, parum canonica lectione, et si rite recordor, solum istud edocemur. Ideoque magis mirandum quid sibi velit, et quærendum quare solum sit. Nihil enim eum tanto, id est toto vitæ suæ curriculo egisse otiosumque vixisse, dementiæ est opinari. Quidquid tamen fecerit, quomodo fecerit, præsentis æstimo lectione doceri, id est sapienter et benigne. Denario etenim sapientia, et binario charitas notissime designatur. Superfluit aperta probare. Ideo et apostoli sancti, mundi lucernæ sapientiæ fulgore lucentes, et charitatis fervore ardentis, sub hoc numero sufficiunt. Hoc ergo designatur hac vice, sic eum omnia fecisse alia vice. Nam quod de illius infantia sacra Evangelia pandunt, quid ei vel de eo factum sit, quam quid fecerit, magis continet. *Secundum consuetudinem*, etc. Ad officium pertinet, si non vis scandalum facere, aut pati, eorum sequi mores, inter quos habitas, maxime non improbandos: alioqui aut gentem mutare, aut mores sequi. Sequi etiam, et obedire puerum parentibus, disciplinæ est. Remansisse autem post parentes, certi est sacramenti et suavis mysterii. Abeunt diem unum sine Jesu, sed illum, cujus non est infans sine sorde super terram. Jesus autem sanctus et a peccatoribus segregatus, velut de sanctitate sanctus, non sanctificatus conceptus. iter hujus dici minime fecit. Parentibus igitur descenditibus, remansit Jesus solus. Omnes enim declinaverunt, simul inutiles facti sunt: non est, qui faciat bonum, usque ad hunc solum. Iste nunquam declinavit, ideo cum aliis nec descendit: semper utilis ille fuit: bonum solum ipse fecit. Sed unde descenderunt, et ubi reliquerunt eum parentes ejus? Certè ab Jerusalem, ab illa nimirum, unde descendit stultus ille, et miser, qui incidit in latrones. O Adam, utinam in tua pace et visione, ubi a conditricem gratia positus eras, remansisses, et non nunc extra viam prope Jericho, cæci et mendici sederent filii tui omnes nos!

Secuti sumus, fratres, filii patrem naturali necessitate, sequimur quotidie culpabili voluntate. Nemo stat. Nemo manet. Nemo in eo quod accepit, vel creatus est, nisi solus Jesus, remanet. Descendimus, labimur, capite deorsum ruimus: et nisi ad hunc solum, qui remansit, rediissemus, pauloni-

nus habitasset jam in inferno anima nostra. Si autem dixerimus conturbati et conterriti, quia sine Deo ambulamus in hoc mundo, male motus est pes noster, et correcto gressu repedemus ad Jesum; procul dubio misericordia ejus adjuvabit nos, ut eum invenire, saltem post triduum, discessionis per culpam, reversionis per pœnitentiam, inquisitionis per diligentiam, possimus. Templum vero, sive Jerusalem, natura est rationalis instituta, creata templum, ut videret Deum, qui est pax vera, et templum fieret, ubi habitaret. Hoc ascendimus primo motu, de non esse venientes ad esse, de nihilo ad aliquid. Hinc revertimur per culpam, declinantes ab esse ad non esse, de aliquo ad nihil. Nam si peccatum nihil est, utique non est; ac per hoc qui ad peccatum se inclinat, ad nihil et non esse repedit. De terra quoque sumptus homo per naturam, superelevatus per conditricem gratiam, in ipsam redit per culpam. Unde ei dicitur: *Terra es, et in terram ibis* (Gen. 3). Inde revertitur per pœnitentiam, sed si Jesum invenerit, fructuosam. Jesus vero solus in eo quod factus est mansit, ideoque a templo non descendit, nisi quod supra sapientia et ætate profecit (Luc. 11), infra vere omnino non defecit. Nunquam sancta ejus et medicinalis caro per intemperantiam inæqualitatem incurrit, nunquam per pollutionem in corruptionem descendit. De Spiritu sancto et Virgine concepta, sancta et virgo nata est, vixit, mortemque sustinuit. Benedicta autem illa anima carni unita, quæ carni non adhæsit (sicut Adam luget, *Adhæsit pavimento anima mea* [Psal. cxviii]), carnem lege naturalis affectus amare potuit: carni concupiscentiæ visco agglutinari non potuit. Bona a bono creata, et bonæ carni similiter a bono creatæ unita, ita bonum conditionis utriusque bonæ servavit, ut de non esse venientes ad esse (quoniam creaturæ sunt) retrò nunquam respicerent, in anteriora multum proficerent. Quis enim gloriabitur castum se habere cor? Quis in nubibus æquabitur Domino Jesu, similis erit Deo in filiis Dei? Baptista Joannes nubes erat, nubes erat et Jeremias: ambo sancti nati, sed ambo sanctificati: *Priusquam*, inquit, *exires de ventre, sanctificavi te* (Jer. 1). Ambo sancti nati, sed nunquid sancti concepti? Ubi ergo, et unde sanctificati? Quod si sanctificati, utique quandoque polluti. Et hoc ubi, et unde? Sed ad hæc quis tam idoneus? Carnem bonam bonus creat, animam bonam bonus infundit, sic tamen utramque malam, utramque corruptam invenio, ut utraque sanctificatione indigeat, et neutra sit prius bona, quam mala; sana, quam corrupta, ne corruptio non jam originalis, sed actualis convincatur.

Neutra igitur vel ad instans in statu permanet conditionis, quo vocatur ad esse, sed per vitium originis redit ad non esse, eum incipit esse, ut mirabiliter et miserabiliter non prius inchoat esse quam non esse; venire, quam redire; ascendere, quam descendere, nec incipiat miserabiliter anima

prius vitam dare, quam mortem dare, ut sit et caro mortificans, a quo vivificatur; et anima vivificans, a quo mortificatur. Hic occurrunt lugubres illæ nuptiæ septem viræ et toties homicidæ filiæ Raguelis, quam Tobias filius Tobie sine periculo ducere potuit, qui dæmone fortiorem angelum comitem, ino ducem, habuit (*Tob. viii*): Tobias et Tobias, pater et filius, vetus et novus, cæcus et videns: Adam et Adam, primus et secundus, pater et filius, vetus et novus, cæcus et videns, homo et hominis filius. Sed de homine vel filio hominis aliquando secundum carnem, aliquando secundum animam, aliquando secundum utrumque sermo conficitur. Nunc ergo hic Tobias animam significat filii hominis, Sara vero communiter carnem hominis, angelus autem dux et comes Tobie Dominum Dei Verbum, quam animæ quam semel suscepit, sapienter ducatum præstitit, fideliter comitatum, fortiter auxilium, prudenter consilium. Septem vero viri morti magis quam mulieri conjugati, universas animas, præter Christi animam, quæ non prius carni quam morti unitæ sunt, propter carnem tamen morti unitæ, et propter mortem a carne separata. Dæmon suffocans, naturalis illa originalisque concupiscentia datur intelligi: quæ de domo Raguelis et cubiculo Saræ, nisi fortior supervenerit, minime ejicitur.

Superveniente itaque fortiore Verbi virtute fortis ejicitur, fugatur, ligatur, vasa ejus, id est naturalia, quæ captiva tenebantur, diripiuntur. Ducitur captiva captivitas, thalamus purgatur; liberatur domus, Sara sine periculo ducitur, pater miratur, mysterium agnoscit, angelo gratias agit, epulas parat, vicinia invitat. Plena sunt hæc mysteriis, redundant sacramentis. Angelus dum Tobie nuptias celebrat, abscedit, ut verus homo nascendo, vagiendo, sugendo, non fando, tanquam sponsus Tobias appareat. Post tempus vero non vacuus, neque sine chirographo pretiosi depositi redit, ut in aliquibus idem ipse, qui homo est, Deus innoscat. Frustra ergo quæritur die illo discessionis et oblivionis puer Jesus inter cognatos et notos. In templo dimittitur, in Jerusalem remanet; invenitur in templo a revertente et quærente. O beata anima, quæ nunquam obliviscitur, nec dimittit puerum Jesum! magis beata, quæ semper meditatür grandem Jæsum, maxime beata, quæ contemplari semper potest immensum Jesum. *Crevit*, ait Scriptura, Abrahæ filius, qui interpretatur *risus, donec fieret magnus valde* (*Gen. xxi*). Crescat in te Dei Filius, frater, qui jam formatus est in te, donec fiat tibi immensus, et ex te tibi risus, ac exultatio, et gaudium plenum, quod nemo tollet a te. Quod si oblitus fueris aliquando, vel incurate dimiseris, a memoria ejus incipe, ut ad præsentiam venias. Memoria fugat oblivionem, adducit poenitudinem, poenitudo facit conversionem, conversio corrigit discessionem, ut quantum discesseras, revertaris, sicut clamat Videns: *Redite, sicut in profundum recesseratis* (*Isa. xxxi*). Frustra tamen revertaris a via tua

mala, ubi sine Jesu ambulabas, si non conversus quæris. Nam diligentia inquisitionis lætitiæ meretur inventionis. *Si quæritis*, inquit *Isaias, quæritis* (*Isa. xxi*), diligenter videlicet, et invenietis. *Et invenerunt eum in templo*, etc. Sed nobis hic silendum est, ut ad modicum quod restat laboris diurni surgamus. Fortassis et ibi invenietur Jesus. Nam et foris a Sara repertus est Isaac, id est risus: quem vobis foris et intus præstet invenire, ipse qui vivit, et regnat Deus in sæcula sæculorum, Amen.

SERMO VIII.

IN EODEM FESTO II.

Eia, fratres, jam fatigati paululum respiremus, utque reparatiores ad laborem resurgamus, modicum, hesterni obsonii, quod reservavimus, gustemus. *Et invenerunt eum*, inquit, *in templo inter doctores et sapientes, interrogantem, et mirabantur super prudentia et responsis ejus* (*Luc. ii*). Ad officium pertinet ut ætate junior audiat et interroget; non est contra officium ut junior interrogatus respondeat. Sed ad seriem primæ expositionis redeamus: et in his, sicut beatus ait Hieronymus, nota Christum virum ab utero, imo, sicut ait Jeremias, in utero, *Faciet*, inquit, *Dominus novum super terram: mulier circumdabit virum in utero* (*Jer. xxxi*), Maria Christum. Virilis enim animus, sapiens, fortis, et magnus, in infanti, infirmo, et modico corporeculo erat. Neque enim in aliis corporibus humanis qualitates sive quantitates corporum animæ sequuntur, ut deformibus deformes, et formosis formosæ, aut magnis magnæ, et brevibus breves contineantur. Longe hæc ab animæ natura, quæ divinam habet imaginem, absunt: quæ secundum qualitatem nec alba, nec nigra, nec alterius coloris; et secundum quantitatem nec longa, nec lata, nec localiter hic vel ibi: cui per se secundum motum nil sursum vel deorsum, ante vel retro, dextrorsum vel sinistrorsum sit, quo feratur. Corporeæ enim sunt naturæ hujusmodi vel quantitates, vel qualitates, vel dimensiones, vel motus; anima vero rationalis pure spiritus est, habens supra se naturam solam divinam, quæ et ipsa spiritus est: cujus ista gerit imaginem, non æquat essentiam. Est tamen anima et qualis, et quanta, moveturque: alias alba ac nigra, longa, lata, et alta, sursum habens aliquid ac deorsum, ante et retro, dextrorsum, sinistrorsum; sed omnia illa suo modo, nec sequitur corpus in talibus. Formosam et claram facit sapientia, deformem et obscuram ignorantia, candidam, levem bilaremque bona conscientia, pullam, gravem, ac mœstam mala, longam fides, latam charitas, altam spes, timor contractam, arctam avaritia, pusillanimitas parvam. Hic virtus, alias vitium: ante habet quod inquit; retro, quod non meminit; sursum, quod non capit; deorsum, quod despicit; dextrorsum, quod delectat; sinistrorsum, quod molestat.

In his ergo omnibus puer Jesus animum habet vilem, prudenter, temperanter, fortiter; et juste a

scia ac magistra divinitate institutum, ubique A sciens reprobare malum, et eligere bonum, propter edulium lactis ac butyri. Mireremur ergo et nos super sapientia et responsis ejus. Solus enim id ætatis infans sic virtutes sapuit, sic vitis respondere potuit. *Fili, quid fecisti nobis sic?* Imo mater, quid fecisti filio tuo sic? Esto, Joseph oblivisci potuit, qui non genuit: tu quomodo oblita es filii uteri tui? *Nunquid, ait propheta, oblivisci potest mulier infantem suum, ut non misereatur filio uteri sui?* (Isa. XLIX.) Quod si alia potuit, certe tu non debuisti. Quid? toto die illo tenebroso et obscuro Deum non orasti, de Deo non cogitasti, Dei nec meministi? Quis hoc credidit? Certe is ipse est. Sed fortasse Patrem orasti, Filii immemor. Sed hoc quis facere potest, cum in nomine Patris Filius cognominetur? Præterea qui Filium non habet, nec Patrem habet. An fortasse sacramenti conscia, mysterium loqueris? *Fili, quid fecisti nobis sic:* admirative legendum, potius quam interrogative, aut increpative, crediderim. Admiratio enim habet investigationem, investigatio autem meretur cognitionem. Admiratur enim, quod tamen non ignorat; sed sua admiratione ad investigandum te invitatur, dicens cum pondere et admiratione: O fili, quid fecisti nobis doctrinæ et eruditionis sic, id est nobis abeuntibus, hic remanendo? Vel si interrogative legeris, nil de sententia deperit. Sed dicit aliquis: Oblivionis non decet arguere matrem Jesu; non enim est oblita filium, sed existimabat eum esse in comitatu aliorum, quem propterea non videbat. Esto, ne contentiosi videamur: quem tamen incuria nescivit, diligentia invenit, ut et tu moneris omnino diligenter inquirere, dolens omnino quod per incuriam perdidisti. *Ego, inquit, et pater tuus dolentes quærebatimus te.* Cui ait Jesus: *Nesciebatis quod in his quæ Patris mei sunt oportet me esse?* Ecce ubi habet quæri Filius, utique in his quæ Patris sunt. Ecce ubi non vult nesciri Filius esse se. Ideo cuidam eum inter mortuos quærenti dictum est: *Noli me tangere, nondum in corde tuo ascendi ad Patrem* (Joan. XX), nondum in his quæ Patris mei sunt me quæris: nondum in his quæ ejus sunt, qui omnia sua est, scis me esse oportere: tanquam non ipsum, sed ipsius, nec tamen aliud ab ipso. Excepta tamen hac unitate naturæ, et naturali unitate Patris et Filii, a qua non recessit nec Pater, nec Filius: etiam in sua minoratione non recessit Filius a Patre, dum in ejus semper mansit obedientia et voluntate. Unde et quosdam increpans ait: *Vos ex patre diabolo estis, et desideria patris vestri facitis* (Joan. VIII). Ac si diceret: In his quæ patris vestri sunt manetis, et estis.

Sunt itaque filiorum Adam patres tres: Deus, homo, diabolus. Deus propter naturam, homo propter speciem, diabolus propter malitiam. In his ergo quæ hominis sunt, esse habent necessitate; in his quæ Dei, bona voluntate; in his quæ diaboli, malignitate. Si naturam, in qua bonus a bono bene,

et ad bonum creatus es, diligis, custodis, et ad id ad quod facta est, dirigis, in his quæ Dei patris tui sunt manes, nec a Jerusalem recedis; et super prudentia ac responsis, quibus mille tentationibus carnis, mundi, diaboli, respondes, quæ te argute et valde cavillose, dum tentant, interrogant; mirari facis ipsos spiritus nequam, qui tentatores tui sunt. Quod si honorem conditionis tuæ naturæ non intelligis, quæ facta es pulchra inter mulieres, et abis post vestigia gregum, incipienti assimilari-jumentis insipientibus; si etiam ipsum bonum, quod in te est, malitia a maligno concepta infeceris, ut sis superbia tumidus, invidia tabidus, ira turbulens, tristitia dejectus, anxius avaritia, gula avidus, luxuria immundus: in his quæ patris tui sunt diaboli, manifeste esse convinceris. In his autem, quæ hominis patris sunt, propter animale adhuc corpus, necessitatem essendi, vel potius transeundi habentes, victum et vestitum tantum quæramus: nec nos tentatio apprehendat, nisi humana, quominus his velimus esse contenti. Diabolica namque tentatione trahuntur qui divites fieri volunt, inciduntque in ejus laqueos, et tentationes alias post alias, atque in alias multas, ut merito audire debeant a Dei Filio: *Vos ex patre diabolo estis* (Joan. VIII); eisque conveniat quæ ubique vera est regula: *Qualis pater, talis filius, de diabolo diabolus.* *Nonne, inquit, duodecim vos elegi, et unus ex vobis diabolus est?* (Joan. VI.) De Deo Deus. *Ego dixi: Dii estis.* De homine homo. Homo igitur relinquens diabolica, ne in eis unquam sit per humana, sine quibus esse nequit, transcat ad divina, in quibus solis bene ei erit: fugiat diabolum cum omnibus suis; redeat ad hominem, et sit contentus suis: ascendat ad Deum, ac ditetur in suis. Verumtamen cæci sunt filii diaboli omnes; excæcavit enim eos malitia sua, ut, cum divites sint, pauperes se putent. Quod naturæ animalis corporis sat est, in promptu esse non vident, nec divinam vocem audiunt, quæ promittit, Deum timentibus nihil defuturum, quia etiam surdi sunt, et ideo semper ad superflua sudant. Vos autem dilectissimi, in doctorem vobis cœlitus indultum intendite: qui hominem, non solum ut sanaret, sed ut erudiret, assumpsit, diabolo exiit, Deo induit. Ejus sequimini vitæ modum, qui pauper natus est, pauper vixit, pauper obiit. Quia in hoc est fiducia, si sicut ille fuit, sic et nos simus in hoc mundo, et sicut ille ambulavit, ita ambulet, qui dicit se in illo manere. Qui spiritu timoris ita humilis fuit, ut cum Deus esset, hominibus subderetur, *Et erat, inquit, subditus illis* (Luc. II): ita spiritu pietatis mitis, ut suis injuriis non turbaretur: quas duas virtutes ita in se maxime commendavit, ut diceret: *Discite a me quia mitis sum, et humilis corde* (Matth. XI). Spiritu scientiæ ita compassibilis ac humanus, ut videns inimicam civitatem, flevit super eam; et qui mansuetus ab inimicis turbari non poterat, super amicum affectuosius seipsum turbaret, spiritu

fremeret, ac fleret. Ita spiritu fortitudinis amans justitiam, ut propter eam usque ad mortem nemini tacendo parceret, sicut sæpius repetit, *Væ vobis, Scribæ, et Pharisei*, etc. (*Matth. xxiii*). Ita spiritu consilii misericors, ut nec sibi parceret, sed, quæ non est major charitas, animam suam daret redemptionem pro multis. Ita spiritu intellectus corde mundus, ut omni creatura excellentius sancta sua anima Deum, cui erat unita, cerneret. Spiritu sapientiæ ita pacificus, ut in se pacificaret omnes Deo; et eam esset unigenitus per naturam Filius, hæc adhesionis unione foret in multis fratribus primogenitus. Hic ergo, hic fratres mei, unus sit vobis magister Christus, hic etiam liber vobis scriptus intus et foris: de hoc hunc legite, ipsum de ipso discite; de ipso exemplari ipsum in exemplum cordium vestrorum intus, et corporum foris transcribite: qualiter vixerit, in vita vestra aliis legendum offerite. Propter quod dicitur: *Glorificate et portate Deum in corpore vestro* (*I Cor. vi*). Quod ipse præstare dignetur omnibus nobis. Amen.

SERMO IX.

IN DOMINICA I POST OCTAVAS EPIPHANIE I.

Nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ, etc. (*Luc. ii*). Cogitantem me, fratres, de his nuptiis, fateor, magis delectat interiorius mysterium, quam exteriorius tam magnum miraculum. Istud enim fidem ædificat, illud superædificat. Istud infidelibus signum, illud fidelibus sacramentum. Utrumque tamen utile, utrumque magnum, utrumque divinum. Liber Sapientiæ scriptus est intus et foris, ut ingredienti ac egredientes pascua inveniant. Foris historia, intus tropologia. Primus liber Sapientiæ totus scriptus intus. in quo beati, quibus datum est videre et legere, ubi simul et semel Pater omnia scripsit ab æterno, unde omnia quasi transcripta sunt, quæ in secundo libro, id est in mente rationali legi possunt. Est igitur primus liber ipsum Dei Verbum, ipsa Sapientiæ; secundus mens creata, et ipse totus scriptus intus. Ibi simul omnia, hæc similitudo omnium; in isto si quidem imago illius. Sicut autem in omni corpore omnis corporis forma latet, et si sit qui revelare norit, facile invenit: sic in mente rationali ad imaginem totalis sapientiæ facta, omnis sapientiæ forma continetur, ut non esset ei necesse foris addiscere, nisi intus caligaret. His duobus libris sancti angeli, qui non senuerunt, ut caligarent oculi eorum, contenti, speculatione sui et Dei, quasi vespere et mane, diem suum perficiunt. Sequitur vero liber tertius, corporea videlicet et visibilis creatura, etiam ipse scriptus intus ac foris; ut per ea quæ facta sunt intellecta, ea quæ fecit sapientiæ conspiciatur: liber obscurus, qui caligantes oculos nimio candore non reverberet, quasi ut solem videant, lucerna egent. Verumtamen quoniam sicut vetus ille peccator intus cæcus plangit, comprehenderunt eum iniquitates suæ, ut videre non posset oculis intelligentiæ intus Deum, nec oculo intellectus suam

A ipsius mentem; turbaretur autem oculus rationis a furore concupiscentiæ, ut sicut nihil intus cernere, ita modicum foris discernere posset: scriptus est a sapientiæ per misericordiam, id est digito Dei, liber quartus ad aurem. Unde ei dictum est caro a vidente: *Qui cæcus, nisi servus meus Israel?* (*Isai. xlii*.) qui videre non potes, nisi ad concupiscendum: saltem audi ab altero foris quod videre debueras intus. *Dominus Deus tuus Deus unus est* (*Exod. xx*). Amplius autem, quoniam et ad hanc tubam cæcus obsurdit, ut, contempto uno vero Deo, post multa falsa dæmonia fornicaretur; cæcus et sturdus sequens, velut bos ad victimam: et, sicut ipsa impropere Sapientiæ, *Moses dedit vobis legem, et nemo ex vobis facit legem* (*Joan. vii*), scriptus est ei liber quintus, ad manum tractabilis, factaque est ipsa sapientiæ palpabilis, ut in omnibus justificetur sapientiæ a filiis suis, et vincat, cum judicatur. Verbum enim caro factum est, et habitavit in nobis. *Quod audivimus, inquit Apostolus, et vidimus, et manus nostræ tractaverunt, de verbo vitæ*, etc. (*I Joan. i*). Quid ultra debuit facere, et non fecit? Ipsum, fratres mei, verum Verbum caro factum, ipse Dominus Jesus, ipse unus magister noster Christus, etiam nobis liber est. Ipsum hominem ideo gessit, ut quomodo gerendus esset, edoceret. Ipsum sanctum Verbum, quod beati oculi apostolorum viderunt in carne, manu tractaverunt, hodie est nobiscum, visibile in littera, in sacramento tractabile. Si autem in carne recessit, sed littera mansit. Nam ut compleretur, quod prædixit Videns: *Erunt oculi tui videntes præceptorem tuum, et faciam non avolare ultra doctorem tuum a te* (*Isai. xxx*), sextum nobis librum, id est sanctum Evangelium benignus indulsit, ut sit quasi visibilis Verbi præsens corpus, sancti Evangelii textus.

Videamus itaque quid in hæc sexti libri lectione per hoc exteriorius miraculorum locutum sit nobis exteriorius Dei Verbum; nam ipsum opus Verbi verbum est. Videamus eum in opere ejus, tanquam in corpore ejus; ipsum etenim opus, quoddam velamen est. Sunt igitur, quod ad præsens occurrit, nuptiarum tres differentiæ. Prima exterior, secunda interior, tertia superior. Prima extra, secunda intus, tertia intima. Prima inter homines, secunda in hominibus, tertia super homines. Prima inter carnem et carnem, secunda inter carnem et spiritum, tertia inter spiritum et Deum. Prima de diversis facit unum, ut jam non sint, inquit, *duo, sed una caro* (*Matth. xix*). Secunda de contrariis magis unum; nam anima rationalis et caro contrariæ naturæ, sed una persona. Tertia de incomparabilibus maxime unum; nam qui adhæret Deo, unus spiritus est. In primis caro adhærens carni, una efficitur caro; in secundis caro adhærens spiritui, vel spiritus carni; nec una caro, nec unus spiritus, sed unus efficitur homo; in tertiis spiritus adhærens Deo, unum efficitur cum ipso, et quod est

ipse. Unde ad Patrem pro fratribus Filius sic loquitur: *Volo, Pater, ut, sicut ego et tu unum sumus, ita et isti sint unum nobiscum (Joan. xvii)*. O unum ante omnia, unum super omnia, unum post omnia, unum a quo omnia, unum propter quod omnia! Valde unum, ubi duo in carne una jam non duo, sed caro una; magis unum, ubi duo in homine uno jam non duo, sed persona una; maxime unum, ubi in Deo adhærens illi spiritus jam non duo, sed unum. Primum igitur unum generat ad esse, secundum specificat in esse, tertium perpetuat et glorificat ipsum esse. In primo initiatur homo, in secundo formatur, in tertio consummatur. In primo enim fit, in secundo subsistit, ad tertium naturaliter tendit; propter quod primo fit, et secundo subsistit. Ab hominibus fit homo ad Deum. Sed ut pervenire possit aliquando per gratiam quo semper tendit per naturam, factæ sunt quædam mysteriales nuptiæ inter secundas et tertias: a primis longe remotæ, Verbi scilicet et carnis, Christi et Ecclesiæ. Longe ab anima Deus aberat, sed sine Deo bene ei esse non poterat, nec legitime fecundari. *Peccata nostra*, ait propheta, *prohibuerunt bonum*, id est Deum a nobis, et *diviserunt inter nos et Deum*, tanquam inter mulierem et virum (*Jer. v*). Unde et subintravit mæchus et oppressor, de quo concepit dolorem, et peperit iniquitatem. Inventus est ergo, non a nobis, sed a Deo nobis, qui manum poneret in ambobus; utrumque in se conjungens, tertium excludens, coangustans stratum, ita ut adulter decidat; et abbrevians pallium, ut duos operire non possit. Abstulit igitur medium parietem peccati, per quem adulter irrepserat, et fecit utraque unum; reconcilians in semetipso mulierem viro, hominem Deo: inimicitias vero veteres tollens de medio, cruci affixit.

Hoc est, dilectissimi, sacramentum Mediatoris, qui, ut congrue intercederet, de utroque subsistit; ut sufficienter, id est totum toti reconciliaret, totum attulit quod Dei est; totum assumpsit quod est hominis, ut fideliter compleret, tertii nihil admittit. Nihil enim est, nisi Deus et homo, sed hoc totum. Per ipsum ergo solum mulier quæ dimissa a viro fornicata est cum amatoribus multis, accessum habet, et licentiam supra legem, per gratiam revertendi ad virum. Sicut olim per prophetam præmissum est: *Tu autem, inquit, fornicata es cum amatoribus multis; et tamen revertere ad me, dicit Dominus (Jer. iii)*. Hæ sunt, quas mysteriales diximus nuptias, post secundas et tertias confœderandas, inter secundas et tertias jam collocandas, ut videlicet primæ sint carnis et carnis, secundæ spiritus et carnis, tertix Verbi et hominis, quartæ Dei et mentis. Primæ historiales, secundæ morales, tertix allegoricæ, quartæ anagogicæ. Per primas Jesus nec venit, nec transitum fecit, quia nec per eas genitus, nec per eas generans; sed vocatus venit ad eas, quas præsentia sui conse-

crans, virtuteque mirabili contra calumniatores nuptiarum defendens: maxime in quibus erat, et propter quas venerat, mystice significabat: in secundis etenim et tertiis jam erat, in carne et anima et verbo, tribus substantiis, duabus naturis, una persona Deus et homo. Propter quartas venerat: quas etiam jam in se omnibus hominibus excellentius habebat. Nulla etenim, quam illa sancta anima, humiliter Deo obedivit, plenius se subdidit, firmiter adhesit. Homo in sua dualitate divisus, et sine Deo; Deus in sua trinitate trinus, et sine homine, quia ibi, nisi dualitas, nihil erat, non fuit qui duellum sedaret; quia ibi sola Trinitas erat, non fuit qui pacem turbaret. Ibi in trinitate quartus non admittitur, ne pax turbetur, hic in nostra dualitate tertius non invenitur, ut duellum sedetur. Ibi a Trinitate nullus dimittitur, ne per dualitatem duellum inchoetur; hic nisi tertius intercesserit, duellum non liniatur. Opus erat, fratres mei, ut cernitis, magno consilio, quo cælum gloriam suæ pacis non perderet, et misera terra pacem aliquando inveniret. Missus est itaque, non tamen dimissus magni consilii et fortis auxilii angelus, de tribus tertius in Trinitate filius, in ejus salutifero ortu, nec cœlestia turbata, sed terrena ad pacem vocata: multitudo millium angelorum hymnizat dicens, *Gloria in excelsis Deo, et in terra pax (Luc. ii)*. O magnum et admirabile consilium, ut in Deo æterna trinitas non minuat, et in homine nova Trinitas oriatur, per quam a naturali et intestina pugna ad inexpertam et imperturbabilem pacem ascendatur! O magnum et vere divinum consilium, quod sic omnia temperavit, ut in hominem veniens Deus necessariam faceret trinitatem, et in Deum migrans homo, superfluum non faceret quaternitatem! Ideo nimirum, ut diximus, quia una persona Dei Filius et hominis filius in tribus substantiis et duabus subsistit naturis: in æterna Trinitate divina, Pater, Filius, Spiritus sanctus, unus Deus. In nova hominis trinitate, caro, anima, verbum, unus homo. Ibi tres personæ, una substantia: hic tres substantiæ, una persona. Ibi naturalis unitas, diversitas personalis. Ibi totæ tres personæ coæternæ et coæquales; hic totæ tres substantiæ diversæ et inæquales. Ibi tandem nihil majus et minus: hic gradatim ascendendo et descendendo, aliud alio majus et minus; ut et tu per gradus ascendas de minori semper ad majus, de carne ad Spiritum, de spiritu ad Deum; de secundis nuptiis, in quas venisti per primas, per mediatrices tertias, et in ter scalares, ascendas ad quartas. De Adam qui per concupiscentiam generatus carnaliter, ad Christum qui per gratiam spiritualiter regenerat; et per ipsum ad Patrem, qui regeneratum tanquam Filium feliciter hæredit; de vetustate per novitatem ad æternitatem. De vanitate per veritatem ad virtutem, de devio per viam ad vitam. Meminisse debetis, dilectissimi, in zelo transmigrationis fieri has nuptias ad quas vocati

estis cum Jesu, si discipuli ejus estis. *Vocatus est*, A inquit, *Jesus et discipuli ejus, ad nuptias (Joan. 11)*. Sed dum detinuimus sermone diem, hora fere præterit, ut sine difficultate pensum laboris manuum jam solvere non possimus. Ideo accelerandum est modo, ut cum serotino labore, modicum quod restat sermonis tanquam cum pane hordeaceo buccellam piscis gustemus, præstante nobis verbum Domino Jesu Christo Dei Verbo. Amen.

SERMO X.

IN EODEM FESTO II

Vocatus est Jesus et discipuli ejus ad nuptias (Joan. 11). Quoniam ut diximus in zelo transmigrations factæ sunt nuptiæ istæ, dici etiam a nobis debuit quod supra audistis, id est unde, qua et quo nobis migrandum sit, ut unde cecidimus illuc revertamur, et ubi cecidimus ibi innitiamur, ut inde surgamus. Migrandum vero quasi pedibus duobus, sensu et affectu. Altero de littera ad spiritum, altero de vitio ad virtutem. Quinimo et transmigrandum, frater; ut semper de sensu in sensum, et de virtute in virtutem migres, usque dum perfecta cognitione cernas quem diligit anima tua: et quasi quibusdam brachiis plenæ dilectionis amplectaris, quem cernis: et propter cognitionem exultabundus et admirans dicas: *Talis est dilectus meus (Cant. v)*, et propter dilectionem subjungas: *Et ipse est amicus meus; et illud: Ego dilecto meo, et dilectus meus mihi; inter ubera mea commorabitur (Cant. vi)*. Hæc est via transmigrations, quam non tepide, non trepide, non tarde, sed dilatato corde cum zelo et fervore, inenarrabili dulcedine percurras, et quo feret impetus spiritus, semper rapiatis. Attende quo zelo transmigravit, infra se Dei Filius, quoniam supra non potuit: usque ad te, quia nec infra debuit: et totum pro te, ut ad has nuptias perveniret. Hoc ergo in vobis sentite, fratres, quod et in Christo Jesu, quærentes et intelligentes, unde, quare, et quousque exinanivit semetipsum a forma Dei ad similitudinem carnis peccati. Sed quare? Non utique timore damni, nec cupiditate lucri, sed solum sola dilectione nostri; ut nos gradu contra gradum non timore pœnæ, ut servi; nec cupiditate regni, ut mercenarii, sed sola dilectione Dei, ut illi, exeamus, et migremus a fovea peccati: in quam descendere non potuit, nec debuit; et occurramus ei in similitudinem carnis peccati, ut ibi misericordia et veritas obviant sibi, justitia et pax osculentur. Transmigremus ad formam Dei a fovea peccati, per similitudinem carnis peccati, ad Dominum a peccato per pœnitentiam, ubique nos sensu et virtute adimplentes, usque ad plenam, ut diximus, cognitionem, id est sapientiam; et plenam dilectionem, id est charitatem, tanquam ad supremos angelo cherubim et seraphim sicut ipse exinanivit se usque ad stultitiam et infirmitatem. Placuit enim illi per stultitiam prædicationis, et infirmitatem

passionis, salvos facere credentes, tanquam inebriare ad nuptias bibentes. Ipsa enim stultitia sive infirmitas, fortasse aqua est, quam tamen in vinum, id est in sapientiam virtutemque convertit; dum quod stultum est Dei, sapientius invenitur hominibus; et quod infirmum, fortius agnoscitur (*I Cor. 1*). Non potuit, inquit, mundus per sapientiam, quoniam ei vinum defecerat, cognoscere Deum: ideo placuit ei per stultitiam, id est per aquam potare convivas: quam tamen prius convertit in vinum, id est in sapientiam mutavit.

Vinum, inquit, optimum; et vere. In cujus comparatione ac laude reprehenditur primum, id est sapientia sæculi hujus, quam stultam fecit sapientia Dei; sapientia videlicet philosophorum, quæ in semetipsa defecit. Diminutæ sunt enim veritates a filiis hominum: unde et vana locuti sunt unusquisque ad proximum suum, magister ad discipulum. Absoluti sunt juncti petræ, id est Christo, philosophi gentium. Ubi sapiens, ubi scriba, ubi inquisitor hujus sæculi? Comprehensi sunt sapientes in astutia sua: turbati sunt, et moti sunt, sicut ebrius, et omnis sapientia eorum devorata est, potatumque vinum defecit. Bonum etiam tibi est, frater, ac utile, ut tuum tibi vinum deficiat, nec sequaris tuum sensum. Vasa tua faciat Jesus primum aqua repleri: quam postea tibi in vinum vertat. Audi doctorem gentium, audi de ministris unum, qui sciunt, unde sit, et quo modo factum sit bonum vinum. *Si quis, inquit, videtur inter vos sapiens esse, id est vinum habere, evacuetur bene, ut impleatur optime, id est stultus fiat, ut sit sapiens (I Cor. 11)*; evacuetur arrogantia, quia *qui se existimat scire, nondum novit quomodo oporteat eum scire (I Cor. viii)*. Imo væ illis, qui sapientes sunt in oculis suis. Dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt. Impleatur aqua, et est cognoscat fatuitatem et infirmitatem suam; et sic sibi, quod est, appareat, ut quod nondum est, citius fiat. Aquam recipiat, ut vinum hibat; a se, id est a suo sensu, et propria voluntate deficiat, ut in sapientia et charitate per virtutem obedientiæ proficiat. In hunc sensum, fratres, dictum intelligimus: *Auferes spiritum eorum, et deficient, et in pulverem suum revertentur (Psal. cii)*, ut qui ibi pulvis, hic aqua: quod ibi suus spiritus, hic vinum prius: quod ibi spiritus Dei, hic vinum Christi. *Emitte, inquit, spiritum tuum (ibid.)*, quasi porrige vinum tuum, et in novum hominem creabuntur: quasi inebriabuntur. *Et erat mater Jesu ibi*; utique quæ filio suo suggestit, suggerendo intercessit. Obtinuit miraculum, nec ignoravit mysterium. Nam cum respondit filius: *Quid mihi et tibi, mulier*; ac si diceret: De virtutibus mihi et Patri, de infirmitatibus mihi et matri: totum intelligens, ministros præmonet, ut obediant in omnibus, quæ dixerit Jesus. Multi sapientes sæculi hujus de anima et Deo per multa tractantes, de creatione ejus ab ipso, de purgatione ipsius per eum, de beatitudine ejus in ipso, defe-

cerunt scrutantes scrutinio, utpote qui sine Jesu paronymphi esse præsumperant, quasi Jesum ad nuptias non vocabant, et ideo a veritate longe errabant. *Habitare*, inquit Apostolus, *Christum per fidem in cordibus vestris* (Ephes. iii). Sed unde nobis hic Jesus, id est hæc fides, et quæ mater ejus, quæ eam nobis peperit? quæ præcesserunt merita? Redeamus ad Apostolum: audianus discipulum, qui mysterialibus nuptiis altissime interfuit. *Gratia*, inquit, *salvati estis per fidem* (Ephes. ii).

Hæc est igitur mater, quæ parit intus in cordibus nostris Jesum; gratia, quæ prævenit indignum; profundum, quod non videtur; unde omnis nascitur et surgit longitudo, latitudo, et altitudo, quæ videtur. Huic quasi respondet justitia: *Quid mihi et tibi, mulier*, id est pia, et affectuosa, et charitate plena? Obaudit tamen misericordiæ. Quod totum paucis complexus Apostolus, ait: *Non ex operibus justitiæ, quæ fecimus nos; ea secundum suam misericordiam salvos nos fecit* (Tit. iii). Erat ergo mater gratia ibi, per quam fides creatur, quæ prima est virtutum, et excitatur ad operationem per dilectionem: ne sit otiosus justus, et non credant in eum discipuli. Sed quinam isti discipuli, qui sequuntur Jesum, nisi virtute aliæ, quæ sequuntur fidem, quæ obediunt fidei, sine qua nihil valent? Speciem habere possunt, veritatem sine fide habere non possunt. Sine fide enim impossibile est eas placere Deo: imo omne quod ex fide non est, peccatum est. Sex autem hydris duræ et frigidæ, quid sibi volunt? Talia fortassis erant hominum opera. Nam senarius operationem, sicut septenarius requiem ab opere, et octonarius resurrectionem post opus omne significat. Patriæ ergo gentium, quibus demones honorabant, et traditiones Judæorum, quibus se purificabant, infatuatæ sunt a fide, tanquam aqua repletæ, dum in illis inutilis et insipida vanitas deprehensa, et in hac utilis sapidaque inventa est veritas. Ita enim docendi se habet officium, ut prius de insipientia repellat perversos, deinde ad sapientiam erudiat conversos. Audi hoc totum in Apostolo. *Circumcisio*, inquit, *nihil est* (I Cor. vii), ac si diceret, aqua est, et præputium nihil (ibid.).

His duobus verbis omnem patriam gentium, ritusque carnales Judæorum complectens, et aqua, id est inutilitate ac stultitia replens, tandem in vinum mutavit, dicens: *Sed observatio mandatorum Dei*. Sub hoc typo carnale Sabbatum solvit Jesus, et discipuli non lotis manibus manducant (Matth. xv), omnia ad sensum spirituales trahentes, et aquam in vinum vertentes. Unde et Petrus interrogans quæ sit parabola, audit: *Nunquid et vos sine intellectu estis?* (ibid.) Capiunt hydris metictas binas vel ternas, dum ethnici in sacris suis physicum et ethnicum sensum interpretantes, et nos in Judaicis litteris super historiam, ac moralem, etiam allegoricum, et quandoque anagogicum intellectum rimamur. Sapiens ille Salomon omnium rerum ser-

monumque prolixitatem quasi in angustissimum vini cadum coarctans, ait consonans Paulo: *Deum time, et mandata ejus observa; hoc est enim omnis homo* (Eccl. xii). Nam et ipse timor fortassis est aqua. Qui enim a præsumptione sua deficit, facile stultitiam ac infirmitatem suam agnoscens, timere incipit, et ad sapientiam proficit; nam initium sapientiæ timor Domini. Sapientia vero charitatem perficit: quæ timorem foras mittit, et aquam in vinum vertit. Timor autem duplex, sive triplex intelligitur, dum a gloria propter culpam timemus incidere in pœnam. Potest item pœnitentia ab operibus mortuis (nam senarius opera significat) jure aqua accipi, sicut regnum Dei vinum. Unde initium prædicationis Jesu, tanquam initium signorum ejus, fuit: *Agite pœnitentiam; appropinquavit enim regnum cœlorum* (Matth. iv). Pœnitentia quoque ipsa duplex, triplexve notatur, id est contritione cordis, confessione oris, et, si licet, satisfactione operis. Ministri, qui implent peccatorem vel cognitione sui, vel timore Dei, vel pœnitentia mali, angeli, apostoli, prædicatores accipiuntur, qui sacramenti conscii, ubi, et quando Jesus jubet, hauriunt, et cui jubet, deferunt. *Ut gustavit architriclinus*, etc. Erubescant qui primi sedent, et postremi bibunt. Eis debet offerri, ut prægustent ac probent. Sed priori vino crapulati, adhuc conquiniscunt, spiritualium magistri electi, negotiatores sæcularium effecti. Euntes pene ad interiora deserti, oves non minant, sed cogunt; sibi nequam, aliis propitii; sua corpora, aliorum animas curantes, digni, de quibus dicatur: *Quæ dicunt, facite; quæ faciunt, nolite facere* (Matth. xxiii). Ita, fratres mei, de congregatione, ubi sæcularia tractat, aliena curat, mihi visum est, dum ad ordinem subditos cogit, quasi conspexerim formosi corporis hominem capite deorsum gradientem. Utinam de alieno servo judicando os aliquando supprimamus, quod omnino forsitan continuisse expedisset. Triclinii iste princeps a nobis liberum hominis arbitrium intelligitur, cui fides primum offertur, cui soli de contemptu vel obedientia judicium est cum Deo, quod toti animæ præsidet: quæ triplex est, propter rationalitatem, irascibilitatem, et concupiscibilitatem.

SERMO XI.

IN DOMINICA III POST EPIPHANIAM I.

Cum descendisset Jesus de monte, etc. (Matth. viii.) Cœlum mons est, terra vallis. Deus mons est, homo vallis. Forma Dei mons est, et forma servi vallis. Cum ergo descendisset de cœlo in terram Deus in forma Dei, exinanitus est in formam servi, et habitu inventus ut homo. Sequi cum jam non poterant turbæ, quæ eum expectabant: quæ sine ipso quo vadit ipse, ire non poterant. Quo tamen eos ducit? Primum quidem ad sanandum leprosum, quod fortassis ipsi erant, et nesciebant. Prima ægroti incommoditas est sanitatem non habere; secunda, infirmitatem nescire; tertia, medicinata

non quærere; quarta, oblatam negligere. Ideo sapiens medicus, et benignus Deus eo ducit, ubi docet, ubi occurrat vir videns infirmitatem suam, ac ob hoc quærens sanitatem, confitens potestatem, deprecans voluntatem, quatenus ex eo quod foris turba conspiciat, erudiat, et videntem infirmum infirmior cæcus sequatur. Dicit Apostolus: *Abrahæ factas promissiones, et semini ejus; ideo et Christum ministrum fuisse circumcisionis propter veritatem Dei, ad confirmandas promissiones Patrum; gentes autem super misericordia honorare Deum (Rom. xv)*. Ego igitur in turba, quæ exspectat ac sequitur; et leproso, qui occurrit ac mundatur, has duas gentes intelligo: circumcisionem videlicet, quæ exspectans corporalem præsentiam prius vidit, et præputium, quod beneficium et gratiam, post occurrens, prædicationi apostolorum facile credens, lepram veraciter confitens, medicum humiliter deprecans, prius accipere meruit. Nondum enim de sequente turba quemquam sanaverat. Sed quid est quod sequitur turba? Sicut observabant eum Pharisei, sed ut reprehenderent, interrogabant, non ut discerent, sed ut caperent in sermone; quærebant, non ut servarent, sed ut perderent: sic nimirum circumcisio sequebatur, non ut assequeretur, sed ut persequeretur, non ut apprehenderet, sed ut deprehenderet. Nam qui ex ea peccata retegentes, majestatem adorantes, bonitatem postulantes, ei occurrerunt, leproso huic mystice adnumerantur. Sicut olim ad æmulationem gentibus, unius Dei cultum circumcisio præferebat, sic postea ad divinæ Trinitatis fidem provocandis Judæis gentilitas præposita est, quod et hodie cernere est, stantque novissimi primi, et primi novissimi, magistri discipuli, discipuli magistri; qui non videbant vident; qui videbant, cæci facti sunt.

Quod quærebat Israel, non est consecutus, imo persecutus: electio consecuta est. Regiones ejus coram eo alieni quotidie devorant, et deserta literæ in ubertatem spiritualis intelligentiæ versa advenæ comedunt. Ablatum est ab iis regnum Dei, et datum genti facienti fructum ejus. Coram male sanis bene infirmus sonatur, agnoscensque peccatum suum dicit prius, ut justificetur. Justus enim imprimis accusator est sui, id est in principio justificationis suæ accusat se, id est accusando incipit esse justus. Prima enim pars justitiæ peccatoris est delicti accusatio, secunda correctio, tertia observatio. *Et ero, inquit, immaculatus cum eo, et observabo me ab iniquitate mea (Psal. xvii)*. Ideo veniens leprosus, prius dicit: *Domine, si vis, potes me mundare (Matth. viii)*. Duo confitetur, suam immunditiam, Domini potentiam; tertium implorat, id est beneficentiam. Laudans invocat Dominum, ideo a lepra sanus dimittitur. Laudans potentiam, invocat gratiam: quæ duabus primis confessionibus, id est delicti et laudis, omnino deesse non potest. Omnis enim qui sic invocat nomen Domini, salvus erit, et audiet: *Volo, mundare*. Unde beatus

A propheta. *Laudans, inquit, invocabo Dominum, et ab inimicis meis salvus ero (Psal. xvii)*. Tactus a Jesu, mundatur; sed ne mundum se dicat, a mundatore prohibetur; donec sacerdoti se ostenderit, munusque legale obtulerit. Quid sibi fratres, volunt ista? A Christo mundatus poterit Christi laudes tacere? Laudavit potentiam inexpertus, gratiam tacebit expertus? A Christo mundatus, sacerdote indiget fortassis immundo, aut otiosa (quod absit!) præcipit, aut mysteria loquitur. Duo sunt, quæ soli Deo conveniunt: honor confessionis, et potestas remissionis. Exhibenda est a nobis illi confessio; exspectanda ab illo nobis remissio. Solius enim Dei est, peccata dimittere: et ideo illi confitendum est. Sed cum desponsasset sibi infirmam omnipotens, humilem excelsus, ancillam fecit reginam: quæ retro erat sub pedibus, assumpsit ad latus. De latere enim ejus exiit, unde eam sibi subarrhavit. Et sicut Patris omnia, Filii sunt; et quæ Filii, Patris: cum sint naturaliter unum: sic omnia sua dedit sponsus sponsæ, et omnia sponsæ communicavit sibi sponsus: quam cum semetipso et Patre fecit etiam unum. *Volo, inquit Filius Patri, pro sponsa interpellans, ut, sicut ego et tu unum sumus, ita et isti unum sint nobiscum (Psal. vi)*.

Sponsus itaque cum Patre unum, cum Sponsa unum quod in Sponsa reperit alienum, abstulit, affugens cruci, ubi peccata ejus pertulit super lignum, abstulitque per lignum. Quod naturale ac proprium, assumpsit et induit; quod ipsius sui proprium ac divinum, contulit. Abstulit enim diabolicum, assumpsit humanum, contulit divinum, ut omnia Sponsæ sint Sponsi; propter quod dicat: qui peccatum non fecit, nec in ejus ore inventus est dolus: *Miserere mei, Domine, quoniam infirmus sum, etc. (Matth. viii)*, ut qui ejus habet infirmitatem, habeat et placentum, sintque omnia Sponsi Sponsæ. Unde honor confessionis, et potestas remissionis: propter quod dici debeat: *Vade, ostende te sacerdoti (Luc. v)*. Neque enim minus sunt solius Christi, si Ecclesiæ; sed non sunt totius Christi, si non Ecclesiæ: sicut nec minus solius Dei, si Christi, sed nec totius, ut ita dixerim, Dei, si non Christi. Nemini ergo dicat sanatum se peccator, cum intus gemuerit, ubi solus, sed non totus Christus dimittit: si ostendere se sacerdoti, cui dispensatio credita est remissionis, et ob hoc honor debetur confessionis, contempserit: nam si non dixerit, lepra redit; immundiorque jam merito dicitur, a quo mundator contemnitur: qui sub hac conditione mundavit, ut mundum se leprosus nullo modo diceret, nisi sacerdoti se ostenderet, et munus offerret. Sicut enim dimissa non dimittenti redeunt, sic condonata intus foris confiteri contemnti nihil prosunt. Sicut qui non honorificat Filium, non honorificat Patrem, qui misit illum: sic qui contemnit Sponsam, inhonorat Sponsum, qui suscepit illam: et qui Sponsum, id est Filium contemnit, utique et Patrem contemnit, ac Spiritum sanctum offendit: sine quo nec Pater, nec Fi-

lius, nec Ecclesia peccata dimittit. Habet suas sibi regulas misericordia omnipotens, secundum quas donat et condonat. *Date, inquit, et dabitur vobis* (Luc. vi); alioqui et quod datum habetis, auferetur a vobis. Similiter *dimittite, et dimittimini* (ibid.): alioqui dimissa vobis cum ira repetentur a vobis usque ad novissimum quadrantem. Juxta has regulas etiam non immerito accipitur. *Ecce sanus factus es; jam noli amplius peccare, ne deterius tibi contingat* (Joan. v). Et illud: *Nec ego te condemnabo: jam amplius noli peccare* (Joan. viii). Istud quoque, quod versatur in manibus, *Volo, mundare: vade, ostende te sacerdoti*, etc. (Luc. v), ut quod sæpe dicitur, etiam ubi non dicitur, semper subintelligatur.

Nihil ergo potest Ecclesia sine Christo dimittere: nihil vult Christus sine Ecclesia dimittere. Nihil potest Ecclesia, nisi poenitenti, id est quem Christus tetigit, dimittere; nihil vult Christus Ecclesiam continentem dimissum servare. Omnia per se potest Christus omnipotens, id est baptizare, Eucharistiam consecrare, ordinare, peccata dimittere, et similia: sed nihil vult humilis et fidelis Sponsus sine Sponsa. Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet. Ego dico, sacramentum hoc magnum in Christo, et in Ecclesia. Noli caput turturis prorsus abrumpere, noli caput corpori detruncare. Non enim decollari voluit Christus, sed cruce extendi, distendi, suspendi, ut ima, summa, media, copularet. Noli ergo caput corpori subtrahere, ut nusquam sit totus Christus: neque enim totus Christus sine Ecclesia usquam, sicut tota Ecclesia sine Christo nusquam. Totus enim et integer Christus, caput et corpus: propter quod dicit: *Nemo ascendit in cælum, nisi Filius hominis, qui est in cælo* (Joan. iii). Iste est solus homo, qui peccata dimittit: qui prius tangit intus, ut operetur poenitentiam cordis: postea mittit sacerdoti foris, ad confessionem oris: Sacerdos autem ad Deum, ut offerat munus satisfactionis. Tria enim hæc perfectam faciunt munditiam: contritio cordis, confessio oris, satisfactio operis, ut ante non liceat cuiquam dicere se mundatum. Sed video, fratres, expectationi vestræ non satisfacisse me: qui moralem sensum, quo superædificemini fundamento, in quo positi estis avidius bibitis. Geremus ergo vobis, pro facultate nobis indulta morem; sed fateor, contra nostrum morem, quem ubique mysteria magis delectant. Verumtamen, quoniam non est in sermone regnum Dei, surgamus ad laborem, qui restat hodie omnino complendus. Non enim ideo debemus vacare sermoni, ne laboremus, sed ideo aliquando temperare a labore, ut verbo Dei vacemus. Quoniam autem non sola caro, vel solus spiritus est homo, nec omnino spiritalis adhuc in spiritu vivificante, nec in solo pane, propter quem laboramus, nec in solo verbo, cui vacamus, vivere valet totus, dum adhuc ex parte vivit pecus, et ex parte angelus, donec, tota animali similitudine absumpta, æqualis fiat

A angelis Dei, per Christum Dominum nostrum. Amen.

SERMO XII.

IN EADEM DOMINICA III.

Cum descendisset Jesus de monte, etc. (Matth. viii). Meminisse debetis, fratres, ex hoc loco illum, ubi Dominus Jesus videns turbas, ascendit in montem; quatenus spiritualibus spiritualia comparantes, in spiritu semper ascendatis: sicut beatus hortatur Apostolus: *Si spiritu vivitis, spiritu et ambulate* (Galat. v). Hoc enim ordo exigit, ratio exposcit, nos fere nusquam tacemus, ut qui vult esse vere spiritualis, prius sit (vita, moribus, virtutibus, ut esse possit aliquando meditatione, sensu, doctrina; prius sit affectione, quam ratione. Ideo ait: *Si spiritu vivitis, spiritu et ambulate*. In montem ergo sequuntur discipuli alacres, prompti, spiritu ferventes; descendente inde et gravis turba præstolatur. Dominus meus Jesus omnium Salvator, omnibus omnia sic efficitur, ut humilibus humilior, excelsis superior ubique invenitur, sic se inclinans, ut in adulterio deprehensam animam, et a dæmonibus accusatam liberet, quatenus digito scribat in terra, ipse digito Dei formatus, terra de terra, propter terram (Joan. viii): sic se erigens, ut ascendat etiam super Cherubim, et bis volet super pennas ventorum, universorum videlicet supergrediens virtutes justorum et contemplationes angelorum. Quis enim in nubibus æquabitur Domino, similis erit Deo in filiis Dei? Ipsum itaque et vallem in quam descendit et planum per quod cum turba graditur, montem, in quem ascendit quandoque cum omnibus discipulis, quandoque cum paucis, quandoque solus orare Patrem, intelligo. Ipse denique totum quod Deus est existens, totum quod homo permanens: nec supra se potest ascendere, ne Deum excedat: nec infra se debet descendere, ne jumentum fiat.

Ipse igitur sancta et sublimis scala quam dormiens peregrinus vidit (nam incola fortassis et vigilans minime videret) ad Deum a terra erecta, vel ad terram a Deo porrecta: quando vult per se in se, quocum nunc pauci, nunc plures, nunc hominum nemo sequi potest, ascendit; quando autem vult, ad communem turbam, ut quod capere possit, loquatur, se cohibet. Aliquando cum publicanis et peccatoribus manducat, ut homo vorax, et vini potator vocetur (Matth. xi). Aliquando etiam infirmos tangit, ut sanet, et non solum dicat: *Volo, mundare*. Beata, fratres charissimi, anima, quæ Dominum Jesum per omnia sequi potest, currens post odorem unguentorum suorum, quocumque ierit, sursum ascendens otio contemplationis, vacans et videns, quoniam ipse est Deus; deorsum descendens officio charitatis, ipsum sequens ad subjectionem servitutis, ad amorem paupertatis, ad patientiam famis et sitis, fatigationis, operationis, plorationis, orationis, compassionis denique, et passionis: qui venit obedire usque ad mortem, et ministrare, non ministrari; et dare, non aurum, non

argentum, sed consilium et auxilium multis, et animam pro multis. O beata Pauli anima! cui dicere fuit, Jesum per omnia sequenti: *Sive mente excedimus, Deo; sive sobrii simus, vobis (I Cor. v)*: cui esse cum Christo, multo magis optimum (bonum est enim ibi esse), manere tamen in carcere carnis, charitate fraternitatis non recusavit.

Hæc sit igitur vobis vitæ forma, fratres, hæc sanctæ conversationis vera est disciplina, cogitatione et aviditate in illa æterna patria conversa i cum Christo; in hac ærumnosa peregrinatione nullum charitatis officium recusare pro Christo, sursum sequendo Dominum Christum ad Patrem in otio meditatione attenuari, simpliciter, uniri, deorsum sequendo Christum ad fratrem actione distendi, multifariam dividi, omnibus omnia fieri; nihil vilipendere cujus Christus causa, nihil cari quod pro Christo non est; unum sitire, uni vacare (ubi Christus unus est), omnibus velle servire (ubi Christus multiplex est). Audi quam recte divisit qui se totum recte obtulit: *Sitivit in te anima mea. Quam multipliciter tibi caro mea (Psal. Lxii)*. Anima, inquit, uniformiter, caro multipliciter; anima uniformiter ad unum, caro multipliciter, unum. Id est multa propter unum. Anima sursum, caro deorsum, ut totus homo totum Christum sequatur, et de toto serviat toti. Totus enim Christus Deus et homo, totus homo anima rationalis et caro. Visitet anima contemplatione veritatis supra se speciem suam, visitet caro officio charitatis speciem suam juxta se, et neutra peccabit in se. *Visitans, inquit Scriptura, speciem tuam non peccabis (Job v)*.

Si ergo videt caro etiam speciem suam per infirmitatem infra se, non abhorreat, non refugiat ab obsequia; et tactu pietatis non resiliat. Nunquam enim melius videre merebitur anima per veritatem speciem suam supra se, quam si se inclinet caro per charitatem ad suam speciem infra se. Ideo divina sapientia medicina simul et doctrina, quod solo verbo potuit, leprosum tactu curare maluit, ut tu, non quam facilius, sed quam effectuosius possis, beneficium impendas; opus pietatis impleas, nihil abhorreas, illum semper attendas, propter quem facias. Ille etenim semper pulcher est, semper mundus, semper honestus, semper dignus in omni persona, loco, opere. *Volo, inquit mundare*. Quid dicturi sumus, fratres, de his qui plus possunt quam volunt bene operari, cum quotidie querelas vestras et gemitus et suspiria audiamus; quod nec sursum, nec deorsum, nec ad patrem, nec ad fratrem, nec ad unum, nec ad multa, quantum vultis, potestis? *Si vis, inquit, potes me mundare*. Vere, dilectissimi, omnia potest Omnipotens, cui subest posse, cum velit; velle autem cum possit, non semper simul est. Multa etenim, quæ non vult, potest; qui tamen nihil invitus potest. Ideo nemo confitens lepram de potentia dubitat: sed quia non omnia vult, quæ potest; qui potest omnia, quæcunque vult, voluntatem exorat, potentiam adorat. Deo ergo seorsum

A ratio est voluntatis et potentiae. Nos tamen, dum leprosum, quia potest, vult sanare, dicens: *Volo, quem posse fatetur, ecce, Mundare, instruit, ne unquam a bono, quod possumus torpeamus: sed sicut ait Apostolus, dum tempus habemus, bonum operemur ad omnes, non deficientes, tempore enim suo metemus (Galat. vi)*. Est enim tempus seminandi et tempus metendi. Operare itaque, frater, bonum, dum potes, quod potes, cuicumque potes. Veniet enim nox, quando nec tibi nec alii, etiam si velis, poteris. Si hic dum dies est nobis, cum possis, miserum valde est non posse cum velis, sed malignum nolle, cum possis. Ideo et merito auferetur ab altero posse, cum nolit, ut quandoque nec possit nec velit, aut frustra velit cum non possit: et dabitur alteri, ut subsit posse cum velit: quando Deus in nobis perficiet plenum posse pro bona voluntate, qui nunc operatus est velle pro sua voluntate: qui prius pro sola gratia dat, quod postea juste remunerat. Itaque qui facile solo verbo potuit, dum tactu curavit, affectum docuit Dei sapientia et virtus, faciens et docens, lepram et ignorantiam fugans, Jesus Christus: qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus. Amen.

SERMO XIX.

IN DOMINICA IV POST EPIPHANIAM I.

Ascendente Jesu in naviculam, secuti sunt eum discipuli ejus (Matth. viii). Nunc ascendentem, fratres, et nunc descendentem legimus Dominum Jesum, ipsumque totum attendentes, miramur, quo ascendat, qui Deus est altissimus, vel quo descendat hominum humillimus. Supra Deum non valet, infra hominem non debet: alterum enim impossibile, alterum indignum. Quod si materialiter de bonis tantum et totum intelligitur; mirum est, quo eât homo iste, vel unde redeat, qui ubique semper est: et cui unquam nihil abest. Quo ergo vadit, jam est; et unde redit, minime deest. Sed hæc majestatis sunt, et divinæ naturæ: quæramus autem quod sit humanitatis et gratiæ. Navicula ergo Ecclesiam signat: quæ adhuc mundi hujus mare magnum et spatiosum manibus navigat. Sed quomodo in eam potius non descendit quam ascendit? Exinanivit enim semetipsum, formam servi accipiens (*Philipp. iii*): in qua, vel per quam intravit in Ecclesiam, et in eam, vel super eam descendit, tanquam super corpus caput. Verumtamen duo sunt in quibus omnis congregationis et familiæ, privatæ quoque domus administratio et officium ordinatur; scilicet subjectio, et prælatio. Præesse autem minime quemquam decet, qui subesse non didicit præcipere, qui non obedivit. Inclinars itaque se sublimis illa majestas, cui natura est, ante omnia esse, omnibus imperare proprium: a qua omnis ordo est, et universa potestas, ut hominis sumeret naturam, gereret officium; penderet debitum sibi indebitum, quidquid non rapuit, solvit: sic in omnibus ordini morem gessit, ut in operibus, quæ mira fecit, nihil mirabilius ad miraculum, nihil

clarius ad documentum sit ipsa sua sancta conversatione, qua inter homines homo vixit. Hinc est quod expaventi venerando Baptistæ, clamantique : *Ego a te debeo baptizari, et tu venis ad me?* respondit : *Sine modo* (Matth. III), id est adhuc expecta, noli ordinem turbare : ita enim, id est ordinem sequentes, et ab humilitate inchoantes, *decet nos implere omnem justitiam.*

In his enim, quos supra diximus, gradibus, omnis officii justitia tenetur, exercetur, impletur, id est subjectione, et prælatione. Præcedit ordine, et obedit subjectione, neque unquam ad prælationem accedit sua præsumptione, sed alterius ordinata vocatione. Ait enim beatus Apostolus : *Nemo sibi sumit honorem, sed vocatus a Deo, tanquam Aaron* (Hebr. V). Unde et Dominus Jesus, primo officii gradu subjectus cum populo, inter populum venit ad baptismum, nec ascendere ad secundum, id est prælationis officium sua assumptione voluit, sed electus et constitutus a Deo : sicut beatus ad Hebræos scribens Apostolus asseverat, attestante illi Patre, ac promovente, ac dicente : *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui* (Matth. III) tempore et officio subjectionis. Ipsum amodo audite, qui obaudire didicit. Qui lucusque siluit, amodo loquatur. Loqui enim decet eum qui silere novit. Ipse Doctor audiatur, qui quod doceat, audit. Dignus est præesse, qui non dedignatus est subesse. Audiatur aliquando, *Amice, ascende superius* (Luc. XI), qui triginta annis novissimo loco recubuit. Hæc pro eo quod dictus est Jesus ascendisse in naviculam. Sequitur :

Secuti sunt eum discipuli ejus. Quisnam discipulorum non est hanc magistri formam secutus? quis sibi sumpsit honorem? quis se fecit apostolum, quis evangelistam? Quis prædicavit, nisi missus? *Quosdam, inquit, dedit apostolos, alios evangelistas, etc.* (Ephes. IV.) Hinc est quod audiunt *Nescitis, quid petatis* (Matth. XX). Sequuntur, fratres, hodieque discipuli, infra recumbentes, donec vocentur superius : nam qui se ingerunt, et sibi sumunt honorem, non ejus discipuli sunt, nec eum sequuntur; nec mittuntur ab eo, sed ante eum veniunt, qui ambitione acti suam vocationem præveniunt, et ideo fures et latrones ab ipso nominati sunt. Quid, rogo, insulsius ab homine petitur, aut præsumitur, aut affectatur, quam ut unus omnibus, solus multis præponatur? Quid aliud dixit insipiens angelus, in corde suo dicens : *Ascendam super altitudinem nubium, et super astra cæli, id est angelos compares, locabo solium meum?* (Isai. XIV.) Id ergo affectans animus, utique aut superbit, aut insanit. Nam si in oculis suis sapientiorem et digniorem cæteris seipsum judicat, superbit, et semet de se excæcavit. Quomodo enim non cæcus erit, qui se grossum et inflatum in oculis suis gerit? Semper enim superbia mentem, sicut oculum macula, ubi nascitur, excæcat. Hinc ergo est quod nemo superbus superbum se credat, nec agnoscere se queat, cum videre

se omnino non valeat. Sin autem minus idoneum se credens, tamen affectat, nonne manifeste insanit? Sequitur :

Et factus est motus magnus in mari. Ventus contrarius aquilo est, ventus urens, a quo panditur omne malum : quem increpans illa quæ ejus furorem præsenserat, ait : *Surge, Aquilo, veni, Auster, et perfla hortum meum, ut fluant aromata illius* (Cant. IV). Ventus itaque contrarius, diabolus est, et Satanus qui conturbat profundum maris, id est filios sæculi hujus suscitatur et crebris perturbationum impulsionibus Ecclesiæ naufragium intentat, ita ut in fortitudine ejus etiam montes conturbet, propter tribulationes, quæ invenerunt eos nimis. Sed ubi, rogo, est illa virtus, quam secuti sunt in navim : de qua præsumentes dicebant : *Non timebimus, dum turbabitur terra, et transferentur montes in cor maris?* (Psal. XLV.) Ecce jam sonuerunt, et turbate sunt aquæ eorum, id est montium marinorum. Et certe conturbati sunt montes Ecclesiæ, montes naviculæ, in fortitudine et rabie procellæ. Quare conturbantur? quare timent? Utique quia dormit virtus et securitas eorum. Quomodo non regnaret timor, ubi fortitudo dormit? Vigilet itaque ventus, dum dormit Christus. Vigilet maris rabies, dum dormit Christi fides. Vigilet denique timor, dum dormit Christi virtus ut tandem timidi, et modicæ societate fidei ad eum refugiant, ad quem fortitudinem suam custodisse debuerant, ne timerent, dicantque : *Deus refugium nostrum et virtus, adjutor in tribulationibus, quæ invenerunt nos nimis* (ibid.). Salva nos vigilans, quo dormiente perimus. Prima discipulorum industria esset, non sive obdormire magistrum, secunda vel excitare dormientem. Id virtus, hoc refugium; id fervoris, illud timoris. Vigilantem studium servat, dormientem necessitas excitat. Felix tamen necessitas, quæ cogit ad virtutem! Prima siquidem est virtus fortitudo, id est quis timeat : secunda consilium et auxilium quaerere, ne pereat.

Itaque, fratres, quotiescunque in nos persecutio sævit, exemplo sanctorum apostolorum confugiamus ad Christum. Excitemus fidem Christi in nobis; et memoriam passionis ipsius, tanquam dormitionis : nam et ipsam forsitan non incongrue dormitio ista significat. Qui in nobis infirmi et timidi sumus, aut male audaces : in ipso exemplum patientiæ invenimus, ab ipso virtutem sustinentiæ reclipimus, formam constantiæ discimus, sine quo nihil unquam poterimus, et in quo omnia potentes erimus, sicut beatus ait Apostolus : *Omnia possum in eo, qui me confortat* (Philip. IV). Palpebræ ejus interrogant nos; claudit oculos, furit mare, sæva sunt omnia et dura. Ne frangamur, aperit oculos, quietata sunt omnia, prospera navigatio, ne extollamur, secunda sunt omnia, pax undique, ne acedimur, in adversis speremus prospera, in prosperis formidemus adversa. Omnia enim transmutantur, et vicissitudinem habent. Sapientis igitur est, n

adversis minus, et in prosperis magis timere; in neutro autem acediarum aut dormire; ne in altero desperet, aut in altero evanescat. Unde, fratres, inter metum et spem positi, vigilem servemus in vobis fidem Domini nostri Jesu Christi. Amen.

SERMO XIV.

IN EODEM FESTO II.

Et cum obdormisset, factus est motus magnus (Matth. viii). Quid, dilectissimi, nisi corpore dormiens, operatus est Dominus, unde discipulos quasi corde dormientes excitaret? Dormiens enim operata est virtus, producens ventos de thesauris suis, et omnino silens et dormiens locutum est Verbum, docens periculum, si magistrum silere, torpere, dormire siverint. Sapientia quidem in otio, sed non in otiositate discitur. Nihil enim illo otio negotiosius, illa vacatione operosius; ubi sapientia discitur, ubi Dei Verbum interrogatur, et auditur. Laborabat Martha, vacabat Maria (Luc. x), non languebat: languebat vero Lazarus, de languore mortem, de morte fetorem incurrens (Joan. xi). O quantum hodie ab utilitate operis foris quieti, intus desideris et acediosi, necessariorum securi, fabulis et cogitationibus, quæ sunt sine intellectu intenti, Marthæ sollicitudinem perdidit, et Mariæ devotionem minime repererunt! Unde et in Bethania, id est obedientiæ domo, desiderii languorem incurrerunt. O miseri! qui præsentem virtute infirmi, præsentem sapientia stulti, luce cæci, Verbo muti, apposito pane vitæ et intellectus, fame tabescunt de qualibus scriptum est: *Omnem escam abominata est anima eorum, et appropinquaverunt usque ad portas mortis* (Psal. cvi). Et sicut ibi languentem dicit Dominus in mortem venire, ut inde suscitaretur: ita hic quasi languentibus, vel tales significantibus apostolis voluit ipse dormire, ut a periclitantibus saltem excitaretur. Foris ergo obdormivit, a quo tales quasi intus jam dormierant. Quod intus erant, foris eis ostendit. Sed quoniam suavis ac subtilis in eis non capiebat eruditio, foris durius admonentur. Fiunt igitur mirabiles elationes maris, ut appareat mirabilis in altis Dominus. Tempestate dormiens erudit male securos, qui expectatus tranquillitate docet bene turbatos. Credite mihi, fratres, utrumque est sancti illius Verbi verbum, tempestas et tranquillitas: et quod dormit, et quod vigilat. Dormiens quippe tempestatis verbo detestatur acediam: quam fluctuatio cogitationum sequitur, quasi interna quædam ac intolerabilis procella: qui excitatus et vigilans mentis vigilantiam fervoremque spiritus tranquillitatis sermone commendat.

Itaque summopere vigilandum est nobis, fratres mei; eoque attentius, quo remotiorem eremum eligimus ne unquam interioris nostri hominis, cui exterior tanquam mare est, navicula verbum Dei dormiat, quod in se nunquam dormit, aut dormitat. Vigilare nobis non potest otiosus Christus; et, ut breviter dictum sit, semper aut rogari vult aliquid,

aut interrogari; aut certe dum loquitur ipse, audiri. Nam si dum loquitur, frater, dormire cœperis illi, illico dormit et ipse tibi. Sed vae tibi, si ille dormierit tibi! Vigilat ventus, vigilat mare, vigilat tempestas, et cogitationum fluctus, milleque tentationum æstus tibi, si solus dormierit ille tibi. Ideo orans, cum Propheta dicit illi: *Illumina, Domine, oculos meos, ne unquam obdormiam in morte* (Psal. xii). Enimvero nisi illi dormire prius cœperis, semper tibi pervigil erit. Petrus non potuit una hora vigilare cum Christo, et ideo potuit ter negare Christum. Dormierat enim, cum illi Dominus diceret: *Vigilate, et orate, ne intretis in tentationem* (Matth. xxvi), tanquam animi tempestatem. Ubi sunt, qui super libros suos in claustris conquinascunt, ad lectiones in oratoriis stertunt, vel ad vivam vocem sermonum in capitulis dormiunt? In his omnibus Verbum Dei loquitur, et negligitur. Magister Dominus loquitur, et homo discipulus dormit. Tria sunt, lectio, meditatio et oratio. Lectione vel sermone, qui et ipse quædam lectio est, loquitur tibi Deus: propter quod dicit: *Qui habet aures audiendi audiat* (Luc. viii). Meditatione interrogas ipsum; oratione rogas. Propter quod dicit: *Petite, et accipietis; pulsate, et aperietur vobis* (Luc. xi). Petit autem oratio, meditatio pulsat. Noverunt quod dico, qui studio spirituali exercitatos habent pro consuetudine sensus. Talia enim animalis homo non percipit, etsi spiritalis sit vita. Est enim, quod semper vobis replico, ac meminisse vos volo, quis animalis sensu, et spiritalis vita, sicut est alius vita animalis, ac sensu spiritalis. Tertius vero vita et sensu animalis: quartus autem utroque spiritalis. In his itaque tribus, id est lectione, meditatione, oratione, omnis est exercitatio duntaxat sensus spiritalis, et quædam conversatio mente in cœlestibus; ubi sicut Moyses in monte loquatur, audiat, et confabuletur Deo, velut proximo suo, sed solo sensu. Est enim et vitæ sua quædam seorsum ad Dominum appropinquo. Unde: *Appropinquate Deo, et appropinquabit vobis* (Jac. iv). Quidam ergo, ut diximus, prope sunt sensu, longe vita; alii prope vita, longe sensu; alii utroque longe; alii utroque prope. Prope igitur sensu, propior vita, proximus fit utroque.

Vigilemus itaque, fratres, et plurimum contra acidiæ pestem, quam immatura securitate parere solet, ut in perfectioribus quidem bonæ conscientie quasi jam vitiis subactis securi accubent, cum non sit, qui exterreat; in imperfectioribus vero corporalium necessitudinum, utpote quibus, aliis cuncta providentibus, de facili omnia constant. Hinc est, dilectissimi, quod sancti Patres, quorum ardua et arcta nos homines onusti ac dilatati, ne dicam incrassati, vel impinguati, ausi sumus attentare vestigia, quasi utriusque parietis, spiritalis ædificii lapidem angularem paupertatem locarunt, bifariam dividentes eam, et ad utrumque latus derivantes, id est paupertatem sensus et spiritus, quatenus qui

in utroque tenuem se viderit, utrobique circumspectus et sollicitus in neutro deses esse possit.

Eapropter, dilectissimi, et vos in hanc semotam, aridam, ac squalentem induximus solitudinem; callide quidem, ubi humiles esse potestis, divites non potestis. In hanc, inquam, solitudinem, ut in mari longe jacentem, cum orbe terrarum nihil fere commune habentem, quatenus ab omni sæculari, et fere humano solatio destituti, prorsus sileatis a mundo, quibus, præter modicam hanc insulam, omnium terrarum ultimam jam nusquam est mundus. O Domine, elongans fugi, et fugiens elongavi, ita ut ulterius quo fugiam ac elongem, omnino nesciam, tu scis. Olim desiderabundus fugæ, et sitiens solitudinis, in hanc demum appuli ereinum vastam adeo, ac semotam: quo mihi ex quasi conjuratis ad hanc expeditionem nonnulli defecerunt, paucissimi secuti sunt: quibus etiam est horrori ipse horror solitudinis, quod et mihi, fateor, quandoque non deest. Superaccrevit etiam, Domine, super solitudinem solitudo, silentium super silentium. Nam ut tibi soli disertiores, et assuetiores simus, a nobis invicem silere cogimur. Sed et nostra, dilectissimi, plurimum interest, cum gratiarum actione et laude attendere misericordiam Dei, super quam speravimus, factam super nos: quæ nobis sua dignatione hoc exsiliium nostrum sic temperavit ut orare, meditari, legere, liberum sit, laborare autem necessarium; ut non desit quod tribuamus necessitatem patienti, corpori videlicet adhuc animali. In sudore etenim vultus nostri, potius quam mercenariorum, sive boum, debemus pane nostro vesci.

Itaque, fratres, concaptivi mei, et confugitivi mei, sicut ait propheta: *Qui reminiscimini Domini, ne taceatis, et ne detis silentium ei (Isai. LXII)*. Vigilate ei, ne vobis ille dormiat. Ego autem semper ad te, Domine, clamabo; tu autem, Deus meus, ne sileas a me, nequando taceas a me, et assimiler periclitantibus in mari; meditatione pulsatus aperi, interrogatus responde, oratus exaudi. Quod utique benignissime facies, abundeque: nisi tu loquens ab auditu nostro fueris aversatus. Auditus audis, exauditus exaudis: qui autem avertit aurem suam, ne audiat legem tuam, hujus oratio erit execrabilis. Loquere ergo, Domine, quia audit servus tuus, et loquenti responde: neuter, dum uterque navigat, dormiat. Nam si dormis mihi servo tuo, mare non dormit, memoria mundi non dormit. Fluctus æstusque cogitationum non dormit, si dormis. Si tibi dormio, caro mihi non dormit. Itaque, Domine, refugium meum tandem, qui virtus prius esse poterat, ne te fugerem, singultibus meis, et gemitibus cordis, ipsaque necessitate mea, quæ nunquam silet, excitatus evigila. Surge, impera ventis, et mari; salvum me fac a pusillanimitate spiritus et tempestate, ut fiat foris et intus tranquillitas magna; videantque homines et angeli, quibus spectaculum facti sumus, et cum admiratione

PATR. CXCIV.

A dicant: *Qualis est hic, quia mare et venti obediunt ei? Quod procul dubio, fratres, nobis fiet, si obedierimus ei qui vivit et regnat Deus in sæcula.*

SERMO XV.

IN EODEM FESTO III.

Ascendente Jesu in naviculam, etc. (Matth. VIII). O curiositates hominum, et rerum fragilium audax præsumptio! Quid visum est primum miseris mortalibus, ut quasi propriis terrarum angustiis limitibus, æquora pervadant; fragili ligno animas suas concedentes? En præ oculis mare est; navicula, ut cernitis, fratres, jactatur fluctibus. Quid, rogo, miseris illis navigantibus inter vitam mortemque discriminat, nisi lignum, ut diximus, fragile, et hoc ipsum tenue? Sed sedeamus paululum, et consideremus hoc altius, ac ut moris nobis est, exteriora visa ad interiorum eruditionem trahamus. Jam fessi sumus, et horæ aliquid superest. Credite mihi, fratres, ut comparemus mare hoc mundo huic, mihi non videntur periculosius esse in mari quos cernitis, quam omnes homines in mundo, vel in carne. Nam ipsa caro nostra non incongrue mare dici potest. Ipsa cætem inter flatem vitalemque aërem, et crassam lethalemque salsuginem, nonnihil tamen, licet tenue, fragile, infidum, interjacet; nobis vero inter animam et carnem omnino nihil intercedit: neque inter carnem et mundum quidquam dividit. Unde ex quo venimus in carnem hanc corruptibilem, utique venimus in mortem: non prius in ipsa concepti, quam ab ipsius voragine suscepti: non prius in vitam inducti quam in mortem submersi, non prius homines quam peccatores, non prius nati quam naufragi. Ex quo in mundum venimus, illico de mundo immundi fuimus. Sed dum in carne sumus, Deo placere non possumus; dum de mundo sumus, de regno Christi esse non valeamus. Hoc naufragium præsensit beatus Propheta. Unde et fortiter clamat: *Salvum me fac, Deus, quoniam intraverunt aquæ usque ad animam meam. Veni in altitudinem maris, et tempestas demersit me (Psal. LXVII)*. Sed dicitis: Itane omnes animæ in carne submersæ et periclitatæ sunt, universæque in mundum venientes naufragium tulerunt? Utique. Nam et hoc generali illo famosoque diluvio optime significatum habemus, ubi abyssus sicut vestimentum amictus terræ, ubi super montes universos stabant aquæ, ita ut nusquam omnino appareret arida (*Gen. VII*). Quod enim ibi per lignum paucæ animæ vitæ servatæ sunt, sicut et hic in navicula cernitis, vitalis ligni typus est, seu vivificæ crucis Christi, cujus unius objectu ac munimine pauci electi salvantur; multis vocatis, pluribus non vocatis pessumdatis.

Solo igitur et solido fidei ligno nobis inter vitam et mortem dividitur. Ipsam ergo crucem, naviculam libenter acceperim, in quam Salvator ascendit, ubi mortem a nobis, vel nos a morte discrevit: a mundo, carne, et diabolo, abstraxit, separavit, liberavit. *Ascendit, inquit, Non invitus, non tractus, sed volens. Ascendit, voluntarie sacrificavit Patri, sacrific-*

cium et sacerdos, ipse oblatus quia voluit. Animam quando, quomodo, et quandiu voluit, posuit, qui ad propositum sibi certamen cum gaudio cucurrit. Ubi sunt murmuratores et queruli, trepidi, tepidi, tardi, et quos trahere, ac impellere necesse est, ad crucem passionemque Ordinis ac pœnitentiæ, cui adjurati sunt, et addicti? *Secuti sunt*, inquit, *eum discipuli ejus* (Matth. viii). Decet enim discipulos magistrum sequi, servos dominum, patrem filios. Omnes enim quotquot volunt pie vivere in Christo Jesu, persecutionem patientur. Et si desit externus persecutor, crucifigendus est a discipulis Jesu homo suus exterior cum vitiiis et concupiscentiis; interior quoque patibulo obedientiæ Jesu configendus, ut in omnibus omnino dicat patri spirituali humilis discipulus: Abba pater, non quod ego volo, sed quod tu vis. Et si caro infirma gravetur, turbetur anima, tristis incipiat pavere et tædere; spiritus tamen semper promptus sit, cui soli judicium est cum Deo, ut reprimat inferiora, et obedire faciat sibi, dum ipse obedit superiori. Ego hanc disciplinam professionis vestræ, et abditam eremum non immerito crucem dixerim: ubi sicut vos solitudo separata ab aliis, sic disciplina obedientiæ a vobis ipsis: quibus nihil, quod libet, licet; quibus nec substantiæ, nec corporis proprietates, nec operis, nec quietis libertas. Quid est hoc, obsecro, nisi quibusdam obedientiæ clavis alienæ jussionis rigori affigi pro Christo, crucifigi cum Christo? Jam vero quid sibi voluerit dormitio Christi in navicula, ex his quæ dicta sunt sponte occurrit. Dormire quippe in navi, in cruce est mori, juxta illud: *Ego dormivi, et soporatus sum* (Psal. iii). Quis enim tanta facilitate, seu potestate, quando vult, aut vigilans obdormit, aut dormiens evigilat, sicut Dominus quando voluit, animam posuit, et quando voluit, iterum sumpsit? Sed ipso dormiente mare effertur ventis eruptum, et discipuli turbati naufragium timent; quo moriente exsultant et insultant Judæi dæmoniis acti; discipuli vero ferme desperant, metu subacti. Hæc in Evangelio notissima, notanda potius quam tractanda credidimus. Nam evigilatio Christi, tanquam de mortuis resurrectio, quam tranquillitatem in cordibus apostolorum primum, et postea in universa Ecclesia, subacto jam mundo, et ejus principe religato, effecerit, qui non miratur cum gaudio, is in suo stupore cum dolore mirabilis et mirandus existit.

Consideremus ergo, fratres, quantus sit iste, et quam tutum sit pro ipso ac cum ipso navigare, eique compati, ac commori, ut ea quæ desunt passionum ejus compleamus in nobis, membris videlicet ejus. Necesse est enim, omnino omnia membra compati, ubi patitur caput: totumque Christum pati, et passione consummari, et sic intrare in gloriam suam. Unde qui non compatitur, omnino non conregnabit. Cui venti et mare obediunt, quo nisi permittente, quasi obdormiente, nec interior, nec exterior, nec superior, nec inferior tentatio

A potest quidquam: quo increpante nequidquam. Sicut enim sacer continet Psalmus: *Dixit, et stetit spiritus procellæ; et exaltati sunt fluctus ejus: ascendunt usque ad cælos, et descendunt usque ad abyssos, etc. Et statuit procellam ejus in auram, et siluerunt fluctus ejus* (Psal. cvi). Fidelis est enim, et non patietur suos tentari supra quam possunt ferre; sed facit cum tentatione præventum, ut si crescit tentatio, crescat virtus patientiæ, ac per hæc crescat corona, quam sola percipit perseverantia. Ideo, fratres, quotiescunque tentatio vos apprehendit, sive inbrmitatis, sive paupertatis, sive durioris disciplinæ, aut prolongationis incolatus, tædii etiam tam remotæ solitudinis, et profundi silentii, sive cujuscunque generis, quæ prorsus innumerabilia sunt, legendo, meditando, orando, excitemus nobis Christum dormientem. In exemplum crucis et passionis ipsius pro nobis intendamus, tanquam morsum a serpente repente deorsum contempleremur serpentem pendentem sursum (Num. xxi). Nam sicut ait beatus apostolus Petrus: *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus* (I Petr. ii). Hinc enim, dilectissimi, sumemus non solum exemplum, ut sequamur; sed et antidotum, ne moriamur; non solum animationem ad tolerantiam, sed et gratiam ad perseverantiam; non solum formam ad pugnam, sed et virtutem ad victoriam. Hæc illa prudens et simplex columba nidificat in foraminibus petræ, in cavernis maceriæ. Hic turtur invenit sibi nidum, ubi ponat pullos suos, altaria tua, Domine virtutum: de quibus tam suavis odor myrrhæ et thuris ascendit, sicut scriptum est: *Sacrificium Deo spiritus contribulatus; cor contritum et humiliatum, Deus, non despiciet* (Psal. l). Quod non ignorans ait quædam, quo iret, et qua iret, sciens: *Ibo mihi ad montem myrrhæ, et ad collem thuris* (Cant. iv). Fatigata enim in se, et ad seipsam conturbata anima, memor esse cœpit Domini Jesu, id est salutaris vultus sui, non de summo cælo, quo ascendit ad claritatem, quam habuit, priusquam mundus fieret, apud Patrem; sed de terra Jordanis, id est ascensionis, et Hermonii monte modico, ubi abyssus abyssum invocat, id est mortificatio nostra Christi Domini mortem, passionem passio, patientiam quoque patientia in exemplum sibi et auxilium vocat. In hunc quoque montem myrrhæ posuerat, quos sic alloquitur Paulus: *Mortificati estis, et vita vestra abscondita est cum Christo in Deo* (Coloss. iii). Itaque Salvatoris nostri memores, maximeque passionis, et patientiæ ipsius, ubi maximam suam erga nos charitatem ostendit, formamque præteudit, infatigabiles simus, et stemus immobiles ad omnia tentamentorum genera, socii passionum pro ipso, ut simus et gloriæ, præstante hoc nobis eodem ipso, sine quo nihil possumus, et in quo omnia possumus, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus, per infinita sæcula. Amen.

SERMO XVI.

IN DOMINICA SEPTUAGESIMÆ I.

Simile est regnum cælorum homini patrifamil., etc. (Matth. xx). Vere, dilectissimi, multiformis est, cum sit tamen simplicissima Dei sapientia, et cum sit uniformiter una, multipliciter tamen multiplex invenitur. *Pertransibunt*, inquit propheta, *plurimi, et multiplex erit scientia (Dan. xii)*. Ipsa nimirum est, quæ jure dicitur fons hortorum, et puteus aquarum viventium (*Cant. iv*); fons, ob inexhaustam jugitatem; puteus, ob incomprehensibilem profunditatem. Et hoc aquarum viventium, id est sensuum semper scatentium. Unde eadem parabola, vel etiam quæ evidens videtur Scriptura, ab aliis et aliis aliter atque aliter recte exponitur ac dissemitur, neque tamen ab ullis funditus exhauritur, quasi totum quod inde dici potest sic dixerit prior, ut præter hoc quid dicat, nequeat invenire posterior. Quidquid enim dici de aliqua re sapienter ac veraciter potest aliquo modo, totum in æterna sapientia et veritate simul et semper omnimodis ab æterno est. Quare cum per aliquem loquitur Spiritus, qui profunda Dei non investigando, sed continendo scrutatur, de quo dictum est : *Qui continet omnia, scientiam habet vocis (Sap. i)*, omnia quidem, quæ voce illa aliquatenus veraciter ac utiliter dici possunt, simul sentit, intelligit, intendit, eo per quem loquitur, quandoque ab ipso intellectu vacuo, quandoque uno sensu contento, nonnunquam pluribus simul illustrato, nunquam tamen omnibus repleto. Unde possibile factu sæpe est, in eadem Scriptura dissentientes, vel diversa sentientes, Spiritui sancto posse optime convenire, vel consentire, dum a fide veritatis, et ælificatione charitatis, ac subversione cupiditatis, quibus omnis oculus Scripturæ sanctæ invigilat, constiterit non dissentire. Nam et unusquilibet de eodem aliter atque aliter, alias atque alias, nec tamen alio atque alio spiritu sentit, dum utrobique, ut dictum est, veritati charitatisque consentit. Neque enim veritas asserenda est contra charitatem : aut charitas tenenda est contra veritatem. Hæc ideo quasi in præfatiuncula paucis perstrinximus, ne cum secus ac alias audistis, aut penes alios legistis, aliqua nos audere noveritis, quispiam suspicetur, vel vetera nos prorsus ignorare, vel agnita temnere, vel novis propriisque inaniter gaudere. Attendenda magis ubique diligenti auditori erit ratio dicti ex causa dicendi. Non enim sancti Evangelii lectiones tam suscepimus exponere, quam accepta abinde occasione ad ædificationem fratrum, et nostram, aliquid pro tempore, loco et personis dicere, quem non sinitis vobiscum silere. Hortatur tamen Apostolus, ne ullam Dei gratiam in vacuum accipiamus (*II Cor. vi*), imo et David, ne ipsam animam, dicens : *Qui non accepit in vanum animam suam (Psal. cxiii)*, id est intellectum rationalem. Apud Evangelium quoque omne talentum duplicatum repositur (*Matth.*

A xxv). Filius etiam promissionis et paternos puteos coluit, ac sibi novos effudit.

Salva igitur cum debita veneratione sententia, quæ fideliter et congrue vineam istam universalem ponit Ecclesiam, ubi vitis Christus, Christiani palmites, Pater agricola, et paterfamilias, dies totum tempus, vel vita hominis, horæ mundi vel hominis singularis ætates, forum ipsius mundi cupido, ac curiosa negotiatio apte intelligitur : ego animam meam et non solum, sed etiam corpus, ac utrumque simul, id est totum me, vineam quamdam mihi non negligendam intelligo, sed fodiendam, atque exercendam, uti ne peregrinis germinibus alienisque radicibus conculectur, aut propriis et nativis offuscetur vitulaminibus, putandam, ne silvescat; purgandam, ut fructum plus afferat, sepiendam omnino, ne direptioni pateat his qui prætergrediuntur viam, maxime autem propter aprum de silva, et singularem ferum, ne exterminet eam; et, ut paucis dicam, summa diligentia excolendam, ne generosa propago vitis electæ degeneret, et in vitem alienam, quæ nec Deum nec homines lætificet, aut forsitan utrumque contristet, convertatur; summa vigilantia custodiendam, ne res plurimum elaborata, diuque expectata, vel elancularia subreptione, ab his qui devorant pauperem in abscondito deterratur, vel inopinata vastatione repente dispercat. Unde primo homini de paradiso, velut de vinea quadam sua, dictum est : *Ut operaretur, et custodiret illum (Gen. iii)*. Verumtamen sicut tempus ipsum luce ac tenebris, id est die ac nocte interpolatur, sic vita ipsa hominis temporalis, aliquando in tenebris etiam meridiano sole, aliquando in luce media nocte : et sicut non de die noctem, sed de tenebris dixit Deus lucem splendescere, ita in tenebris nascitur filius hujus sæculi, qui filius dicitur noctis et tenebrarum : et non nisi de tenebris nascitur, qui filius lucis et diei ab Apostolo dicitur : *Omnes, inquit, estis filii lucis et diei, et non noctis, neque tenebrarum (I Thess. v)*. Et iterum : *Fuis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino (Ephes. v)*. Filius autem lucis dicitur lux, et filius tenebrarum tenebræ; nam ubique qualis pater, talis filius. Est igitur infidelitas nox, et fides dies : peccatum nox, virtus dies. Ignorantia tenebræ, sapientia lux; odium tenebræ, charitas lux. Diabolus tenebræ, Deus lux; Adam tenebræ, Christus lux. Mala denique conscientia, et peccati delectatio nox, et profundæ tenebræ : bona conscientia, et amor virtutis serena lux. Carnalis sensus sive vita tenebræ : spiritalis autem sensus et vita dies.

D Est igitur in his quæ diximus, nox, in qua, sicut Salvator loquitur, nemo potest operari (*Joan. ix*). Quisquis enim male operatur, nocte quidem non tam operatur, quam patitur; omnis enim actus mali naturæ bonæ quædam passio est. Qui enim bono, quod naturaliter est, vel habet, abutitur, dum seipsum corrumpit, ipse corrumpitur, et dum corruptionem agit, ipsam patitur. Noctis igitur passio

nes sunt, et tenebrarum, non operationes; diei vero lucisque operationes tantum. Unde sanctorum martyrum pro Christo passiones gesta potius dici solent, et victoriæ, mortes natalitia. Nihil enim operosius eo opere, quod incorruptionem impassibilitatemque operatur. Nihil operosius quam fortis animi constantia, uno simul ictu carnem, mundum, diabolum, sævientes blandientesque calcare. Patet igitur quam subtilis ac veridica semper sit illa veritatis assertio, nocte neminem operari posse, die tantum posse. *Me, inquit, oportet operari, donec dies est: veniet nox, in qua nemo poterit operari (ibid.).* Hoc tamen de illa nocte congrue accipitur, post quam etiam nemo poterit operari, sed semper in sempiternum solum pati. Apud inferos enim sola semper nox, et semper passio, apud superos in æterna die æterna et sola laudis atque gratiarum actio. Unde beatus psallit Propheta: *Beati qui habitant in domo tua, Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te (Psal. lxxxiii).* Prima itaque nox est, de qua potest dies splendescere et opus sequi, tametsi non possit in ea fieri. Secunda vero nox perpetes tenebræ est, ita ut in ea nemo possit operari quia tenebræ; nemo post eam, quia perpetuæ. Non enim opus est, aut ratio, aut consilium apud inferos: quo properant filii lucis hujus, et tenebrarum illarum. Eapropter, dilectissimi, dum tempus, id est diem habemus (non hominis, sicut ait propheta: *Diem hominis non desideravi, tu scis (Jer. xvii)*), quam hic, et beatus Job execratione multa, ut scitis, devovit) bonum operemur ad omnes, incipientes tamen a nobis ipsis. Nani qui sibi nequam, cui bonus? *Miserere, inquit, animæ tuæ, placens Deo (Eccli. xxx).* Qui suam vineam negligit, quomodo colet alienam? Nocte non poteramus. ecce lux gratis venit in mundum, et prævenit mundum. Nocte nati sumus, nocte educati. sed ex sputo desuper, et luto desubtus: sputo de capite, luto sub pede. Illiniti aperti sunt oculi cæci nati. Nox generalis præcessit, in qua omnes peccaverunt, sed vero illucescente sole abscessit, et tenebræ disparuerunt, ut qui ante operari non poterant, modo excusationem minime habeant, si in die operari detrectent. Si enim, ait ipsa dies, *non venissem, et locutus eis non fuisset, id est eis non luxissem, peccatum non haberent: nunc autem excusationem de peccato non habent (Joan. xv).* Quisquis accepta gratia non utitur, in die vacat, et de otiositate jure increpatur. *Posuisti, ait Propheta, tenebras, et facta est nox, in qua nemo potest operari: in ipsa pertransibunt omnes bestię silvæ, contra quas sepicienda, ac custodienda est vinea. Catuli leonum rugientes, ut rapiant (Psal. ciii): propter quos exire homo ad operationem non poterat.* Sed ecce ortus est sol, et lucens super terram, facit diem, ut exeat homo, qui desiit esse jumentum, ad opus suum mane, id est præveniente gratia anticipatus; et ad operationem suam sudet usque ad vespera. Quacunquē enim hora inceperit labo-

A rare, usque ad vesperam opus exigitur; nec ante vesperam merces solvitur. Perseverantia enim boni operis postrema venit, et prima accipit.

Est igitur, ut, quoniam hora præterit, brevi dicamus: Aversio a Deo, sive sensus rationalis a veritate, sive vitæ a charitate, nox, in qua nemo valens est operari; conversio vero ad Deum per investigationem et imitationem, dies, qua exit homo ad opus suum, id est ad cognoscendum ac diligendum Deum, et delectandum in ipsius cognitione et dilectione. Propter hæc enim factus est homo ad imaginem et similitudinem Dei, ac per hæc reficitur reformaturque ad eandem, per sensum ad imaginem, per vitam ad similitudinem. Verumtamen factus ad imaginem et similitudinem, reficitur ad similitudinem et imaginem propter conformitatem vitæ reformandus ad participium naturæ. Ut cognoscat verum Deum, æterna est vita, sed ut toto corde diligat, æterna est via. Charitas ergo via, veritas vita, charitas similitudo, veritas imago, charitas meritum, veritas præmium; charitate itur, veritate statur. Unde qui mane oriebatur (*Isai. xiv*), sed usque ad vesperam non finiebatur, Lucifer, in veritate non stetit (*Joan. viii*); quia a charitate exorbitavit. Quoniam autem charitas nunquam excidit, cum ad veritatem pervenerit charitas, non finitur; sed veritate charitatis, et in charitate veritatis, sicut feliciter, ita semper vivitur.

Itaque dilectissimi, exeunti de nocte peccati, et carnalis conversationis, ad hanc operationem suam, prima illuminatione gratiæ, tanquam primo mane conversionis suæ ad Deum, occurrit homini sua conscientia; et qualiter vixit, dum male vixit, videt; qualis in tenebris fuit, in luce cernit. Itaque ipsa prima in vineam missa, dum se accusans, diligenter omnia recolit, universa ad memoriam reducitur, procul dubio humiliter se inclinans, in altum fodit: omnisque injustitiæ radices excidens, utique ad justitiam se colere incipit. Justus enim imprimis accusator est sui (*Prov. xviii*). Verumtamen sicut se convertens ad Deum, de præteritis se graviter accusat, ita necesse est ut secundum qualitatem, quantitatem, et causam operis, omnia subtiliter dijudicet, et districte examinet, quatenus accusantem conscientiam, et in vinea ipsa accusatione laborantem, subsequatur ratio oblata subtiliter dijudicans, et ipsam dolor et contritio cordis excrucians. Itaque in interno nostro quodam capitulo conscientia accuset, ratio judicet, dolor excruciet, quatenus dum nos ipsos accusamus, judicamus, damnamus; a Domino absolvamur, et non cum hoc mundo condemnemur. Sequitur itaque contritionem cordis confessio oris, et ipsam ad extremum emendatio operis: quæ etsi ultima operetur, prima tamen remuneratur; sine qua confessio oris flialis, contritio cordis vaporalis, judicium rationis in condemnationem et accusatio conscientiæ in testimonium. Irrisor enim est non pœnitens, qui commissa deflet, et defendenda committit. Quamobrem

eum emendatione operis omnia prosunt, laboris mercedem percipiunt sine ipsa vero obsunt, et in justæ condemnationis testimonium veniunt. Est adhuc, quod de his horis ac vinitoribus aliter, et fortasse altius dici possit, sed, ut diximus, hora præventi, id ipsum quod au-distis, potius tangendo perstrinximus, quam eloquendo tractavimus. Unde alio initio fraternitati vestræ dicendum servare maluimus, quod inde orantibus vobis donare dignabitur ipsa Dei Sapientia, Patris Verbum, Christus Dominus qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat. Amen.

SERMO XVII.

IN EODEM FESTO II.

De die ista, dilectissimi, quæ mane tertia, sexta, nona undecima et vespera in evangelica parabola distinguitur ad laborem laborisque mercedem (*Math. xx*), quod heri diximus, nequaquam hodie permutamus, videlicet conversionem ad Deum sensu et affectu diem accipi, sicut aversionem noctem, quæ nemo potest operari. Sunt enim in hominibus sensus et appetitus, secundum quos animalia dicuntur, nec a bestiis ulla per hos eminentia secerantur: quibus tamen si supponitur ratio, ut utriusque principetur, existent quidem simul sensu et affectu animalia, ac mente rationali, mortalitateque pœnali, homines necessario post peccatum, ac pro peccato morituri: qui ante peccatum, et sine peccato poterant non mori. In quibus ergo sensus vel affectus rationem nondum sequitur, sed reluctatur, et ut, pro pudor! in nonnullis obtingit, ipsa contra ipsam rationem abutitur: hi nimirum, quamlibet astuti, callidi, sensati, gratiosi, placidive, nondum tamen homines sunt: aut si ob rationem dicendi homines asseruntur, utique quia capite deorsum gradiuntur, non tam homines quam de hominibus monstra esse convincuntur. *Os*, inquit 'poeta (*Ovid. Met. l. 1, vers. 84*), *homini sublime dedit*. In talibus, dilectissimi, aliquando reluctatur quidem, sed tamen superatur, ac trahitur captiva, quæ sola est ratio. Væ enim soli, quia si ceciderit, non est qui sublevet eum. Aliquando vero sponte enervis, effracta, et evirata sequitur, succumbit, ac omni spurcitiæ libenter se contradit. Primi ergo mali, secundi pessimi: utriusque noctis et tenebrarum filii, sed alii noctem suam amant, alii diem desiderant, alii nihil habentes hominis, alii parum, alii soluti, alii vincti. Utrique in tenebris sunt, in tenebris ambulant, bestiis silvæ, id est carnalibus passionibus, ac secularibus desideriis: et catulis leonum, id est spiritualibus nequitiis in cœlestibus nocturna præda effecti, sicut scriptum est: *Posuisti tenebras, et facta est nox; in ipsa pertransibunt omnes bestię silvæ, catuli leonum, etc.* (*Psal. ciii*). Dum igitur ad seipsum advertitur homo, sive ad suum sensum, sive ad voluntatem, sive etiam ad rationem, licet eo usque profecerit, ut jumentum exuens, hominem induat: utique nec noctem evadit, nec in diem vadit. *Ad meipsum*, ait Videns,

A conturbata est anima mea: propterea memor cœpit esse Dei tanquam diei (*Psal. xxxix*). Deus enim totus lux est, et in eo solo tenebræ non sunt ullæ. Nam sancti angeli etsi in ipso mane inveniunt, in se tamen vespere offendunt: quibus vespere sui, et mane Dei, perficitur dies unus, seu primus. In se ergo solus Deus diem invenit: qui dum menti rationali præveniente gratia illucere incipit, ei mane facit; et inter tenebras ac lucem dividit.

Est itaque spiritualis diei antelucanum mane gratia, quæ rationem prævenit, et a se ad Deum convertit; ac de tenebris ignorantie, vel ut dictum est, impotentie, seu etiam malitie, in diem sapientie, virtutis ac justitie, id est Christi Domini, inducit. Verumtamen ego non æstimo, unum tantum debere dici Christi diem; nam et ipse plures commemorat, dicens: *Abraham pater vester exsultavit, ut videret dies meos: et vidit, et gavisus est* (*Joan. viii*). Est enim dies timoris, dies amoris, dies gaudii, dies laboris dies quietis, dies exultationis. *Exsultemus*, inquit Propheta, *et lætemur in die, quam fecit Dominus* (*Psal. cxvii*). Dies crucis, dies sepulcri, dies resurrectionis. *Vivificabit nos, inquit, post duos dies, in die tertia suscitabit nos* (*Ose. vi*). Dies sexta, qua perficitur omne opus; Sabbatum, quo quiescitur ab omni opere: Dominica, qua resurgitur ad novum gaudium, et diem solemnem in condensis, usque ad cornu altaris, id est gloriam passionis, fructum laboris, sublimitatem crucis. O beata anima! quæ adhuc terrena habitatione depressa, potuit esse in spiritu in Dominica die, et audire post se vocem (*Apoc. i*), quam utinam ante me vel longe audierim! Sed nos interim, dilectissimi, hunc spiritum impetum cohibentes, ac nosipsum nobisipsis metientes, redeamus ad diem timoris, diem lædii et pavoris, ut contedere ac compavere incipiamus Christo; et in die laboris, sudorisque sui, collaborare, et consudare, compati quoque, ac concrucifigi. Omnia enim in die certaminis sui Dominus Jesus veraciter sustinuit pro nobis; et sustinenda mysterialiter configuravit nobis. Exeunti igitur de tenebris et umbra mortis, id est de aversione a Deo, et perversione ad mundum, sive ad seipsum, et convertatur ad Deum, tanquam de occipiti ad ancipitem, primo occurrit præteritorum malorum memoria, futurorum timor, factorum lædium et patiendorum pavor. Incipit enim quod male vixit recolere, ac timere, ne pejus moriatur; et invenitur primus laborator in vinea, seipsam accusans conscientia. Et hæc est prima pœnitentis gratia, et conversionis hora; memoria vero quod revocat, cordi offert, id est affectui: affectus enim in corde, sicut sensus in capite, sedem habere putatur. Sensus vero rationalis in tribus existere dignoscitur, ingenio videlicet, ratione, memoria: quæ in animalium capite distinctis, ordinatisque cellulis, ancipite, sincipite, occipite vigere et exercere propria creduntur officia. Redeunti ergo sensui a retro ad ante, sicut ait Apostolus, quæ

retro sunt oblitus, in anteriora extendens se (*Philipp. 10*), primo occurrit, ut dictum est, memoria præteritorum; et incipit videre, in quibus fuit, dum male fuit. Affectus quoque, sive affectio, duplex intelligitur. Duobus enim modis cor afficitur ad omnia, quæ ei ab illis tribus offeruntur, scilicet amore, vel odio: ex quibus propter tempus, cujus mutabilitatem sequitur, cor mutabile, ac temporali-ter variabile, illi nominati et noti quatuor oriuntur affectus, virtutum aut vitiorum omnium fundamenta, et materies communis, atque, ut sic dictum sit, virtutum aut vitiorum omnium elementa. De quibus alumnus consolans philosophia, sic cecinit:

*Gaudia pelle,
Pelle timorem,
Spemque fugato,
Nec dolor adsit.
Nubila mens est,
Vinctaque frenis
Hæc ubi regnant.*

(BOETIUS, *De consol. philos. l. 1, met. 7, v. 25-31.*)

Itaque secundum præsens, præteritum, et futurum, de amore gaudium et spes, de odio timor et dolor oriuntur. Porro ipsa amor ac odium de concupiscibilitate et irascibilitate fluunt; quatenus sicut caput tricameratum, ita cor bicameratum invenitur: ipsaque tota anima in sensu affectuque naturali perfectione consummata, concupiscibilis, rationalis, irascibilis existat. Unde prævaricatori redenti ad cor irascibilitas occurrit prima, quæ abeunti fuit ultima: et in tota anima pars tertia existit. Unde haud incongrue hora tertia secunda gratia in vineam mittitur, ut quæcumque per memoriam conscientia rationabiliter accusat, omnia secundum qualitatem et quantitatem per irascibilitatem compunctio, seu dolor internus exeruciet, quatenus omne quod olim per delectationem dulce sapiebat in vita, per compunctionem amarum sit in memoria, sicut scriptum est: *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ (Isa. xxxviii)*. Itaque recogitatio primum operatur, postea amaritudo. Mane recogitatio, hora tertia amaritudo. Miserum est, ac stultum, peccata oblivisci; miserius, sine pœnitentiâ cordis reminisci; miserrimum per retractationem in eis delectari. Hora autem sexta, quia ad serarium pertinet opus, operatur ipsa affectio bona: affectus enim operi nomen imponit, et a fructu operis recognoscitur qualitas intentionis. Interiorem quippe habitum, ut ait poeta, deprehendas ab exteriori. Mutata ergo affectio cordis necessario permutat exercitium corporis. Utitur enim motus cordis tanquam dominus motu sui corporis, tanquam sibi subjecto mancipio. Unde sicut ab arbitrio motus corporis, sic a iudicio per se alienus existit. Soli enim cordis motui de obedientia vel inobedientia, de virtute sive vitio, iudicium merito est, cui soli libertas arbitrii a Deo est. Sicut igitur aversus a Deo, condelectans malo, exhibuit membra corporis sui servire, cui serviebat ipse,

A id est immunditiæ et iniquitati ad iniquitatem: sic conversus ad Deum exhibet eadem servire iustitia ad sanctificationem.

Sexta igitur hora tertia gratia in vineam mittitur, exercitatio corporalis, quatenus sicut dolor interiorem, ita labor exteriorem hominem excolat, abstinentia castigans, operatione fatigans, vigiliis attenuans. Homo enim eum de tenebris carnis ad lucem mundi egreditur, nascitur quidem ad laborem, sed incipit a dolore; et simili forma qui de tenebris carnalitati ad spiritualitatis lucem egreditur, a dolore quidem orditur, et ad laborem oritur, sicut scriptum est: *Homo nascitur ad laborem (Job v)*. Verumtamen quod sequitur, et avis ad volatum, huic quam teximus serie optime consonat. Avis enim nomine ipsa ratio mentis recte intelligitur: quæ bestiis, tanquam gressilibus animalibus excellit, et angelis connaturalis existit. Unde nona hora quarta gratia in vineam mittitur, dum super activam vitam, quæ inferioris animæ exercitio agitur, ad inquirendum Deum pennis lætationis, meditationis, orationis, erigitur, et ad amandum dirigitur. Quare sicut nona hora ratio, sic undecima delectatio in vineam mittitur. Quid enim post activam vitam, nisi speculativa restat, quæ visione Dei, et delectatione consummatur? Verum quoniam in hac ærumnosa peregrinatione, ubi omnia ex parte sunt, nihilque invenitur perfectum, neutra consummatur, nec illa ad denarium, nec ista ad duodenarium pervenisse monstratur. Delectatio itaque venit posterius, laborat minus, sed accipit prius. *In via, inquit, mandatorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus divitiis (Psal. cxviii)*.

Quidquid ergo in exercitiis et defatigationibus nostris dulcedinis, delectationis ac suavitatis sentimus, quasi de mercede laboris procul dubio gustamus, quoniam quidem antequam in disciplina Domini delectari, et eam diligere incipiamus, omnia sub pondere diei et æstus vix tolerantur, vix portantur; in dolore et angaria sub timore et murmure, tædio afficiunt et acedia. Cum vero hora undecima quinta gratia disciplinæ associatur charitas, et laboribus affectio bona, quæ facit in omnibus delectari et jucundari, sit per eam omne onus leve, et jugum suave, et incipit quidam timoris et laboris, tædii ac tristitiæ occasus; amoris vero ac suavitatis, fervoris et hilaritatis ortus primi diei vespera, et mane secundi, id est delectatio quædam, ac dilatatio cordis, et interna quædam exsultatio et exhilaratio mentis: quam procul dubio nemo novit, nisi qui accipit: initium perfectionis, quod terminat inchoationem; initium plenitudinis, evacuans quod ex parte est: initium denique perfectæ charitatis, quæ foras mittit timorem, tollit laborem, abstergit dolorem. Itaque cum jam diu laboraverit memoria, irascibilitas et exercitatio corporalis portaverint pondus diei et æstus, rationalitas quoque postremum sudaverit, concupiscibilitas veniens extrema, arripiens prima laborem terminat, merce-

dem inchoat, omnibus dum minus laborat, minuit laborem, dum prima recipit, recipere facit : dumque ipsa quiescit, ad quietem omnia trahit. Ideo spiritus in Deo delectans, animam suam, quam prius talem, paventem, tristem, sollicitam, turbatam, laborantemque in exercitatione sua senserat, sic alloquitur : *Convertere, anima mea, in requiem tuam, quia Dominus benefecit tibi, quia eripuit animam meam de morte*, id est de peccato : *oculos meos a lacu*, id est de dolore præteriti peccati : *pedes meos a lapsu* (*Psal. cxiv*), id est de timore futuri. Qui igitur in omnibus quæ agit et patitur, delectatur, in nullo prorsus vexatur, in nullo laborat, in nullo gravatur, ita ut jam sub jugo levi, et onere suavi, vere, tanquam operis mercedem, animæ suæ invenit requiem, sicut promittens Salvator ait : *Et invenietis requiem animabus vestris* (*Matth. xi*) : et sic in sancta conversatione ex bona consuetudine inenarrabili dulcedine dilatato corde, viam mandatorum Dei exultabundus ac laudans, percurrit die secundo, id est charitatis, quæ foras mittit timorem : qui primo die, timoris scilicet, pondere premebatur et æstu vineæ cultura : ad quam arctam viam invenit, per angustam portam intravit, ac intus duram intractabilemque terram effodit. Cum vero ad hanc magnam multitudinem dulcedinis Dei, quam abscondit amentibus, revelavit autem diligentibus, pervenerimus : nihil durum, nihil asperum, nihil grave nobis erit quod pro Christo esse constiterit. Sed quia ubique dulcedinem ac delectationem sentiemus, hoc solum murmurabimus, quia parum erit omne quod agimus, libenter autem et ferventer ad arctiora nos accingemus exercitia studiorum, ut ubique majorem prægustemus suavitatem delectationum. Ipsa quoque peccatorum recordatio non agetur ad timoris compunctionem, sed accendet ad gratiarum actionem. Tales ergo die tædii et laboris, die sexto operationis, die passionis et crucis contristantur in exercitatione sua, dumque adhuc viventes crucifiguntur cum Christo ; sed in die pacis ac quietis, die tranquillitatis et silentii, die sepulturæ et sabbati, quasi peccatis ac mundo mortui, in semetipsis consepeliuntur et conquiescunt Christo, quatenus die tertia, die exsultationis et salutis, die solemnitatis et lætitiæ, die resurrectionis et gloriæ, die tandem Dominica, die octava, ac novæ lucis prima, sicut Christus resurrexit a mortuis per gloriam Patris ; ita et isti conresuscitati, in novitate vite ambulent : spiritu viventes, et spiritu ambulantes. Amen.

SERMO XVIII.

IN SEXAGESIMA.

Exiit, qui seminat, etc. (*Luc. viii.*) Inter quietem et amabilis paupertatis nostræ copiosas inopias, librorum, et maxime commentariorum, ut cernitis, penuria sumus opimi. Nam sicut exultans quis laudabiliter dixit : « Evangelium dedi propter Evangelium, » ita nos libros reliquimus propter libros. Elucti enim a libris sanctis sanctæ solitudinis vir-

tutem, quietis fructum, paupertatis gratiam, non solum ut olim, de domo et cognatione carnali egressi, quinimo plurium sanctorum fratrum ac domus spiritualis patris quasi obliti, sicut cæteræ plenitudinis, sic numerosæ codicum varietatis, et totius orbis ac generis fere humani jacturam facientes, in hanc semotam, et inclusam Oceano insulam nudi ac naufragi, nudam nudi Christi crucem amplexi, pauci evasimus. Itaque quia nos silere non sinitis, ac pro lectione, vivæ vocis nostræ frequentiam exigitis, in cæteris sancti Evangelii lectionibus non communes ubique explanationes sequentes, liberius quod pro tempore, loco, negotio, personis, congruere opinamur, exponimus ; nec enim a summi Scribæ, id est digiti Dei sensu absonat expositio, quæ Scripturæ excludit ænigmata, ut in auditoribus regnum destruat cupiditatis, charitatis autem ædificet ; in hac autem lectione ab hac licentiosa libertate ablegamur, dum is qui proponit exponit. Semen est ergo verbum Dei, sator Filius hominis, sed ipse Dei Verbum : unde semen et sator idem : quare ipse se seminat. Solus ipse est, qui se ipsum digne seminare, id est prædicare potest. *Non*, inquit egregius prædicator, *prædicamus nos, sed Jesum* (*II Cor. iv*). Timeo ne sit hodie qui se ipsum prædicet, sibi, de Jesu loquendo, nomen facere cupiat ; suam gloriam, aliena loquendo, quærat, aut quæstum ; se extra se jaciens in ventum seminet, ut vacuus intus remaneat, nec foris se colligat, præferens veritatem, inferens vanitatem, propinans antidotum, bibit ipse venenum ; de humilitate quo melius disputet, pejus superbiat ; paupertatem prædicet, affectans divitias, contemptum mundi cupidus, misericordiam avarus, subjectio-nem ambitiosus. Sanctum Patris Verbum quod est loquitur, quod docet agit : de quo scriptum est : *Quæ cepit Jesus facere et docere* (*Act. i*) : ac per hoc sator iste se seminat exemplo vitæ, et verbo doctrinæ, dicens : *Discite a me*, quod videtis in me, *quia mitis sum, et humilis corde* (*Matth. xi*). Sed unde exiit, ut seminet ? Exiit unde non abscessit ; venit quo non accessit. Exiit de sinu Patris Verbum, venit in uterum Virginis, indeque exiens carnis factum venit in mundum, tanquam sator in agrum, Filius hominis. Solent qui seminant de occultis horreis semen extrahere, bajulos quosdam cophinos, unde seminant, replere, et ita ad serendum exire in agrum. Exiens ergo semen istud et sator de occulto et ininvestigabili, ubi plenitudo habitat, horreo divinitatis, generante Virgine missus est in cophinum carnis : unde se seminat de se, semen, sator, et cophinus ipse. *Sed dum seminat, etc.* (*Luc. viii*). Prudens iste agricola terræ suæ differentiam novit, at terram indifferentem serit, et quasi inscius cari seminis jacturam facit industrius. Quid sibi vult istud ? An differenter seminat ? Sunt enim plures sationes verbi, alia interior, alia exterior ; alia ad aures carnis, alia ad aures cordis, alia denique foris ad aures verbo doctrinæ, alia ad ocu-

los exemplo vitæ, alia ad cor intus inspiratione A
gratiæ.

In his itaque tribus perfectio erat magisterii cœlestis in Christo. In cœlo enim cathedram habet, qui corda docet. Discipuli Moysi Scribæ et Pharisæi dicunt, sed non faciunt, auribus, non oculis seminantes: discipulorum vero Christi superabundat justitia: dicunt enim, et faciunt, auribus oculisque seminantes. Unus magister Christus foris seminat vita et voce: intus juvat dono gratiæ. Itaque in agro non indifferenter seminat, licet semen verbi foris communiter spargat. *Spiritus*, inquit, *ubi vult, spirat, et vocem ejus audis*, etc. (*Joan. iii.*) Vocem indifferenter foris audis; sed qua causa, qua ratione, qua gratia, qua discretionem ab occultoque consilio Dei veniat, et ad illum vel illum vox communiter foris facta intus specialiter vadat, nescis. Est igitur auditorum verbi quadripartita differentia. Alii cor habentes conculcatum ac indoratum, prædicationem aure foris audiunt, sed hanc in corde non recipiunt: quibus secus viam, non in via credulitatis vel obedientiæ verba cadunt. *Non enim omnium est fides* (*II Thess. iii.*), *nec omnes obediunt Evangelio* (*Rom. x.*). Inter aurem enim et cor dæmôn volitans, quod per unam aurem intrat, per alteram extrahit, ne ad cor descendat. Cum enim prædicator assurgit, ut foris loquatur, assurgit diabolus, ut intus obloquatur, aut falsum esse suggerens, aut pervertens quod dicitur, aut dimicans a quo dicitur, aut somno, aut aliis cogitationibus aggravans illum, C
eni dicitur. Alii facilitatem obedientiæ habentes, sed virtute carentes constantiæ, ut filii Ephrem intendentes arcum, convertuntur in die belli, cito compuncti, citius arfacti, temporales et leves, non habentes aliam radicem charitatis: tempore pacis credunt, tempore tentationis recedunt, dum nil intus prurit, cœlibes: dum nil foris sævit, fortes: si nemo moleseat, mansueti: si cuncta succedunt, devoti: quibus illud convenit: *Confitebitur tibi, cum benefeceris ei* (*Psal. xlviii.*). Vere illi Adam, ut qualis pater, tales filii: qui cœsusque stetit, donec cadendi habuit occasionem; stetit, donec leviter pulsatus ruit. Sicut primi nimis duri, sic hi nimis molles: illi obstinati, hi pusillanimes; illi non recipiunt verbum, hi non retinent. Tertii retinent, non tamen sibi ad fructum, sed contra se in testimonium: terra sub veteri maledictione squalida, et inculta, spinas ac tribulos germinans, contra quos clamat propheta: *Novate vobis novale, et nolite serere super spinas* (*Jer. iv.*). Primos obdurat malitia, secundos resolvit cordis inopia, tertios coarctat avaritia, sollicitudo vastat, opprimunt curæ, suffocant divitiæ, evirant voluptates, crapula et ebrietas gravant, ut in manu ebrii pro frumento spinæ ortæ eam pungant ac lacerent.

Quis hodie, allegante hoc ipso Dei Verbo, ipsa Veritate exponente, interpretante divina Sapientia, quæ omnium novit naturam et vim, divitiis spinas putat, quis cas ut spinas amplecti respuit? Dei Verbo

credite, divitiæ spinæ sunt, quas qui amplectitur, sicut fasciculum spinarum, quanto arctius sibi astringit, tanto acrius se pungit. Sed stulti dum sub sentibus esse delicias putant, veris ac intimis punctationibus lacerantur, dum falsis ac brevibus delectationibus eluduntur. Quando ab his spinis, ut cibo gehennæ homines deterremus, acclamant omnes spinas vere esse divitiis, nec tamen eas deserunt: nos felices, quasi jam evaserimus, laudant ac beatificant, se acceusant, et mundo quem diligunt maledicunt, serviunt ac detrahunt, fenum portant et murmurant; non possessores, sed possessi a mundo, imo sub ipso constrati et obruti; sicut ignivomus ille sub montium mole gigas, surgere nequeunt: in quibus regnante hujus mundi amore, charitas Patris, ut verbo rusticano utamur, profundam micam non habet, quæ sola semen Filii ad fructum recipit. Gratias agamus agricolæ Patri, qui semini Filii per Spiritum sanctum fecit nos idoneos, ignem charitatis diffundens in cordibus nostris, quo spinis exustis terra nostra excocta tricennum, sexagenum, vel etiam centenum fructum fert in patientia. Obedientia enim verbi semen suscipit, patientia fructificat, perseverantiæ metit. Et sicut de agonistis ait Apostolus: *Omnes currunt, sed unus accipit bravium* (*I Cor. xix.*); sic et de virtutibus dicere est. Omnes ad regnum Dei currunt, sed una capit bravium. Currat mundi contemptus, paupertas, elemosyna, abstinentia, obedientia, patientia: sola perseverantia coronatur. Nam *qui perseveraverit usque in finem, salvus erit* (*Math. x.*): et Dominus fines terræ judicat; nam media sicut initia discussionem non habent; nec incipere, sed perficere pro virtute habetur. Itaque obedientiam commendat patientia, hanc coronat perseverantia.

SERMO XIX.

IN EODEN FESTO II.

Exiit qui seminat seminare semen suum (*Luc. viii.*). Exiit quidem de utero Virginis Filiius hominis, et semetipsum, id est Dei Verbum seminavit in auribus hominum voce, in oculis exemplo, in cordibus gratia. Sed dum seminat, auditorum quatuor inveniuntur differentiæ. Primi audiunt, sed credere non sinuntur, ut bene agant, a maligno, cui se manciparunt: cui servi addieti, quasi ab eo victi, venundati sunt, ut male agant. Secundi audiunt, et cum gaudio, id est facile, recipiunt; sed eadem levitate tacti, tentationis æstu rejiciunt, et abortivum faciunt: qualibus convenit illud Jeremiæ: *Periit fides, et ablata est de ore eorum* (*Jer. vii.*). Tertii vero ore consentientes, factis suffocant. Quarti corde credunt ad justitiam, et ore consententur ad salutem. Sed altius intuenti liquet hunc satorem, nec hinc prius exiisse, nec hic prius sevisse, nec nunc prius has agri differentias reperisse. *Exiit, inquit, a Patre, et veni in mundum* (*Joan. xvi.*), utique, sed per uterum. Unde nec prius exiit de homine, nec prius sevit in hominibus. Neque enim ad homines prius locutus

est Deus; sed usque ad angelos. *Semel*, inquit, *locutus est Deus, et secundo non repetit illud* (Job xxxiii). Querimus, dignumque quæsitum est: pietatis, non curiositatis; devotionis, non præsumptionis, cui locutus est semel, quod repetere non potest, nec aliud præ illo loqui Deus, qui omnia potest.

Itaque, fratres mei, quadam Deo devota mens, et amoris impatiens, quæsit in lecto, quæsit extra lectum in civitate, quæsit per vicos, quæsit per plateas dilectum suum, et omnino invenire non potuit, donec vigiles, id est angelos, qui nunquam dormiunt, pertransisset. Cum autem pertransisset omnem angelicæ naturæ celsitudinem, tunc primum invenit, inventum tenuit, nec dimisit. O beata anima! quæ tam studiose quæsit, feliciter invenit, fortiter tenuit, sapienter servavit. Quid agimus, fratres? Nonne ad omnem spirituales exercitacionem hæc pauca, sed non parva sufficere debent: quæsit, invenit; tenuit, nec dimisit? Quid aliud agendum, vel amplius restat? Quæsit illa perspicax oculis, et deivida aquila, istud quod querimus, primum et unum Verbum, ac emenso toto, quod de non esse venit ad esse, in principio reperit quod esse non cœpit: *In principio*, inquit, *erat Verbum* (Joan. i). Sed quo modo in principio, quod esse non potest sine principio? Omne enim quod verbum est, sine omni principio esse nequaquam potest. Alicujus enim verbum esse necesse est, omne quod verbum est, et a dicente, ut verbum sit, ipsum exire, liquidum est. Exivit ergo Verbum ab eo, cujus est verbum sed quomodo, quando, quale, et a quo exivit primum verbum? quis enim prius, quomodo, et cui locutus est? Sed ut hæc plenius indagemus, paulo altius a communi et consueto sermone ordiendum est. Itaque ante omnia, ut aliqua, quæcunque sunt, aliquomodo sint, omnino necesse est, ut simpliciter sint. Nam quod nullo modo est, omnino nihil est: quod autem non est, nullomodo prorsus est, et nihil est. Essentia igitur mera in omnibus compositione prima, resolutione postrema occurrit. Ante eam etenim nihil invenitur, quod subiaceat formis, nec post eam quidquam, formis ab ea intellectu abstractis. Dividit enim intellectus, quod non dividit effectus: et cui accedere aliquid ad statum, ut illud sit, ei et decedere potest, ne illud sit. Sed et ipsa forma, quæ accedere materiæ, ac decedere potest, si non est, etiam nihil est. Quidquid igitur est, accepta essendi forma est, atque subsistit, ut hoc vel aliud esse, id est aliqua teneri specie possit. Omne enim quod est, ideo est, quia unum numero est, unde possit postmodum mensura discerni, ac pondere locari. Numero enim, mensura, ac pondere, omnia omnino concludi non negat, nisi qui omnia ignorat. Ideo primum de omni re investigare occurrit, cum ipsa sit, quid sit, postea qualis sit, tertio ad quid sit, id est de natura, forma et usu. Unde etiam talium studiosi, non quidem ipsi fecerunt, sed tres

A naturaliter disciplinas esse, invenerunt: in quibus sufficienter omnis sapientiæ studium versari cognoverunt, videlicet physicam, logicam, ethicam, id est naturalem, rationalem, moralem. Naturalem itaque primum sequentes, queramus quid esse poterit, omne quod esse constiterit. Omne igitur quod existit, aut per se existit, aut alio eget ut existere queat.

Itaque Deum, quo nihil dignius, inquirentes, quidquid melius digniusque occurrit, libenter sequamur, donec ad dignissimum, et quo melius esse nihil possit, saltem ratione perveniamus, affectione autem teneamus, diligentia custodiamus.

B Relicto igitur quod per se non subsistit, sed alit adjacet, ut existere queat (unde adjacens, sive accidens ure nominatur) rem per se existentem tractemus. Verumtamen ad hoc opus est secunda, quam diximus, disciplina, ut qualiter per se res subsistere quælibet possit, discernatur Subsistere itaque dicitur res natura vel actu, ratione vel re. Verbi gratia, ut homo subsistat ratione, sive natura, præter animal rationale mortale, nil queritur: hoc enim totum esse hominis est, et ut homo subsistat, nihil superponitur, ut autem sapiens sit, necne, hujus vel illius moduli, pater an filius, albus aut niger, sedeat aut non, hic vel alibi sit, et quando agat vel patiat armatus sit, sive inermis, minime queritur ad hominem esse, sine qualibet tamen constat neminem esse id est re actuque subsistere. Subsistit itaque homo per se, ut sit homo, et subsistit per se quilibet homo, ut sit aliquis homo. Quare utrumque substantia dicitur, et quod ratione subsistit homo, et quod actu subsistit aliquis homo. Sed hoc quod actu subsistere noscitur proprie, principaliter et maxime substantia dicitur: unde prima substantia nominatur. Quod autem ratione tantum et intellectu, secundario quidem subsistit, secundæ substantiæ nomen obtinuit. Est itaque omnis substantia, id est res per se existens aut prima, aut secunda. Sed differt, quia prima quidem subsistit per se, et in se, secunda vero per se, sed non in se. Non invenitur enim secunda existere nisi in prima. Secunda ergo ratione tantum, sive natura sive intellectu abstrahenter: prima autem ratione simul et re, natura et actu, intellectu et statu. Unde verior ac melior substantia dicitur, quæ ratione simul et re, numero una subsistit: quam quæ ratione tantum et intellectu, quasi communis et confusa, suspensa que intelligitur. Nusquam enim invenitur existere homo, qui non sit aliquis homo. Sed neque existit aliquis hic vel ille homo, si non omnino homo. Sicut ergo non subsistit secunda substantia, nisi in prima: sic nec prima nisi de secunda. Ratione enim præest secunda, ut esse possit prima; actu autem subsistit prima, ne nusquam, ac per hoc, nihil sit secunda. Nullus est enim homo, si omnino non sit homo: sed nec usquam est homo, si nullus est homo. Similiter autem his et de ipsa substantia. Nam si ipsa sub-

stantia non est, nec ista, nec illa substantia erit. **A** Sed tamen cum ipsa sit, nisi in ista vel ista esse non poterit.

Substantia igitur omnibus per se existentibus, id est substantiis, ratione et causa, natura, et quasi materia præjacet, ut non solum sint, quod est essentialis, sed ut sint quod sunt, id est substantiæ. Ipsa tamen talis, id est communis omnibus et generalis, nusquam subsistit. Et cum ante se, nihil habeat, tanquam materiam, unde sit; sub se tamen continet sine quibus, et nisi in quibus subsistere nusquam possit. Occurrit itaque generaliter concludere, omnem substantiam esse primam, vel secundam; et omnem quidem secundam per se existere, sed in se nullam: omnemque primam per se existere, sed a se nullam: ideo imperfectam utramque et indigam, cum huic desit, in se existere; et illi de se; illa egeat ante se, unde sit; ista post se ubi et unde sit. Sed ecce, dilectissimi, (fateor, nescio qua impatientia præexsultat animus) ex earum imperfectione quæ solæ ac totæ substantiæ sunt, interlucere incipit quasi quædam, si dici potest, supersubstantia, quæ per se, in se, et ex se, omnino ratione ac re, natura actu, intellectu, et statu subsistit: cui nihil præest, ut sit aliquid, nihil subest, ne sit nihil; nihil supra, ut inde sit; nihil infra, nisi in quo subsistere non possit; nihil ante ad naturam, nihil post ad statum, nihil extra a l formam. Quod si ita verum est, nec vano eluditur animus phantasmate, longe illud omni substantia melius est. Quare substantia nec prima nec secunda mihi nullatenus colenda erit cum melius aliquid, etsi fortasse non sit, sed certe cogitari possit. Accidens vero, ut diximus, omni substantia posterius est: ac per hoc cum nisi in substantia esse non possit, sine ea necesse est, ut nihil sit. Itaque si non est substantia, non est accidens; sed si non est accidens, quod novem prædicamenta complectitur, nulla omnino erit secunda, per quam specificentur a superioribus inferiores substantiæ, et per quam descendant in primas substantias secundæ. Quare si nulla sit forma, nulla subsistet actu prima substantia. Quod si nulla subsistit prima, nulla omnino erit secunda, quæ subsistere non habet, nisi in prima. Nihil ergo vincitur esse substantia, si nihil sit accidens; sed nec sine substantia accidens quidquam, nec sine accidenti substantia usquam. Nam qualis abstrahenter intelligitur secunda substantia, nusquam in se est, et actu nihil est; sed confuse concipitur animo, et suspenditur intellectu, donec adventantibus formis quasi vestiatur, et in aliqua prima re actuque statuatur: quæ tamen prima nulla omnino erit, si forma non fuerit; sed nec forma, nisi ipsa sit.

Itaque utrumque, id est subjectum et accidens, sive substantia et forma, per se sine altero consideratum, manifeste invenitur nihil et inane, ut ex duobus nihilis, id est materia per se, et forma per se, constet tertium esse non nisi nihil, id est omne

compositum; sicut manifeste ait propheta, de homine generaliter loquens: *Omnes, inquit, gentes quasi non sint, sic sunt coram eo, videlicet qui vere est, ac per se, et in se, non in alio ante se, vel supra se: et quasi nihil et inane reputatæ sunt (Isa. xl)*, tanquam de nihilo et inani. Ergo, qui se existimat aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit.

Taceamus itaque aliquid quærere, cum nihil simus; quærere quod vere est, cum vere omnino non simus. Ad omnium enim differentiam dictum est: *Ego sum qui sum (Exod. iii)*, ut dicere possit omne quod id non est: *Ego sum qui non sum: aut non sum qui sum. Eia quo profecimus, fratres? Aliquid quærentes, invenimus nihil. Deum quærentes, nosmetipsos perdidimus. Cum enim tenuissima rimula interlucere cœpit de nonnihil aliquid, magno jam nobis lumine claruit, quam de nihilo nihil simus. Domine, vere in lumine tuo videbimus lumen tuum, et tenebras nostras. Sed hic, dilectissimi, pausandum est nobis hodie, cum labore et sermone fatigati simus. Utrumque enim panem in sudore vultus nostri vescimur, dum peregrinamur a domo illa, ubi est in voce exultationis et confessionis sonus epulantis, ad quam nos perducatur, propter quem etiam in hac insula et eremo ab universo ferme terrarum orbe exsulamus.*

SERMO XX.

IN EODEM FESTO III.

C Heri, dilectissimi, quærentes Deum, ut scitis, nosipsos dum perdidimus, invenimus. Congræ quidem, quasi qui infra et extra nos cecidimus, intus per nos ad ipsum redeamus. Tenui et arcto cancello perfuso divinæ faciei lumine reverberati, in facies nostras cecidimus, id est ab æstimatione nostri supra quod sumus, in agnitione ipsius quod sumus. Postremo investigantes quid sit Deus, quid non sit, reperimus. Circumeuntes per vicus et plateas, id est omnes substantiæ rationales, realesque status, in ipsis ipsum non invenimus, cujus aliquid non est natura, et res naturæ: qui non aliter per abstrahentiam mente concipitur, quam re subsistit. Quare nihil omnium est, aut potius omnia nihil sunt; ipso solo nec nihil, neque de nihilo existente. Quærendus est ergo, ut cernitis, supra omnia, quæ de nihilo nihil sunt, is qui nec aliquid omnium, nec omnino nihil est. Sed quo ituri sumus, Domine Deus noster, extra universitatem? quibus volaturi pennis supra omnem corpoream incorporeamque substantiam, homines carne onusti, peccatisque graves, ut quæramus te, quibus nihil satis, nihil jucundum esse poterit extra te? Domine, ecce omnia reliquimus pro te, et si invenimus gratiam coram te, ostende nobis desiderabilem et amabilem ipsum te. Renuit omnem consolationem anima nostra; sola memoria tui, et exercitatione tali delectamur: et ecce defecit spiritus noster, quia non dum vidit te. Si neque corporea, neque incorporea

substantia es, quid es? Videmus itaque, ne forte ait incorporea substantia, sicut vigiles, quos tamen pertransiit illa, quæ diligenter quæsiuit, feliciter inuenit. Substantia igitur, quæ generalissima mente concipitur, primum et sufficienter dividitur in corpoream ac incorpoream substantiam. Omnis enim substantia talis vel talis sit, necesse est : et quæ talis non est, nec substantia est. Sed substantiæ proprie proprium, et quod par illi sit, est susceptibilitas contrariorum. Unde ipsa susceptibilitas contrariorum regula parium dicitur, de quocunque substantia ipsa. Unde et hæc et illa, sicut substantia est, ita et contrariorum susceptiva. Hinc est quod non solum per diuisa ac disparata quælibet, quinimo et per contraria mutabilis sit. Unde secundum aliam disciplinam substantia dicta est elementorum, omniumque mutationum fundamentum, per omnia mutabilis, et cunctis substans, uunquam sibi constans.

Nos autem quærebamus non permutabile fundamentum accidentium, sed incommutabilem Patrem luminum : penes quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio : quem liquet nec incorpoream proprie posse substantiam dici : quem nefas sit susceptivum contrariorum profiteri. Profecto enim quod incommutabile est, commutabili melius esse manifestum est. Quod autem incommutabile est, ut ex superioribus claret, nec substantia, nec in substantia, sed supra omnem substantiam fatendum, ac supersubstantia merito nominandum. Nam hanc divisionem, ut dicatur substantia alia mutabilis, alia immutabilis, substantia ipsa omnino non recipit, cum ei susceptibile esse contrariorum proprium sit, et de immutabili id dici nequaquam possit. Sed nec dividitur in inferiora superius ; cum mutabilem substantiam ipsa substantia non excedat, sed idem prorsus sit : et eadem generalitate cunctas contineat substantias, et sustineat formas. Itaque incommutabilis quæ dicitur substantia, substantiæ nullatenus supponitur, sed dignitate præponitur, ac naturæ contrarietate opponitur et efficientia supponitur. Sicut illa omnibus subest, sic et ista omnibus superest. Illa in omnibus et per omnia mutabilis ; ista extra omnia, ac super omnia commutabilis. Illa in sola mentis conceptione abstracta intelligitur, et in rebus suæ naturæ existit ; ista in se nulla mente comprehensibilis veraciter existit, non habens superius naturam, in qua concipiatur, et inferius rem naturæ, in qua statuatur : quippe quod est unum, simplex, ac stabile est : quod omnino in omnibus inueniri non potest. Unde et super omnia est : quod unum, super materiam, quod simplex, super materialium ; quod immobile, super omne creatum. Sicut enim omne creatum per motum de non esse venit ad esse : ita et variabile est per esse, ac vergere potest ad non esse. Tu autem, Domine Deus meus, idem es, qui simplex es, et anni tui non deficient, qui immutabilis es : atque

ex his æternus esse comprehensus es. Eia, fratres, quia volantes fatigati sumus, pedibus nos recipiamus, descendentes ad id quod superest diurni laboris, alternantes hominem ad laborem, et avem ad volatum : utrobique edocti et aduti ab ipso, qui in se utrumque exhibuit, Jesu Christo Domino nostro, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit per omnia sæcula. Amen.

SERMO XXI.

IN EODEM FESTO IV.

Quærentes, dilectissimi, Dominum nostrum, de quo scriptum est : *Quærite faciem ejus semper* (*Psal. cv*), propter quem quærendum, dum inueniri potest, omne fere humanum genus, et nos ipsos libenter perdidimus, pridie circuivimus vicos et plateas, heri vigiles civitatis paululum pertransivimus (*Cantic. iii*). Unde super omnem materiam et formam ac simplicis naturæ incorpoream substantiam, ex ipsius oppositione materiæ reperimus unum simplex et immobile : quo si nihil melius non solum est, sed nec esse potest, Deus utique noster est. Quæramus itaque hodie, non adhuc inter omnia, sed jam super omnia, discutientes quod invenimus, utrum optimum sit, non solum omnium quæ sunt, sed, ut diximus, quæ esse possunt. Primum ergo occurrit, nec proficere posse, nec deficere ullo genere, quod immutabile est. Unde ab eo, quod est, nec majus, nec minus, nec aliud, nec aliter esse potest : ideoque quidquid jam est, semper id fore, necesse est. Secundo, quia simplex est, quod habet, hoc est. Impossibile enim est, quod vere simplex est, sive ad naturam, sive ad formam, sive ad proprietatem, aliud habere quam ipsum est. Tertio cum unum sit, ante se non potest habere, unde sit. Unum enim ante omnia necesse est esse. Impossibile enim est multa esse, si non sit unum : imo et plura esse, nisi ab uno, æque impossibile. Quare unum ante omnia, et ab uno omnia, et omnium principium, omnino unum. Unum ergo ante omnia, simplex post omnia, incommutabile est super omnia. Ab unitate pluralitas omnium, a simplicitate diversitas universorum, ab incommutabilitate omnis mutabilitas. Ab uno omne multipliciter numerosum, a simplici omne numerose compositum, ab immobili omne quocunque genere motum. Sicut enim omnis motus surgit ab immobili, sic omne compositum a simplici. Et quid rogo, fratres mei, quorum gestientia corda perspicio, melius esse potest quam quod scrutationibus revelante gratia jam claret ; id est aliquid ante omnia, unde omnia : post quod nihil, et supra quod nihil ; principium, unde omnia ducuntur ad esse ; finis continens omnia, ne recidant ad non esse ; æternitas movens et regens omnia per esse ? Universitatis creator, moderator et sustentator ; incommutabile principium, pro quo servivit dilectus a Deo Jacob annis septem : hoc enim Rachel interpretatur ac significat : principium, ubi beatus ille theologus piscatus est hoc, quod quærimus, sanctum Dei Verbum,

principium, qui omnia sua est, et aliter aut aliud esse nequaquam potest. An hoc es tu, Domine Deus meus, quem quæsi inter omnia, et inveni super omnia; nec omnium aliquid, nec omnino nihil; nec medium inter omnia et nihil, ubi Plato materiam posuit, sed unde ipsa materia mira operatione fluxit?

Duo ostendisti nobis, Domine, servis tuis, quod sis et quid non sis; æstuamusque ad tertium, id est scire quid sis. Vere cui apponis scientiam, apponis et dolorem (*Eccle. 1*). Majori enim æstu concutimur scire quid sis, quia nec quod sis, nec quid non sis latere aut fallere potest. O utinam nesciremus, quid non es, et aliquo delectabili phantasmate illuheremur pro te: aut potius sciremus quid es, et veraciter ac suaviter amplecteremur te. Sed ostende nobis, Domine, ipsum te, qui, ut scis, nihil hodie desideramus, nisi te, nec amarius, nisi te, propter te: qui mente totum, et corpore fere totum mundum fugimus, ut expediti quæreremus te. Sed quoniam nondum satiari sitim meam potissimum videndo te, indignationem saltem spiritus mei evomam in insipientem, qui blasphemavit in te. Dixisti enim, o insipiens, in corde tuo, extra cor tuum ipse: *Non est Deus (Psal. xiii)*, quod tamen nec dicere potuisses, si is quem negas, non esset, sine quo nihil esse posset. Si ergo es ipse qui dixisti: procul dubio et is de quo dixisti. Quidquid enim est, aut principium est, aut de principio esse, necesse est. Quare si de principio es, necessario est principium, unde es: aut si principium ipse es, tunc quod esse negas, es. Item quidquid est, aut simplex, aut compositum est, id est ex simplici esse, necesse est. Quare aut non es, aut horum alterum es. Similiter quidquid est, aut immobile est, aut de immobili est ei, utcumque moveri; omnis enim motus surgit ab immobili. Quare si aliquid est, aut unum et simplex, et immobile est; aut ex his esse, necesse est. Quod si omnino nihil omnium est, ipse tamen Deus est: a quo fore potest, quidquid esse possibile est. Ei enim adsunt, non solum quæ sunt, sed quæcunque esse possunt: qui vocat ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt. Præterea, o excors et insipiens, qui negando affirmas hoc ipsum quod negas; si verum est, quod affirmasti, vere mentitus es in caput tuum. Nam si hoc est verum, aliquid est verum; et si nunquam Deus fuit, hoc semper verum fuit. Quod si hoc semper fuit verum, ab æterno aliquid fuit verum. Unde et ab æterno veritas fuit, quia hoc verum fuit. Quare ante omnia saltem hoc unum fuit, cum nihil adhuc esse, verum fuit. Quod si compositum fuit, utique et mutabile: et si mutabile, temporale. Quare et ab æterno tempus fuit, quo quid insipientius dici potest?

Attamen id ad propositionem insipientis sequi necesse est, si unum illud, quod ab æterno esse negari non potest, compositum est. Sin autem simplex, et immutabile. Hoc ipsum quod superius invenisse nos exultabamus, ipse dum negat,

A affirmat; dum destruit, astruit. Credite mihi, fratres, imo certis et necessariis connexionibus credite: nemo potest negare Deum esse, quin inde sit consequens ipsum esse. Neque hoc ex propositionum vi, vel sermonum inferentia, sed ipsius natura. Nam si aliquid est, consequenter et ipse est. Et si nihil est, sicut fuit, antequam fieret, id quod aliquid est, ipse tamen est, a quo fieri potest id omne quod nondum est. Nihil enim a seipso fieri potest, cum seipso prius et posterius nihil esse possit. Nihil itaque mihi constat verius esse quam quod insipiens dixit non esse sine quo nihil potest esse, et a quo omnia habent esse, solum, unum, simplex et immutabile, fons numeri, mensuræ et ponderis in quibus subsistunt omnia quæ sunt, suo modo singula, propter numerum ab uno, specie aliqua contenta propter mensuram a simplici, ordinata propter pondus ab immobili. Singula enim quæ sunt, ideo sunt, quia unum numero sunt, et in sui compositione mensuram habent, ne speciem sui generis excedant, et ad aliquam similitudinem sui ponderis motu feruntur, ut pacem habeant. Eia, fratres, quia pertransivimus, invenimus, et facti sumus Idithun, id est transiliens eos usque ad eum, id est plures usque ad unum. Sic est igitur, quem quærebamus, teneamus eum, nec dimittamus; et interrogemus eum de seipso instantiter, et importune. Vini pati se patitur, vinci vult, et nisi victus minime benedicit: et cum omnino se velit teneri, quærit dimitti. *Dimitte me, inquit, aurora est (Gen. xxxii)*.

Teneamus ergo, fratres, sensu, teneamus affectu, teneamus conscientia, teneamus vita, teneamus ipsum propter ipsum, delectantes in ipso, et conformantes nos ipsi, ut a multis collecti ad unum, uniamur uni, et in simulo simpliciati, immobiles stemus, quantum possumus cum immobili, in id ipsum dormientes, quiescentesque in pace, quam nesciunt qui a fructu frumenti, vini, et olei, non Dei, sed sui multiplicati, id est multis distracti, intenti, distenti, turbati sunt. Sicut enim qui per foramen arctum subtilis acus grossum et multitudinum in capite filum impingere cupit, quantum valet summis digitis, illud intorquet et simpliciat, sic qui in hoc quod agimus, sapientiæ studium animum figit, nisi ab omni sollicitudine, et curiositate, et ambitione, et voluntate carnali cor revocet, et disciplina torqueat, summa studiorum vigilantia acuat, semetipsum decipit et frustra laborat. Nam, sicut ait Dei Verbum, *facilius est camelum introire per foramen acus quam divitem ingredi in regnum Dei (Matth. xix)*. Quid enim est illud regnum, nisi inspicere Deum, et delectari in ipso? Hoc quomodo possunt, qui alias ab eo habent cogitationes, delectationes et consolationes? *Væ vobis, inquit, divites, qui habetis hic consolationem vestram (Luc. vi)*. Pauperum vero spiritu id est voluntate, dicitur esse regnum cælorum (*Matth. vi*). Verumtamen, fratres mei, sicut ægrotis paratur esca desiderata, et diu quæsitæ: et quam

ipsi norunt bonam esse, optimeque præparatam, cum gustare debent, desunt eis vires et appetitus obtunditur, sapor languet, eo quod palatum insipidum est: ita et nobis propter peccatum adhuc infirmis, minus sapit otium olim optatum, et quies quæsitæ diu, solitudo loci, desolatio mundi, meditatio, oratio, lectio, ipsum Dei verbum: quod, cum sanati fuerimus, solum sapidum sentiemus, labor æmni tolletur, nullum erit fastidium, sed refectio plena, facilis, et læta. Non ergo refugiamus, non abominemur animæ nostræ vitalem escam: ipsa consuetudo sancta conducibilem eam faciet, et sapidam, suavemque, ut sola delectet, si sola capitur; adjuvante per omnia gratia et charitate Dei infirmitatem nostram, per Jesum Christum Dominum nostrum, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus. Amen.

SERMO XXII.

IN EODEM FESTO V.

Quoniam, fratres mei, librærum languentes inopia, de nobis pro lectione vocem vivam exigitis, dicere aliquid necessitas incumbit. Sæpius ergo conati inquirere quid sit, quod quærimus, sæpe relabimur: investigatores enim majestatis, reprimimur a gloria. Altiora nobis quærimus, sed si pie, bene. Habemus itaque ex superioribus omnia nihil esse; nec tamen aliquid esse, nec intra aliquid et nihil, medium esse: sed super omnia, non abstractione intelligi, sed vere et proprie Deum esse; et ab eo omnia esse, et nisi ab ipso, aliquid esse non posse. Ipsum autem, et si nulla sint, semper tamen esse, a quo possunt omnia venire ad esse. Restat igitur solum inquirere quid ipse sit, qui jam se unum, simplicem, immobilem, dignanter ostendit. Omne quod simplex vere est, quod habet, hoc ipsum esse necesse est. Quærendum ergo est quid habeat, si forte per hoc quid sit innotescat. Et ne per multa vagemur, quæro si rationem et affectionem habet; quæ si non habet, non videtur optimum; si habet, summum. Ratio enim et affectio in subjecto aliquo sunt, et sine subjecto esse non possunt. Quare si eas habens, id ipsum est, sine subjecto esse nequaquam potest; et jam ipsa substantia inferius est. Quid dicemus, fratres? omnino aut habet aut non habet, et omne quod habet est. Alioqui de diversis est, et nec unum, nec simplex, nec immobile est. Quod si ratio et affectio, virtusve aut sapientia est, quæ quidem est, si eas habet: ubi est, quod supra tanto labore confecimus, videlicet ipsum nihil esse eorum quæ sunt, sed super omnia, et ab ipso omnia? Quod si verum est, ab ipso sunt hæc ut alia. Si ergo hæc habet, quomodo summum? si non habet, quomodo optimum? Væ nobis! defecimus scrutantes scrutinio. Putabam me totum tenere: totum perdi. Utinam litteras nescissem! Vere tenebræ sunt in lumine, et multo magis in multo lumine. Dominus quidem lux est, et in eo tenebræ nullæ sunt; sed ab ejus inaccessibili luce tenebræ in nobis fiunt. Duo etenim sunt, quæ tenebras gignunt, inopia vi-

A delictet et superabundantia lucis. *Averte*, inquit ipse fons lucis, *oculos tuos a me, quoniam ipsi me avolare fecerunt* (*Cant. ix*). O Domine, quoniam hucusque illuminasti lucernam meam, illumina, obsecro, et has tenebras meas.

Si dixerimus, fratres, quod sæpe legimus, et indubitanter credimus, id est quod Deus sua sit sapientia, sua ratio, sua virtus, sua justitia, facile quidem dictu est, sed intellectu difficile. Quid est Deus, si justitia est; aut quid est justitia, si Deus est? Aut ipse erit infra substantiam, aut ipsa supra qualitatem. Illud indignum, istud impossibile. Fortassis autem, sicut ipse unitas est, non numerus, neque quantitas, sed fons numeri et origo; et sicut simplicitas non qualitas, neque species, sed principium et origo speciei, sive mensuræ; immobilitas quoque non motus, neque pondus; quod motu fertur, sed principium motus et ponderis: sic nimirum non sapientia, neque species qualitatis, aut genus est disciplinæ, sed fons et origo sapientiæ, sic et justitiæ, ac virtutis et hujusmodi; ut non sapientia, nec aliquid talium dici debeat; sicut nec numerus, nec mensura, nec pondus: sed principium, fons, et efficiens causa creaturarum omnium super omnia. Dicitur tamen numerus sine numero, mensura sine mensura, pondus sine pondere; ut et dici possit sapientia sine qualitate, justitia et virtus sine affectu et habitu animi. Quod tamen dici melius credimus, si supersapientia, superjustitia, et sic de cæteris dicatur, sicut et super-substantia: non tamen ut dicatur quid sit, sed ne omnino taceatur, aut si, cum omnium nihil sit, omnium remotione ponatur, de quo negationes magis veræ sunt. Proprius enim de illo omnia negamus, quam omnium aliquid affirmamus. Unde quantum ad divinæ theologiæ suæ proprietatem, sicut nec substantiam, sic nec sapientiam habet, aut est; quantum vero ad inopiam et angustias rationalis theologiæ nostræ, dicitur hoc et illud. Quantum autem ad symbolicam, et quodammodo sensualem theologiam, dicitur etiam cælum et terra, sol, ignis, leo, bos, avis, lignum, lapis, aurum; et eo liberius omnia per similitudinem, aut naturæ, aut officii, aut usus; quo nihil omnium per proprietatem. Quare sicut metaphorice dicitur cælum, et talia, ita dicitur substantia, sapientia, et similia; eo tropo, cui contrarius est is qui dicitur hyperbole. Ille enim supergreditur veritatem, et excedit fidem: iste non pertingit ad veritatem, nec accedit ad proprietatem. Dicimus enim quod possumus, qui de ineffabili fari volumus, de quo nihil proprie dici potest; tacere, aut mutuat uti verbis, necesse est.

Videtis, fratres, quantas patimur angustias, quanta languemus verborum inopia, cupientes de indicibili aliquid proprie dicere, docere de incomprehensibili. Totum equidem, ut non solum creditis aliis, sed ut intelligatis ipsi hauri posse intelligi quid sit Deus, aut comprehendi. Sed neque

hoc, dilectissimi, nostra infirmitate, aut hebetudine vel obtusitate, sed sua ipsius virtute et subtilitate. Unde sancta illa, et sublimia, et pennata seraphim alis quæ volatum significant contemplationis, visa sunt velare faciem ejus et pedes, quatenus non vellet eis principium et finem sua ignorantia, sed Dei incomprehensibilis supersapientia. Sicut enim nihil videndo tenebras invisibiles videmus, et inaudibile silentium nihil audiendo audimus: sic nimirum superabundantem et intolerabilem lucem non videndo nec tolerando, videmus invisibilem, non quidem cæci, sed a lumine superati. Vere, Domine, exercitatus sum ad quærendum te; et defecit, non a te, sed in te spiritus meus. Concupiscit et deficit anima mea in atria tua; deficit spiritus, intuendo quem concupiscit; deficit et liquefit anima, delectando in eo quem conspicit. Attamen ex delectatione animatus, semper et recens, avidusque ad intuendum, et ex intuitu adjutus ad delectandum; quasi duabus mediis alis in te feror, in quem desiderant angeli prospicere. Unde, cum sim cinis et pulvis, quoniam semel cœpi, adhuc interrogabo te, de te, unum sermonem, id est, cum sis fons et origo prædictorum. Quomodo hoc es? Hoc ideo, fratres, quærendum putamus, quoniam hæc dissimiliter accipi posse, haud ignoramus. Est enim principium et origo fluminis fons; sed ejusdem naturæ, et eadem aqua, quæ fluit, agnoscitur cum illa, unde fluit. Similiter principium arboris radix, et omnis speciei principium, suum genus. Est etiam principium germinis semen, seminis seminarium, seminarii elementa, elementorum ipsa, quæ dicitur, silva, seu hyle primordialis: ac in his omnibus, et quæ hujusmodi sunt, naturale principium speculantes, ubi quasi de capite corpus, vel similia de similibus, aut de naturalibus causis causata, quasi natura producit, superattendimus omnem opificem sui operis esse principium. Verumtamen alius prævenit et excelsit ipsam naturam; alius vero solum imitatur eam. Et is quidem semper aliquid de aliquo ordiens, naturæ imaginem in aliquo opere non excedit: verbi gratia de auro non nisi aureum, de lapide lapideum, de ligno ligneum operari aut facere potis est; quia imitator tantum naturæ est. In cujuscunque autem opere, cum tria semper inveniantur necessario, materia, forma et causa, id est unde, qualiter et quare fiat, annumerato ipso, a quo fit, id est opifice: quatuor occurrunt necessario diversa principia, materiale, formale, finale et efficiens. Qui vero aliquid sumere de nihilo, aut sumptum in nihilum vertere, aut in diversam speciem aliquid demutare, sine additamento augere, sine demptione minuere potens est, manifeste ante naturam, et supra naturam opifex, etiam auctor naturæ est, et ab omni quod operatur, necessario dissimilis naturæ est. Cum igitur tot modis, quot in præsentiarum occurrit, dici principium, aut fons, sive origo possit, is qui cæteris dignior, et sublimior excellentiorque modus

A est, summo, et omnium excellentissimo Deo convenire, quis ambigat?

Est itaque unitas non numerus, sed principium numeri, nec finale, nec formale, nec materiale, nec naturale secundum seminales rerum causas, aut similibus proportionem, aut corporis unitatem, sed omnino efficiens, a quo sit, et sine quo omnino esse non potest, alterius naturæ, dissimilis essentia. Una cum sit omnis numerus, plura. Simplex, cum sit ille compositus: incommutabilis, cum sit ille partibilis. Vere in se existens, dans tamen aliis dissimilem existentiam. Non enim binarius, cum numerus sit, et ab unitate habeat esse, quod est, idem quod unitas ipsa existit; nec tamen in binario nisi unitas veraciter existit. Quid enim est binarius, nisi bis unus, vel unitas? Sed neque sicut pars in toto, ita unitas in binario; sed sicut efficiens principium ejus sine quo esse non potest. Ubi autem binarius, si non sit unitas? Quid autem alibi dicitur unitas pars binarii, aut simplex compositi, aut tempus ævi; consideranda est ratio dicti ex causa dicendi: alioqui si unitas pars est altera binarii, quæ erit altera? Quod si altera unitas, tunc duæ erunt unitates; si autem duæ, prorsus nulla. Unitas enim ante omnia existens, omnium est principium: esse autem duo omnium principia, impossibile est. Nam si paria sunt, neutrum erit alterius principium, ac per hoc nec omnium, nec ante omnia, nec unum vere et proprie. Non est igitur unitas, nisi una, et ipsa seipsa unitate una. Est itaque, ut diximus, binarius verus bis unus, et non duo uni, vel unitates duæ: et omnis numerus tot, quoties unus: nisi quis a rebus numeratis, et adjacenti qua numerantur quantitate, ad hanc quam dicimus numeri unitatem se attollere minus idoneus sit. Non est igitur in numeris, quod vere existat, et vere debeat numeri existentia dici, nisi unitas, quæ non est numerus, nec pars numeri, nec ejusdem naturæ, efficiens tamen numerum: existens ante numerum, sine qua numerus non existat, et in qua vere existat, eo quod in se eam existentem habeat. Similiter autem huic de simplicis et composito, immobilis quoque ac mobilis. Non enim duo simplicia aut immobilia ulla ratio patitur, quorum alterum post omnia continens a nihilo, alterum super omnia regens et movens ad aliquid. Sunt itaque tria, unum, simplex, immutabile; ac ipsa tria simul unum, similiter simplex, et æque immutabile: quæ sola, imo quod solum et unum in omnibus vere existit, non subsistit: quod si se subtraxerit, nihil est jam, quod in omnibus vel assistit, vel insistit. Quæ cum in se vane ac inaniter omnia existant, sicut ait Sapiens: *Vanitas vanitatum, et omnia vanitas (Eccle. 1)*, in ipso viva et æterna, imo æternitas ac vita existunt, sicut ait beatus apostolus: *Quod factum est in ipso vita erat (Joan. 1)*. In ipso itaque omnia, sed ibi quod ipse: ipse hic et in omnibus, omnium essentia, non quidem mutabilis, secundum quam vanitas sunt, quæ

nec essentia, sed imago ad vestigium quoddam essentiae est; sed ea, ubi omnia veritas sunt et vita, simul, semel, semper; sicut videlicet, efficiensque principium essentiae, sapientiae, iustitiae, ac similitum; ea habens, ea existens, non qualia sunt in rebus; sed unde sunt, et sine quibus esse non possunt, quae in rebus sunt, cuius aliquod praetendunt investiganti vestigium; ut per ea quae facta pulchra et bona, pulcherrimus, optimus,que intellectu conspiciatur, a quo facta sunt, qui vivit et regnat Deus. Amen.

SERMO XXIII.

IN EODEM FESTO VI.

Verum est, fratres, veritatis promissum: *Pulsate*, inquit, *et aperietur vobis* (Luc. xi). Pulsavimus et apertum est, ut cernitis, ostium grande et evidens, quo patenter apparuit, unum, quod Deum dicimus, ante omnia esse, sine omnibus esse posse, sine quo nihil, et ex quo totum: quomodo ex ipso, et qualiter in omnibus ipse, quae verius ac prius in ipso quam in seipsis, in quo omnia ab aeterno, quae facta sunt in tempore, ut ait quis de illo philosophus:

... Pulchrum pulcherrimus ipse
Mundum mente gerens.....

(BOET. De consol. philosoph. metr. 9, vers. 9, 10.)

Et alius: *Fecit quae futura sunt* (Isai. xli). Et: *Qui vivit in aeternum creavit omnia simul* (Eccli. xviii). Nunc ergo, dilectissimi, concepta de Dei benignitate audacia, non demus ei silentium: propter quem silemus a mundo, et ab invicem. Clamemus ad ipsum, neque sileat ipse, ne taceat a nobis, et assimilemur descendentibus a solio excelso et elevato, ubi Dominum vidimus, in lacum ignorantiae, atque oblivionis, sicut stultus ille, qui considerato vultu nativitate suae in speculo, oblitus est, qualis fuit (Jac. i). Nihil enim hic ostendit aut revelat de se Deus, ut visum sufficiat, seu delectet, sed ut ad inquirendum accendat: nihil, ut hic satiet, sed ut ad sitiendum excitet: *Satiabor*, inquit, *cum apparuerit gloria tua* (Psal. xvi). Interim vero: *Sitit anima mea ad Deum fontem vivum* (Psal. xli). Cui ergo sufficit quod jam vidit, eo ipsum perdit, quod amplius non inquit. Quæramus ergo, de ejus sancta mente, qua mundum ante mundum gerit, ubi fecit quae futura erant, ubi creavit omnia simul. Sed si habet mentem, quomodo hoc non est ipse, qui omnia sua est? Nam et de hominibus placuit philosopho dicere: *Mens cujusque is ipse est*. Et de mente quidem hominis constat dictum: *Fecit Deus hominem ad imaginem et similitudinem suam* (Gen. i), si tamen habet mentem, sine qua nec sapientiam, nec iustitiam habere posset. Duo quidem occurrunt, ipsum esse, et aliquid habere: ipsum esse, et ipsius aliquid, quod tamen de se sit, et hoc quod ipse. Et ecce nescio quo miro modo ratiocinatio invenit in vere uno vere duo; id est quod est, et quod ejus; quod est de nullo, et quod de ipso. Et ipsa duo unum, quia quod habet, hoc est:

A ipsumque unum duo, quia nihil de seipso esse potest, nec seipsum habere, nec suiipsius esse dici potest, aut convenit. Convincitur ergo in hac beata ac ineffabili, quam invenimus, unitate, superadmirabili dualitate, quae tamen non recedit ab unitate, esse aliquid de aliquo, alterum de altero; duo quidem, sed unum: unum, sed duo; principium, et de principio, et hoc ipsum principium idem, qui est ante omnia; mens, in qua omnia, nec tamen duo principia, quoniam quod habet hoc est, Pater et proles: quod de nullo sit, ac nisi de aliquo esse non possit. Quod enim de nullo est, et de quo aliquid semper est, quid convenientius quam pater, mutuato vocabulo, dici potest ejus, quod de illo est? quod vero de illo, non incongrue etiam, si non alia praedecidet ratio, prolem ejus dicere est.

B Exstante itaque uno simplici ac immobili, quod duo tamen manifestum est esse, cum sit et habeat, quod sit ejus. nec tamen nisi unum cum eo quod habet, hoc sit, nec nisi de se habeat, quod in se habet, et apud se, quidquid ibi incomprehensibili veritate occurrit, de nullo esse Patrem dicimus. Quidquid de illo solo, qui de nullo est, et Pater dicitur, quia de illo aliquid tanquam proles ejus est, filium nuncupamus: alterum in proprietate, quia ejus de ipso, in ipso, et apud ipsum: idem in unitate essentiae cum ipso, quia omnia quae habet, est, qui omnia sua est: et quod ipsius de ipso est, aliud quam ipse esse, nullomodo potest, qui omnino simplex ac indivisibilis est. Non enim simplex dividitur, ut unum sit duo; nec unum geminatur, nec unum coepit habere quod ante non habuerit, nec immutabile desinere esse quod semper fuit. Semper enim et ante omnia unum, et de nullo, ac semper in eodem aliquid de aliquo; ut semper sit Pater, et sempiternus ejus de eo solo Filius. Nunquam autem qui de nullo, is de aliquo, nec qui de aliquo, is de nullo; ne unquam sit aut pater suus filius, aut filius pater suus. Semper qui de nullo, et qui de illo, ejus in illo unum ac idem, simplex, aeternum, ut sit Pater et proles una natura, essentia eadem, caeteraque similia. Itaque aeternitas Pater, de aeternitate Filius aeternitas: principium Pater, de principio principium Filius: sic de potentia, sapientia, et similibus: quae juxta rationalem quam diximus nostram theologiam multa sunt, in summa vero et divina ineffabiliter usus, ut cum omnia haec habeat, unus tamen habeat unicum, in quo simul, semel, semper, omnia unum, quae in se inaniter multa computantur, et veraciter nulla inveniuntur. Ad symbolicam quoque theologiam descendentes, eandem sequimur semitam veritatis, ut cum dicitur Verbum, imago, splendor, character, figura, candor, brachium, manus, dextera; ubique intelligatur aliquid alius, et in omnibus unum unius, ejusdem essentiae, proprietatis divisae.

Itaque quod ad rem pertinet, unde progressi

sumus, quare Verbum dicatur, investigemus. Sunt itaque menti rationalis tria exercitia; propter presentia, praeherita, et futura, ex tribus ejus naturalibus potentiis, ratione, memoria, ingenio. Ingenium exquirat incognita, ratio iudicat inventa, memoria recondit dijudicata, et offert adhuc dijudicanda. Ingenium ergo quae ad-invenit, rationi adducit, memoria quod abscondit reducit, ratio vero tanquam praesentibus superferitur, et quasi in ore cordis semper a it masticat quod dentes ingenii carpunt, aut ruminat quod venter memoriae representat. Quod enim percepimus, et scientiam jam vocamus, aut in ore cordis nobis est, ut inde nobiscum quasi praesentia-liter loquamur, id est cogitemus, vel, si proprius dici potest, meditemur, id est praesens intus speculemur, et inde prius tractemus, ut hoc ipsum, quod modo loquamur, quod utique prius est verbum cordis quam oris, aut in ventre memoriae occultatur etiam a nobis. Non enim omne quod scimus semper occurrit nobis, nec semper versatur in intuitu scientiae omne quod scit. Verumtamen temporaliter, et per partes, a memoria tanquam reconditum abstrahitur, et in ore cordis praesens formatur verbum, quod foris in ore carnis agit strepitum.

Quamobrem, sicut ex dictis liquet, quia Deo nihil futurum, nihil praeteritum, sed totum quod est, vel utcumque fore potest, quoquoersum varietur aut variari possit, in ictu intuentis praesens simul et semel et semper est, nihil de memoria cogitatio referat, imo nec cogitatio nec memoria ibi locum habeat, unde nihil est, quo nihil redeat, nihil de ingenio studium afferat, imo neutrum ibi ullum locum habeat, ubi nihil deerat; merito ei omnia tanquam superpraesentia, et immobiliter aeterna in verbo esse dicuntur, et ratione mentis, quae simul, semel et semper secum tractet, sibi loquatur. Non enim quod est, aut fuit, aut erit, loquitur tantum, sed et quidquid esse potest, quomodocumque, et undecumque, qualiter, ad quid et quare sit quod est, et quare non sit quod non est. Sed neque per partes, ut hoc prius, id posterius, penes quem nulla est vicissitudo, sed uno simplici, aeterno fixoque intuitu, simul, imo si dici potest, super simul, neque saepius hoc, tanquam finitum, reperit; infinitum enim sit, necesse est, quod infinito aequale est. Neque aliud super hoc, aut hoc dimisso, loqui potest, quia hic quidquid est, vel quoquomodo esse possibile est, eum ineffabiliter effari, manifestum est. Unde nec aliud, nec aliter, nec idem secundo dici ulla ratione potest, ubi nihil praeterit vetus, nihil oritur novum, totum manet aeternum; ubi nulla transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio; et ita sicut simul, ita et semel; et quia nunquam super omnia, ac in se omnia non videt, hoc etiam et semper. Non enim prius fuit, et postea se vidit, aut insipiens sapientiam adinvenit, qua saperet; aut otiosus cogitare cepit, quid faceret; aut quod

A semel cogitavit, et sibi intus dixit, postea mutari immutabilis, aut terminavit infinitus, quod sicut incipere non potuit, ita nec finire. Cujus intus consilium non inchoat et transit, sed nascitur, et totum permanet in aeternum; et cogitationes cordis eius perfectae, sed non finitae, nec inceptae, nec transactae, in generatione et generationem. Ibi enim nihil inceptum, nihil finitum, sed totum infinitum, nec tamen imperfectum; nihil praeteritum, nihil futurum, sed totum praesens; sed nec hoc proprie. Nam si dicimus, loquitur Deus, aut cogitat, nondum videtur perfectum verbum, sive cogitatio, ut adhuc totum locutus sit, vel praecogitarit. Et si dicimus, locutus est, videtur transactum, quasi jam sileat: si autem loquatur, futurum videtur, ac si nondum coeperit. Unde manifestum est, cum de Dei ineffabilis super natura aut verbo loqui cogitamus, qui silere non sinimus; sicut nullum excogitari potest nomen, exprimens de quo dicitur: sic nec verbum, proprie significans id, de quo recte dicitur. Sed ecce sequentes ipsum Verbum locutionem factum pedibus nostris, tenentesque quocumque ierit, quaqua transierit, et quocumque se verterit, nec quaqua transierit, et quocumque se verterit, nec dimittentes quocumque penetraverit, et introierit, tandem introduxit nos in domum patris sui, et in cubiculum genitricis (*Cant. III*), id est ingenitricae paternae essentiae, sapientiae, et potentiae. Pater enim de essentia sua Filium genuit. Nos quoque introduximus Verbum, quoniam sic ibi scriptum est: In domum matris nostrae. Nam dum ortum huius sancti seminis, id est Verbi Dei indagavimus, nostrum profecto invenimus; non quidem aliunde, sed aliter inde. Nam cum de uno omnia conditione temporali et initio, solus hic ab eodem generatione naturali et aeterna sine initio. Coruscante ergo lucerna, ut diximus, et lumen faciente pedibus nostris, quod proposuimus quaerere, ex parte invenimus, et hoc non nisi ex parte locuti sumus: et fortassis pars nostri non nisi ex parte quod locuti sumus intellexit: scilicet unde ortum sit Verbum, quomodo, quando, et quale: id est quis locutus sit prius, quid, cui, quomodo, et quando. Verumtamen in his omnibus nondum seminatam foris Verbum, sed quod foris seri possit, inventum. Itaque de alio initio quaeramus, ubi, quare, quomodo et quando seminatam est: postulantes ipsum sancti et secreti Verbi satorem, ut horum nobis dignetur intellectum serere. Amen.

SERMO XXIV.

IN EODEM FESTO VII.

(6) Modo in nobis, dilectissimi, cernere est, quo modo totus homo in sudore vultus sui vescitur pane suo. Vere enim transverserans carnem, pervenit usque ad animam gladius. Ecce succidentes nobis novale, ne super spinas seminemus (*Jer. IV*), sudore defluimus, urente nos desuper sole meridiano. haque ob terrenum semen nimis fatigati, sub patibulo, quam prope cernitis, illicis tegmine paulisper acci-

(6) Hic sermo in agro habitus est inter laborandum.

nemus: ubi non sine interno quodam sudore divini nobis verbi semen excutiamus, molamus, conspergamus, coquamus, edamus, ne jejuni deficiamus. Hodiernus nobis panis primus erit investigare quare exiit, qui exiit seminare semen suum. Intus enim timeri non poterat defectus, ut foris quæreretur profectus. Et sicut minui non potest unum, sic nec multiplicari infinitum, nec decrescere simplex, nec augeri immensum, nec immobile moveri. Unde alium apponendum panem cernitis, scilicet quando exire potest, qui moveri non potest. Fratres, antequam sensibilis iste mundus fieret, nihil omnino minus erat, quam nunc est, imo infinite amplius, quam in hac sensibilitate existat. Totum enim, quod in exemplo patet, prodiisse de exemplari necesse est: sed totum quod est in exemplari, in exemplum venisse, nondum verum est. Ibi enim non solum quæ facta sunt, sed quæcunque fieri possunt, pulchrius et verius existunt, ubi non mutabilia et vana, sed veritas et vita sunt. Postremus enim rerum finis, sensilis iste status est: sicut supremus ille archetypus de quibus scriptum est: *Attingens a fine usque ad finem fortiter, et suaviter omnia disponens* (Sap. vii). Ilex ista cujus hic refrigeramur beneficio, pulchrius et mirabilius tota fuit in modica glande, quam nunc existat in tam grandi robore: peragensque circuitum suum iterum consummatur in glande. De glande enim ceu de puncto circumducta linea radice, roboris, frondis, folii, floris, itidem ad glandem occurrit. Ipsa quoque modicum semen tanti roboris pulchrius in seminario matris telluris, et mirabilius tota consistit. Sed et ipsum in elementis, et in ipsa materia; ipsa vero materia cum cæteris universis, modis omnibus excellentius et verius in mente divina. In robore ergo actualiter ilex subsistit, in glande feminaliter, in terra originaliter, in elementis causaliter, in materia possibiliter, in Deo potentialiter: in aliis mutabiliter ac mortaliter, in Deo immortalter.

Cum igitur in Deo sint omnia, non solum potentia, qua fiant, sed etiam præscientia, imo præsentia sapientia: quid sibi voluit magnus ille gentium theologus, ut diceret elatum ingenti gaudio Deum, cum mundum perfecisset? Nunquid novi aliquid foris vidit, quod intus non præviderat? nunquid in exemplo pulchrum aliquid, quod non esset pulchrius in exemplari; in arte quam in opere? Unde si gaudere oportebat, intus erat altior gaudendi occasio. Nec tamen tantum philosophum, Plato quippe erat, id pueriliter dixisse crediderim, cum simile aliquid noster Moyses theologizarit. *Vidit, inquit, Deus cuncta quæ fecerat, et erant valde bona* (Gen. 1). Quasi intus aut lucidiora non vidisset, aut meliora non approbasset. An fortasse peracto opere, uterque theologus in operis fine finalem causam operis subtiliter insinuarit, ille gaudium, is bonitatem? Quantum putamus gaudium, quantam delectationem, jucunditatem intus habeat, in tanta et

A de tanta majestate potentiae, et luce potentiae: ubi omnem pulchritudinem, omnem rationem, omnem ordinem, omnem causam, omnem effectum, in se, ac super omnia se conspicit? Quare ergo foris concupivit utique incomparabiliter minus decora? Fortasse ob ipsum ineffabile ac incomprehensibile gaudium et delectationem. Sed ecce interlucere incipit, in hac incomprehensibili, una, et simplici immobilitate, nescio quid tertium; quod nec de nullo, nec de uno tantum esse possit. Si enim intus de hac sua luce, et cum ea gaudet ac delectatur, gaudium illud ac delectationem de utroque procedere manifestum est: de illo scilicet, qui gaudet, et de illo de quo, et cum quo gaudet. Utrumque enim principium constat esse gaudii, quod hujus de illo est. Verum quoniam is qui gaudet, cum eo de quo gaudet, et in quo delectatur, unum esse, superius constitit, quidquid habet unum, hoc idipsum esse: est utique cum gaudio suo unum: quippe in quo incidere nihil potest alienum, nihil incipere novum, nihil interire antiquum: sed totum permanet æternum, cum tamen inventum sit jam trinum. Porro de quo gaudet, amat, et in quo delectatur, diligit. Unde dilectio de utroque est in utroque, sed idem ipsum cum utroque. Quoniam ergo in hac adoranda unitate quidquid de nullo esse occurrit, Patrem appellamus; quidquid autem de uno solo, Filium dicimus; restat ut quidquid de duobus esse in eo invenitur, utriusque dicatur: nec tamen Filius, ne confusio nascatur; sed Spiritus sanctus, ut proprietates discernatur, et amborum suavitas, dilectio, pax ac delectatio intelligatur, et hoc totum unum esse firmiter teneatur, ne ab unitate propter Trinitatem recedatur.

C Exultans itaque, et gaudens in sua luce lux vera, quid eguit nostris tenebris, ut videret foris obscurum, quod intus habebat tam lucidum? Nam si lux erat, lucens utique erat. Quid enim est aliud lucere quam lucem de se gignere? Sed quam lucem de se gignit lux, dum lucet, nisi quod ipsa est quæ lucet? Nunquid lux et lucens duas lucas significant? Verumtamen nec indifferenter eandem. Lux enim solam lucis essentiam significat; lucens vero de luce lucem esse declarat: nec tamen aliam de alia, sed aliter eandem significat, ut alia sit proprietates, non alia lucis veritas. Lucere vere quid est, nisi lucem præbere? Nec aliam equidem, quam ipsam, quæ lucet de luce. Lux tamen cum existat lux, minime lucem præbet, si non lucet; lucere autem si non sit lux, omnino non valet. Lucere ergo de luce est, et de utroque lucem est præbere. Cum ergo dicitur solum hoc, lucem videlicet præbere, subintelligitur, et quasi aliquomodo consignificatur, lucere, et lucem esse; cum autem dicitur lucere, subintelligitur similiter in eo, lucem esse, unde fulgeat, et quod lucendo illuminet, ac lucem præbeat. Cum vero lux tantum dicitur, subintelligitur quoque quod lucendo, id est lucem de se gignendo lucem præbeat, ac illuminet. Verum hi intellectus

non tam ex proprietate vocum, seu differentiarum, quas expriment ipsæ, quam ex rei quam significant, id est lucis, natura indifferenti, sive una con-significantur et colabentur cuncti in singulis, singuli in cunctis. Una enim lucis natura, tres proprietates tribus illis vocibus designantur. Eia, fratres, quia Rachel parere non potuit, ancillam supposuit (*Gen. xxx*). Nam cum de luce illa inaccessiblei nequivimus proprie dicere quid vere est, imaginaria usi contemplatione, per similitudinem diximus, quod longe dissimiliter simile est. Cum ergo existat lux, et de se lucem gignat, qua videatur ipsa lux, ac de sua natura præbeat se visibilem, ut ejus dono naturali videatur per ipsam ipsa : nonne hoc in luce maxime, eamque potissimum maxime amabilem facit, quod donabilis, capabilis ac fruibilis ipsa est? Quo mihi omne quod potens est, forte, sapiens, justum, bonum : si communicabile non est, si participari non potest? Id ergo in luce diligere maxime facit lucem, quod per fulgorem præbet se visibilem et fruibilem, etsi non sit, quod videat, vel ea utatur : hæc tamen est natura lucis, et, quantum in se est, semper largitur. Unde in ea de ea naturaliter donum quoddam est, quod lucet ; lucere autem habet ex eo quod lux est. Itaque omnis usus ejus in munere est ; et ex ipso causa, qua chara habetur ac diligitur.

Sit ergo dilectio ex usu, usus ex munere, munus ex specie, sive imagine naturali, id est nativo fulgore vel candore ; munus vero et imago a lucis æternitate, id est ab ipso lucis esse sive essentia : quæ essentia in ipsa inaccessiblei luce, quam ut quimus, effligamus, in hac corporea luce, penitus de nullo est, ac fulgore et illuminationi initium est. Hoc ergo Deus meus, illuminatio mea, in te maxime diligo, unde te diligere queo, et scire ac participare valeo, id est naturale donum tuum, scilicet quia naturaliter donabilis es, capabilis ac fruibilis. Hoc enim quoties aliquid te postulo, attendo, id est Spiritum tuum sanctum, bonitatem naturalem, ac gratuitam largitatem, non accidentalem, aut temporalem, aliquo meo affectu, vel opere excitatam ; sed æternam, immutabilem, qua semper talis es. Sed quoniam in te, qui Trinitas sancta es, Deus meus, lux vera, munus hoc lucis non a seipso est, nobis totum ab ipso est, quibus datum est, quod aliqua ex parte eo fruimur ; sed a specie ac fulgore, tanquam paternalis lucis prole, et per ipsam ab ipsa paterna luce. Nam de luce quia lucet, munus est lucis, et usus ex munere. Sub una veneratione, indifferenti charitate, in te diligimus Spiritum sanctum, in quo etiam Filium, per quem et Patrem, a quo omne datum optimum, et omne donum perfectum (*Jac. i*). Pater enim in nomine Filii, id est per Filium, dat Spiritum ; Filius a Patre dat Spiritum ; Spiritus a Patre et Filio dat seipsum. Nihil enim datur, cui nihil debetur, nisi gratis, id est dono. Sed nec debitori dimittitur, nec male merito bonum redditur, nisi dono magno, majori,

maximo : Deo totum datur aut dimittitur in Spiritu sancto : verum ipse cum omni usu ejus per Filium, per quem in Spiritu omnia donantur aut condonantur a Patre, principali quodammodo, ac fontali bonitate, ex quo.... Itaque, fratres, Trinitati Deo de hac sua luce et illuminatione gratias agentes, de cætero rogemus Patrem per Filium in Spiritu sancto, revelari nobis, quare voluerit foris exire, cui intus nihil deerat, foris adesse nihil poterat : et seminare, quod nec intus deficere servatum, nec foris multiplicari satum. Sed hic hodie fatigati pauzemus, cras de alio dicturi initio, quod dare dignabitur dator et datum æternum, Spiritus sanctus : cui honor et imperium in perpetuum. Amen.

SERMO XXV.

IN EODEM FESTO VIII.

Indagantibus nobis, dilectissimi, causam universalitatis finalem, primum occurrit, nec necessitate omnipotentem, nec cupiditate omnia habentem, nec curiositate sapientiam, nec vanitate veritatem aliquid facere potuisse ; sed gratuita voluntate, et quodam propriæ largitatis munere ; neque de novo concepisse animo, sed ab æterno in mente et voluntate habuisse, quod tandem opere completeret. Cum enim talis sit naturæ, quæ capi aliquatenus et participari possit, et in se de se jugi, stabili et ineffabili gaudio exsultet, pertinuit non solum ad naturalem bonitatem, verum etiam ad ipsius gaudii naturam, velle habere tanti et tam jucundi boni participem. Neque sicut in nobis sæpe, curiositatis aut jactantiæ vitium est, internum gaudium non posse non communicare alteri ; et quanto est majus, tanto minus posse celare : sed ipsius largitatis est gratia, et bonitatis natura, lætitiæ quoque gratuitum ac naturale bonum, velle sese in plures effundere, aut infundere, et in sui participium gratis colligere. Nam et largitas nunquam potest esse avara, nec bonitas invida, nec charitas otiosa ; nec lætitia quærit esse occulta, vel solitaria. Fecit itaque, quando voluit, quæ velle nunquam coepit, indivisa Trinitas indivise naturam sui capacem, suæ delectationis, jucunditatis, pacis et gaudii participio habilem, mentem rationalem videlicet ad imaginem suam de nihilo. Quia non nisi nihil erat, de quo primum aliquid faceret gratuita, sicut dictum est, largitate, et non naturæ suæ, ut nonnulli dixerunt, necessitate, quasi vacare non posset, sed naturali bonitate, tantum quia vellet. Felix tamen natura, quæ cogit benefacere : quæ enim naturali bonitate cogitur benefacere, quid nisi gratis, et libens facit? Fuit ergo naturalis bonitas causa operis, et interna mentis delectatio : operis dico rationalis spiritus, et ipse, naturæ corporeæ omnis. Universa enim corporeæ natura spiritui servit rationali ad eruditionem, et quodammodo suum loquitur principium, et nihil est sine voce. Ideo ergo factus est spiritus rationalis, ut gaudeat et condelectetur Deo de Deo, et de omnibus in ipso solo. Rationalis quidem factus, et

ipsum Deum in se et in omnibus investiget; concupiscibilis, ut solum diligat ac desideret; irascibilis, ut cuncta huic contemplationi et delectationi adversantia reprobet, sicut scriptum est, *ut sciat*, videlicet per rationalitatem, *reprobare* per irascibilitatem *malum et eligere* per concupiscibilitatem *bonum* (*Isai. vii*).

Solum ergo et summum spiritus creati rationalis bonum est, et finis naturalis, rationalis et moralis studii, sive exercitii, id propter quod factus est, contemplari videlicet et delectari in Deo. Via autem ad hanc mansionem, investigare et imitari, inquirere, et desiderare, inquirendo desiderare, et desiderando inquirere. Solum vero ejus peccatum et malum, ab hac conversione ad Deum, et investigatione, et desiderio aversio, ut eo concepto aliud quaeratur et ametur. Eia, fratres, quid per multa currimus, et anxie quaerimus, quod difficile invenimus? Breve est quod satis est: prope, quod perfectum. Gaudium est, amor est, delectatio, suavitas, visio, lux, claritas. Quod exigit a nobis Deus, ad quod fecit nos Deus. Ordo et religio est vera id facere propter quod facti sumus. Contemplemur id quo nihil pulchrius, delectemur in eo quod nihil dulcius; irascamur omnino ista impredientibus. Omne exercitium nostrum tam laboris quam quietis, tam sermonis quam silentii, huc referamus. Quod enim huc non refertur, neque propter hoc fit a nobis, propter quod facti sumus a Deo, ut eadem sit operis illius et nostri causa atque intentio; nec virtus est, nec remunerabile est. Ibi enim et inde, et id erit factorum nostrorum remuneratio, ubi, et unde, et quod, ut fieremus, fuit muneratio. Id nobis principium ac finis: finale principium, et principalis finis. Principium perfectum, propter finem; finis infinitus, propter iuge principium. Quod enim ubi incipit, semper finit; ubi finit, semper incipit: nec profectu carere, nec defectum potest incurrere. In omni habitu, in omni loco, in omni persona, *religio munda et immaculata apud Deum et Patrem, hæc est*, sola hæc sectanda, et propter hæc *immaculatum se custodire ab hoc sæculo* (*Jac. i*). Sed quoniam actu difficile est in sæculo conversari, et ab eo non contaminari, etiam propter hoc fugiendum a sæculo. Verumtamen ab hoc tam suavi et amabili contemplationis otio, quo exercenda est omnis vis rationis, quo insigendus omnis nisus affectionis, quoniam sola inculpabiliter, vel etiam laudabiliter retardat rationalis dilectio ac prospectio proximi, interposuisse creditur apostolus superioris sententiæ tenori, visitare pupillos et viduas in tribulatione sua (*ibid.*). Itaque omnis nostra, si vera est, disciplina, contemplationi ac delectationi, sive dilectioni semper insudet, aut solius Dei libero otio, aut proximi ordinato negotio. Sola enim proximi ordinata charitate suscepta sollicitudo, ab hac contemplationis jugitate et vigilantia excusabiliter, quandoque et utiliter animum inclinat. Nam quod corporalis exercitationis labori indulgemus, ut non desit,

A unde tribuamus necessitatem patienti, ipsi videlicet corpori adhuc animali, a proximi charitate non usquequaque alienum opinamur. Quid enim proximus animo suo ipsius corpore, quod non solum diligere debet, sed odire non valet? Ipsum ergo quoniam anima adhuc vivens, et necdum spiritus vivificans, de se solo vivificare non sufficit, providere sibi rationabili ordine habet, unde juvetur extrinsecus, ad id quod per se minus plene valet intrinsecus. Debitor enim carni est spiritus, ut eam vivificet, non ut secundum eam vivat. Omnis ergo cura, aut delectatio, quæ in solo Deo non est, excepta, ut dictum est, charitate proximi propter Deum, superflua est, et adulterina; et a causa, quare homines sumus, aliena: aversa a proposito Dei ad nos, et officii nostri ad ipsum.

B Videte itaque, fratres, quanto fervore spiritus, et infatigabili nisu opus est, nos, relegatis cogitationibus, quæ sunt sine intellectu, a qualibus recedit Spiritus sanctus disciplinæ, effugiens sctum (*Sap. i*), intendere in illud Deificum lumen, quod ad veritatem illustrat, et ad charitatem inflammat: qui ut id liberius, licentiusque possitis, etiam animalis corporis sollicitudines alteri superposuistis. Quibus si labor interdicitur, sollicitudo tollitur, cura interdicitur. Sollicitudo etenim necessario turbat, sicut scriptum est: *Sollicita es, et turbaris erga plurima* (*Luc. x*): cura vero gravat. Unde est illud Domini: *Ne graventur corda vestra crapula et ebrietate, et curis hujus sæculi* (*Luc. xxi*). Sollicitudo male sustollit, cura pejus deprimit, acedia pessime dissolvit. Mens enim in otio acediosa fructum actionis perdit, et contemplationis lucem minime invenit. Porro depressa curis, in altum se nequam erigit, turbata serena esse nequit. Cor enim quod tranquillum non est, serenum esse nullatenus potest; sin autem serenum, nec perlucidum. Cor vero contemplantis perlucere oportet, tanquam speculum, aut aquam limpidissimam et quietam, ut in ipso, ac per ipsum, sicut in speculo, per speculum, videat mens suam ad imaginem Dei imaginem. Ad hoc ergo cor mundandum est Deum speculari cupientis, non solum a noxiis ac superfluis, sed etiam necessariis curis; et excitandum lectione, meditatione, oratione. Beati enim mundicordes, quoniam ipsi Deum videbunt (*Matth. v*): quod ipse nobis præstare dignetur. Amen.

SERMO XXVI.

IN EODEM FESTO IX.

Naturali dono communicabilis gaudii sui facta a Deo mens rationalis, sicut prima et sola ejus suscipit imaginem, ita potest cognitionem et amorem. Facta est enim capax capabilis Divinitatis per rationem et voluntatem, id est intelligendi et amandi facultatem, tanquam per vasa quædam, ac instrumenta naturalis conditionis, quæ sicut primum gratiæ donum creat, ut sint; sic secundum replet, ne vacua sint, aut male plena. Male autem plena sunt, aut erroneo sensu, aut perverso amore per-

fusa : Deo vero solo , a quo , et ad quem creata sunt , bene repleti possunt , sed totum capere non possunt. *Major est enim Deus* , ait apostolus , *corde nostro , et novit omnia (I Joan. III)* . Post ipsum vero spiritu rationali creato sicut nihil prius , sic nec majus . Unde etiamsi alio infundi potest , repleti tamen omnino non potest . Eapropter qui præter Deum solum aliud cupit spiritus , quo plus bibit , plus sitit ; et cupiditatis , sive pecuniæ , sive laudis , sive potentia , et similibus , dum extra Deum sufficientiam quærit , saturari nequit ; majus est enim ipse , quam omne quod imbibit . Ipse ergo sicut vas , cui se sapientia et virtus Dei , ut cognitione ac charitate ipsius perfundat , infundit : ita est et ager , ubi se sapientia eadem , ac virtus seminat , quatenus de tali semine cognitionis lux , ac dilectionis fervor exurgat . Prima igitur gratia , qui nondum erat ager , suscipiendo semini , ac multiplicando idoneus creatur , id est naturalis , ut diximus , facultas intelligendi et diligendi : ex quibus liberum constat in mente rationali arbitrium . Secunda vero gratia in ipsum liberi arbitrii agrum semen verbi jam spargitur : sic enim prius , quæ ardere possit , lucerna componitur ; postmodum unde succendatur , ignis apponitur . Seminatur itaque hoc in agro verbi semen secundum agri naturam intus et foris : foris autem de Creatore loquitur rationali menti , verbumque facit doctrinæ omnis exterior creatura ; intus vero ipsius intima rationalis natura : et super utrumque nonnunquam alius loquitur divinitus inspirata gratia . Semper tamen , sicut oculus carnis cum habeat ex natura facultatem videndi , et audiendi auris , nunquam consequitur per se ex se visionis ac auditus effectum , nisi beneficio lucis , et soni externi ; sic nec spiritus rationalis , cum sit ex primo dono creatricis gratiæ habilis ad videndum Deificum lumen , nisi radio lucis superioris illustratus , nullatenus consequi poterit illius visionis effectum . Sicut enim solem non videt oculus , nisi in lumine solis , sic verum et divinum solem ac lumen , non nisi in ejus lumine mens videre poterit . *In lumine tuo* , inquit Propheta , *videbimus lumen (Psal. xxxv)* . Quare sicut de sole exit , unde sol ipse videri possit , et sine quo non possit , nec tamen solem deserit quod de illo exit , illumque ostendit , ita manens in Deo Verbum , quod exit ab eo , mentem irradiat , ut primo omnium ipsam lucis coruscationem , sine qua nihil videret , videat ; ipsum quoque , unde non deserens , nec deserta , coruscat . Sicut enim lucem , quæ de sole fulget , prius videt oculus carnis , et in ipsa cætera videt , ipsumque radium sursum sequens , videt solem ipsum , unde exit , unde micat radium , qui ipsum illustrat , tanquam proprio dono , ac naturali beneficio : sic de illa inaccessiblei luce exit fulgor , quem primo omnium mens videt , sine quo nihil videret ; sursumque rapit , ut unde exit demonstret , suæque originis frontem revelet : quod tamen minime faceret , nisi inde exiret .

Ideo igitur inde exit , ut illuminet , ideo illuminat ,

A quia exit , ut aliud sit ei naturale beneficium , aliud naturale principium ; utrumque autem ab uno lucis fonte , unde lucet , ut illuminet , et unde illuminat , quia lucet ; nec tamen prius lux est , postea lucet , tertioque illuminat : sed simul quia lux est , quoniam lux est , lucendo , quantum in se est , semper illuminat , nec tamen statim aliquid illuminatur . Sicut enim oculus , qui videre possit , si in hujus solis lumine crearetur , statim a præsentis solis radio sine ulla sui permutatione illustraretur , ac sine aliquo solis vitio vel vicissitudine obscurari casu , vel prorsus excæcari posset illico , ut pene et indifferens circa tempus esset , creari , illuminari , obscurari : sic a lumine in lumine , quod ulique semper erat , creata mens quæ non erat , ab ejus præsentia statim perfunditur , nec in ipso novam aliquid exoritur , et sine ejus aliqua obumbratione in lucifuga spiritu statim obtenebratur . Sic nimirum vultus ad solem conversus illustratur , et immobili permanente sole aversus obscuratur . Exiens ergo sator lucis ac Verbi , lux ipsa et Verbum , primum semen de sinu Patris seminavit gratis , id est dono Spiritus sancti , in angelicæ naturæ agrum . dum ei intus per naturalem rationem *illuxit* , et quasi præcepto naturæ instruxit . Sed dum seminat , in quibusdam cecidit semen secus viam . Via enim , per quam venit ad creaturam beneficium Creatoris , charitas ac dilectio ejus sola est , et gratuita : via autem per quam rationalis creaturæ obsequium ascendit ad Creatorem , similiter charitas et dilectio ejus est sola , ac debita . Cum ergo , ut dictum est , in angelis prius seminasset , aliis cum gratiarum actione ad Deum se a se convertentibus , humilitatis radicem deorsum mittentibus , ac obedientia fructum sursum facientibus , sicut scriptum est : *Quis salvatum fuerit de Juda , mittet radicem deorsum , et faciet fructum sursum (Isai. xxxvii)* , alii ad seipsos conversi , evanuerunt in cogitationibus suis , et reputantes se sapientes , stulti facti sunt . Obscurata est enim insipiens cor eorum tanquam aversorum a luce . Non enim eum a quo illuminati sunt , vel a quo tanquam ager sati , sicut decuit , glorificaverunt ; sed seipsos efferentes , genuerunt de se cogitationes superbas , vanas et elatas , lucis , quia humilitatis , prædones , genitrices mentes concucantes , rapientes beatum semen de corde , ne fructum charitatis de radice humilitatis ferrent in obedientia . Tales sunt qui in veritate nec ad horam quidem steterunt : quibus , ut diximus , circa tempus ferme indifferens fuit , creari , illuminari , excæcari . Excæcavit enim eos sua malitia , quos creatrix illuminavit gratia .

In his ergo sapiens sator semen periisse non nesciit , nec tamen seminare adhuc messis avidus destitit . *Sed dum seminat , aliud cecidit supra petram (Lúci. viii)* . Petrosa ista terra humana est in Adam natura : quæ seipsam in David experta , jamque sui gnara , ait ad Dominum . *Anima mea sicut terra sine aqua tibi (Psal. cxlii)* . Hæc secunda satio:

Dei Verbum seminavit, dum eam non solum intus munere rationalis animæ, quæ illuminat omnem hominem ventientem in hunc mundum, sed etiam foris præcepto disciplinæ illustravit, dicens : *De ligno scientiæ boni et mali ne comedas (Genes. 1)*. Primo ergo seminavit in cælo, secundo in paradiso. Illic igitur cum gaudio suscepit verbum, et ad horam stetit ; sed cum de seducta muliere tentationis æstus efferbuit, male suæ ac prius suadenti pessime consensus : et obediens voci mulieris plusquam Dei, sicut in radice humilitatis ab humore charitatis jam intus exaruit, sic ab exterioris obedientiæ virore cito emarcuit. Adjecit autem tertio seminatore Deus seminare per Moysen in deserto ; sed dum seminat, aliud cecidit super spinas. Judæi namque in observantiis mandatorum et præmiis observationum, sola semper temporalia ac terrena attendentes, dum carnalibus solum inhiant, omnem spiritualis intelligentiæ fructum in lege suffocant. Verumtamen quis, sicut dicitur, *labor improbus omnia vincit (Virg., Georg. lib. iv, vers. 145)*, etiam adhuc quanto per se, ac post per apostolos, sator iste Dei Filius factus hominis filius, semen suum seipsum seminare adjecit in mundo, ubi reliquiæ Israel, ac plenitudo gentium, tanquam terra bona, cum gladio susceperunt verbum ; et fecerunt fructum, in solis et algoris patientia. Primum ergo seminatum est in cælo, secundo in paradiso, tertio in deserto, quarto in orbe universo : *Ite, inquit, in orbem universum, et prædicate evangelium omni creaturæ (Marc. xvi)*. Primo in angelis, secundo in primis hominibus, tertio in Judæis, quarto in gentibus. Primo præcepto naturæ, secundo præcepto disciplinæ, tertio mandato litteræ, quarto Evangelio gratiæ. Primo verbum in ratione, secundo in voce, tertio in characterè, quarto in carne. *Verbum, inquit, caro factum est, et habitavit in nobis (Joan. 1)*. Primo rationi totum intus, secundo foris auribus, tertio etiam oculis, quarto simul et manibus. *Quod audivimus, inquit, et vidimus, et manus nostræ tractaverunt de Verbo vitæ (1 Joan. 1)*. Sic ergo per totum mundi tempus ista agri inventa est distinctio, et auditorum differentia, sic nimirum cum ipsum Verbum per semetipsum præsens seipsum loqueretur in carne. Sed et hodie cum nos vel alii semen ejusdem Verbi communiter spargimus, inveniuntur in auditoribus alii respuentes, alii rejicientes, alii suffocantes, alii fructificantes, in patientia : quod et angelus in constantia, ac homo primus in sola potuit obedientia. Primi ergo non concipiunt, secundi abortivum faciunt, tertii fetum vivum opprimunt, quarti cum pietate ac diligentia materna nutriunt. Quod interna sua sui satione nobis præstet Christus Dominus noster. Amen.

SERMO XXVII.

IN DOMINICA QUINQUAGESIMÆ I.

Ecce ascendimus Jerosolymam, et Filius hominis tradetur, etc. (Luc. xviii). Fratres, prosperum iter faciat nobis Deus salutarium nostrorum. Ecce enim

A et nos ascendimus Jerosolymam. Ideo enim in hanc insulam omnium terrarum ultimam, postquam, ut ait propheta (*Isai. xviii*), non est alia, modicam, et in mari magno occultatam descendimus, ut Jerosolymam ascendamus. Verumtamen non in eam, quæ terrena est, et servit cum filiis suis ; sed in cœlestem, quæ sursum libera est, mater omnium nostrum, ubi nemo servit, sed reges sunt universi. Tota enim illa cum filiis suis regibus, et sponso Rege, Regis Filio, Regina regnat in æternum. Sicut enim alites ut se in aera pennis subrigant, profundius omni corpore solo ubi resident, se imprimunt ; hominum quoque ac ferarum eadem est ars naturæ, sive natura artis, aut potius ars naturalis, ut in sublime salire cupientes, humilium terræ quasi toto subsidentes corpore incurventur, ita et nos cœlum affectantes, a communi orbe declinavimus : hiantes ad plenitudinem, divitias projecimus ; ad honores ambientes, tanquam purgamenta hujus mundi abjecti sumus : qui in mundo aliquid videbamus, in congregatione quoque fratrum nonnihil reputati, ut vere aliquid esse possimus, ecce ad nihilum redacti sumus. Quæ enim jam, ne dicam æstimatio, sed vel memoria nostri in mundo ? Mundo namque oblivioni dati, tanquam mortui ab ejus corde utinam et non ejus penitus obliviscamur, ac moriatur ipse in cordibus nostris a cordibus nostris ! quatenus sicut loco, sic animo possit quisque dicere : Mihi mundus mortuus est, et ego mundo. Utinam, quæ retro sunt, sicut manibus deserentes, ita cordibus obliviscentes, in anteriora nos cogitatione tota et aviditate extendamus, arietum more retroacti, in ea quæ ante sunt, fortius efferamur ! Nimirum arduum est quo ascendere molimur ; arctum quoque quod penetrare attentamus : ideo expeditos nos esse concedet et subtiles. In altum enim repere onustum, ac per angusta intrare inflatum, difficile. Non inflare hominem divitias, nec onerare curas, nec gravare crapulas, divini potest esse miraculi, humanæ autem infirmitati impossibile, Deo vero omnia possibilia. Ideo ergo sequitur :

Et Filius hominis tradetur gentibus ad illudendum et crucifigendum. Vetus autem homo noster veteris hominis filius, cum novo filio hominis crucifixus est aliquando, sicut beatus ait Apostolus : *Vetus homo noster simul crucifixus est cum illo (Rom. vi)*. Unde adhuc oportet, dilectissimi, ut in singulis nobis, dum sexta Sabbati adhuc agitur, crucifigatur. Ego enim cum sim corpore et anima personam liter unus homo, in me tamen duos, et duorum invenio filios : veterem ac novum, terrenum et cœlestem, hominis filium, et Dei Filium ; hominem hominis filium generatione carnali, ubi quod natum est ex carne, caro est ; et Deum, Dei Filium generatione spiritali, ubi quod natum est ex spiritu, spiritus est, aut de Deo Deus, juxta quod dedit potestatem hominibus filios Dei fieri. Regenerati enim de Spiritu sancto, et virgine matre, quæ est Ecclesia, quid nisi miro, novo ac divino modo nascimur,

mirabiliter de veteribus novi, de peccatoribus justis, de carnalibus spirituales effecti, de hominibus Dei, quales non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sumus? Sicut enim æternus Deus factus homo novus, non de nihilo, neque de alieno, sed de homine vetere, nec tamen ab homine, sed de Spiritu sancto et virgine Maria, absque omni peccato apparuit hominis filius, ita veteris hominis vetus filius, nec ipse de nihilo, neque de alieno, sed de vetere homine seipso, nec ab homine, sed de eodem Spiritu, et virgine matre Ecclesia, in remissionem omnium peccatorum renascitur Dei filius. Verum hic intus latet in nobis, sicut in ipso latuit; foris vero patet in nobis imago terrena terreni, vetus veteris, in veritate carnis peccati, sicut et in illo patuit, sed in similitudine carnis peccati. Conceptionem enim ac nativitatem, quam pro nobis, de nobis, et in nobis accepit, contulit et nobis, quatenus similiter concepti ac nati, similiter vivamus, moriamur et resurgamus. Qui enim dicit se in illo manere, debet sicut ille ambulavit, ipse ambulare. Ascendit ergo Jerosolymam, ut filius hominis qui foris apparebat, traderetur, flagellaretur, crucifigeretur, et a Filio Dei, qui intus latebat, die tertia suscitaretur; homine tamen hominis filio, et Deo Dei Filio existente personaliter uno: hoc tamen natura, illo gratia; hoc prius, illo posterius.

Itaque, cum et ego, ut dictum est, sim personaliter unus homo, et natura filius hominis, cujus foris apparet imago; gratia vero Dei, Filius Dei Deus in interiori imagine et similitudine, non abs re dixi superius unum me esse et geminum, ac in me uno homine duos duorum filios contineri. Sic Abraham duos in una domo filios habuit, unum de ancilla, et unum de libera (*Galat. iv*): illum priorem, istum posteriorem. Prius enim semper, quod animale est, deinde quod spirituale. Et sicut ibi, juxta Apostolum (*ibid.*), major persequatur minorem (Sara autem ludentem filium ancillæ cum filio suo vidit, non persequentem [*Gen. xxi*]), sic in me hodie. Major minorem, id est prior posteriorem, exterior interiorem, animalis spiritualem, Ismael Isaac, filius ancillæ filium liberæ, filius hominis Filium Dei persequitur, sed ludendo, sed blandiendo, sed demulcendo, ad turpes ac illicitos, sibi que indebitos, ac indecentes usus alliendo. Sic enim pugnat et concupiscit caro adversus spiritum, non expellendo a se, sed attrahendo ad se: non abjiciendo, sed alliendo: *Tentatur*, ait Jacobus Apostolus, *unusquisque a concupiscentia sua abstractus et illectus* (*Jac. i*). Hæc sunt illa fraudulenta inimici oscula, longe pejora quam amici jurgia, aut verbera. Filius ergo hominis in me odit Filium Dei, ac persequitur, id est caro spiritum, blandimentis et delinimentis lethiferis, juxta quod: *Inimici hominis domestici ejus* (*Matth. x*). Filius vero Dei, qui sum ego, in me novus in vetere, diligit eum, cum quo rixatur, filium scilicet hominis,

A quem verberat, ut emendet; flagellat, ut castiget; tradit, ut liberet; quia si Filius Dei liberaverit, hominis filius vere liber erit; et si flagellat, recipit; si arguit, diligit; tandem passioni, mortique contradit, sed ut a passibilitate ac mortalitate die tertia resuscitet. In cunctis absque misericordia ad mortem usque persequitur, flagellis et clavis, lancea ac spinis, colaphis et sputis, opprobriis ac contumeliis, omnibus tamen non lethiferis, sed salutiferis; non ex odio, sed ex amore, ex pietate, ex consultu, donec penitus occidat, fiatque quod ait Sara: *Ejice ancillam, et filium ejus* (*Gen. xxi*; *Gal. iv*): ut solus filius liberæ promissionis, et gratiæ tanquam Dei Filius regnet in domo paterna, et sit Deus omnia in omnibus pace plena. Ad hujus igitur pacis visionem in nobis, hoc enim signat Jerosolyma, ascendentibus nobis, dilectissimi, tradendus est Filius hominis, homo scilicet noster exterior ab interiore, ac non sine aliqua seductione gentibus alienis, id est disciplinis et districtioribus regularibus, abstinentiæ ac vigiliis, cineri ac cilicio, laboribus et silentio, paupertati, vilitati, ac omnino alieno imperio, ut ab his flagelletur et crucifigatur, donec funditus a proprio sensu et voluntate, ac veteris vitæ consuetudine occidatur; quatenus peccato mortuus, justitiæ vivat in nobis cum Filio Dei, id est ut nos ipsi penitus peccato per penitentiam mortui, ac novæ vitæ resuscitati, justitiæ vivamus.

Itaque, dilectissimi, crudeles ac duri vobis ipsi simus, sed exterioribus, ne crudelem ac durum offendamus judicem, interioribus et exterioribus. Si nos, inquit, ipsos accusamus (*I Cor. xi*) veraciter, judicamus districte, condemnamus dure, non timebimus alium accusatorem: nec alium offendemus judicem, nec alium sustinebimus tortorem. Quil quarimus delicias, aut quietem? In cruce sumus, in mundo fuimus. In inferno sumus, sed misericordie, non iræ; in cælo erimus. In mundo peccavimus, hic punimur, ibi pausabimus: illic in deliciis, hic in pœnis; ibi in gloria, illic in sorde; hic in purgatione, ibi in requie. Quid quarimus? Suavem infernum? Quare ergo suavem et delectabilem reliquimus mundum? Abbas noster pater sit animarum, tortor corporum. Pater sit Filii Dei in nobis et nutritor, pædagogus et tutor, quanto tempore parvulus est, qui hæres futurus est, et qui in domo mansurus est in æternum; filii autem hominis su flagellator, proditor, seductor, exspoliator, ac tandem crucifixor et sepultor. Quod si ipse fuerit nobis negligens, nos sumus nobis abbates, filii hominis homicidæ, et Filii Dei nutritores, ut crescat, et fiat magnus valde, sicut de Isaac legitur, et sicut ait Apostolus: *Donec formetur Christus in nobis, et occurramus in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi* (*Gal. iv*): qui vivit, etc

SERMO XXVIII

IN EODEM FESTO II.

Prædicente Domino Jesu passionem suam discipulis suis, et resurrectionem secreto, sicut se-

quitur, ipsi verbum non intellexerunt. Et fortasse sub hoc mysterio secreto locutus est eis, quia quod loquitur secretum est ab eis. *Erat, inquit, verbum absconditum ab eis, et ipsi nihil horum intellexerunt (Luc. xviii).* Ego quoque eorum quæ de crucifixione filii hominis in me hesternæ die tam prolixè dixi, utique nihil intelligo, quid sibi velit omnis exercitatio mea et continuus labor. ignoro; quem habitura sint finem nescio; quid portentent, quo vocentur nomine ante eum qui honorum nostrorum non indiget, non intelligo. Sæpe enim quod altum est apud homines, abominabile est apud Deum. Merita quidem nostra significativa præmiorum esse non ambigimus, et omnia quæ agimus, quasi voces quasdam esse propheticas, et prænuntias eorum quæ ventura sunt super nos, præmiorum aut suppliciorum. Reddetur enim *unicuique secundum opera sua (Apoc. xxi)*. Et: *Oportet nos omnes exhiberi ante tribunal Christi, ut recipiat unusquisque, prout gessit in corpore (II Cor. v)*. Videns tamen publicanos et meretrices ingredi in regnum Dei, et excludi prophetas ac virgines, mirabiliumque signorum effectores, eos quoque qui portaverunt pondus diei et æstus, nihil majus accipere his qui una hora fecerunt, et id posterius, fateor, haud intelligere me, in omnibus quæ ago, quid agam, et cum omnia bona fecerim, et sustinuerim mala, nescire, utrum amore dignus sim, vel odio (*Eccl. ix*). **O** verbum valde secretum, nimis absconditum! quod nec taceri potest, nec scribi. Opera verba sunt; omnia clamant, et nihil est sine voce: sed adhuc quis sit finis sermonis, nec audivimus. Ideo quid sibi velint universa, quid portentent non intelligimus. De fine sermonis sententia pendet; omnis oratio ad finem usque suspenditur, fini acclamatur, fini respondetur, de fine judicatur, ante finem pendula sunt omnia, et nusquam locantur. Ante finem possunt prave dicta corrigi, prætermissa suppleri, superflua resecari, bene dicta depravari. Finis omnia concludit, omnia locat, omnia perficit, ut ante finem quid sit aliquid, nisi temere diffiniatur. Sic omnia incerta reservantur in posterum: quocumque vero ceciderit arbor, sive ad dexteram, sive ad sinistram, ibi erit; sive ad austrum, sive ad aquilonem (*Eccl. xi*), ibi locus ejus ante Dominum, cui nihil præteritum, nihil futurum. Omne quod vivimus, punctum est, aut momentum; omne quod agimus tam diverse, tam variabiliter, opus unum, cujus finem exspectat Dominus et judicat. *Dominus, inquit, judicabit fines terræ (I Reg. ii)*. Principia et media mobilia sunt, loco vaga, ac per hoc a judicio libera; finis omnia locat, in quo omnia locantur. Qui usque in finem perseveraverit, salvus erit. Multorum enim diu multumque elaboratæ justitiæ, ob dissimilem finem in oblivionem erunt. Tales, quia non peregerunt, nihil egerunt; aut potius quod peregerunt, et non finièrent, id solum egerunt; cætera vero inchoata, non acta, quia reliquerunt, relinqui meruerunt. Ita

omne quod natum est ex Deo non peccat (*I Joan. iii*), quia non perpeccat. Sic spiritus Domini a die unctionis David et deinceps, ab eo non discessit (*I Reg. xvi*), quia rediit, quia finem tenuit. Dominus quoque pro Petro rogavit, ne deficeret fides ejus, cui juxta hunc sensum loquens, ait: *Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos (Luc. xxi)*. Vides quod fides apostoli, quæ adeo defecit, ut ancillæ vocem ter negaret nosse se quem triennio secutus est, minime defecisse dicitur, quia ad eum aliquando conversus, non perdefecit ab ea. Propter hæc omnia ac similia, dixi non intelligere me id ipsum quod ago de me, aut patior in me; sed esse omnino omnia mea abscondita a me. Rogandus es ergo, bone Jesu, ut coram nobis certum aliud ac indubitabile signum facias, quo de dubiis certos reddas, sicut coram discipulis mente adhuc cæcis corpore cæcum illuminasti, ut per id quod in præsentem mirum cernerent, de dubiis indubitanter futurum crederent, quod audirent.

Cum, inquit, appropinquasset Jesus Jericho, cæcus quidam sedebat secus viam, etc. Jericho, ut dicunt, luna interpretatur. Cum ergo appropinquasset videns lunæ, appropinquavit cæcus soli: ille tenebris, nam et luna nonnullas tenebras habet; iste soli, qui totus lux est, et tenebræ in eo non sunt ullæ; ille defectui, iste profectui; ille mutabilitati, iste stabilitati; ac, ut ita dictum sit, ille insipientiæ, iste sapientiæ. Ut luna enim insipiens mutatur, sapiens vero sicut sol permanet (*Eccl. xvii*). Et ut paucis absolvamus, quantum in Domino Jesu exinanitus est Deus Dei Filius, ut homo fieret, tantum exaltatus est homo hominis filius, ut Deus fieret. Cum enim tempus ante tempora præfinitum hujus sanctæ ac salutaris Incarnationis appropinquasset, stans vidensque Divinitas cæcam et sedentem in tenebris humanitatem, ab angelis sanctis jussit sibi adduci, et de semetipso illuminavit ne animo cæca ac iners, extra viam de inopia mendicaret: imo luminosa ac fortis, in ipsa via de plenitudine luminis illuminantis, ea corporaliter exsultans, laudaret et glorificaret Deum, ad hoc tandem reducta, ad quod olim facta. Verum quoniam opera Salvatoris sicut tacta pro nobis ad redemptionem, sic scripta nobis credimus ad eruditionem; facta ad medicinam, scripta ad doctrinam: *Quæcumque enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt (Rom. xv)*: superioris expositionis tenorem sequentes, invenire est, unumquemque nostrum simul videntem et cæcum, euntem et jacentem juxta quod combinatos ac geminos nos præhabitus sermo ostendit. Mater enim nostra Cethea, cum in consilium implorum, id est propriæ concupiscentiæ, ac sibi serpentis abiit, patrem nostrum Amorrhæum extra viam jecit. Deum enim voci mulieris obedivit, plusquam Dei, viam nimirum perdidit, id est, ipsam obedientiam, qua sola in veritate itur ad vitam.

Nos igitur utriusque portio substantiæ, abinde et cum matre semper male viximus, et cum patre pe-

jus jacuinus; male in via videntes ac pergentes, A
 pejus extra viam jacentes et mendicantes. Attamen
 cum Jericho videns appropinquat, cæcus ad lumen
 respirat. Quid multa? Cum interior homo noster
 per inobedientiam superioris Dei et obedientiam
 inferioris mulieris est excæcatus ad intelligentiam,
 exterior est illuminatus ad concupiscentiam; cum
 autem exterior infirmatur a concupiscentia, et ejus
 appropinquat defectui, interior conualescit ad intel-
 ligentiam, ac ejus adducitur profectui. Interior vero
 quodammodo vir est, et imago Dei; exterior autem
 mulier ac imago viri. Ante peccatum quidem non
 dicuntur aperti oculi amborum (*Gen. iii*), sed so-
 lus vir vidit quid vocaret universa, tanquam spiri-
 tualis dijudicans omnia. Exterior vero animalis est,
 etiam ante peccatum, et nec Creatoris habet visio-
 nem, nec creaturæ discretionem, sicut interior, qui
 oculo intelligentiæ Creatorem contemplatur, oculo
 rationis creaturam examinat: quorum alterum ino-
 bedientiæ trabe extinctum, alterum festuca obe-
 dientiæ turbatum, furibundus et cæcus extra viam
 jacens ac mendicans sic plangit: *Comprehenderunt
 me iniquitates meæ, et non potui ut viderem* (*Psal.
 xxxix*). Et alibi: *Turbatus est a furore oculus meus*
 (*Psal. vi*). Et quasi quæres, quare jaceret, et non
 saltem cæcus iret, ait: *Cor meum conturbatum est,
 dereliquit me virtus mea, et lumen oculorum meorum,
 et ipsum non est mecum* (*Psal. xxxvii*). Quod autem
 post peccatum dicuntur oculi aperti amborum, quid
 est, nisi quod cum exteriore per ambitionem et cu-
 riositatem, et delectationem, interior extrahitur,
 factus cum carne carnalis, cum animali animalis,
 cæcus ad Deum, perspicax ad mundum, obtusus ad
 scientiam, acutus ad concupiscentiam? Qui suos
 perdidit vir, mulieris tantum oculis cœditur. Pro-
 pudor! Facta est mulier caput viri, dux mariti fe-
 mina. Sic sapientis oculi in capite ejus (*Eccle. ii*):
 sic oculi viri stulti in capite mulieris ejus (*Prov.
 xvii*), ac per ipsam in finibus terræ. Exterior enim
 homo noster hominis tantum filius, de terra est,
 et de terra loquitur, terrenus terrena tractat ac
 meditatur, in terrenis delectatur; ea videns, ea sa-
 piens, in quibus, et de quibus oriundus. Interior
 vero quod olim poterat de Creatore suis oculis cer-
 nere, pedibus adire, manu capere, nunc cæcus ac
 debilis sedens mendicat, videlicet veritatis cognitio-
 nem a creatura, dum per ea quæ facta sunt factio-
 nem inquirat, proprii studii quasi clamore ac docto-
 re, dum foris quærit a magistro quod intus gerit
 inscriptum a Deo; nec ante poterit luci veritatis
 accedere, nisi a tenebris vanitatis abscesserit: nec
 hujus adventare profectui, nisi illius appropinqua-
 verit defectui. Luna enim, quod Jericho interpre-
 tatur, pro defectu interioris hominis concupiscenti-
 æ non incongrue ponitur. Quando ergo et quan-
 tum homo exterior a concupiscentia sua, qua con-
 cupiscit adversus spiritum, deficit, tunc ac tantum
 interior in concupiscentia sua adversus carnem
 proficit, et quando caro tenebris suæ lucis appro-

pinquat, spiritus ad illuminationem tenebrarum sua-
 rum approximat; quod tamen impossibile factu est,
 nisi intercesserit, qui illum abducat, istum autem
 adducat, juxta quod orans Psalmista clamat ad Pa-
 trem: *Emitte lucem tuam, et veritatem tuam: ipsa
 me deduxerunt et adduxerunt in montem sanctum
 tuum, et in tabernacula tua* (*Psal. xlii*). Quo nos
 perducat lux et veritas Christus, qui vivit et regnat
 Deus. Amen.

SERMO XXIX.

IN EODEM FESTO III.

Deus Dei Filius, dilectissimi, lux et veritas, Je-
 sus Christus, emissus a Patre, inter rebelles et ad-
 versus alterutrum concupiscentes, carnem ac spiri-
 tum, medius intercessit; solvensque veteres inimi-
 citias, tandem in semetipso pacem reformavit. Ne-
 que hoc quanta facilitate Omnipotens potuit, sed
 quanta charitate et patientia benignissimum decuit,
 et quanta eruditione hebetudo nostra indignuit.
 Quod enim sæpe jam diximus, Deus non solum ut
 redimeret, sed ut erudiret, hominem suscepit. To-
 tum ergo hominem, id est carnem de carne Adæ,
 ob quem se Filium hominis crebro nuncupat, et
 spiritum rationalem suscipiendo, simul semelque
 sanctificavit; diu vero, ac per omnes fere ætates,
 quomodo gerendus esset, gerendo edocuit. Itaque
 dum ipso Dei Filio, id est Patris Verbo agente et
 deducente, Filius hominis, id est caro, sive homo
 noster exterior, defectui concupiscentiarum suarum
 appropinquat; desideratæ luci ipso adducente spi-
 ritum approximat. Nonne ipse in seipso Filium ho-
 minis, id est carnem de homine sumptam, jejuniis
 et eremi squalore, fame et siti, labore et fatigatione,
 vigiliis et disciplinis, fatigavit, attenuavit, exsicca-
 vit fortiter: quam postea vinculis et flagris, sputis
 et colaphis, spinis et clavis, et impiorum manibus
 exposuit crudeliter, sicut scriptum est: *Terra tra-
 dita est in manus impiorum?* (*Job ix.*) Ut ergo Je-
 rusalem Filius hominis ascendat, deducente Dei
 Filio, Jericho appropinquat, ipsoque adduci jubente
 cæcus ad lumen repedit (*Luc. xviii*); quia ut caro
 ad pacem sui spiritus proficiat, necesse est ut per
 Dei gratiam a sua carnalitate deficiat, et ut spiritus
 rationalis ad intelligentiæ lumen redeat, necesse
 est deficiente carnalitate, eadem adducente gratia,
 ad Dei Verbum haud segnis accedat, sicut scriptum
 est: *Accedite ad eum, et illuminamini* (*Psal. xxxiii*).
 Utrumque nobis, dilectissimi, sicut impossibile est,
 sic Dei Filio factu facile. Quid enim nos nisi tene-
 bræ et vanitas: ipse autem lux et veritas? Nisi ergo
 in nobis sit et operetur Dei Filius, nec a malo
 deficiamus, nec ad bonum proficimus, nec a vanitate
 cadimus, nec ad veritatem surgimus. Verumtamen
 sicut in illo Dei Filius natura carnem et animam
 suscepit, gratia alteram a concupiscentia excæcans,
 et alterum ad sapientiam illuminans, cum sit a Pa-
 tre naturaliter unus, sumpta tamen nostra dualitate
 effectus, quodammodo substantiis trius, naturis
 geminus, persona permanens unus: ita, frater,

cum sis persona unus, natura geminus, perceptione gratiæ effectus es, et tu tuo modo trinus, secundum quod dictum est : *Dedit eis potestatem filios Dei fieri* (Joan. 1).

Sicut ergo ille hominis filius Dei Filius, ita et tu Dei Filius hominis filius. Quare sicut in illo Dei Filius hominis filium gessit ac rexit, deduxit et adduxit : ita in nobis noster Dei Filius nostrum hominis filium gerat, regat, ducat, et adducat, partim ad defectum, partim ad profectum; ad defectum carnalium ac terrenorum, ad profectum spiritualium ac cœlestium. Et sicut ipse quasi charitatem suam ad nos insinuans, quod gratia factus est pro nobis, se sæpius nominat, id est filium hominis, ita et nos quod facti sumus ab illo, id est Filii Dei, nova scilicet creatura in Christo Jesu, secundum quod voluntarie genuit nos verbo veritatis, semper cum gratiarum actione attendentes, filios Dei nos cum reverentia nominemus, dedignantibus esse vel dici, quod carnaliter nati sumus, id est filii hominum. Tales enim per Prophetam Spiritus sanctus increpans, dicit : *Filii hominum, usquequo gravi corde* (Psal. iv). Et alibi per prophetam exprobrat : *Filia matris tuæ tu es, et soror sororum tuarum tu es* (Ezech. xvi). Ego fateor me jam hic advenam et peregrinum, toto videlicet hoc mundo, tanquam qui de eo oriundus minime sim; nec hominis, sed Dei Filium, in hominis specie et similitudine latitantem : haud amodo filium patris mei ac matris meæ, vel fratrem fratrum meorum, licet dicant, affirmant, ac pejerent me suum esse; testes si producant, stigmata quoque in cute et carne præmonstrent, ego mihi conscius unde sim, instanter nego, plane inficior, allegans me non esse quem autumant, falli eos similitudine; et extendens manus in vos dico, hi sunt mihi fratres; simul omnes pupilli sumus, et orphani; non habemus patrem in terris; pater enim noster cœlestis est, et mater Virgo. Inde sumus indigenæ, advenæ vero hic, et peregrini, sicut omnes patres nostri. Nos nequaquam sumus de terra terreni, sed de cœlo cœlestes, induti tamen sacco terreno, pro quo et terreni putati, donec possimus dicere patri nostro : *Concidisti saccum meum, et circumdedisti me lœtitia* (Psal. xxix). Ego quod sum, video; quibus involutus pannis, discerno. Quare? nisi quia coram me illuminatus est cæcus; coram me factum est signum præsentis gratiæ, quod confirmat ad fidem futuræ gloriæ? Scriptum est enim : *Gratiam et gloriam dabit Dominus* (Psal. lxxxiii). Alterum signum est, meritum alterum. Cui gratiam hanc dedit, illi gloriam procul dubio dabit. Quem illuminavit ad fidem, suscitabit ad speciem. Per hoc quod video, credo quod nondum intelligo. Dum de quali qualis factus sum attendo, qualem futurum promittit, spero.

Itaque non hominum merita, sed Dei dona attendens, ex perceptis promissa, ex magnis majora, ex miris mirabiliora conjicio; sicut beatus se consolans Psalmista ait : *Convertere, anima mea, in re-*

quiem tuam, quia Dominus benefecit tibi (Psal. cxiv). Et alibi : *Clamabo ad Deum altissimum, Deum qui benefecit mihi* (Psal., lvi). Non in jejuniis meis, et traditionibus hominum, aut habitu pharisaico, nec in ulla justitia operum, aut operibus justitiæ, quæ facio, certum mihi signum justitiæ constituo; sed in justitia fidei, quæ gratis prævenit et illuminat quos salvat. Multi enim me profundius peccatores gratis a gratia sumuntur; et alius justitia justitia juste abjiciuntur. Justitia autem operum semper vana, opus vero justitiæ sæpe fallax; justitia quæ est ex fide Christi Jesu neminem fefellit. Ipsam pono ut signaculum super cor meum, ipsam super brachium meum; ipsam intelligo factam mecum signum in bonum, ut videant qui oderunt me, et confundantur. Itaque qui illuminatio mea, is est et salus mea; ipsum sequar ad ipsum, laudans et glorificans Deum in ipso. Etsi mille tentationum ac perturbationum genera increpant, ut taceam, fortiter clamabo, clamansque reclamantium clamorem superabo, donec ipsum Jesum transeuntem figam, et prætereuntem sistam. Sicut enim, ut præhabiti sermonis tenorem exsequamur, cum Dei Filio, et eodem hominis filio Domino Jesu diversa ex diversis comitabantur viam peregrinationis suæ, id est alia ex carne, alia ex spiritu, alia ex Verbo; alia ex humanitate, alia ex divinitate, alia ex infirmitate, alia ex virtute : sic utique et in nobis facile cernere est et impossibile non sentire. Hoc in experientiæ libro certius sentimus, quam ex prædicatoris voce addicimus.

Discretione tamen, fratres, rationabili operæ pretium est et vigilantia sensus dijudicare, unde omnia nobis oriantur in nobis, quæ sint cogitationum affectuumque originis desideriorum ac voluntatum, suggestionum quoque ac delectationum radices. Sicut ergo opera virtutis et miraculorum signa eum comitabantur, quasi attestantia Jesum esse, qui transitum faceret, pluresque ad credendum in eum excitarent, de quibus scriptum est : *Testimonia tua credibilia facta sunt mihi* (Psal. xcii); et ipse dicit : *Opera, quæ ego facio, testimonium perhibent de me* (Joan. v); et e regione passiones infirmitatis, quæ increpabant, ut a fide ejus homines deterrerent, nec Deum crederent, quem humana pati conspicerent : quæ utraque brevi complexus, missis a Joanne respondit : *Renuntiate Joanni quæ audistis, et vidistis. Cæci vident, claudi ambulant, etc.* (Matth. xi). Ac deinde : *Beatus est qui non fuerit scandalizatus in me* (ibid.). Flagella enim et sputa, crux et sepulcrum scandalum movebant. Ita et in me, dilectissimi, quædam attestantia salutis, quædam retrahentia, quædam acclamantia, quædam reclamantia in omni via vitæ meæ mecum traho, neque sine his comitibus usquam vado. Visitor diluculo, et subito, probor; assumor, et statim deseror; rigor, et statim dejicior, sicut qui per montana graditur, et planum iter non invenit. Quandoque lætabundus et laudans, nimia luce perfusus, ac mira affectus du-

cedine, ineffabili quadam spe inopinatæ salutis ex-
sulto : omnia acclamant, omnia bonum testimonium
perhibent, ita ut dubitationi, ac si apprehenderim
jam, non sit locus ; quandoque pavebundus et plan-
gens, tenebris obvolutus, et amaritudine plenus,
tanta tædii et acedixæ confusione tabesco, ut omnia
a meliori spe increpent et tacere cogant. Vix misero
homini, qui nec Deo pro voto insistere, nec sibi
pro proposito valet consistere ! Ego, fateor, nun-
quam mihi consolo, inter spem et timorem usque
permolor, utriusque in me radices et seminaria
gesto ; uterque sursum pullulat, et in interioribus
meis ramos extendit. De gratia Dei in me habeo
quod semper sperem, de me habeo in me utique
quod usque timeam. Nunc totum quod spero teneo,
nunc omne quod tenueram perdo, et rursus post
tenebras lucem spero. Ascendo usque ad cælos, et
descendo usque ad abyssos, anima mea in talibus
vicissitudinibus tabescit. Turbor et moveor sicut
ebrius, et omnis sapiëntia mea devoratur (*Psal.*
cv). Veruntamen sicut sacer Psalmus consequenter
habet, et evangelicus iste cæcus docet, solum mihi
restat improbitatem vincere, et multo magis clamare
ad Dominum Jesum, cum tribulor, donec de neces-
sitatibus istis educat me, et statuat procellam hanc
in auram, ac silere faciat fluctus ejus, quos induxit
super me, lætantemque, quia siluerunt, deducat in
portum voluntatis et desiderii mei (*ibid.*) : qui ho-
die in extremo terræ angulo, et mari circumfuso
latitans, ipso teste solum ipsum desidero, cum
Patre et Spiritu sancto unum verum ac bonum
Deum, et Dominum universitatis : cui honor, et
gloria, laus et potestas, decus et imperium, per
omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXX.

IN DOMINICA I QUADRAGESIMÆ I.

Ductus est Jesus in desertum a spiritu, etc. (Matth.
iv). Dominus meus Christus Jesus omnia agit aut
ductus, aut missus, aut vocatus, aut jussus : a se-
metipso autem nihil. Missus venit in mundum,
ductus vadit in desertum, vocatus surrexit a mor-
tuis, sicut scriptum est : *Exsurge, gloria mea, ex-*
surge psalterium et cithara (Psal. cvii). Ad passio-
nem vero properat spontaneus et volens, sicut præ-
dixerat propheta : *Oblatus est, quia voluit (Isai.*
liii), factus tamen in hoc ipso obediens Patri usque
ad mortem. Doctor enim et exemplar obedientiæ
extra eam quæ sola in veritate via est ad vitam,
nec agere, nec pati quidquam voluit. Ductus est
ergo a spiritu in desertum, vel, ut alius ait, *ageba-*
tur a spiritu in desertum (Luc. iv). Quotquot spiritu
Dei aguntur, hi sunt filii Dei. Is autem sicut specia-
lius et dignius filius, sic differentius et excellentius
præ cæteris agitur aut ducitur in desertum. *Plenus,*
inquit, *Spiritu sancto regressus est a Jordane (Luc. iii)* ;
et eodem illico actus in desertum. Cæteris ad men-
suram datur spiritus, et juxta eandem mensuram
aguntur ad omnia ; iste plenitudinem accepit, in
quem complacuit plenitudinem divinitatis habitare

A corporaliter : ideo potentius et plenius agitur ad
omnia jussa Patris complenda. *Regressus, inquit, a*
Jordane, agebatur in desertum. Antehac de regres-
sione Domini Jesu non memini me verbum audisse.
Jordanis, ut ferunt, *descensus eorum* interpreta-
tur. A Jordane ergo venit, et inde regreditur, qui
in mundum descendit ; et hinc revertens iterum re-
linquit mundum, et vadit ad Patrem. Propterea qui
ascendere cupit ac regredi, unde non descendit, sed
cecidit, veniat ad Jordanem, veniat ad descensum,
veniat ad humilitatem : qui solus locus est ad
ascensionem. Omnis enim qui se humiliat, exalta-
bitur. *Surgite, inquit Psalmista, postquam scderitis*
(Psal. cxxvi). Ibi Spiritum sanctum inveniet, qui
requiescet super humilem, et mansuetum ac rem-
tentem ad verba Domini, qui superbis resistit,
humilibus autem dat gratiam, qua mundum con-
temnant, sæculum fugiant, diabolium vincant, tur-
bas declinent, ubi colloquia prava corrumpunt, bonos
mores ; desertum petant, ac secreta loca, ubi Deo
vacent : ubi sicut pullus hirundinis sic clament ad
eum, et sicut columba meditentur de ipso ; ubi re-
spondens ipse loquetur ad cor eorum, juxta prophe-
tam dicentem : *Ducam eam in solitudinem, et ibi*
loquar ad cor ejus (Ose. ii). Ita Dominus noster Je-
sus Christus mitis et humilis corde, postquam ad
id humilitatis descendit, ac mansuetudinis, ut se
baptizandum supponeret manibus inferioris, illico
ad gradum meruit ascendere prælationis, attestante
voce paterna : *Hic est Filius meus dilectus, in quo*
mihi propter humilitatem et obedientiam bene com-
placui : unde eum jure promoveo, ac cæteris præ-
fero ; amodo ergo *ipsum audite*. Spiritus quoque
sanctus super humilem et mansuetum, tanquam in
proprium ac familiare templum visibiliter descen-
dit, quo plenus regressus a Jordane, ducitur in de-
sertum.

Ergo a Jordane incipiens regredi, unde egressus
venerat, primum iter assumpta prælationis digni-
tate et prædicationis auctoritate, solus agit in de-
sertum, ubi qui aliis prædicaturus erat, ante se-
ipsum probet, quod alios docturus ipse compleat ;
carnem, mundum, diabolium, contra quos dimicare
suos erat hortaturus, prius ipse debellet. Stultum
etenim est, inexpertum, et Christianæ militiæ ru-
dem, eo alios ad bella trudere, quo nec ipse præ-
cessit, nec subsequi audet ; ad conflictum hortari,
qui in acie non stetit, aut prius fugit ; affectare
docere quæ prius ipse non fecit, imo quæ necdum
facere cœpit ; doctoris subire gradum, et ignorare
officium, alligare tandem onera gravia et importa-
bilia, ac imponere humeris aliorum, qui digito no-
lit ea tangere. Doctor autem et ductor noster Jesus
Christus ea docet quæ facit, sicut Scriptum est :
Quæ cœpit facere et docere (Act. i). Id prædicat
quod est, *Discite, inquit, a me, quia mitis sum et*
humilis corde (Matth. xi). Eo aciem cogit, quo
prius ipse vicit. *Confidite, inquit, ego vici mundum*
(Joan. xvi). Primo etenim hoc congressu solus cum

solo in solitudine dimicans, communem ac singularem humani generis hostem secreto superavit, superando, debilitavit, ac suis debiliorem atque facile superabilem reddidit et enervem : quem secundo congressu, publica mundi hujus arena, spectantibus angelis et hominibus, humiliavit, stravit, et vulneravit, sicut scriptum est : *Tu humiliasti sicut vulneratum superbum (Psal. LXXXVIII)*; prostratum vero ligavit, et arma ejus tulit et vasa diripuit. Aligans enim fortior fortem, per suos in mundum, per se in infernum intravit, et vasa ejus diripuit, et ad sui ministerium jure transtulit (*Luc. XI*). Hic blandientem, et quasi famæ suæ pie consulentem, et opinioni suffragantem, ac paupertatem miserantem, sapienter respuit; quem postea sævientem patienter sustinuit, fortiter vicit. Hic ergo sapientia sanctorum, ibi patientia et virtus; utrumque enim docere venit et dare Christus Dei virtus, et Dei sapientia, in utroque tentatus, in utroque probatus inventus. Sapientiam ergo fraudulentus prius attentat; transfigurans se in angelum lucis, et spiritum consilii.

Dic, inquit, ut lapides isti panes fiant, ne fame tabescas in solitudine jejunos, et qui virtute superfluitatem et delicias calcasti, solo pane extremæ saltem necessitati sero subvenias. Sed quia primo morsu ubi carnis teneritudinem crediderat, in ossis soliditatem dentem elisit, revocato serpens aculeo, a calcaneo pedis ad superiora se erigit, quæ molliora credit et duriora offendit. Unde et assumens eum, statuit in sublime, sed ut præcipitaret in profundum. Ac si diceret : Sublimis quidem et altus es, qui carnis concupiscentiam virtute abstinentiæ conculcasti. Deo places, et ei prope es, qui carnem excessisti : non debes amodo ignotus esse et vilis. Quare manifesta te ipsum hominibus. Videant te volantem, qui attrito pondere carnis levis es, qui vincens quod ex carne natus es caro, jam natus ex spiritu spiritus es; et ex Deo natus es Dei Filius. Mitte ergo te deorsum, ut serviant tibi angeli, qui virtutis acquisivisti merito, quod dono gratiæ habent. Unde et servire tibi debent, et in manibus portare te, ne offendas ad lapidem pedem tuum. Hic est ille basiliscus, rex serpentum, qui solo visu interficit, qui quod aspis halitu non occidit, solo inficit aspectu : ideoque post tentationem concupiscentiæ carnis, id est aspidis, tentamentum concupiscentiæ oculorum exerit rex serpentum. Verumtamen athleta et propugnator noster, sicut postmodum leonis rabiem conculcavit fortiter, ita et nunc serpentinum virus declinat sapienter, ambulans super aspidem et basiliscum gressibus sobrietatis ac humilitatis. Draconem quoque magnum ambitionis sæculi, ac superbiæ vitæ, quæ non est ex Patre, sed ex mundo, conculcat, dum omnia regna mundi et gloriam ejus sibi oblata amore paupertatis exsufflat. Ecce qualis qualiter qualem vincit. Sapientia vincit astutiam, abstinentia gulam, humilitate inanem gloriam, paupertate sæculi ambitio-

nem. Veniens ad sapientiam, abstemium, humilem, pauperem, princeps hujus mundi, nihil in eo reperit sui, nihil rapere potuit non sui. A quo ejaculatis omnibus æstutiæ suæ telis recessit ad tempus, id est usque ad horam passionis, ubi Agnum leo aggreditur; sed crudelitas mansuetudine vincitur. Tentatur virtus a sævitia, sicut hic sapientia ab astutia. Sed virtute patientiæ vincit leonem, qui providentiæ circumspectione vicit draconem. Virtus enim omnium maxima patientia est : in qua possessio est animarum, etiam cum corporum fit jactura in manibus persequentium; in qua terram bonam omnem fructum ferre Veritas testatur. De qua Apostolus : *Patientia vobis necessaria est, ut voluntatem Dei facientes, reportetis promissionem (Hebr. X)*. Ipsa est, ut beatus ait Jacobus, quæ perfectum opus habet. Ipsa ergo bifariam dividitur, id est in temperantiam et fortitudinem, et animum quem possidet in prosperitate et adversitate, tam contra illecebrosos carnis pruritus, ac internorum vitiorum scaturigines, quam contra exteriores sæculi luxurias ac sævitias, sobrium facit et fortem. Quod nobis conferre dignetur ad compatiendum cum ipso, pro ipso, qui in ea passus est pro nobis, Christus Jesus, qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit, et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXXI.

IN EODEM FESTO II.

Ductus est Jesus in desertum a spiritu, ut tentaretur a diabolo (Matth. IV). Hæc Quadragesima, dilectissimi, Domini ac Salvatoris nostri Quadragesimi Moysi et Eliæ prophetata, vel etiam totidem annorum peregrinatione patrum in deserto, nequaquam a mysterio et salutari aliquo sacramento jejuna ac sterilis credi debet. Verum, fratres, difficile est, et nostræ parvitatibus sensum excedit, tot gradibus rationabilis abstinentiæ profectum distinguere, et ascendenti de Ægypto ad terram promissionis, id est de hoc mundo ad Patrem, tot in sui spiritus olim deserto, dum carnem inhabitaret iste ascensor, virtutum mansiones assignare, quibus clongetur carni, ut appropinquet Deo, sicut scriptum est : *Ascensiones disposuit in corde suo in valle lacrymarum, in loco quem posuit (Psal. LXXXIII)*. In quadragenario tamen quoniam decuplatur quaternarius, aut quadruplicatur denarius, ex illis modo nobis intimatur, ut quoad temporales hic sumus, et in corpore quod corrumpitur et aggravat animam aggravati, peregrinamur a mensa ac delectabili refectiōe Domini, corpora nostra castigemus, ac subijciamus servituti legis Dei, ac tempora induciarum ad emendationem indulta nequaquam perdamus negligentia, aut iis abutamur in superbia; sed expendamus tempus, et exerceamus corpus in observantia et obedientia mandatorum Dei, corde autem in lege ejus meditantes die ac nocte. Ubi autem adversatur ipsa concupiscentiis nostris, concordemus cum ea, dum adhuc sumus in via, ne postea

viam tradat nos tanquam rebelles Judici, Judex A tortori (*Matth. v*). Torqueamus ergo nos ipsos, dilectissimi, in lege, ne torqueamur a lege. Abstineamus ab his quæ adversantur legi, ac jejunemus, ne adversariam sentiamus legem, præsertim quando judicabit, cui nunc adversamur, dum consultit. Hoc est enim jejunium, quod elegit Dominus, abstinere ab omni malo, non solum foris ab opere, sed intus a perversa voluntate. Foris quidem alii nocetur, intus sibi. Nemo enim non prius sibi quam alteri nocet. Alterius per tunicam tuum corpus perforas. Plus tibi mater cupiditas nocet, quam alteri quæ de illa nascitur filia rapina vel furtum; plus tibi mali affert invidia, quam boni aufert derogatio tua, cui per invidiam detrahis. Perfectum etenim, et quale Deus elegit, jejunium est, non affligere hominem animam suam per diem, et torquere quasi circulum caput suum, et omnes debitores suos avare repetere, et ad item et contentionem jejunare, sed abstinere ab omni malo, ac insistere omni bono; non facere malum alteri quod sibi nolit fieri: et id facere boni quod sibi cupit, quasi denarium legis quadruplicare per Evangelium, et quaternarium Evangelii decuplare per legem. In lege enim perfectio Evangelii olim delitescbat, sicut nunc legis imperfectio in Evangelio patescit. Lex autem operis, Evangelium malæ voluntatis jejunium indicit, gustum punit. Hinc concionator noster in Evangelio: *Audistis, inquit, quia dictum est antiquis: Non occides. Ego autem dico vobis, non irasci, et cætera secundum hunc modum (Matth. v)*. C Sequitur: *Et cum jejunasset quadraginta diebus et quadraginta noctibus*. Non enim coram et in luce jejunabat, et clam edebat in tenebris; sed qualis in aperto, talis in abscondito; qualis in facie, talis in corde. Sequitur:

Postea esuriit. Quantum voluit, jejunavit Deus, et quando voluit, esuriit homo: et tunc accessit ad eum tentator. Quare non ante? Quia non audebat, aut non oportebat. Fortem astute timuit, infirmum opportune invasit. Omnis enim tentationis humanæ triplex est origo; aliquando tota intus, et de nostro; aliquando tota intus, et de alieno; aliquando autem intus et foris, et de nostro et de alieno. Non enim omnis tentatio a diabolo est, nec ejus solum suggestionem peccatur. Tentamur autem et concupiscentiis nostris abstracti et illecti, nihil suadente, aut fortassis ignorante diabolo. Concupiscentia vero duplex est; altera, qua caro concupiscit adversus spiritum; altera, qua concupiscit spiritus adversus Deum. Et hæc utraque mala est. Præterea est et concupiscentia, qua concupiscit spiritus adversus carnem, ut eam refrænnet a vitiis, ac subjuget rationi; et alia, quæ concupiscit in Deum, ut eum apprehendat, eoque fruatur. Hinc enim scriptum est: *Concupiscit et deficit anima mea in atria Domini (Psal. LXXXIII)*. Et hæc utraque bona. Concupiscentia igitur quæ mala est, nonnunquam sine diabolo

oritur; sed ortæ, ut crescat, libenter auxiliatur. Bona autem omnis et a Dei gratia prævenitur ad ortum, et juvatur ad profectum, et consummatur ad perfectum. Quare, quæ bona est concupiscentia, etsi tota intus agi potest, tota de nostro esse non potest. Tentatio igitur, quæ tota de nostro intus est, aut ex necessitate oritur animalis corporis, aut ex prurientis infirmitate corruptionis, aut ex recursu pravæ consuetudinis, aut ex insolentia gratiæ et virtutis. Cum ergo callidus tentator, et malignus insidiator, aliquando scintillæ fomitem quolibet signo deprehendit, plurima festinatione, summa diligentia paleas undique cogit, concupiscentiæ quas comperit aptas, quatenus si prævalet, de scintilla B flammam excutiat, ac domum pectoris nostri de nostro et suo exurat, sicut scriptum est: *Incendentur igne sanctuarium tuum in terra (Psal. LXXXIII)*. Dominus autem Jesus in Deo confirmatus contra peccatum ex utero, sicut scriptum est: *In te confirmatus sum ex utero (Psal. LXX)*: carne tamen animalis adhuc, sicut homo ante peccatum: infirmus vero, ut filius hominis, propter patris peccatum: sola ea quando voluit, et quantum voluit, passione potuit, quæ ex necessitate, vel infirmitate animalis corporis descendit. Cum enim tres sint humanæ mutabilitatis status, ante peccatum, prope peccatum, post peccatum; de unoquoque verus doctor et medicus aliquid in se exhibere voluit; ut quid fuimus, quid sumus, doctor admoneret; quid crimen, medicus exhiberet.

Itaque animalis de primo cibum desiderare potuit et potum; infirmus de secundo tristitiam, tædium, pavorem, mortemque subire; confirmatus de tertio, nullam vel in cogitatione titillationem de proprio, vel suggestionem malam de alieno admittere. Unde omnis illa tentatio de pinnaculo et monte, exterior, et de alieno fuit; prima de proprio nihil habere videtur, ubi tanquam serpens insidiatus est calcaneo. Veruntamen quoniam naturalem, et ob id inculpabilem esuriem, illa suggestio sicut non creavit, ita nec auxit, nec aliquo modo movere potuit, omnis illa, ut beatus ait Gregorius (7), diabolica tentatio foris fuit: quam tamen intus humana præcessit. Cum ergo post longa et stupenda D jejunia esuriem aliquo exteriori signo deprehendit, diu suspensus ac stupens, demum opportunitatem nactus, accedere ad eum tentator præsumpsit. Videte ergo, dilectissimi, quam sobrios operæ pretium habemus esse, et vigiles, sicut beatus admonet apostolorum princeps (*I Petr. v*), contra adversarium nostrum diabolum, qui tanta diligentia circuit, tanta vigilantia scrutatur omnem conversationem nostram, vitæ modum, necessitates, infirmitates corporum et morum, subitos ac varios eventuum casus, ipsasque naturæ nostræ complexiones: sic ubi de nobis in nos aditum invenire poterit, et materiam, occasionemque tentandi. Quare minus sol-

(7) Greg. hom. 16 in Evangelia.

liciti sumus, fratres, occasiones salutis querere in alterutrum, ut ubi magis necessarium viderimus, magis invicem subveniamus, et alterutrum onera fraterna portemus? Hoc enim admonens beatus Apostolus, ait: *Alter alterius onera portate, et sic adimplebitis legem Christi (Gal. vi)*. Et alibi: *Supportantes, inquit, invicem in charitate (Ephes. iv)*. Ipsa nimirum lex Christi est: Quod in fratre meo aut ex necessitate, aut ex infirmitate corporis, sive morum incorrigibile cerno, quare non porto patienter, consolor libenter, sicut scriptum est: *Pueri eorum in humeris portabuntur, et super genua consolabuntur? (Isai. lxxvi.)* An quia illa mihi deest, quæ omnia suffert, quæ patiens est ut portet; benigna ut amet? Hæc utique lex Christi est, qui vere languores nostros tulit passione, et dolores portavit compassione, amans quos portavit, portans quos amavit. Qui autem fratrem in necessitate aggreditur, qui infirmitati ejus cujuscunque generis insidiatur, legi diaboli se procul dubio subdit, et eam implet. Compatientes itaque invicem simus, et fraternitatis amatores, infirmitatum portatores, vitiorum insectatores, maxime qui pauci propter arduioris propositi disciplinam, in hanc abditam solitudinem et semotam ab orbe communi insulam, evasimus. Omnis enim disciplina, quæ charitatem Dei, et ob ipsum proximi charitatem sectatur sincerius, quibuscunque observantiis vel habitu vivat, a Deo plus acceptatur. Ipsa enim est charitas, propter quam fieri vel non fieri, mutari vel non mutari omnia debent. Ipsa enim et principium quare, et finis ad quem dirigi omnia decet. Nihil enim sit culpabiliter, quod pro ea et secundum eam sit veraciter. Quod nobis ipse præstare dignetur qui, sine quo placere non possumus, et sine hac omnino non possumus qui vivit et regnat Deus per immortalia sæcula. Amen.

SERMO XXXII.

IN EODEM FESTO III.

Ductus est Jesus in desertum a spiritu, etc. (Matth. iv). Dum in carne fuimus, fratres, ubi nemo Deo placere potest, quæ carnis erant sapiebamus, et in carnalibus delectabamur, loquentes et tractantes carnalia: inde et toti, id est cogitatione, delectatione, sermone et operatione, carnem deserto spiritu, et mente rationali inhabitabamus. Cum autem fortioris spiritus ducatu præventi, interiora nostra penetrantes, in neglectum olim et desertum a Deo, ab angelis, ab ipsis nobis, ipsum spiritum nostrum introivimus, compescentes nos et jejunium indicentes concupiscentiis ac desideriiis carnalibus, statim invidiam fecimus malo, quod habitat in nobis, id est in carne nostra. Scitis enim cum Apostolo, quod non habitat in nobis, hoc est in carne nostra, bonum (*Rom. vii*). Leviathan nobis suscitavimus, a quo passi sumus insidias novi eremitæ, solitarii fore sperantes, et quiete securi, callidum tentatorem, ac malignum insidiatorem offendimus (*Job iii*). Unde illud Sapientis memoria frequentare compulsi su-

mus: *Fili, accedens ad servitatem Dei, sta in timore, et præpara animam tuam ad tentationem (Eccli. ii)*. *Et accedens tentator dixit ei: Dic ut lapides isti panes fiant*. Quid delicti foret aut de lapide panem facere, aut esurientem comedere? Sed periculosum est hosti credere, etiam vera dicenti, aut suadenti utilia; qui ob hoc vera præfert, ut inferat falsa; commoda monet, ut ad incommoda pertrahat; consulentis induit habitum, ut occultius serpat; in angelum lucis se transformat, ut facilius fallat. Præterea viri spirituales, qui de cognatione carnis et sanguinis egressi, obliti populum suum et domum carnis, solitudinem spiritus ingressi sunt, nequaquam statim ad omnem necessitatem carnis acquiescunt et sanguinis: qualibus parum est omnem superfluitatem abscindere, nisi etiam necessitatem circumcidant. Et quod funditus animali ac infirmo corpori inficiari non audent, sero tamen ac parcus, non sine typho ac murmure tandem indulgent. Qui quoties esurit statim reficit, quid sit jejunium, omnino nescit; cujus virtus ac meritum cum esurie tantum incipit. Non enim non manducare jejunare est, sicut post saturitatem edere superfluum est, ita ante esuriam otiosum, cum esurie vero licitum; post esuriam strenuum, coque strenuius, quo longius. Similiter autem huic de somno, ac cæteris animalis et infirmi corporis necessitatibus: contra quas ad Dominum clamat spiritualis quidam in urbis eremita, in regio solio pauper. *De necessitatibus, inquit, meis erue me (Psal. xxiv)*.

Est et aliud sacratius, altiusque jejunium, quod sui spiritus solitudinem ingressis non solum caute ac diligenter observandum, sed per continuos quadraginta dies et noctes, id est omne hujus vitæ tempus, tam in prosperitate quam in adversitate, tam in prælatione quam in subjectione, tam in contemplatione quam in actione protelandum est, id est, ab omni mundi hujus immundi consolatione ac delectatione, in quibus curiositas est, ac voluptas, et superbia vitæ abstinere; intus autem, ubi malignus spiritus videre non potest, reficiantur meditatione spiritali, ne omnino jejuni deficient, et delectatione, quæ in solo Deo est, ac voluptate bonæ operationis propter ipsum. Impossibile namque est in hac duntaxat umbra mortis, aut imagine vitæ antequam perveniatur ad vitam omnino tenebrosam et opertam mortis caligine, ubi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat, nulla consolatione foveri, nulla delectatione teneri animam, etsi ipsam minime teneat anima. Sicut enim suis feruntur corpora quæque ponderibus, ita spiritus suis delectationibus locantur. In corpore enim universitatis creaturæ Dei, ubi singula tanquam cujusdam corporis membra sunt, solus spiritus rationalis, tanquam totius oculus corporis, lucem Creatoris percipere et delectatione participare, ac frui potest; et in ejus luce de cunctis membris, quasi obscuris, et in ejus comparatione tenebrosus dijudicare. Sicut enim lux mundi sensibilis ignis est, et lux corporis

humani oculus, sic maximi corporis, ac speciosissimi compositique universitatis, spiritus, ut diximus, rationalis lucida portio, scilicet oculus est. Verumtamen sicut oculus, cum sit instrumentum habile ad videndum creatus, tanquam lucerna minor, ad imaginem quodammodo, ac similitudinem majoris, id est mundanæ lucis, minime tamen per se tanquam a se videre sufficit, nisi præveniatur ac perfundatur ab eo, cujus gerit imaginem: sic nec spiritus rationalis maxima lux creata, nisi ad imaginem suæ superioris et increatæ, summæque lucis factus esset, præ cæteris sui corporis membris, minime vidisset. Sed neque ex se, neque per se, quod vult videre prævalet, nisi cum præsto ei fuerit, et quantum cum illustraverit suum superius, cujus ipse gerit imaginem, in cujus lumine potest videre lumen. *In lumine tuo, inquit, videbimus lumen (Psal. xxxv).*

Cæteris ergo universitatis membris pro naturæ differentis captu Creatorem participantibus, sine cujus quolibet participio nihil omnino esse possent, aliis ad essentiam ac speciem tantum, aliis ad quamlibet vitam, aliis ad sensum, aliis ad imaginationem, solus spiritus rationalis, selecta præ omnibus prærogativa naturæ ipsum ad cognitionem ac delectationem de ipso in ipso participare per rationem et affectionem potest, et ad ipsum per hæc duo fruendum ab ipso est creatus, solus capax capabilis divinitatis, ac naturali largitate communicabilis, donabilis et fruibilis. Semper enim summa lux micans, ac per hoc illuminans, quantum in se est, tandem, quando voluit, ad imaginem sui, quod illuminari ab ipso posset, creavit, solum videlicet spiritum rationalem, cujus hoc solum debet esse negotium, ad quod ipsum constat esse creatum; illud ejus votum, quod de illo Dei constat esse propositum; solus ejus pastus, sola refectio ipsius, in ipso et in omnibus ab ipso delectatio. Ad omni autem delectatione carnis, ac sensuum curiositate, et ambitione sæculi, propter ipsum semper abstinendum: quæ sunt capita draconis a Domino Jesu in hoc deserto confracta, dati in escam iis qui cum Christo jejunare noluit, populis videlicet nigris, qui sicut Æthiops pellem suam mutare nesciunt. *Tu, inquit, confregisti capita draconis, dedisti eum escam populis Æthiopum (Psal. lxxiii).* Cæterum sicut mundi hujus, magni videlicet animalis, fecit Deus duo magna luminaria, minoris videlicet mundi, parvi scilicet animalis binos oculorum orbes: sic nimirum maximi corporis universitatis oculum combinavit, angelum videlicet et mentem humanam instituens, naturæ quidem unius, sed alterius conditionis ac sortis. Illos enim in splendore veritatis semper fulgidos, ac delectationis suavitate jucundos nulla unquam tetigit peregrinæ delectationis esuries, nullus ad eos tentator accessit: ubi centum nonaginta novem oves in deserto suo pascunt et cubant in herbis semper virentibus, in pascuis pinguibus in montibus Israel, et non est, qui exterreat.

Nos autem miseri, vagi, ac profugi, qui erravimus sicut ovis illa quæ perierat, quam venit quærere pastor bonus, et in sacris humeris repertam imposuit, ut reportet ad angelorum gregem, fiatque sicut unus pastor, sic unum ovile, propria imbecillitate intus deficiamus ad malam esuriam, alienaque suggestionem foris invitamur ad pejorem refectionem. Obliti comedere panem nostrum, esurimus alienum.

Cum ergo acediosos ac tepidos nos videt, qui semper invidet, qui semper insidiatur, quasi interioris defectus signum colligens, accedit, et unde reluciamur, ostendit. Quod immittere minime poterat, innatum fovere et augere festinat, qui ad fortem, constantem, ferventem, appropinquare non audet; sed a longe observat, ad acediosum et vacantem fabulis intus, id est cogitationibus, quæ sunt sine intellectu, a qualibus Spiritus sanctus recedit, malignus accedit; non irruit, non infringit, sed leviter, et quasi modeste ne perterreat, sub specie consulentis accedit. Dicit ergo: *Si Filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant.* Non autem quod Filius Dei talis erat, sed quod tales ejus illa esurica figurare poterat. O lapidanda malignitas! quæ lapide relucis suades Filium Dei. Homines cum sint mali, norunt bona data dare filiis suis; et petenti panem Filio suo Pater cœlestis lapidem daret? aut petenti piscem scorpionem, aut pro ovo serpentem? Torpentem spiritum a desiderio et meditatione cœlestium, tanquam a pane angelorum ad lapidem frigidum, siccum et durum invitat, id est ad amorem et delectationem terrenorum, ut si illam consolationem perdidit, ab ista excipiat et a diabolo decipiat, qui in semet prius defecisse comprobatur. Sine omni enim, ut supra diximus, consolatione minime subsistere anima potest. Consolatio vero illi refectio et panis est. Si autem de mundo et carne, utique de lapide. Adhanc ergo tentator mentem invitat, quam a delectatione Dei languere considerat. Unde in ordine vitiorum acediam avaritia sequitur, quia cadenti de cœlo mundus iste blanditur. Cujus consolationem vere spiritualis beati David mens detestans ait: *A mundo, et ab omnibus quæ sunt in mundo, id est concupiscentia carnis et oculorum et ambitione sæculi, renuit consolari anima mea.* Quid ergo? Absque delectationis consolatione poteris existere? minime. Sed *memor sui Dei et delectatus sum*: et quia otiositas inimica est animæ, de ipso meditando *exercitatus sum, et defecit non ab ipso in mundo vel in me ipso, sed a me et omni mundo in ipso solo spiritus meus (Psal. lxxvi).* Ita quidem et Dominus meus Jesus in deserto nec otiosus nec vanis intentus meditans in lege Domini die ac nocte, omni tentationi de Scripturis sanctis occurrit. Licet enim mille artifex ob innumera quæ exerit tentamentorum genera malignus iste dicatur, fidenter tamen dico, omni adventioni ejus de Scriptura sancta facile posse convenienterque concludi. Absit enim ut malitia se

pietiam vincat, et possit ipsa conficere venenum, A
cujus hæc non contineat antidotum!

Itaque, dilectissimi, exemplo Domini Salvatoris ipsum in deserto non solum loci, sed et spiritus, vel etiam aliquando Dei, ipsum nostrum spiritum excedentes, cum angelis secuti, meditemur jugiter in lege ipsius, sive scripta foris littera, sive intus in nobis natura, sive in mundi hujus figura, sive in ipsa Dei sapientia, quæ lex est æterna et lex legum dici potest. Hic etenim pane vitæ et intellectus cibabimur; et aqua sapientiæ salutaris potabimur, ut interna delectatione refecti et saturi, lapideum diaboli panem foris contemnamus. Exaltationem quoque mundi quam sequitur ruina (nam ante ruinam exaltatur cor) et deorsum mittit, fastidiamus. Omnem sæculi affluentiam et gloriam, quæ cadenti promittitur, stantes et sursum erecti cum promissore, ex concupiscentia et cogitatione cordis nostri exsufflemus, dicentes: *Vade, Satana*. Satanas enim est, id est adversarius nobis omnis motus, qui ad casum invitat: *Si cadens, inquit, adoraveris me*. Stemus potius, dilectissimi, in atriis Jerusalem pedibus nostris et sine dubio lætantes ibimus in domo Domini iisdem ipsis, ubi omnis participatio erit in idipsum, quod erit omnia in omnibus quo nos omnes perducere dignetur, sine quo pervenire nemo eo potest, qui nos sua tentatione ad standum confirmavit, cum tentatorem sua victoria infirmavit, Jesus Christus, cui cum Patre et Spiritu sancto honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXXIII.

IN DOMIN. II QUADRAGESIMÆ I.

Egressus Jesus, secessit in partes Tyri et Sidonis (Matth. xv). Est quidem, dilectissimi, secundum quod Verbum est Patris sempiternum, et non transitorium aut finitum, Domini Jesu æternus quidam egressus ab ipso Patre, et æterna mansio in Patre, æternusque regressus ad Patrem. Unde enim oritur, eo refertur, ibique manet. Sicut non desinens, quando inde natus procedit, sic nec adveniens, cum eo relatus quasi redit, ubi semper manet ac mansit. Verumtamen huic ineffabilis nativitatis incomprehensibili egressui hominum neminem occurrere sufficere credimus. Sanctis vero angelis sicut felicior, ita facilius copia, cum tamen fuerint a finibus D
suis egressi, id est seipsum supergressi. Sed quid altiora nobis, et quæ prorsus ignoramus, attentamus, immaturo fortasse desiderio sicut plumescentes in nido pulli, inæquales adhuc alas ad volatum movent, quæ vexari quidem possunt, subrigere corporis pondus non sufficiunt? Est ergo præter hunc egressum æternum naturæ, egressus quidam temporalis et gratiæ, quando *Verbum caro factum est, et habitavit in nobis* (Joan. 1), quando exivit a Patre venitque in mundum; quando cum in forma Dei esset, quasi patriæ suæ fines egrediens, exinanivit semetipsum: ut in forma servi, ac similitudine carnis peccati, tanquam in partibus Tyri et Sidonis, inveniri possit; sed ab his qui fines etiam

suos egressi, in eisdem ei partibus occurrunt. Venit ergo Dei Filius liber, ut liberare posset in formam servi ac similitudinem carnis peccati, sed non ipsam servitutem aut veritatem carnis peccati. Venit ad peccatores, sed ad peccatum non introivit, venit ad infirmum, sed ad infirmitatis causam non devenit; venit ad pœnam, sed non pervenit ad culpam; venit denique Salvator de primo statu liber a peccato, de secundo infirmus, propter peccatum; de tertio fortis contra peccatum. Si quis ergo sub peccato servus, pro peccato infirmus, contra peccatum debilis, ab eo salvari desiderat, exeat a peccato suo pœnitendo, occurrat credendo, clamet post eum orando. Vadit enim semper, qui in via peccatorum non stetit. Veniat captivus ad eum qui liber est, eoque liberare potest; infirmus ad eum, qui ex his quæ in infirmitate passus est, compati novit; debilis ad eum, qui verbo virtutis suæ purgationem peccatorum faciens, salvare potest in perpetuum.

Egrediatur itaque mulier Chananæ a finibus suis interioribus, ac in exterioribus partibus regionis suæ occurrat sponte venienti de propriis finibus suis misericorditer egresso medico, et in alienis benigne occurrenti ægroto; a quo manens in propriis omnino adiri non posset. Ipse enim, tanquam beatus Deus, justus et fortis, sursum erat, quo homini infelici ascendere fas non erat. Sed nec injusto ante justum apparere tutum, vel ad fortitudinis habitaculum alius alium mittere poterat, ubi nemo non ægrotabat. Fecit itaque pius quod pietatem decuit, pervenit ad peccatores, sed ad peccata non debuit, nec potuit. Venit ad avaros, sed non ad avaritiam; ad cupidos, sed non ad cupiditatem; ad luxuriosos, sed non ad luxuriam: denique ad vitiosos misericorditer venit, sed ad vitia misere non pervenit. Exeamus ergo, exeamus singuli, unusquisque suæ de loco iniquitatis suæ: exeamus de medio Babylonis, et in finibus ejus occurramus Deo Salvatori nostro, sicut admonet propheta: *Paratus esto, Israel, in occursum Domini, quoniam venit* (Amos iv). Exeamus de fovea peccati, in similitudinem carnis peccati. Exeamus de voluntate peccati in pœnitentiam peccati: ibi namque Christum inveniemus. Ipse namque peccati pœnitentiam egit, quod omnino non egit. Ibi salvabit, qui pœnitentes salvat; qui odio habet peccatores, et miseretur pœnitentibus. Sed dicitis: Si exierimus de peccato, quid opus habemus medico; vel quis per se potest exire de peccato? Verum maximum peccatum est amor peccati, maxima iniquitas peccandi voluntas. Noli ergo peccare, etsi nondum possis non peccare. Peccatum odi, et de peccato existi. Peccatum odisti, et Christo ubi est occurristi: qui non vult peccari, sed odit peccatum, ac odienti, quia cum illo facit, donat interim reatum, donec omnimode auferat etiam ab actu peccatum. Sed et hoc dicitis multum esse ad vos, atque homini sine Dei gratia impossibile, ut peccatum

odire possit, ac desiderare justitiam, ut peccare non lit et pœnitere velit. Consteantur ergo Domino misericordiae ejus, et mirabilia ejus filiis hominum, quoniam qui gratis in partes Tyri ac Sidonis manifeste secessit, ubi mulier occurrere poterat, gratia de intimis suis mulierem, ut occurreret, occulte extraxit, quam Filius foris manifeste suscepit. Mulier ergo ista Ecclesiam ab æterno prædestinatam, in tempore vocatam ac justificatam, post tempora magnificandam, significat, quæ pro filia sua, id est singulis electis jugiter orat : quæ tamen nec facile, nec statim exauditur, nec ab exauditione demum vacua repellitur. Omnia tempus habent, et ordinem, quando et modum quo eveniant præstolantur. Sed, ut video, moralem expositionem magis acceptatis, et quid moraliter dici debeat mulier ista, vel ejus filia, olim expectatis.

Mulier igitur quælibet anima intelligitur a Deo præventa, ut peccatum odiat, desideret justitiam : cui tamen deest facultas, ut non id ea facilitate possit, qua facilitate cupit : cui velle bonum adjacet, posse autem perficere non invenit ; quæ non bonum quod cupit, sed malum quod odit, illud facit. Ideoque pro filia sua rogat, id est libertate naturali, quæ difficultate opprimitur. Cumque quasi sana qua bonum et justum amat, sit voluntas, captiva tamen sub peccato, ne id possit, tenetur facultas. Unde et quasi ab Apostolo edocta exclamat : Infelix ego mulier, quis liberabit hanc filiam meam de corpore mortis hujus, id est de oppressione dæmonis hujus? Istud enim est dæmonium, de quo ait Apostolus : *Scio quod non habitat in me, hoc est in carne mea, bonum (Rom. vii)*. Volenti enim facere bonum malum adjacet, dæmonium videlicet durum ac durum : a quo filia mulieris hujus male vexatur. Sed quia nihil est, quod eam salvare possit, nisi gratia Dei, et hoc per Jesum Christum, ideo constanter clamat : *Jesu Fili David, miserere mei (Matth. xv)*. David enim manu fortis interpretatur. Forti enim auxilio opus est, ut tam forte dæmonium expellatur. Ego, dilectissimi, meam rem hic agi prævideo, neque aliam invenire mihi facile est, quæ mea magis intersit. Præventus enim gratis a gratia Dei, non solum a peccatis, et omni occasione peccandi, verum etiam, ut cernere est, ab omni ferme hominum societate ac mundo communi, in hanc abditam, aridamque erenum contrito corde secessi, quatenus præteritas delectationes, vanas frivolasque curiositates, præsentibus in me ariditatibus, inediis et desolationibus puniam, ac de cætero subducta materia et occasione similium, facilius et liberius quæ retro sunt obliviscens in anteriora me extendam. Attamen filia hæc mea tam male ab hoc dæmonio vexatur, et facultas adimplendi bonum, quod bene volo, quod desidero, quod proposui, ob quod fugi, et elongavi me ab hominibus, tanta difficultate premitur, ut nec mater, quæ sana esse videbatur, possit esse quieta vel segura ; nec in eam intendere, quæ sani desiderii est, id est in contem-

platione tranquillæ sophiæ ; sed sollicitudo omnis, timorque matris circa filiam sit, ne tantis malis tabescat, materque una deficiat, et ambæ perditum eant. O Domine Jesu, a facie frigoris tui quis sustinebit? Quare vel otiosa incurio fatigat hominem, qui seria sola et æterna bona desiderat : quare immunda mundi memoria unquam retrahit mentem, quam amor cœli a mundo semel extraxit? Quare non licet, ut libet, libere te sequi, ei qui nihil querit, nisi te? O Domine, salvum me fac a pusillanimitate spiritus et tempestate, id est propriis eremi dæmonibus. Timeo enim, ne per pusillanimitatem recidat voluntas, nisi a difficultatis fortitudine liberetur facultas. O Domine, manu fortis, omnipotens Jesu, qui rationem meam ab ignorantie dæmone solvisti, et voluntatem a concupiscentie peste eruisti, a difficultate hac libera facultatem meam, ut cum sanctis angelis tuis, quibus subest posse, cum velint, potentes simus virtute, qui devoti sumus voluntate, facientes verbum tuum ad audiendam vocem sermonum tuorum. Verumtamen quoniam laboravi clamans, ut raucae factæ sint fauces meæ, et ipse non respondit mihi verbum ; vos fratres pii et sancti, ac exauditione digni discipuli ejus, facite pro me Verbo verbum, qui clamo etiam post vos, et per vos ad ipsum, a quo solus venire potest auxilium : qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus ante sæcula, et nunc et semper. Amen.

SERMO XXXIV.

IN EODEM FËSTO II.

Dicunt ei discipuli : Dimitte eam, quia clamat post nos (Matth. xv). Eia, fratres, fatigati sumus opere manuum : sed pausemus modicum, dum respondeam quæstioni fratris hujus, de fine sermonis hesterni, quod Dominus dare dignabitur. Miratur enim quid sibi velit quod, Domino non respondente mulieri, discipuli pietate moti rogarint pro ea, quasi magis sint pii et misericordes Domino suo, qui fons pietatis est, et sufficere debet discipulo, si sit sicut magister ejus. Sed quid scis, frater, utrum pietate permoti an tædio victi, id egerint, quorum hæc verba noscuntur : *Dimitte eam, quia clamat post nos? Sed esto, speremus de eis meliora, et viciniore pietati*. Quis tamen nostrum est, qui non velit omnem hominem salvari, et neminem omnino in inferno damnari? At quidem Deus, quo utique meliores non sumus, id ea facilitate qua voluntate posset, si vellet. Item, cum videmus pauperem algere hieme, vel esurie tabescere æstate, visceribus quidem pietatis affluimus, sed non habentes unde illius inopiam propulsemus, saltem profunde gemimus : Deus autem, qui dives est in omnibus, si pius est, quomodo negligit, et qui de facili potest, quare non subvenit? Nulla est creature ad Creatorem comparatio, nulla est nostræ pietatis aut voluntatis ratio ad divinam. Sæpe enim facit suos pie velle, quod ipse magis pie non vult. Sæpe etiam permittit non suos impie velle, quod pie vult ; sæpe

autem et suos pie velle, quod pie vult, et non suos impie nolle, quod pie non vult. Verum, ut de discipulorum prece plenius disseramus, paulo altius, ut dicitur, ordiendum est.

Beata electio quæ consequitur, quod Israel scetabatur, et non est assecutus. Sicut scitis, unum corpus dicitur, cujus Christus Dei electus caput est : unde et quique sub hoc tam sancto capite hujus corporis membra dicuntur. Corpus autem unum, sicut caput unum, membra vero multa. Hoc autem totum ratione similitudinis humani corporis, quod caput sursum habet, et staturam erectam. Animalia enim, quæ bestię dicuntur, in ventrem prona sunt; quibus caput, pedes, et venter una deorsum vergunt, ac in unum tendunt naturaliter. Deus vero homini os sublime dedit. Unde quidam :

*Os homini sublime dedit, cælumque tueri
Jussit, et erectos ad sidera tollere vultus.*

(OVID., *Met.*, l. 1, vers. 85, 86.)

Unde a physicis arbor eversa homo dicitur, qui quasi radicem caput habet sursum, et frondes, id est membra, ramosque, tanquam membrorum articulos deorsum mittit. Caput autem unum est, unde membrorum multiplicitas sentit, ac motum habet. Summi quoque verticis rotunditas una est, unde combinantur oculi, aures, nares, labia, mammæ, brachia, latera, nates, coxæ, genua, tibię, pedes. Ubi autem terram tangit, id est pede ac manu, quinus efficitur, multiplex in imo, unus in summo : quinus terram versus, ubi terrenus; unus cælum versus, ubi cœlestis. Porro unum est necessarium, circa plurima sollicitudo et turbatio. Simili compositione in hoc mystico corpore, sub uno capite Christo, et una radice (nam et ipse sicut unus homo, qui clamat a finibus terræ, sic una arbor, quæ dat fructum suum in tempore suo), membra multa sunt; alia aliis superiora, capitique viciniore; alia inferiora, ac remotiora a capite, eoque multipliciora, ac terræ magis innitentia. Verumtamen, sicut de sola vita radicis in totum arboris corpus viror, et vigor, vitæque procedit, sic de solo Christi et Dei nostri sancto Spiritu totum Ecclesiæ corpus vivit, sentit, movetur. Et sicut vita radicis non pertinet nisi ad suam arborem, et ad eam totam : ita spiritus Christi, quantum ad hoc pertinet sacramentum, ad solum suum corpus pertingit, et ad ipsum totum, quatenus totum vivat, ac moveatur de ipso, non nisi in ipso. Sicut etiam cum una sit in hominis corpore anima, tota ubique per essentiam, differenter tamen per virtutem et operationem, similiter in Ecclesia unus in omnibus spiritus, differenter tamen operatione, officio, et gratia. Sicut etiam in hominis corpore non se membra posuerunt, nec elegerunt numerum, locum, officium, ita nec in Christi corpore quis se posuit, nec locum, nec officium elegit, nec numerum diffinivit. Sicut ergo in hominis corpore, cum differentis actus sint membra, invicem tamen speciosissima necessitate

PATR. CXCIV.

se indigeant, et officiosissima sibi charitate subveniant; sic et in Christi corpore, cum necessarii sibi sint singuli, et sicut nemo superfluit, sic nullus sibi per se sufficit, ut qui plus, non abundet, qui minus, non minoretur, sed omnes sibi sese in charitate communicent. Sicut etiam in hominis corpore inferiora stupidiora, ac duriora membra, superiora teneriora et magis vitalia portant, a quibus tamen vitam ac virtutem accipiunt : ita in Christi corpore apimales et activi spirituales contemplativos in necessitatibus corporis sustentare habent; a quibus longe meliora, id est spiritualia accipiunt. Hinc enim beatus ait Apostolus : *Si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est, si carnalia vestra metamus? (I Cor. 1x.)* Nec oculus per terram gradi, nec pes illuminare corpus potest : corpori tamen utrumque necessarium est, etsi non utrumque per unum membrum potest.

Itaque, qui omnia potest Deus, cum per se posset omnibus sufficere, ac quod vellet efficere, vult tamen pro officio charitatis fraternæ, in corpore suo locum necessitatis existere, et humilitatis causam, quatenus frater fratrem adjuvans sit sicut civitas fortis et munita. Juvant igitur inferiora membra superiora, ac juvantur ab ipsis, similiter et paria, atque invicem omnino omnia. Et qui omnibus prædestinavit hic temporalem necessitudinem non desesse, et in futuro beatitudinem adesse, differenter ac suo modo : ipse etiam prædestinavit differentiam, ac modum, et quid cuique conferret; et qui per se hic sustentare, ac ibi consummare potest universos, prædestinavit, quantum, quomodo, quando, ubi, et per quos singula singulis provenirent. Non enim ipse mundum fecit, et alii regendum contradidit. Sed neque fortuito in eo quid contingit. Ipse qui fecit, regit : sine cujus voluntate neque folium ab arbore defluit, neque passer super terram cadit. Qui ergo prædestinavit in cœlo suis vitam, his prædestinavit ipse in mundo viam; qui prædestinavit ibi præmium, is prædestinavit hic meritum; qui daturus est ibi gloriam, ipse dat hic gratiam. Non enim ille promittit, et alius facit : imo quod prædestinavit, ut fieret, ipse facit, ut fiat; et qui prædestinavit illic gradum, ipse prædestinavit modum, quo pertingatur ad ipsum. Nec tamen, ut quidam delirant, si Deus prædestinavit huic vitam, quomodocumque hic vixerit, ac quidquid egerit, pertinet ad ipsam. Sed qui prædestinavit huic vitam, prædestinavit quoque, ut sic vivat, quod pertingat ad ipsam, id est ut sua ipsius, non tamen ab ipso, tali aut tali justitia, aut alterius fide vel oratione, aut sicut ipse novit unicuique distribuere : qui quod prædestinavit, ipse facit; et quod præparavit, ubi simul ac semel omnia statuit, quando vult, sicut præparavit, tribuit. Sed dicitis : Si Deus unicuique suorum sicut prædestinavit salutem, sic prædestinavit modum perveniendi ad ipsam, tunc non potest secus ac vivit, vivere, ~~et~~ prædestinatus est sic vivere, et quem facit Deus

sic vivere; sicut nec perire potest, qui salvati prædestinatus est. Vere, nam et perire potest, qui prædestinatus est. Sic enim salvati potest, ac perire potest. Perire etenim potest, etiam qui non peribit; et aliter vivere potest, qui aliter non vivet. Haud enim prædestinavit Deus talem non posse perire, qui cum sit liberi arbitrii, in alterutrum flecti potest: nec aliter ac vivit, posse vivere; sed simpliciter sic vivere, et non perire. Valde namque diversa sunt, non perire, et non posse perire. Alterum ergo prædestinavit, alterum minime, qui tamen utrumque donavit. Nam posse perire, naturæ est nostræ; non perire, suæ est misericordiæ: perire autem nostræ erit culpæ ac justitiæ suæ. Unde qui prædestinatus est, perire potest per mutabilitatem naturæ; sed non peribit, propter prædestinationem gratiæ. Generatio cœlestis servat eum: qui si omnino perire non posset, servatione opus non haberet.

Prædestinatum est ergo, ne pereat, qui perire potest, et utique non peribit cum perire possit, quia prædestinatus est. Hoc enim impossibile est prædestinatum hunc esse, et perire: necesse est enim ut si prædestinatus est, non pereat, ne prædestinatione fallat, non ut perire non queat, cum hoc prædestinatio certo non contineat. Itaque, qui prædestinavit filiæ liberationem, ipse propter ipsam matris prædestinavit orationem et per apostolos impetrationem. Unde ut efficeretur, quod futurum erat, et aliter fiendum non erat, quod tamen aliter fieri poterat, nec superflua invenitur matris sollicitudo, nec Domini quasi dissimulatio, nec discipulorum pia oratio. Imo, sicut modus, quo fieret, quod sic fiendum erat, (8) omnia apparent necessaria; nec ut oriretur per ipsum in Dei dispositione verbum novum, sed ut consilium completeretur æternum. Qui autem aut negare, aut aliter præstare potuit, hoc sic maluit, quatenus in uno pluribus conferret; filiæ videlicet donum sanitatis, matri debitum pietatis, discipulis officium charitatis: et qui foris non respondit mulieri verbum, intus in muliere simul et apostolis operabatur ipse Patris Verbum. Et qui justa ac occulta ratione filiam tradiderat Satanæ in vexationem carnis, quasi accepta inde occasione, juxta quod omnia bonis cooperantur in bonum, matri ac discipulis creavit meritum virtutis. Nam qui suorum, et maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit, et est infideli deterior (I Tim. v). Hoc pro matre et filia. Pro discipulis autem ac matre. Qui viderit aliquem in necessitate positum, et clausit viscera sua ab eo, non est charitas Patris in eo (I Joan. iii). Dum igitur istis meritum acquiritur, et filia tandem sanitati redditur, solus dæmon est, cui a Domino illuditur, sicut scriptum est: *Draco iste, quam formasti ad illudendum ei (Psal. ciii)*. Si enim hoc provenire inde præscisset, puellam vexare utique noluisse, nisi

(8) Videtur aliquid deesse.

A quod eum sicut excæcavit, ita et obduravit malitia.

Patet itaque pietas Dei nostri, quæ utique merita nobis quasi extorquet a nobis, dum foris occasionem operis parat, et intus affectum creat. Dum enim quod foris præcipit, nobiscum intus, ut faciamus, facit, sicut dicitur: *Non ego, sed gratia Dei mecum (I Cor. xv)*, quid nisi nobis merita creat, quibus ipse præmia retribuatur? In eo nimirum quod facit sine nobis, non invenit, unde retribuatur nobis: tametsi quod facit, fiat pro nobis. In quo licet non interveniat meritum, patet tamen commodum. Quod vero sine illo facimus, semper meretur supplicium, cum non possit esse nisi malum. Sine illo quidem actio nulla fieri potest, nec tamen nisi bonum per illum fieri manifestum est. Sicut autem per aliquem sæpe facit bonum, quod ipsi nequaquam prodest, ita et per illum facit nonnunquam, quod ipsi meritum ad præmium pertingens non est. Illa ergo sola comparant meritum pertingens ad æternitatis præmium, quæ nobiscum perseveranter facit Deus, et ut cum illo faciamus, facit. Quorum omnium tanquam fundamentum prima est fides, quam utique non sine nobis creat in nobis. Nemo enim credit invitus. Omnipotens et benignus Deus suaviter nos intus cogit, et quo vult, sine violentia volentes trahit, dividens inter nos in nobis, ut quod volumus, libenter velimus; et quod volumus, potenter nolimus. Demus igitur, dilectissimi, libenter totum Deo, quandoquidem nihil nostrum est, sicut beatus ait Cyprianus (lib. *De Orat. Dom.*). Ipse enim, attestante propheta, *omnia opera nostra operatus est nobis (Isa. xxvi)*; sicut operatus est nos, et non ipsi nos. Sed nec sic operatur nos, aut nostra, ut homo artifex, qui cum perfecit operis quidpiam ab operando cessat, ac permanente opere in aliud intendit. Imo sicut anima operatur vitam in corpore, vel æqualitas sanitatem, aut sol diem, aut exterior lux in oculo visionem. Haud enim hæc ita operantur, ut remanente opere discedant, aut discedentibus ipsis opera maneat; sed sic, ut cum perfecerint, semper faciant; et cum non fecerint, ac se subtraxerint, nusquam sit omne quod fecerint. Ita etiam Deus in omnibus, quæ operatus est ut sint, assidue continueque operatur, ne non sint, juxta quod ipsa, per quam omnia fiunt, Veritas ait: *Pater meus usque modo operatur, et ego operor (Joan. v)*. Sicut enim ab essentia habet esse omne quod est, ita subducta essentia omnino non potest esse quidquid ea est. Si autem sine essentia, nec ipsa essentia esse potest; quomodo sine ipsa erit quidquid ab ipsa est? Omnia igitur ut sint, semper esse egent; ipse autem solus sibi sufficiens est, qui omnia sua est, et alio a se non eget.

Ejus itaque sempiterna ac incommutabili essentia, id est ipso qui est semper operante (9), sunt quæcunque sunt, tantum, tunc ac tandiu, quantum

(9) Deus est, *Qui est (Exod. iii)*.

quando, et quandiu ipse id operatur. Ejus æterna sapientia, id est ipso qui est, quo sapiens est, semper operante, sapiunt, quicumque sapientes sunt, tantum, tunc, tandiu et taliter, quantum, quando, quandiu, et qualiter ipse id operatur. Ejus æterna bonitate ac charitate, id est ipso qui est, quo bonus est, semper operante, boni sunt, qui bonum diligunt, tantum, tunc, tandiu et taliter, quantum, quando, quandiu, et qualiter ipse id operatur. Similiter autem his de virtute, et omnibus, quæcunque omnino aliquid sunt, quia sine illo sicut factum est nihil (*Joan. 1*), sic sine illo factum manet nihil; aut super hoc quod ab illo accepit, nihil omnino proficere poterit. Quis enim habeat quod ab illo non accepit? Quis sine illo facere quid poterit? Deficere autem per se possunt, quæ ab illo mutabilis natura facta sunt, ipso tamen permittente, qui, sicut omnia agit volens, sic nihil permittit invitus; sicut sine ratione nihil agit, sic sine causa nihil permittit; cujus judicia sæpe occulta, semper iusta. Operante itaque creatrice essentia, et illuminante sapientia, inflammante charitate, ac corroborante virtute, creatur in nobis essentia, sapientia, charitas, virtus, ut simus, sciamus, velimus, posimus.

Hæc igitur omnia per ipsam charitatem nostram, a sua qua nos diligit Deus, in nobis formatam, ad ipsum conversa, bonos nos interim ac religiosos hic efficiunt. Cum autem se plene converterit ad nos, nosque perfecte rapiet ad se, utique efficiet beatos, ubi pro æterno, quod ipse in æternum faciet, merito, æternum solvet, quod ipse est, præmium. Semper enim merebitur diligi plene, perfecteque, qui semper sic diligit. Interim autem qui plus diligit, plus diligitur, quia, qui plus diligunt, plus diligit. Ipse enim prius nos, ut diligamus, diligit, et cuique sicut partitur mensuram fidei, sic et dilectionis, sic sapientiæ, sic virtutis; penes se utique habens id, juxta quod partitur, gomor. Sola tamen supradictorum, id est essentiæ, sapientiæ, charitatis, virtutis, charitas videtur hic comparare præmium; cætera vero, nec tamen sine illa, quæ nunquam excidit, spectare magis creduntur ad præmium. Semper enim esse, perfecte sapere, plene posse, et in his charitatis suavitate delectari, quid nisi beatæ vitæ est præmium? Videlicet cujus est bene vivere meritum. Bene autem, nisi charitate, qua Deus amatur, haud vivitur. Ipsa autem non nisi tunc et tantum, quando et quantum a charitate, qua nos prædiligit Deus, creatur et formatur in nobis, haberi potest a nobis. Ipsum ergo Deum Patrem per Filium in Spiritu sancto, totis et intimis ac indeficientibus cordium affectibus, ab ipso ad hoc ipsum præventi rogemus, totum ei tribuentes, ut per suam charitatem creando diffundat, et diffundendo creet in nobis eam charitatem, quæ super omnia diligit Deum Trinitatem, et propter ipsum proximum: in quibus consistit omne meritum,

quod pertingat ad æternitatis præmium: quod ipse præstet. Amen.

SERMO XXXV.

IN EODEM FESTO III.

Oportebat, charissimi, hodierno sudore hesterni nos laboris recompensare dispendium. Prolioxior enim sermo hesternus, sicut scitis, horam nobis laboris quasi furatus est. Ait quidam: Detinuit sermone diem; sed nobis sermone detentis elapsus est dies. Unde, quia fere jam nihil superest horæ, et plenum laboris pensum solvimus, fere nihil dicamus. *Non sum missus nisi ad oves*, ait Dominus, *quæ perierunt domus Israel* (*Matth. xv*). Breviter dici potest quia et hora brevis est: quibus promissus, illis missus. *Abrahæ*, inquit, *dictæ sunt promissiones et semini ejus* (*Gal. iii*). Temporaliter facta promissio tempore solvitur suo, et Judæis ex Judæis, sicut scriptum est: *Quoniam ex Judæis salus est* (*Joan. iv*). Ipsis enim de ipsis natus in carne Christus missus in fine temporis, quibus promissus ab initio temporis, ante omnia tempora prælestinatus. Judæis et gentibus prædestinatus, de solis Judæis ex proximo in carne natus, secundum carnalem nativitatem illis exhibitus, quibus per temporalem vocem promissus. Verumtamen, si altius elevata mente verborum mysterium contemplari delectat, nequaquam nobis per gratiam verbi, cujus ipsa sunt verba, deesse poterunt. Scriptum est enim: *Cum elevarentur animalia de terra, elevabantur pariter et rotæ, sequentes ea* (*Ezech. i*). Facile enim verba per Spiritum sanctum edita ad sensum spiritalem sequuntur. Israel ergo, quoniam *vir videns Deum* interpretatur, mens rationalis recte accipitur. Domus itaque Israel illas continere mentes recte intelligitur, quarum numerus divina prædestinatione ad ipsum videndum ab æterno certus præscitur. Igitur, nonaginta novem ovibus hujus domus in monte visionis et dilectionis proprii pastoris, id est Verbi Dei late spatiantibus et abque terrore cubantibus in pascuis pinguibus herbarum semper virentium, descendit pius pastor a Patre, cum venit tempus miserendi, misericorditer missus in tempore; sed in æternæ prædestinationis verbo, ubi simul et senel omnia locutus est Deus ab æterno promissus, unam quærere quæ perierat; illi in tempore missus, illi ab æterno promissus; illi natus, illi datus, cui ab æterno prædestinatus. Ista est una ex Judæis et gentibus, in Judæis et gentibus. Una mysteria liter, multa personaliter. Multa per carnem naturaliter, una per gratiam spiritualiter. Ovis denique una et plures. Propter quod qui unam venit quærere, quæ perierat; missus est ad oves, quæ perierunt domus Israel. Non ad hædos, sed ad oves: utique ad solas, et ad omnes. Nam, sicut angeli refugæ, tanquam hædi ab ovibus, id est a sanctis angelis olim exierunt, sed non erant ex eis: ita et ex his ovibus quæ erraverant, multæ exierunt, sed non erant ex eis. Ovibus quidem per conditionem par natura, et propter inobedientiam

similis corruptela; sed prædestinatis specialis est gratia. *Sine pœnitentia*, ait Apostolus, *sunt dona et vocatio Dei* (Rom. xi).

Manet igitur in ovibus suis, id est angelis et hominibus domus Israel, quantum ad pastoris pertinet prædestinationem et notitiam, numero integra, et electionis caractere immobilis, habens fundamentum hoc: *Novit Dominus qui sunt ejus* (II Tim. ii), et custodiam fidelem, et fortem: generatio enim cœlestis servat eos. Nemo autem alienorum hac in sorte jungere se poterit illis. Cæterum alii eis ad sacramentorum pascua aut non aggregantur, aut certe super numerum multiplicantur. Quod autem suum novit pastor iste, non est, qui ei de manu possit eruere. Cogi nimirum non valet potentia, nec falli sapientia, nec abjicere charitas. Unde et fidenter loquitur, dicens: *Omne quod dedit mihi Pater, non perdam ex eo* (Joan. vi). Item: *Quos dedisti mihi non perdi ex eis quemquam* (Joan. xviii). Profundo tamen et inscrutabili judicio ad tempus de suis cum non suis hic misceri et errare permittit, qui in montibus alias a commixtione alienarum servavit. Ad has igitur segregandas et colligendas æterna prædestinatione promissus, nova incarnatione missus dicit: *Non sum missus, nisi ad oves, quæ perierunt domus Israel* (Matth. xv). Missus est itaque tanquam illius veritas, errantibus via, mortuis vita, fatuis sapientia, infirmis medicina, captivis redemptio, famelicis refectio; et in omnibus his missus ad oves, quæ perierunt, ne perirent, domus Israel. Missus denique, tanquam anima in corpus mortuum, ut ejus adventu calefacta reviviscerent membra, fieretque in veteribus membris nova vita, in carnalibus membris vita spiritualis, in terrenis membris vita cœlestis, resurrectione videlicet prima. Unde dicitur: *Amen amen dico vobis, qui venit hora, et nunc est, quando mortui audient vocem Filii Dei, et qui audierint, vivent* (Joan. v). Hinc etiam de ovibus dicitur: *Vocem meam audient, et alienum non sequentur* (Joan. x). Aut fortasse magis proprie dici poterit missus, tanquam in corpus truncum et absque capite caput desuper immissum, unde sensum et motum acciperet: quod ipsum quasi de corde; quod primum omnium creatur in corpore, vitalem spiritum aliquatenus habeat, quod tamen sine capitis beneficio nec illu-

(10) Sententia, quam hic docet Isaac, de electione ac reprobatione ante prævisa opera, fuit olim, et est adhuc multorum: quædam tamen indubitata adducenda sunt, quæ opus nostræ salutis in potestate nostra statuunt. Primum, vult Deus omnes salvos (I Tim. ii), neminemque, id est ne unum quidem, perire (II Petr. iii), antecedente scilicet voluntate, et quantum in se est. Nullum ergo illa antecedente voluntate a salute exclusit, sive positive, sive negative. Christus item pro omnibus mortuus est, etiam pro iis qui pereunt (II Cor. v; II Petr. ii; Rom. xiv): ut apostoli tradunt, pontificesque adversus Jansenium definiunt. Ad quid autem passus esset pro iis, quos Deus salvos non vellet? Quid eis profuisset ejus passio? Quod si se a salute excludunt, sibi imputent, non Deo. Item

minari ad sensum, nec moveri ad virtutem ullatenus potuit. Sicut enim asseverant talium curiosi, vitalis spiritus in animalis corde nascitur, et inde in totum corpus vita diffunditur; sensus autem de anteriori parte capitis, et motus de posteriori. Quasi ergo in homine, qui semivivus relictus est, qui et ipse est ovis, quæ perierat, vitalis inerat spiritus de statu primæ conditionis, id est voluntas rationalis, aut libertas naturalis: quæ a Christo Dei sapientia et virtute illuminari posset ad sensum, et moveri ad virtutem.

Missus est itaque Christus sua ipsius prædicatione prius sensificans ad fidem: et sui Spiritus missione postea movens ad virtutem. *Sedete, inquit, in civitate, donec induamini virtute ex alto* (Luc. xxiv). Ex ipso enim est naturæ rationali, vel rationi naturali, ad operationem bonam, sensus et motus, veritas et virtus. Fides interim, spes, et charitas, sine quibus desipere et languere, illudi phantasiis potuit, ac insaniis falsis oblectari: sine ipso etenim non nisi nihil facere potuit, qui ad oves missus, eis dixit: *Sine me nihil potestis facere* (Joan. xv). Sine ipso sola erat, et solum cadere poterat libertas naturalis, cui dicitur: *Væ soli: quia, cum ceciderit, non est qui sublevet eum* (Eccl. iv). Missus est ergo pastor pius, qui quod contractum erat solidaret, et quod debile confortaret. Contractum autem et debile liberum hominis erat arbitrium: quod olim supra se nitens, infra se ruit, et se ferre non valens, se in se a se oppressit ac confregit: contractum autem a se, ac per hoc debilitatum in se, surgere non potuit per se. Consolidatum tandem, et confortatum per fidem et charitatem ipsius Christi, ac per hoc setatum, quoniam nondum omnino pingue et validum, donec simul cum nonaginta novem in pascuis pinguis collocetur, in ulnis portat. *In sinu suo, inquit, levabit agnos, fetas ipse portabit* (Isai. xl). Missus est itaque propter hæc omnia, et alia, quæ multipliciter dici possunt multa ad oves quæ perierunt, quantum ad vite suæ modum, et erroris meritum, domus Israel. Exhibita est tandem ab æterno præparata gratis, multifarie rebus et verbis olim præfigurata; ne perirent, quos electio perire non sinit, et naturalis libertas salvare nequit (10). Sed dum hæc, quasi secreta, secreto et familiariter discipulis respondit,

Deus invitat homines ad salutem, quam in eorum potestate esse dicit: *Ante hominem vita et mors, bonum et malum: quod placuerit, dabitur ei* (Eccl. xv). Item: *Venite ad me, omnes* (Matth. xi). *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata* (Matth. xix). Illuderetur ei his verbis, qui non posset ad cœlum pervenire. At impossibilis est salus ei, qui non fuit illa antecedenti electione comprehensus. Quomodo enim non vocatus irrumperet in coetum beatorum, non invitatus ad nuptias Agni veniret: ordinem a Deo constitutum inutaret? Audi S. Augustinum (Aug. lib. 83 *Questionum*). « Ad cœnam, quam Dominus in Evangelio dicit præparatam, nec omnes qui vocati sunt, venire voluerunt... qui noluerunt venire, debent sibi tribuere, quoniam, ut veniret vocati in eorum erat libera voluntate. » Non ergo

festinans mulier advenit, et adoravit : quem et nos A
adoremus et ut nos ad sequentia illuminare dignetur,
exoremus, cum Patre et Spiritu sancto vivum
et verum Deum. Amen

SERMO XXXVI.

IN EODEM FESTO IV.

Non est bonum sumere panem filiorum et dare canibus (Matth. xv). Sicut hesternio sermone tractavimus, sine pœnitentia sunt dona et vocatio Dei, unde quod ad ejus incommutabilem prædestinationis pertinet veritatem, qui semel filii, nunquam non filii ; nec unquam filii, qui semel non filii. Quantum vero ad opera justitiæ, sive justitiam operum, et de non filiis filii, et de filiis non filii vicissim fiunt. Qui autem vere filii, et qui non filii, pœnes Patrem verum, *apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obrumbratio* (Jac. 1) : et numerus et ratio est. Novit enim quid in unigenito suo, incommutabili Verbo, semel ipsum perfectum, et simul et semper gignendo dixit, et dicendo genuit : ubi simul et semel omnia statuit. Quorum quidem sic nihil omnino præterire poterit, quomodo nec ipse falli potuit, qui non tam futura prævidit quæ faceret, quam præfecit futura quæ facta videret. Non enim ideo fecit, quia futura erant, aut fieri debuerant, quæcunque fecit ; sed ideo futura erant fierique debuerant, quia is ea facere debuit. Unde nec futura erant nisi quæ voluit, et hæc quia voluit : qui sicut velle quod vult nunquam cœpit ; sic nolendo ipsum terminare non poterit, aut volendo quod non vult, mutare quod voluit, aut de recenti consilio superaddito primæ voluntati, quod antea noluit. Consilium enim ejus in æternum manet, et cogitationes cordis ejus in generatione et generationem. Omnipotens autem potest omnia, sed veritas seipsam negare non potest, nec sapientiam fugere potuit, quod postea reminisci debuisset ; nec charitas agere perperam, quod postmodum correxisset. Sicut igitur quod factum videtur, non quia fieri debuit effecit, sed quia præfecit, fieri debuit : sic nimirum quod bonum esse dicitur, non tam quia bonum est, id facit et diligit : quam ideo bonum est, quia id facit ipse et diligit. Ab ipso etenim tanquam ab efficienti principio, fieri, et bonitatem habere necesse est, quidquid in rebus D
factum et bonum est. Hinc est quod exultans in spiritu, qui perfecte novit Patrem Filium, eique de operatione sua confitens ait : *Confiteor tibi, Pater, Domine cæli et terræ, quia abscondisti hæc a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis* (Matth. xi). Cujus operationis quasi causam assignans, subintulit : *Ita, Pater, quoniam sic placitum fuit ante te (ibid.)*.

exclusi a cœna cœlesti antecedenti Dei decreto. Idem alibi (serm. de Symb.) inducit Christum judicem, reprobos sic alloquentem : « Pro vobis hoc latus apertum est, et nolulistis intrare. » S. Prosper (Prosper. in respons. ad cap. Gallor., cap. 3.) ait reprobos ideo non fuisse prædestinatos, quia futuri mali ex voluntaria prævaricatione præsciti sunt.

Credamus, fratres mei, credamus obsecro, servi Filio de Patre suo : Pater enim omnia quæ facit Filio ostendit, et sine ipso nihil omnino facit : imo per ipsum omnia facit, qui cum factore Patre a Patre eadem, et similiter omnia factor Filius facit. Ita, inquit, *Pater, quia sic fuit placitum ante te*. Hæc est tota principaliter factorum omnium ratio : hæc primaria et principalis eventuum causa. Post hanc, sub hanc causam primam, et maximam, suboriri ab hæc plurimæ possunt diversorum effectuum diversæ causæ. Qui autem ante hæc causarum causam aliam ipsius causam quærit, hic ultra, ut dicitur, Deum ratiocinando pergit. Quod ergo placitum est ante Patrem, hoc bonum, et non nisi bonum, et solum hoc in rebus bonum ; et ideo bonum, quia placitum : non ideo illi postea placitum, quia prius in se, aut a se, aut per se bonum. Quod autem non placitum, non bonum, et non nisi non bonum, et solum id non bonum : ac ideo non bonum, quia non placitum. Bonum igitur, et solum, et totum, quod ei bene placitum, et ideo bonum, quia illi bene placitum. Quoniam ergo, dilectissimi, quomodo qui honorum nostrorum non eget, bona quæ facere putamur acceptet, prorsus ignoramus, utrum in omnibus digni simus amore, vcl odio, cum tanto tremore et exspectatione dubitamus : quæ si tamen bona esse, quia illi grata, nosse aliquomodo poterimus : quibus tamen utilia, quibus profutura, quibus bona esse debeant, nobis, an aliis fortasse, quomodo scimus ? Alto enim et occulto judicio, qui stultus est, servit sapienti, stultus autem ut luna mutatur ; et qui diu crescendo profecit, subito decrescendo deficit. Sapiens vero ut sol permanet, et qui perseveraverit, sine dubio salvus erit : et non solum aliis, sed et sibi laboravit. Et quod fecit non simpliciter bonum, quia placitum ; aut extraneis tantum, sed sibi bonum, quia in hoc Deo placuit. Nonnunquam enim in conspectu superni Judicis placitum est quod ab aliquo fit, nec tamen in hoc ipso placet ille, qui facit, neque semper quod simpliciter est bonum, id universaliter bonum : non enim omne quod bonum est, omnibus bonum est. Quare nec mulieri dictum est : Non est bonum canibus tolli panem filiorum et dari illis, sed simpliciter : *Non est bonum sumere panem filiorum, et dare canibus*. Siquidem tam bonum esset canibus, si id fieret quam filiis malum. Similiter non omne quod malum, omnibus malum ; sed simpliciter malum, quod non est Deo placitum, sicut simpliciter bonum, quod bene placitum.

Non est ergo bonum, id est placitum Deo, sumere gratiam prædestinatorum, panemque cœlestem (Id., in 7 Sentent. sub fine) : « Quia hoc, scilicet malum, ipsos voluntaria acturos defectione prævidit, ideo in prædestinationis sorte illos non habuit. » Mitto alia innumera. Quæ in contrarium proferuntur, in tractatu De prædestinatione solvuntur.

stem, eum duntaxat qui non potest communicari alienis, sed est eis quasi fons proprius, et dare non prædestinatis et ab æterno reprobis, sed in tempore malis; nec tamen ideo malis, quia reprobis; nec utique ideo prius reprobis, quia postea malis: juste tamen tunc reprobatis, quando voluntate aut opere malis. Sic tamen, si fieri posset, istis id esset bonum, quomodo illis malum. Unde manifestum est, non omne bonum omnibus esse bonum; esse autem aliquid alicui malum, sed sua perversitate: nec omne malum omnibus malum: esse quidem aliquid alicui bonum, sed divina bonitate. Nec omne quod alicui bonum, simpliciter bonum esse, sicut nec omne quod alicui malum, statim malum. Sunt etenim bona bonis bona, sicut mala malis mala. Et sunt bona malis mala; sicut mala bonis bona. Nec tamen unquam mala bona, aut bona mala. Sunt et fortasse bona bonis mala, sicut et mala malis bona. Simpliciter autem semper bonum, quod Deo placitum, et ex eo bonum, qui per se, et in se, et non alio a se semper ipsum summum bonum, sicut scriptum est: *Nemo bonus, nisi unus Deus (Marc. x)*. Simpliciter autem non bonum quod illi non placitum, cujus placitum non ex alio bono bonum, sed est id ipsum bonum. Unde necessario, quod illi non convenit, a bono disconvenit, ac per hoc malum fit. Eia, fratres, in tanta rerum multiplicitate, et vicissitudinum varietate, qua nec sibi ipsa multiplicitas constare permittitur (nequaquam enim bona ipsa vel mala omnibus semper uniformiter mala vel bona dignoscuntur). videte quomodo et quantum oporteat nos dubios semper fore et timoratos, circumspectos ac sollicitos, ne quæ desideramus tanquam bona, sint nobis mala; aut quæ hodie bona, cras mala; aut quæ cavemus ac fugimus, quasi mala, sint nobis bona; et quæ hodie mala, cras bona.

Videte quoque, quoniam non solum quid agamus, verum etiam quid oremus aut optemus, sicut oportet, nescimus (*Rom. viii*). Ad hæc tamen, Spiritum qui scrutatur, non inquirendo, sed penetrando profunda Dei, et scit omnem voluntatem et beneplacitum Patris, secundum quod postulat pro sanctis, postulemus semper juvare infirmitatem nostram, ut non quod volumus, quia volumus; sed quod vult Pater, quia vult Pater; solum, et semper velimus, potius expectantes ab eo quid velit, et illud amantes, quam desinentes quid ipsi velimus; et id desiderantes, dicentes ei, a suo Verbo edocti: *Fiat voluntas tua in cælo et in terra (Matth. vi)*. Et illud: *Non quod ego volo, sed quod tu vis (Matth. xxvi)*. Cui beatus Pater Augustinus in Confessionibus suis religiose loquens ait: «Optimus minister tuus est, qui non intuetur a te audire, quod vult: sed hoc potius velle, quod a te audierit.» Sed dicitis, quod vult quare oramus, quando etiam nobis non orantibus fiet? Imo, quod non vult, quare orabitur, cum vobis, non dico orantibus, sed præcordia orando rumpentibus, nullatenus fiet? Si ta-

men nudius tertianus sermo non excidisset, nequaquam præsens vos ista quæstiuncula conturbare potuisset. Plurima etenim vult, quæ nisi per orationem tamen dare non vult. Nihil vero, quod non vult fieri, potest aliquomodo omnino obtineri. Nec tamen semper stulte, vel impie rogamus, quod non vult; nec semper pie aut sapienter, quod vult. Sed de his superius copiose dixisse nos, meminisse debetis. Verumtamen, quoniam ejus velle sæpe nescimus, id semper orare debemus, quod pietati magis concordare videbimus. Nec tamen absolute, sed, sicut ipsius Sapientiæ formam habemus, quæ ait ad Patrem: *Si possibile est, vel, si vis, transeat a me calix iste (ibid.)*, et similiter ubique dicentes: *Abba, Pater, non quod volo, sed quod tu vis (Marc. xiv)*. Nam qui novit, Deum aliquid velle, si vult eum postea idem nolle, quomodo erit pius? Imo Deum omnino incommutabilem pro nostra adimplenda voluntate velle mutare, quomodo erit pius? Imo Deum omnino incommutabilem pro nostra adimplenda voluntate velle mutare, quomodo non erit sacrilegus? Ego omnino talem Deum nolo, quem a verbi sui veritate meus mihi mutet affectus, sed cujus mea verbi mei vanitate commutet effectus, non qui inchoet propter me, quod lucusque noluit, velle; sed qui me propter seipsum faciat, quod semper voluit, velle. Doctor et Dominus meus Jesus Christus, verus Deus, verus sacerdos, verum sacrificium, qui se sibi et Patri et Spiritui sancto pro nobis hostiam et oblationem effecit, non nisi quod Pater voluit, et pro quibus ipse Pater voluit, Patrem oravit, dicens: *Pater sancte, serva eos quos dedisti mihi de mundo (Joan. xvii)*. Hi sunt, dilectissimi, pro quibus adhuc assistens vultui Patris, interpellat, sempiternum habens sacerdotium, qui non prohibetur morte permanere, sempiternum offerens sacrificium. Non enim vocem aut voluntatem mutavit, ut pro aliis hic rogasset, et pro aliis ibi interpellaret. Hodie tanquam summo sacerdoti, sanctorum ibi chorus, locum quasi supplens idiotæ, super hac oratione respondet: *Amen*, nihil ei contrarium, vel ab eo diversum sentientes aut volentes; quippe quem ibi nec obscurat ignorantia, nec confundit affectus. In ejus etenim sancta luce, sicut veraciter quid velle debeant, sancti vident, sic in ipsius virtute fortiter quod debere se vident valent. Quibus, charissimi, pro parvitate nostra concordantes omne quod facit Deus amemus, quod vult quia vult velimus, nihil de corde nostro nobis retinentes, ad omnia, *Amen* et *Deo gratias* respondeamus omnium auctori et rectori Deo: cui honor et potestas in omnibus, et super omnia in æternum et ultra. Amen.

SERMÓN XXXVII.

IN EODEM FESTO V.

Non est bonum sumere panem filiorum, et dare cænis (Matth. xv). Hodie, dilectissimi, adjuvante nos Deo prohi fuimus. Horæ enim adhuc aliquid superest, et ecce jam diurni laboris pensum plene solvimus. Unde ad id quod hesterno sermone minus

persolvimus, accingier nunc operæ pretium est. Sicut A igitur cursim tetigimus, in sacro eloquio aliter secundum prædestinationis veritatem, et aliter secundum vitæ qualitatem filii dicuntur. Aliter quoque super filios hominum sæpe iudicium est divinum secundum ipsius consilii propositum, aliter secundum operationis humanæ meritum. Nam secundum opus iustitiæ, aut iustitiam operis, de malo fit bonus, et de bono malus; de filio canis, et de cane filius. Hebræi enim propter legislationem et testamentum, ac promissa Dei ad illos, communia quoque sacramenta et obedientiam mandatorum, olim filii appellati sunt: e contrario sine his universi gentiles canes. At, ubi ex eis filii a prædestinatione alieni, mentiti Deo in vetustatem reversi sunt, et claudicaverunt a semitis patrum suorum, qui proposito filii erant, sicut B ablatum est ab eis regnum Dei ac translatum ad gentes, ita et nomen. Unde consequenter psallitur: *Deus qui das vindictas mihi, et subdis populos sub me. Propterea confitebor tibi in nationibus, Domine (Psal. xvii)*. Sicut ergo qui prius canes, nunc filii; sic qui ante filii, postmodum canes appellati sunt. *Circumdederunt me, inquit, canes multi, etc. (Psal. xxi)*. Nec solum canes, sed etiam serpentes sicut scriptum est: *Acuerunt linguas suas, sicut serpentes (Psal. cxxxix)*. Quinimo ad cumulum ignominie dicti aliquando filii Dei, audiunt a vero, naturali, et unico filio Dei, qui utique Patrem singulariter novit, et fratres suos ex nomine cunctos, *Vos ex patre diabolo estis (Joun. viii)*. Quoniam tamen tempus est C omni rei sub sole, et ab illo quasi puncto, ubi omnia si nul sunt, legitimo tractu ordinis linea universitatis educitur, ut non simul ac confuse, sed suo singula ordine fluant, non est bonum etiam, id quod sciendum est, fieri, nisi quando et quomodo oporteat fieri. Unde Moyses de Amorrhæis, culpis suis exigentibus expellendis, sed necdum ad debitam plenitudinem perventis, ait: *Nondum completa sunt peccata Amorrhæorum (Gen. xv)*. Ideo quidem nondum poterant expelli, ut introducerentur filii Israel. Sed nec in Ægypto exspectare debebant Hebræi, cum Ægyptiorum peccata jam matura essent ad ultionem. Unde in deserto annis quadraginta vagati sunt. Simile huic et illud est quod de quibusdam ait Apostolus: *Ut compleant peccata sua semper (I Thess. ii)*. Et illud: *Qui in sordibus est, sordescat adhuc (Apoc. xxii)*; ac e contrario: *Qui justus est, justificetur adhuc (ibid.)*.

Nihil ergo temere, nihil casu, nihil confuse, nihil sine ratione, nihil sine causa, quantum ad superni Rectoris moderamen attingit, in rerum omnium varietate contingit. Tollendus quidem erat panis a generatione perversa, ac infidelibus filiis, et donandus canibus, qui circumirent civitatem; sed nondum erat bonum, quia nondum erat faciendum. Nondum occisores prophetarum Dominum prophetarum occiderant, nondum sibi caput præmortua membra absciderant, quatenus ab eis vita et sensus prorsus aufugeret, nondum ab eis Spiritus aufugiens cen-

turionem repleverat, ut palam exclamaret: *vere Filius Dei erat iste homo (Matth. xxvii)*. Nondum igitur tempus erat, ut audirent: *Vobis oportebat primum prædicari regnum Dei, sed quoniam indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce convertimur ad gentes (Act. xiii)*. Antea quidem minæ, abhinc effectus. Ideo non fuit antea bonum, quia postea suo tempore fuit bonum, sumere videlicet panem filiorum et dare canibus. Hoc fortasse per Spiritum intus illustrata mulier novit, videlicet quod per Christum, cui loquebatur, Judæorum filiatio ad gentes foret transferenda. Unde fidei devotione ac desiderio rei impatiens instat, et sacramentum ante tempus revelat, dicens: *Etiam, Domine; nam et catelli edunt de micis, quæ cadunt de mensa dominorum suorum*. Hinc est, quod audit: *O mulier, magna est fides tua; quæ desiderio fermentata, angustum pectus superexcrecens, intra secreti sui claustra se minime cohibet*. Hinc Isaias femineum pectus virili continentia vincens, clamat: *Secretum meum mihi, secretum meum mihi (Isai. xxiv)*. Et utique juxta historię fidei legitima utitur parabola dicens: *Nam et catelli edunt de micis, quæ cadunt de mensa dominorum suorum*. Christus enim, dum Scripturarum panem filiis, docendo, ac sanitates operando fregit; etiam ante passionem nonnullæ beneficiorum micæ ad canes defluerunt; et, ne longe petamus exemplum, ad hanc ipsam, quam in labio linguæ versamus, Chananzæam, ejusque filiam. Ipsi enim dicitur, *Fiat, sicut petisti*, quia magna est videlicet fides tua, qua petisti. Qui enim potest omnia credere, potest omnia impetrare: *Omnia enim possibilia sunt credenti (Marc. x)*. Ideo sæpius non impetramus, quia in postulatione hæsitamus. Fidei etenim satis magnæ nihil est nimis magnum. Comparata quippe grano sinapis etiam montes transfert. Fides tamen, quod in præsentem occurrit, quatuor modis dicitur magna, scilicet scientia, aut fiducia, aut devotione, aut constantia. Prima est, quæ illuminata facie mentis magna est, ac potens reddere rationem omni poscenti de ea quæ in nobis est spe, et ad destruendam omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Christi.

Hæc in B. Paulo apostolo excellentissime claruit, de qua etiam sic loquitur: *Si habuero omnem scientiam, et noverim mysteria omnia, etc. (I Cor. xiii)*. Secunda potens est magna, non tantum in sermone et scientia, sed etiam in virtute, secundum quam signa ac prodigia facile fiunt. De hac etiam idem Apostolus sic ait: *Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam (ibid.)*. De hac etiam alibi: *Alti datur fides in eodem spiritu (I Cor. xii)*. Et Jacobus: *Nihil, inquit, hæsitans in fide (Jac. i)*. Tertia magna est et potens, ad compunctionem et lacrymas, ad totius mundi hujus fastidium, et desiderium faciei Dei. Secundum hanc suspirans Propheta ait: *Quando veniam, et apparebo ante faciem Dei? Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte (Psal. xli)*. Et alibi: *Tibi dixit cor meum: Exquisivit te fac-*

cies mea ; faciem tuam, Domine, requiram (Psal. xxvi). Ista est, quæ in silentio monachorum suavi susurro ore ad os loquitur ad Dominum, tanquam vir ad proximum suum. Unde os eorum sanctum est, et labia munda, propter sermonem Domini, quem frequentant. Propter ejus munditiæ desiderium elongantes se de medio populorum immunda labia habentium, fugerunt omnia mundi hujus oblectamenta, ac mundi manent in solitudine. Quarta potest et magna tam sævientem quam blandientem fortiter et constanter vincere mundum. De hac beatus Joannes ait : *Hæc est victoria, quæ vincit mundum, fides nostra (I Joan. v).* Prima vincit mundum ratiocinando, secunda mira faciendo, tertia fugiendo, quarta debellando. Verumtamen, juxta quam speciem mulieris hujus fides dicta sit magna, ipse novit, qui quod foris laudavit, intus formavit. Nos autem credimus, propter quod ipse locutus est, qui nec falli, nec fallere potest. Cæterum, si ad altiora libet sursum revocare sermonem, ut intelligantur filii sancti angeli, spiritusque justorum, qui ad mensam Verbi Dei admissi, in voce exsultationis et confessionis epulantur in conspectu Dei, et delectantur in lætitia, ebrii jam ab ubertate domus ipsius, ante cujus fores nos adhuc mendicantes ac expectantes excubamus : ego simpliciter quid inde nonnunquam mihi mecum ab altiore speculatione, imaginariæ devotioni dimissus effigiari soleam, vulgari sermone breviter narro. Esto igitur Dominus meus Jesus Christus, tanquam paterfamilias in domo sua januis clausis, cum amicis et pueris suis epulatur, et exsultat in opulentia ac securitate, sicut dicitur : *Noli mihi molestus esse : ecce ego et pueri mei mecum sunt in cubili (Luc. xi).*

Nos autem qui adhuc peregrinamur a Domino, utpote ad convivantium divitum fores, ut assolet, turba pauper ac vilis, infirma et famelica passim excubamus, clamamus nominatim Dominum et Dominam, et si quos convivantium novimus, appellamus ; frigus ac famem quæ patimur, ut ad pietatem flēctamus, commemoramus ; singulas quoque incommoditates, prout differenter patimur, cæcitatibus videlicet, claudicationis, ariditatis, contractionis, paralysis, aut lepræ aut aliarum mille, minime reticemus ; invicem quoque nosipsos, ut fortius clamemus, monemus ; impatientia sæpe victi, surditatis eos, qui intus sunt, arguimus, dum sibi indulgentius est, aliorum eos securos accusamus ; pauperum egestates aut non curantes, aut ignorantes, inexpertos, aut immemores, criminamur. Quid multa ? Patientium impatientiam, qui pacem intus habent, multa patientia patiuntur, donec tempus et hora legitima venerit, ut erogentur reliquiæ, aut intromittantur ad plenam refectionem nonnulli. Sic quibusdam divitibus facere quotidie moris est, nisi forte alicujus nimium improbi protervia tædio affectus, et non eo quod amicus ejus sit, paterfamilias selectim ei quidpiam transmiserit ; sicut scriptum est : *Surget, et dabit ei quotquot habet ne-*

cessarios (Luc. xi). Sed neque hoc sileo, quia dum foris mendicantes ac excubantes præstolantur pauperes, sæpe nonnulli, ut mollius, aut honoratius, aut calidius sedeant, ab aditu se elongant ; imo quandoque pro vilibus stramentis, aut quibusque quisquiliis, sive paleis, aut hujusmodi, quod nudis pedibus supponant, dire dureque contendunt, et percutiunt pugno impie, ita ut ad aures patrisfamilias ac simul accumbentium clamor ascendat, et bilem moveat, cum mendicantibus aut verecundiam, aut fortasse contemptum afferat. Quid aliud est, rogo, religiosorum, maxime monachorum hodie contentio, æmulatio, et provocatio, pro terris, pro nemoribus, pro pascuis, pro pecudibus : quibus nec terræ hominibus, nec homines terris, nec pascua pecudibus, nec pascuis pecora sufficere possunt ? Utique in auribus meis sunt hæc, dicit Dominus exercituum. Nam quod in oculis hominum viderit religionis nomen et opinio propter hæc, qui nescit, nihil scit.

Præterea timendum est, ne, cum venerit Dominus, ut aliis interim aliquid erogat, alios vero semel introducat, isti ad contentiones ac judicia sua longe absint, aut post contentiones ac judicia periculosius adsint, ad ultionem potius quam ad refectionem apparentes. Nam quod dicunt se in hujusmodi causam Dei agere, et pro amore Dei contra omne consilium Dei fratrem pro festuca infestare, sic est frivolum, sicut a perfectionis professione alienum. Pro se enim litigant, et suas causas, etsi nesciant, agunt. Nam quod omnium est, Dei est. Nonne Dei erit frater, et Ecclesiæ ipsius, si illi dimittis, qui religiosus est, ut tu, quemadmodum si illi extorseris id pro quo cum eo contendis ? Tantine est apud Deum uni Ecclesiæ vel monasterio auferre quod alteri conferas, ut ejus debeat tua talis causa dici ? Quare non etiam Dei causa est, quam ille defendit, ne hac perdat Deus, quod lucrabitur illac, cum Deus utrobique possideat, cujus est orbis, et plenitudo ejus ; nec possit hinc lucrari quod inde non perdat ? Nonne manifestum est quod pro se homines litigant, ut paleas propriis pedibus aut conservent, aut acquirant ? Ubi præcepit Deus litem et contentionem : aut ubi consuluit, aut edocuit, aut indulsit ? Sed permisit, inquit. Utique adulterium, homicidium et cætera mala bonus bene permisit, sed malus male fecit. Sed ad supradicta revertamur, unusquisque enim onus suum portabit, et pro se reddet rationem Deo. Sicut ergo cum erogaverit, aut intromiserit pro arbitrio suo, qui nulli debuit, ac gratis tribuit, quibus voluit paterfamilias, qui minus accepit, magis murmurat : ita et in nobis, dum minus fratre suo quisque se humiliter putat habere gratiæ, quasi pie contra patremfamilias, sicut illi evangelici viuitores (*Matth. xx*), murmurat, æmulatur absque invidia charismata majora ac meliora, bono zelo zelans alterius fratris, aut in humilitate, aut in obedientia, aut in charitate, aut in oratione conversationem. Qui autem in no-

vissimis omnino nihil consequentur, more eorum, qui hodie trutanni appellantur, et hac consuetudine optime dignoscuntur, blasphemantes abibunt, sicque æterni delicti rei, justas in æternum pœnas dabunt. Si quis vero subtilior, ac cæteris magis improbus et anxius (talis enim omnia vincit), per cancellos aut rimulam aliquam se jungere poterit, is sub mensa dominorum suorum defluentes micas prælibare habilis erit, ligurire quoque ac lambere nonnulla, quibus sicut adipe et pinguedine repleatur anima ejus. Cum tamen talis penes nos magnitudine et dignitate rarus, aut forte singularis jure habeatur, ibi tamen non homini, non saltem cani, aut catulo, sed catello comparatur. Qui enim minimus est in regno cœlorum, major est illo. Hinc David domus illius non solum familiaris, sed et thalami paranympus, se non solum canem, sed et pulicem cum timore nominat (*I Reg. xxiv et xxvi*). Sed neque talis propter improbitatem tantum, aut humilitatem, catello comparatur; verum etiam propter irrationabilitatem, pusillanimitatem ac mutabilitatem. Brutum quippe, ac mutum, et irrationabilem, ac vilem, parvulumque se agnoscit, quantumvis inter mortales aut sapiat, aut valeat, quisquis ad veram sapientiam, et dignitatem, ac magnitudinem ingredi potis fuit. Ille veraciter quam sint infirma fortia nostra cognoscit, qui supra se ad divina irrepere potuit, qui tamen adhuc de terrena fatuitate insipidum palatum gerens, nec plene gustare potest, quæ ibi dulcia sunt, sicut nec propter oculorum lippitudinem intueri, quæ lucida: quæ tamen audierit, aut senserit, sibi redditus eloqui minime valebit. Ineffabilia etenim sunt talia, et quæ non licet homini loqui. Sibi autem redditus, homo adhuc est, qui ad talia raptus interim plus homine est. Hinc magnus ille fidei pater, et obedientiæ exemplar Abraham, post visionem cœlestium, cinerem se ac pulverem nominat (*Gen. xviii*). Hinc Moyses post visionem rubi elinguem se et impeditoris linguæ agnoscit (*Exod. iii*). Daniel quoque ægrotat, ac diu languet (*Daniel. x*). Ezechiel in faciem cadit, et erectore opus habet, ut super pedes stare possit (*Ezech. ii*); Joannes apostolus ac evangelista timet, et magnus ille theologus quasi mortuus ad pedes Jesu, quem plurimum diligit, cadit (*Apoc. i*); Petrus et Jacobus, ac idem Joannes, ad vocem de nube ruunt in terram, ac velut ebrii aut amentes, quid loquantur, ignorant (*Matth. xvii*). Nos itaque, qui ab hac subtilitate et improbitate, sapientissima irrationabilitate, fortissimo languore, sublimique casu, longe adhuc sumus, cum pace et patientia, communi conversatione, præstolemur commuam eleemosynam: clamantes ad Dominum, ac sanctos ejus, ut nos aliquando introducant, nec interim jejunos a gratia dimittant Domini Jesu.

SERMO XXXVIII.

IN DOMINICA III QUADRAGESIMÆ I

Erat Jesus ejiciens dæmonium, et illud erat mu-

tum (Luc. xi). Facile erat, dilectissimi a Domino Jesu Christo dæmonium ejici, sine cujus permissione ac licentia non poterat in quemquam ingredi. Nihil enim est in omni multiplicitate naturæ, quod non per seum Pater, sicut creavit, sic et regat. Quando ergo quare, et quomodo voluit, ingredi permisit: quando et quomodo voluit ejecit. Quis ergo ibi corporali præsentia erat ejiciens dæmonium, is antea, ac postea, hodieque, sicubi sit, divina potentia per quos vult, aut angelos aut homines, eosdemque aut bonos aut malos, quomodo vult seu oratione, seu adjuratione, seu incantatione, seu herbis ac lapidibus, aut aliis aliisque modis dæmones ejicit. Ejus nimirum est omnis potestas in cœlo et in terra, quam secundum divinitatem a Patre semper habuit, secundum humanitatem aliquando accepit: *Data est mihi, ait, omnis potestas in cœlo et in terra (Matth. xxviii)*. Hæc autem ut ubique ac semper veraciter crederetur, loco quodam et semel manifeste edocuit. Discipulis suis dederat potestatem super omnia dæmonia, et tamen attulit ad illos quidam filium suum dæmoniacum, quem curare, absente Jesu, non poterant. Quomodo ergo potestatem super omnia dæmonia habebant, si super illum non habebant, aut si habebant, quare non ejiciebant? Hoc nimirum quod prædiximus, corporalis ejus hic absentia figurabat, ac discipulorum impotentia: quod absque divinæ ejus potentiæ præsentia, et cooperationis gratia nusquam aliquod ejici poterat. Unde, illis querentibus quare non possent illud ejicere, respondit: *Propter incredulitatem vestram (Matth. xvii)*. Hoc enim aut nondum sciebant, aut sicut oportet non credebant. Hinc est etiam quod alibi, quasi non nihil sibi arrogantes ad se revocat, dicens: *Nolite in hoc gloriari, quod spiritus vobis sujiciantur, etc. Videbam Satanam sicut fulgur de cœlo cadentem (Luc. x)*. Hæc ideo præmisimus, ne quis sibi arrogare audeat quidpiam, aut in eo quod accepit stulte gloriari. Deus est enim, qui operatur omnia in omnibus, misericorditer ejiciens mala et inferens bona, juste aliquando auferens bona ac inferens mala. Erat ergo Jesus, et usque hodie est ejiciens dæmonium. Roget, dilectissimi, pro se quisque benignum Jesum, et hoc assidue, ut suum a se penitus ejiciat, aut interim reprimat dæmonium. Nam, cum omnia nobis infesta sint dæmonia, et de damno nostro lætentur, cum id aut egerint aut actum rescierint, et plurima circa plurimos tanquam vaga et accidentalia, ut decipiant, sæpe opera ingerant: unumquemque tamen familiarem habere dæmonem, qui circa eum apprime curiosus sit, qui eum ubique in omnibus observet, quem ignorare monachum omnino non oportet, Scriptura non tacet. Ego enim meum optime scire me, et cognoscere arbitror. Nihil mihi notius, quia nihil mihi noxius. Nihil familiarius, quia nihil frequentius. Quæ et cujusmodi tentatio me sæpius et acrius urgeat, haud ignoro. In qua etiam parte facilius la-

boro scio. Unde et exclamare me oportet, virum videntem inbrmitatem meam, et agnoscentem hostem meum : Domine Jesu, qui solus potens es, *eripe inopem de manu fortiorum ejus, egenum et pauperem a diripientibus eum (Psal. xxxiv)*. Eripe pauperem, et egenum de manu peccatoris libera. Eripe me de manu peccatoris et de manu contra legem agentis et iniqui.

Cum enim, dilectissimi, hæc et his similia psallo, utique secreto contra illum psalmum dirigo : *Et illud, inquit, erat mutum*. Meum mihi loquacissimum est : et de mundi hujus gloria, decore, ac deliciis, longissimas ac mendosissimas fabulas texit, de illis et illis mille suspiciones susurrat, mira promittit, mira minatur ; multa me posse quæ non possem, multa non posse quæ possum, millies mentitur ; mira de me bona et mala dici dicit ; nunc de scientia mea, nunc de religione, nunc de moribus, nunc de genere, nunc de gratia, nunc de eloquentia, nunc de elegantia, multa mecum concionatur. Quid multa ? Ita sibi sæpe aures meas avellit et occupat, ut nec legere, vel audire legentem, mihi vacuum sit. Unde et mihi loquens, penitus mutum efficit, stupidum reddit ac surdum. Et hinc forsitan mutus dicitur spiritus malignus, qui non cessat mala loqui, quia quos invadit, mutos efficit a laude Dei, ac propriis officiis linguæ rationalis : *Si quis loquitur, ait apostolus Petrus, quasi sermones Dei (II Petr. iv)*. Hoc igitur officium rationalis linguæ agnosco. Nam loqui verba vana, vel mendacii, verba contentionis, aut perditionis, verba detractionis aut jactantiæ, cupiditatis et luxuriæ, aut etiam quamlibet scurrilitatem, quæ ad rem non pertinet : in quibus universis lingua foris clamans et garrula in auribus hominum, aut intus dæmonis sui familiari colloquio, muta tamen est Deo, sicut scriptum est : *Quoniam tacui, inveteraverunt ossa mea, dum clamarem tota die (Psal. xxxi)*. Tribus igitur modis loquitur : lingua sermones Dei : dum Deum laudat, et se coram ipso accusat, ac proximum ædificat. Qui autem ab his tacet, mutus est, quantumlibet clamet : *O Domine Jesu, ejice dæmonium meum, et aperi labia mea ad humilem peccatorum meorum confessionem, ut os meum digne annuntiet laudem tuam, alioqui non erit decora laus in ore peccatoris : Confessionem, inquit, et decorem induisti (Psal. ciii)*. Confessio enim decorat, decor laudat. Quod si peccator, id est celans peccata, improbus laudare præsumo, statim dicit mihi Deus : *Quare tu, id est talis enarras justitias meas, qui taces injustitias tuas et assumis testamentum meum per os tuum (Psal. li)*, non confessione mundatum ?

Ore autem confessio fit ad salutem ? (Rom. x) Confessio igitur mundat os, et contritio cor. *Tu vero odisti disciplinam, et projecisti sermones meos retrorsum (Psal. xlix)*. In sermonibus Dei præcedit peccatorum confessio ; sine qua nec decora est, quæ sequi debet laudatio, nec idonea proximi ædificatio. Qui enim Deum ordinate laudare desiderat,

A primo ei de apertione oris ad laudem gratias agit. Confessio enim os aperit, sicut obstinatio claudit. Qui vero proximum erudire cupit, nonne eum ad pœnitentiam et confessionem prius instruit ? Sic enim prædicationes suas inchoarunt Sapientia, et Sapientiæ præco, dicentes : *Pœnitentiam agite : appropinquabit enim regnum Dei. Et omnis populus, inquit, exibat ad Joannem, et baptizabantur ab ipso, confitentes peccata sua (Matth. iii)*. Apostoli quoque Petri tale invenitur fuisse consilium : *Agite pœnitentiam, et baptizetur unusquisque vestrum (Act. ii)*. Jacobi autem edictum est : *Confitemini alterutrum peccata vestra (Jac. v)*.

B Illic ergo, quem diximus, ordo est sermonum Dei. Quod si abscondens tanquam aurum peccata tua, et putrescens generent in te vulnera, et prævaricans ordinem sermonum Dei, ad ejus laudes prorumpis, audis, ut dictum est : *Quare enarras justitias meas, et assumis testamentum meum purum per os tuum impurum ? (Psal. li)*. Si vero ad docendum proximum, arguit te Apostolus, dicens : *Qui alios doces, teipsum non doces : qui prædicas, confitendum, non confiteris, qui prædicas, non furandum confessionem, furaris ? (Rom. ii)*. Proinde, frater, aut ab omnibus bonis tace, sicut dæmonibus jussit Jesus, ut tacerent ab ejus laude et prædicatione ; aut omnia mala confitere, ut digne admittaris ad laudem et prædicationem. Os tuum abundavit malitia, abundet justitia. Principium vero justitiæ peccatoris, confessio peccati, sicut scriptum est : *Justus imprimis accusator est sui (Prov. xviii)* : secundo laudator Dei, tertio doctor proximi. Prima itaque pars justitiæ est confessio. *Et lingua tua concinnabat dolos (Psal. xlix)*. Eos igitur fateatur sine dolo, si vult exire de peccato, sicut scriptum est : *Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum, nec est in spiritu ejus dolus (Psal. xxxi)*. Si tu tibi imputes, non imputat tibi Deus. Si accusas et relegis, remittit ipse ac legit. *Beati vero, quorum remissæ sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata (Psal. xxxi)*. *Sedens adversus fratrem tuum loquebaris (Psal. xlix)*. Sede ante patrem tuum, adversus teipsum confitere. *Adversus filium matris tuæ, Ecclesiæ, ponebas scandalum (ibid.)* : adversus filium matris tuæ carnalis, id est teipsum, pone scandalum, verecundiam ac judicium, quia hæc fratri tuo fecisti. Alioqui qui modo tacet et auscultat, expectans, ut dicas prius, et justificeris, ac præoccupes faciem ejus in confessione, arguet te in extremis, ac dicit : *Existimasti inique quod ero tui similis (ibid.)* ; tœcuisti, tacui. Sed nunquid semper tacebo ? Nequaquam *ero tibi similis, neque si tacueris, neque si dixeris. Nam si tacueris, non tacebo ; si dixeris, non dicam ; si operueris, denudabo ; si nudaveris, operiam ; si accusaveris, excusabo ; si excusaveris, accusabo. Non ergo ero tibi similis, quia, si liberaveris, condemnabo, si condemnaveris, liberabo.*

Hæc est, dilectissimi, in confessionis humilitate

utilitas, ut Judicem habeat excusatorem, ultorem A habeat indultorem. Quæ agnoscens callida fraudulencia, cum per delectationem peccati in consensum animi semel irrepserit, statim super se ostium oris claudere tentat; et ne per confessionem aliquando extrahi valeat, cupiditatis, timoris ac pudoris vinculo linguam ligat. Hæc enim tria sunt, quæ confessionem impediunt. Sed, tu Domine Jesu, qui aperis, et nemo claudit, qui in hoc apparuisti, ut solvas opera diaboli, ejice a me servo tuo omnem delectationem peccati, ut corde contrito pœniteam; meliori cupiditate, fortiori timore, prudentiori pudore solve mihi vinculum linguæ, ut confitendo loquar olim mutus, sic ut admirentur turbæ, non solum hominum, sed et angelorum ac etiam dæmonium. *Spectaculum enim facti sumus mundo huic, angelis, et hominibus, bonis ac malis (I Cor. iv).* Fac ergo eos admirari super sermone servi tui, non solum oris, sed operis: nam etiam opera verba sunt. Loquatur, obsecro, humilitatem servi tui, sublimitatem tui, utilitatem proximi: et hæc omnia ore, corde, opere. Non erubescat confiteri uni in aure, ne confutetur coram multis in facie. Ne timeat quasi perditus perdere, quod non potest non perdi; ne perdat, quod in æternum potest custodiri. Non vereatur quasi vilis, decidere a spe, quæ sæpe fallit, ne vere decidat a re, quæ semper reficit. Nec tam stulti sunt, aut mali, quos præfecisti nobis, Domine, sapiens et bone, ut aut nesciant, aut negligant compati infirmitatibus nostris. Sed, dum a stulto et muto opprimimur, stulte nimirum ac male de prudentibus et bonis suspicamur. Ideo ejice a nobis spiritum hunc pessimum ac mutum, tu Domine, qui es Patris Verbum, ut per virtutis ac veritatis verbum recipiamus laudis et confessionis verbum: qui cum Patre et Spiritu sancto vivis et regnas Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXXIX.

IN EODEM FESTO II.

In Beelzebub principe dæmoniorum ejicit dæmonia (Luc. xi). Sicut videtis, charissimi, urget nos malitia diei, ut non possimus pro more sermonem extendere. *Sufficit, ait Salvator, diei malitia sua (Matth. vi).* Sed his temporibus periculosus non sufficit dies malitiæ suæ; dies enim mali sunt. Habent ergo, dilectissimi proprium hoc pessimi mores, et afflati invidia, ut alterius laudem, dum possint, dissimulent, dum autem evidentia superati, non possunt, aut minuant, aut pervertant. Hinc est quod exsultante turba, præ devotione, et admirante de operibus Christi, Scribæ ac Pharisei semper aut dissimulant quod verum sciunt, aut minuunt quod magnum, aut pervertunt quod bonum. Quodam enim loco dissimulantes, dicunt multorum ac mirabilium signorum effectori: *Quod tu signum facis, ut credamus tibi? (Joan. vi).* Hic autem quod impudenter negare nequeant, maligne decerpunt, quærentes signum de cælo ac si istud terrenum ac vile sit; et pervertunt, dicentes: *In Beelzebub principe dæmoniorum ejicit dæmonia.* Hæc est illa, dilectissimi, in spiritum blasphemia, quæ quos semel occupat, æterni reatus vinculo ligat. Non quod ugetur pœnitenti, si dignos pœnitentiæ fructus fecerit, omnia dimitti; sed quod deprimente tantæ malignitatis mole, nullatenus ad condignam pœnitentiam respirare valeat, cui indulgentia fieri debeat. Alto enim justoque Dei judicio, qui manifeste intelligens gratiam Dei, et operationem Spiritus sancti in fratre suo, cum negare non possit, stimulatus invidia pervertere et calumniari non veretur, et ascribere impudenter maligno spiritui quod veraciter novit esse Spiritus sancti; ita ab ipso spiritu gratiæ, cui contumeliam facit describitur, ut obscurante eum et excæcante propria malitia, nunquam pœnitere velit, ut veniam consequi possit. Quid enim gravius, quam ut ob invidiam fratris, quem præcipitur ut seipsum diligere, quis bonitatem Dei, quam supra se debet amare, blasphemare præsumat, et majestati contumeliam facere, dum homini cupit derogare? Omni igitur custodia, fratres mei, corda nostra custodiamus ab hac malitiæ peste, id est odio felicitatis alienæ, quam si diligimus, diligendo et nostram facimus. Hæc est illa viperea mater, quæ mortem peperit mundo. *Invidia enim diaboli mors introivit in orbem terrarum (Sap. ii).* Ipse nimirum, sicut primus superbus, sic et primus invidus: qui sicut de seipso genuit arrogantiam, sic simul cum ipsa et de ipsa genuit invidentiam. Haud enim fuit arrogans et postea invidus, sed omnino simul, quia arrogans invidus, arrogans autem nemo non invidus. Invidum ergo arrogantem esse necesse est, alterum consequens, alterum necessarium, utrumque verum. Arrogantia vero appetitus est propriæ gloriæ, invidia odium alienæ. Est præterea alia, quæ dici potest animalis, et terrena arrogantia, cupido scilicet rerum temporalium, quæ sui generis sibi parit filiam, id est invidiam carnalem, aut sæcularem; nam qualis mater, talis et filia: prædictæ autem parens et proles, spirituales sunt nequitæ in cælestibus.

Itaque, dilectissimi, qui omni cupit carere invidia, omni se privet arrogantia. Nihil enim est in omni vitiorum generatione prava atque perversa, quod sic adversetur charitati Dei et proximi, quemadmodum utriusque generis arrogantia et invidentia. Unde sicut hæc summum virtutum, sic et illæ profundum vitiorum. Verumtamen, sicut scriptum est, sapientia semper vincit malitiam (Sap. vii). Sed, sicut charitas patiendo, charitas enim patiens est, et omnia suffert; sic sapientia ratiocinando: nam et ipsa Verbum est. Sed, quoniam Dominus Jesus utrumque substantialiter, id est charitas ac sapientia est, calumniam patienter audit, et calumniam sapienter concludit, juxta prolata[m] olim de ipso prophetiam: *Salvos faciet filios pauperum, et humiliabit calumniatorem (Psal. lxxi).* A dæmone quippe pauperem oppressum salvavit, et calumniatorem

tem Pharisæum acutissime confutavit, dicens : *A* *Omne regnum in seipsum divisum desolabitur.* Ac si diceret : Ego propter hoc veni, ut destruaam ab hominibus regnum diaboli, et ædificem in hominibus regnum Dei. Si autem ut ab hominibus Satanas Satanam ejiciat, effeci, procul dubio propositum obtinui. Divisus enim in semetipso est adversarius, divisionem autem sequetur desolatio : unde ejus regnum in se divisum necessario desolabitur, desolatum vero dissipabitur, ac ruet. Sicut enim concordia et consilio mininia crescunt, sic discordia ac desolatione maxima deteruntur. Ideo ait : Veniens in mundum, inter dæmones ipsos, inter carnem et spiritum, dæmones quoque ac homines, et ex ipsis hominibus inter filios tenebrarum ac filios lucis, non misi pacem, sed gladium (*Matth. x*). Et Paulus Pharisæos et Sadducæos contra se perniciousiter unitos sapienter a seipsis divisit : ut quorum concordia facile perire poterat, divisione evaderet. Caput ergo victoriæ est, adversum se conspiratorum separare concordiam ; ac discordiam inmittere hostibus, summa prudentia. Cæterum mentitam esse malitiam, probat dicens :

Si in Beelzebub ejicio dæmonia, filii vestri, scilicet apostoli ex Judæis, in quo ejiciunt ? Si ego principem habeo : ipsi quem habent, qui similiter dæmonia ejiciunt ? Non enim sicut plura in homine uno possunt esse dæmonia, ita et unum in pluribus. *Ideo ipsi judices vestri erunt veraces, qui de semetipsis nunc sciunt, vos accusatores esse mendaces.* Itaque, si Satanas Satanam ejicit, non potest stare regnum ejus ; sed oportet illud cedere regno Dei, quod prædico. Sin autem non in Beelzebub, sed in digito Dei ejicio dæmonia, tunc omnino pervenit in vos regnum Dei. Ante me quidem stare non poterit, quod divisum est, regnum diaboli, sicut ante me ac meos nec ipsi diaboli. Igitur, sive sicut mentimini, sive sicut verum est, ejicio dæmonia, victus est utique Satanas, vincunturque qui de ejus sunt regno, et qui contra me cum illo ab unitate ac veritate dispergunt ; vincunt autem, qui mecum sunt, et mecum ad unitatem ac charitatem colligunt. Si quidem regnum diaboli cupiditas est, quæ destruetur : at regnum Dei charitas, quæ nunquam cadit. Si ergo adeo fortis sum, ut principer etiam principi dæmoniorum, ita ut ad meum imperium in suos sæviat, et proprium regnum, ac domesticam familiam dissipet ; vos qui estis, qui resistere præsumitis ? Quod autem eum vicerit, ac in eum potestatem habeat, sic probat : *Cum fortis armatus, etc.* Ac si diceret : Si princeps ille ob peccati infirmitatem in homines in peccato natos fortis antea, in pace ac subjectione quieta suos possedit, ego autem absque omni peccato conceptus, natus, conversatus, ac per hoc dæmone et homine fortior, superveniens, oppressorem alligavi, ac ditioni meæ subjugavi, oppressum liberavi ; nec solum diripui, sed sicut dicitis, ut meo præcepto ipse ejiciat, effeci : quare vos dæmoniis obstinatioribus resistere con-

mini ? Videtis, dilectissimi, sapientes in astutia sua comprehendi, a sapientia malitiam manifeste vinci ; et quoquo se vertat perversitas, assertionibus veritatis includi. Nos vero benignum Jesum humili supplicatione postulemus, ut dignetur a nobis omne genus dæmoniorum ejicere, linguam ab omni impedimento confessionis solvere, voluntatem quoque et affectionem ab omni mundi hujus concupiscentia, rationem ab omni ignorantia, libertatem ab omni difficultate, ut velimus, sciamus, ac valeamus cum illo semper hic esse, et cum illo colligere, donec ab ipso ad ipsum tandem colligamur, atque ad Patres nostros ; quorum Regulas ac Instituta sequentes, profecto ab eis filii agnoscemur, ac colligemur ad communem omnium Patrem Deum, qui cognoscetur tunc a minimo usque ad maximum, revelante cum universis Unigenito suo : qui cum eo et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XL.

IN DIE PASCHÆ.

Si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt quaerite (Coloss. iii). Vere, dilectissimi, ut beatus ait Gregorius, conclusit Dei pietas nostram duritiam, quin etiam omnem pietatem exsuperavit humanam. Magnum quippe pietatis ac humani fœderis vinculum inter virum ac mulierem. Siquidem propter hanc relinquet homo patrem et matrem, et adhærebit uxori suæ, et erunt jam non duo, sed una caro. Hanc tamen manifeste mira circa ac divina clementia tam mirabiliter quam misericorditer evincit. Propter quod continet Scriptura : *Si mulier dimiserit virum suum, et recedens duxerit alium, nunquid revertetur ad eum ultra ? Nunquid non contaminata et polluta erit mulier talis ? Non revertetur, quia fornicata est, et polluta, et hoc fortasse semel. Tu autem, sequitur Scriptura, ad animam sub Judææ specie loquens, Fornicata es cum amatoribus multis, et tamen revertere ad me, dicit Dominus (Jer. iii).* Evangelium quoque ob solam fornicationem separandos conjuges patitur. Dei pietas, post mille fornicationes corporis et animæ, aversas flebiliter revocat, quasi post tergum clamans, revertentes leniter amplectitur, ac osculo oris sui sancti suaviter osculatur ; manentes vero introducit in cellam vinariam, ubi ab ubertate domus suæ inebriantur ; inebriatas, et a carnis sensu præ vini fortitudine alienatas introducit in cubiculum, ubi lævam ponens sub capite illius, dextra eam amplexatur ; ubi ipsa carne dormiens, sed corde vigilans, dicat : *Ego dilecto meo, et dilectus meus mihi : inter ubera mea commorabitur (Cant. i).* Est etiam secundum humanæ pietatis fœdus inter parentem ac prolem, quod nihilominus excellit ea quæ Dei est ad animam rationalem, pura, gratuita, ac præveniens pietas, teste Scriptura, quæ dicit : *Si potest mulier oblivisci infantem uteri sui, ut non misereatur filio uteri sui (Isa. xlii) :* quod est utique tam crudele, tam inhumanum, tam bestiale, ut

etiam furiarum excedat duritiam, sicut scriptum est : *Sed et lumina nudaverunt mammam, lactaverunt catulos suos. Etsi illa poterit oblivisci, ego tamen non obtiviscar tui, dicit Dominus (Thren. iv)*. Nos quidem eum, nos, heu miseri! aut facile obliviscimur, aut superbe contemnimus; ipse vero ea sua pietate, quæ est ipse, obliviscentium sui pie meminit, et contemnentium sedulus existit, non rogantium curam gerit. Sicut enim cum nemo adhuc esset, nemo rogavit, nemo mereri potuit, ut crearetur: sic cum omnes sub peccato male essent, nemo mereri potuit, nemo exaudiri debuit, ut redimeretur. Quis hoc unquam vel rogavit, vel excogitare præsumpsit, ut Filium suum Deus traderet, ne servus malus et nequam periret? Tertium denique, eoque fortissimum, quo est humanæ dilectionis vinculum, inter corpus et animam; nemo enim potest seipsum ulla ratione non amare. Unde et moderanda, magis quam præcipienda, divinis litteris visa est ista in homine sultiosius dilectio.

Hoc ergo supereminens et superabundans divina miseratio in semetipso vinculum, ne quid excellentissimæ charitati, qua nemo majorem habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis (Joan. xv), deforet, tam fortiter quam misericorditer pro nobis rupit. Pater, inquit, si possibile est, transeat a me calix iste. Verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu vis (Matth. xxvi). Quid magis, rogo, exinanire se potuit Deus, quam ut homo fieret; homo, quam ut moreretur, Deus Dominus, quam ut servus efficeretur; servus, quam ut turpiter moreretur? Turpi, inquit, morte condemnemus eum (Sap. ii). Innocens inter iniquos reputatus est; pius traditus est in manus impiorum; tradidit tamen gratis in mortem animam suam, et cum sceleratis reputatus est. Passus est ergo impia pius ab impiis, operatus pia. Quæ tam mira pietas, nisi quod divina, nisi fortasse eo mirabilior, quo divinius, qui facit mirabilia solus, utique præ omnibus mirabilis ipse solus? Quid multa? Nescire me fateor, utrum magis minusve dicenda sit mira quam divina. Quid enim mirum, si Deus piissimus; et quomodo, ut sic dicatur, non mitissimum, quod erga inimicos et impios tam pius est? Quod totum similiter admirans Apostolus, ait: Cum adhuc iniqui essemus, ut quid pro impiis mortuus est? (Rom. v.) Immensam tamen pietatem decuit, mira pietatis dedisse indicia. Christi ergo mors et resurrectio, quæ pro nostra morte et resurrectione actæ sunt, sicut scriptum est: Traditus est propter delicta nostra, et resurrexit propter justificationem nostram (Rom. iv), nisi simplæ esse non possunt: nostra vero mors sicut dupla, ita et dupla resurrectione eget. Mors itaque prima est animæ, quando propter inobedientiæ malum a vita sua Deo deseritur: quam absorbet per resurrectionem vita, qua jussus ex fide vivit. Manente enim corpore mortuo propter peccatum, vivit tamen spiritus propter justificationem, cum se per obedientiam subdit Deo, sicut scriptum

est: *Nonne Deo subjecta erit anima mea? ab ipso enim salutare meum (Psal. lxi)*. Sicut enim cum recedit a Deo, recedit a vita, et incidit in mortem primam, ita cum accedit ad Deum, accedit ad vitam, et invenit resurrectionem primam. Beati, inquit Apostolus Joannes, qui partem habent in resurrectione prima; non enim lædet eos mors secunda (Apoc. ii), id est corporis, quia non mittet eos ad mortem tertiam, quæ est animæ simul et corporis æterna: quin potius juvabit liberans, et educens e corporis carcere, donec redeant ad id quod seminatum est animale, et resurget spirituale, ad corpus configuratum corpori claritatis Christi, quæ est resurrectio secunda, regenerans totum simul hominem ad vitam. Dilecta autem illa, et benedicta Salvatoris anima, quæ venit solvere, quæ non rapuit, quamvis propter alienum peccatum infirma, contra proprium tamen confirmata, sicut scriptum est: *In te confirmatus sum ex utero (Psal. lxx)*; sicut in peccati mortem nequivit cadere, ita nec de peccato in justitiæ vitam resurgere. Semel enim verbo vitæ unita, sicut personali unione, ita et justitiæ dilectione insolubiliter adhæsit, præ omnibus exultans, et dicens: *Mihi adhærere Deo bonum est (Psal. lxxii)*. Et illud: *Qui adhæret Deo, unus spiritus est (I Cor. vi)*.

In Christo igitur, qui ex anima rationali, et carne humana subsistit, homo, et ex Deo et homine subsistit Christus, quasi quædam ligamina duo sunt, et habitus diversi. Habitus enim alter est divinitatis et humanitatis, vinciens Christi, secundum quod Mediator est Dei et hominum, essentiam, prorsus insolubilis; qui nec mortem nec resurrectionem admittit. Nunquam enim semel assumpta a divinitate humanitas divortium passa est, nec repudii libellum accepit; sed manet sacramentum hujus benedicti connubii, venerabilium quoque nuptiarum et immaculati thori magnum et æternum; habens auctoritatem et munimen hoc: *Quod Deus conjunxit, homo non separet (Matth. xix)*. Habitus autem carnis et animæ, solam ligans humanitatem, nullo quidem peccati sui stipendio solutionem meruit; at tamen, ut nos solutus a funibus peccatorum, qui nos circumplexi erant, absolveret, et religatus a Deo, a quo soluti eramus, religaret, mirabili sacramenti ratione, et mortem offendit, et resurrectionem invenit; habens a divina miseratione et patientia promissionem hanc: *Solvite templum hoc, et in triduo reædificabo illud (Joan. ii)*. Vos, solvite, ego reædificabo. Ego, qui ædificavi vestrum, reædificabo meum. Vos, qui solutionem meruistis vestri, solvite meum. Solvite non merito iniquitatis meæ, nec imperio potestatis vestræ, sed positione voluntatis meæ. *Nemo enim tollit animam meam a me; sed ego, cum volo, pono eam, et iterum, cum volo, sumo eam (Joan. x)*. Ipse nimirum se suscitare potuit, qui sola carne mortuus vixit. Itaque secundum hunc habitum solum, et potuit, et voluit mori, et resurgere Christus; in quo, sicut dictum est, et divi-

nitati humanitas inseparabilis personali copula adhæsit, et a delectatione et amore Verbi nullo peregrino amore anima ad punctum abscessit. Vixit itaque mortuus, qui obiit vivus : in uno eodemque tempore vivus et mortuus. Vixit ex virtute humanitas cum divinitate : vixit ex charitate cum Dei Verbo anima rationalis. Mortua est sola separatione animæ caro; et ejus receptione sola resurrexit.

Si ergo, dilectissimi, consurrexistis in anima interim sola cum Christo resurgente in carne sola, quæ sursum sunt quærite, intentione et desiderio animæ, ubi Christus est in dextera Dei sedens, etiam corpore (*Coloss. iii, 1*). Multi enim, quæ sursum sunt, quærunt deorsum, quales sunt, qui dignitatem et gratiam, sufficientiam et delectationem quærunt in terrenis. Isti sunt, qui statuerunt oculos suos declinare in terram, quærentes summa in imis. Alii autem quæ deorsum sunt, quærunt sursum; id est in virtute vanam gloriam, in sapientia jactantiam, in veritate curiositatem, ad extremum in studio spirituali, et habitu religioso emolumentum aliquod temporale, vel laudis, vel dignitatis, vel pecuniæ, vel licentiosæ libertatis. Alii, quæ deorsum sunt, quærunt deorsum, terrena videlicet in terrenis, et in carnalibus carnalia; qui omnes omnino quæ super terram sunt sapiunt, et non quæ sursum. Alii vero quæ sursum sunt quærunt sursum, id est in veris vera, in spiritualibus spiritualia, in cœlestibus cœlestia, et in divinis divina, sapientes quæ Dei sunt, et in novitate vitæ ambulantes, complantati similitudini mortis Christi, dum peccato et carni et mundo mortui sunt, configurati resurrectioni Christi, dum alienati a prioris corruptelæ, et sensualitatis vita, in carne quodammodo supra carnem degunt, consedentes quoque cum eo in cœlestibus, dum eorum requies et conversatio in cœlis est, et conregnantes illi, dum omnia sua ad spiritualem profectum deservire compellunt. Præterea, qui cœlestem remunerationem quærunt in actibus terrenis, profecto laudabiliter summa quærunt in imis, sicut reprehensibiliter ima in summis, qui terrenum in spiritualibus. Minus quidem ab his reprehensibiliter agunt, qui ima quærunt in imis; omnium vero laudabilius, qui summa in summis, quæ est, dilectissimi, professio, et propositum nostrum. Quod in nobis adimplere dignetur is, cujus resurrectionem colimus et imitamur, quoad possumus : sine quo nihil, et in quo omnia possumus, Christus Dominus : qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XLII.

IN EODEM FESTO II.

Dominus dixit ad me : Filius meus es tu, ego hodie genui te (Psal. ii). Quæritis, charissimi, quare beatus Paulus, cum de resurrectione loqueretur, hujus versiculi testimonio usus sit : quippe

qui magis natali quam resurrectioni congruere videtur. Nos autem ipsam resurrectionem natale dicere non dubitamus, maxime quia a Salvatore eam dici regenerationem non ignoramus. Si enim regeneratio dicitur resurrectio prima, quæ est animæ, cur non regeneratio dicitur et secunda, quæ est corporis? Resurrectio itaque Christi cum non possit esse nisi una, resurrectionum tamen nostrarum, quæ duæ sunt, primam significat, teste eodem Apostolo ubi ait : *Quemadmodum Christus surrexit a mortuis per gloriam Patris, ita et nos in novitate vitæ ambulemus (Rom. vi).* Secundam initiat, unde et dicitur primitiæ dormientium Christus. Sunt itaque hominum tres quodammodo natiuitates, duæ resurrectiones. Nascimur enim homines, de hominibus per homines carnaliter, caro de carne : quæ natiuitas ubi resurrectio dicatur, non occurrit. Renascimur de Deo dii per spiritum spiritualiter, ubi quod nascitur de spiritu, spiritus est; et hæc est resurrectio prima, natiuitas secunda : regenerabimur autem de corruptis incorruptibiles, de mortuis immortales, de terræ pulvere in cœlestem qualitatem : quæ est natiuitas tertia, resurrectio secunda. Primam natiuitatem ignoravit Christus, secundam suscepit de Virgine, tertiam de sepulcro. Quales enim renascimur de fonte, talis natus est Christus ex Virgine : qualis regeneratus est Christus de tumulo, tales renasceremur in futuro. Et hic est status, ad quem factus est homo : nec antea erit homo consummatus, donec perficiatur in eo, ad quod fuit inchoatus. Tunc enim generatus proprie dicitur, cum fuerit pergeneratus; tunc factus, quando completus. Interim vero duabus primitiuitatibus generatur et fit, qui in tertia tantum generatus est, et factus. Unde in die resurrectionis suæ congrue ac subtiliter dicitur genitus Christus, tanquam in die perfectionis et consummationis suæ pergenitus. Unde et ipse dicit : *Hodie et cras sanitates perficio, et tertia die consummor (Luc. xiii).*

Sicut igitur primo homini, antequam nasceretur, præparaverat Deus, unde sustentaretur : sic secundo, antequam renasceretur, præformavit, quo pasceretur. Ideo ante resurrectionem suam unicam, quæ figura est nostræ primæ, et exemplum secundæ, die videlicet calicis, panem et vinum vertit in sacramentum corporis sui et sanguinis. Sicut enim de veteri homine novum hominem creavit, ita et de veteris cibo veteri novo homini escam novam transformavit. *Ecce, inquit, nova facio omnia (Apoc. xxi).* Nova creatura, nova esca; nova vita, nova natiuitas; nova mors, nova resurrectio. Sicut enim primum homo factus in animam viventem necessesse habet alimonia, ne cadat a vita, sed per eam sustentetur, et crescat, ac corroboretur in ea, non ut aliam vitam sumat per alimoniam, sed ne pereat ab ipsa per indigentiam : sola enim anima vitam dare potest, sed sola retinere non potest. Sic et nova creatura in Christo, antequam perficiatur se-

cuncta resurrectione in spiritum vivificantem, post primam regenerationem opus habet alimonia, qua vivat in ea, et crescat, ac corroboretur, qua regenerata est vita, non ut post baptismi gratiam, aliam sumat vitam, sed ne per indigentiam perdat acceptam. Ad eandem enim vitam regeneramur et pascimur sacramentis diversis, in qua tamen non perficimur, donec tertio nascamur in spiritum vivificantem, in quem natus est, sive factus de sepulchro Christus, sicut ait Apostolus: *Secundus homo factus est in spiritum vivificantem (I Cor. xv)*. Tunc enim immediate ac sufficienter vivet de anima sola caro tota; immediate ac perfecte de Deo solo anima tota, ubi nec caro indiga erit alimentis, nec anima sacramentis. Tunc vere, secure et plene audituri sunt, quotquot filii Dei sunt: *Filius meus es tu, quia ego hodie genui te*, quia per genui te. In principio inchoavi, ubi dictum est: *Fecit Deus hominem ad imaginem et similitudinem suam (Genes. 1)*. In medio reparavi: unde dictum est: *In medio annorum vivifica illud (Habac. 11)*. In tertio consummavi, unde dictum est hic: *Ego hodie genui te*. Hodie talem te genui in statu tertio, propter quem te creavi in primo, et vivificavi in secundo. Primo creavi in animam viventem, secundo reformavi in Spiritum vivificantem, tertio consummavi in Spiritum vivificantem, qui carnem vivificet sine alimento, et ipse de facie mea vivat sine sacramento. Hæc est gratia, hic fructus resurrectionis secundæ, in qua partem nemo habebit, qui non fuerit particeps primæ: particeps vero esse non poterit resurrectionis, nisi qui fuerit mortis: mortis quoque esse non poterit, qui non fuerit passionis. Si ergo compatimur, et commorimur, conresurgemus, et conregnabimus. Quod ipse præstare dignetur, qui vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XLII.

SERMO IN ASCENSIONE DOMINI.

Nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo, Filius hominis, qui est in cælo (Joan. 11). Hæc sunt, fratres mei, illa cælestia ad credendum difficilia, ad intelligendum difficiliora, ad explicandum difficillima. Si *terrena*, inquit cœlicus Magister, *dixi vobis, et non creditis; quomodo si cælestia dixerò vobis, creditis?* Cœlestis cælestia subtiliter loquitur; et terrenus terrena tarde credit; et qui magister potest esse carnalium, cœlesti disciplinatus non sufficit. Nobis vero, dilectissimi, quibus olim conversatio in cælis est, cælestia non debent esse incognita. Ignominiosum, quippe nimis est, ea ignorare in quibus habitas; stultum autem, habitare ubi ignoras. Filium igitur hominis familiari humiliatione seipsum designat. Sicut enim Dei Filius de cælo descendit, propria voluntate, quam potestate: unde diabolus pulsus cecidit, bonus angelus prælatæ potestati parens ad tempus recedit. Sed quomodo Filius hominis inde

descendit, ubi nullus hominum unquam fuit? Nunquid Filius hominis non homo? Tametsi non filius hominis omnis homo, omnis tamen filius hominis homo. Quomodo ergo Filius hominis inde descendit, ubi nec natus est, nec adhuc ascendit? An fortasse sic natus est in cælo filius hominis, quemadmodum Dei Filius in terra: sic ubique corporalis filius hominis, quomodo alicubi illocalis Filius Dei; sic temporalis æternus, quomodo æternus temporalis? Sed esto, quæ mira sunt, ideo mira sunt, quia unus idemque ante se et post se, prior ac posterior seipso: minor quoque et major, factus a se, factor sui, servus ac Dominus; unus idemque est Deus et homo: una persona, duæ naturæ; vel potius in duabus naturis tres substantiæ. Secundum hominem ascendit Deus, qui secundum Deum descendit homo. Filius hominis, qui secundum Dei Filium simul est in cælo, et in terra, omnino ubique, ac veraciter nusquam, Deus homo, totum hoc exigit personalis unionis admirabilis ratio; ac cœlestis cælestibus cælestia, tanquam spiritualibus spiritualia, vel etiam divinis divina comparans, hæc omnia dijudicat. Verumtamen, quæ utilitas descensionis Filii Dei, si singularitas est ascensionis ejusdem filii hominis, aut ubi nos positurus est, qui postpositis omnibus eum arctius sequimur? Qui infernum fugimus, mundum contemnimus, quo ituri sumus, si in cælum non ascendimus? In cælum vero nemo ascendit, nisi qui de cælo descendit?

Itaque aut, inde descendimus, et adhuc ibi sumus, et Filius ille hominis ibi sumus; aut nequaquam eo ascendemus, et ubi volumus, esse non possumus: et sic certe miserabiliores omnibus hominibus facti sumus. Verumtamen, dilectissimi, vim verborum, et libertatem spiritus in eloquio divino attendentibus facile occurrit, Filium hominis aut Filium Dei, aut Verbum Patris, aut Christum, aut si quo simili sermone designatur is, qui ista loquitur cælestia, non simplicem habere rationem, nec secundum uniformem acceptionem pronuntiarum. Dicitur enim Christus aliquando ipsa simplex natura quæ nec cœpit, nec desinit, nec mutari, aut moveri potest; quæ de solo Patre cum Patre, in Patre: nec ipse qui Pater, nec aliud quam Pater, semper est: juxta quod loquens ipse Judæis dicit: *Principium qui et loquor vobis (Joan. 11)*. Et alibi: *Ego et Pater unum sumus (Joan. 1)*. Ipse etenim Filius Dei et homo sic sunt unus, non unum, quemadmodum ipse et Pater unum, non unus. Hic duæ naturæ, una persona, ibi duæ personæ, natura una. Similiter quoque: *Antequam Abraham fieret ego sum (Joan. 11)*; et alia sexcenta, quæ nisi propter hunc sensum vera esse non possunt, et ad proprietatem superioris naturæ pertinent, licet indifferenter de ipso, qui superior, ut diximus, et inferior est seipso, pronuntientur. E regione autem his ipsis nonnunquam designatur, quæ nisi pro inferiori natura pronuntiarum veraciter nequaquam possunt de persona

utpote minoratio paulominus ab angelis, et nati-
 tas temporalis et similia. Nonnulla quoque pro
 anima sola, et nonnulla pro carne sola; aliqua au-
 tem pro utraque simul, id est humanitate tota, sed
 sola dicuntur; aliqua vero pro tota simul Christi
 persona, id est divinitate simul et humanitate, ut
 cum mediator ab Apostolo dicitur Dei et hominum,
 homo Christus Jesus: Mediator siquidem nisi ex
 utroque inter utrumque esse non potest. Sed in his
 omnibus quid emolumenti miseris hominibus, si sic
 descendit de cœlo hominis illius divinitas, ut cum
 illa sola ascendat Dei illius humanitas? Unde et
 cogimur aliam adhuc ex his quæ posita sunt, eli-
 cere intelligentiam, ubi Christi, vel Filii hominis
 nuncupatione non solum totus, aut pro parte, vel
 partibus, Christus, sicut supra positum est, intelli-
 gatur: ipse denique de cœlo olim increpans perse-
 cutorem, ait: *Saule, Saule, quid me persequeris?*
(Act. ix.) qui dicturus est aliquando: *Infirmus fui,*
et visitastis me (Matth. xxv). Et hæc qua ratione,
 nisi propter unitatem sponsi et sponsæ, vel capitis
 et corporis? Sicuti unus hominis caput et corpus,
 ipse unus homo, sic Filius ille Virginis, et electa
 ejus membra, ipse unus homo et unus hominis fi-
 lius. Totus, inquit Scriptura, et integer Christus
 caput et corpus, siquidem omnia simul membra
 unum corpus, quod cum suo capite unus hominis
 filius, qui cum Dei Filio unus Dei Filius, qui et ipse
 cum Deo unus Deus. Ergo et totum corpus cum
 capite hominis filius et Dei Filius, et Deus. Unde
 est et illud: *Volo, Pater, ut sicut ego et tu unum*
sumus, ita et isti unum sint nobiscum (Joan. xvii).

Itaque secundum hunc in Scripturis sensum cele-
 brem, nec sine capite corpus, nec sine corpore cap-
 ut; nec sine Deo caput et corpus totus Christus.
 Caput siquidem mulieris vir, caput viri Christus,
 caput Christi Deus. Caput igitur, mediante viro,
 mulieris Christus; caput viri, mediante Christo,
 Deus. Caput ergo mulieris, viri, et Christi, Deus.
 Itaque et omnia cum Deo unus Deus; sed Filius
 Dei cum Deo naturaliter, et cum ipso Filius homi-
 nis personaliter, cum quo suum corpus sacramen-
 taliter. Solus itaque descendit de cœlo Filius homi-
 nis propter divinitatem, sed non totus, propter
 humanitatem, qui solus et totus ascendit, propter
 capitis ac corporis unitatem. Nemo ergo ascendit,
 nisi ille solus et totus, qui descendit solus, et non
 totus. Si quando pauper pascitur, Christus pascit-
 ur, quomodo quando pauper ascendit, Christus non
 ascendit? *Quod Deus conjunxit, homo non separet.*
(Matth. xix). Sacramentum hoc parvum est in viro,
 et femina, magnum autem in Christo et in Ecclesia.
 Quomodo ergo, si loqui posset pes meus, sicut lin-
 gua, hoc diceret, quod dicit lingua: Ego videlicet
 sum Isaac, sic fidelia et rationabilia Christi mem-
 bra dicere se veraciter possunt hoc, quod est ipse,
 etiam Dei Filius, ac Deum. Sed quod ipse natura,
 hoc ipsa consortio; quod ipse plenitudine, hoc ipsa
 participatione; denique quod Dei Filius generatione,

A hoc ejus membra non solum constitutione, ut
 Moyses deus Pharaonis (*Exod. vii*), aut tantum nuncupatione, ut dii multi, et domini multi (*I Cor. viii*),
 sed adoptione, sicut scriptum est: *Acceptistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba, Pater (Rom. viii).* Juxta quem spiritum dedit eis
 potestatem filios Dei fieri, ut selectim doceantur ab
 eo qui primogenitus est in multis fratribus, dicere:
Pater noster, qui es in cœlis (Matth. vi). Et alibi:
Ascendo ad Patrem meum, et Patrem vestrum, etc. (Joan. xx). Cum enim omnium sit communis Pater
 et Deus conditione, noster tamen specialis est gra-
 tuita adoptione, qui et ipsius Unigeniti singulari
 generatione.

B Generatio itaque sui, nativitas Christi, secundum
 quod a principio Dei Filius est, et secundum quod
 in fine Filius est hominis, et in mysterio caput et
 corpus unus Christus est, trina quodam modo in-
 telligatur, necesse est. Prima igitur de Patre sine
 matre, secunda de matre sine patre, tertia secun-
 dum substantiam nec de patre nec de matre, s-
 cundum vero sacramentum de Deo Patre per Spi-
 ritum sanctum, et de Ecclesia virgine matre. Quo
 enim spiritu de utero Virginis natus est hominis Fi-
 lius caput nostrum, eo renascimur de fonte bap-
 tismatis, filii Dei, corpus suum. Et sicut ille absque
 omni peccato, sic et nos in remissionem omnium
 peccatorum. Sicut enim totius corporis omnia pec-
 cata super lignum in corpore carnis portavit, sic
 spirituali corpori, ut nullum ei peccatum impute-
 tur, per regenerationis gratiam donavit, sicut scri-
 ptum est: *Beatus vir, cui non imputavit Dominus*
peccatum (Psal. xxxi). Beatus iste vir Christus pro-
 cul dubio est, qui secundum quod caput Christi
 Deus est, peccata remittit: cui, secundum quod
 caput corporis homo unus est, nihil remittitur; se-
 cundum vero quod capitis corpus plures, nihil im-
 putatur. Justus in seipso, et justificans seipsum
 ipse. Solus Salvator, solus salvatus; solus ascen-
 dens, solus descendens; qui dona cum Patre tribuit,
 quæ in hominibus ipse accepit. *Acceptisti, inquit,*
dona in hominibus (Psal. lxxvii); qui in corpore suo
 super lignum pertulit, quod de corpore suo per
 aquam abstulit. Iterum per lignum et aquam salvans,
 Agnus Dei, qui tollit quæ pertulit peccata mundi,
 sacerdos et sacrificium, et Deus, qui se sibi offe-
 rens, se per se sibi, sicut Patri, et Spiritui sancto,
 reconciliavit. Prima ergo nativitas æterna, ubi
 nascitur de Deo Deus; qualis Pater, talis Filius.
 Secunda temporalis, et brevis, ubi nascitur de ho-
 mine homo; qualis mater, talis filius. Tertia tem-
 poralis et longa, ubi quod nascitur de spiritu spi-
 ritus est; sicut quod nascitur de Deo Deus est, et
 quod nascitur de carne caro est. Ista ergo Christi
 nativitas, vel vita, vel mors, vel resurrectio, vel
 ascensio, inchoata quidem, sed necdum completa
 est. Cum primo justo inchoatur, et cum extremo
 consummatur; per omne vero medium actitatur,
 sicut eleganter ait quis: *Sub Noe, sub David, sub*

Christo sacra fuere. Hinc et Apostolus : Omnes sub A *Moyse baptizati sunt in nube et in mari; et eandem escam spirituales manducaverunt, et eundem potum spirituales biberunt (I Cor. x).*

Hæc sunt ergo illa terrena, sed tamen spiritualia, quæ terrenus ideo non credit, quia carnaliter sapit, spiritualiter autem examinatur; et ideo illi stultitia est, ut nasci possit homo, cum sit senex. Eleganter in antiquis illis litteris, quarum ille magister fuit, qui nova non credit, hæc ipsa nativitas commendatur. Nam sicut asseverant qui talium curiosi sunt, tres sunt naturaliter et ad vitam nascentium differentes modi, id est aut præeuntium pedibus, junctis ad latera brachiis; aut præeunte capite brachiis similiter dispositis, aut certe brachiis super præcedens ipsum caput cancellatis. Sanctus vero Jacob, ut ejus singulari nativitate supra naturam auctor naturæ aliquid significaret, extenso præ capite brachio prioris plantam manu complectens egreditur. Quid igitur hoc in loco Jacob, nisi Christum significat, nequaquam secundum propriam singulariter personam, sed secundum hoc, quod unus et totus Christus est caput et corpus? Quid brachium ante caput exortum, nisi priorem electorum populum, ante Salvatoris temporalem nativitatem ipsius gratia præventum; quinque mundi ætatibus, tanquam manus digitis prius sæculum complectentem; aut etiam quinque libris legis carnalem populum constringentem; reliquum autem corpus plenitudinem gentium cum paucis ex Israel credentibus, per utrumque latus compaginatur; caput vero medium nascitur; cui tamen jam nato quod ante egressum fuerat brachium, suo cum reliquis membris subordinatur loco, ut ipse agnoscat totius Ecclesiæ caput, cui *data est omnis potestas in cælo et in terra (Matth. xxviii)*; cui etiam *omne genu flectitur, habenti nomen quod est super omne nomen? (Philipp. ii.) Non enim est aliud nomen datum hominibus sub cælo, in quo nos oporteat salvari (Act. iv).* Cujus diem sicut Abraham, ita et cæteri priores sancti exultaverunt, ut viderent; viderunt, et gavisissimi sunt (*Joan. viii*); quem et nos, dilectissimi, in suæ claritatis regno obtingat videre, cum Patre et Spiritu sancto. Amen.

SERMO XLIII.

IN DIE PENTECOSTES I.

Spiritus sanctus, dilectissimi, hodie datur de cælis; qui idem ab eodem, et iisdem datus est olim in terris. Et ideo querendum videtur quare hoc ille fecit, a quo sine rationabili causa nihil fieri potuit. Verumtamen is qui simul et semel plenitudinem illius, de quo conceptus est, Spiritus sancti accepit; quibus et quando, et quantum voluit, distribuit. Unde Apostolus : *Unicuique nostrum data est gratia, secundum mensuram donationis Christi (Ephes. iv).* Qui ergo, ut sic dictum sit, mensuravit, nec in persona, nec in tempore, nec in quantitate erravit, nec in plenitudine aut potestatis, aut virtutis aut gloriæ sibi quemquam coæquavit. *Quis,*

PATROL. CXCIV.

inquit, in nubibus æquabitur Domino? aut similis erit, secundum æqualitatem, Deo in filiis Dei? (Psal. lxxxvii.) Quis adoptatus æquabitur naturali? quis multorum unico? quis posteriorum primogenito? quis renatorum de gratia, nato de substantia? quis de profundissimis tenebris erutorum, nato in luce inaccessiblei? Non enim sicut alii de tenebris nascendo vocatus est ad lucem; sed de luce lux natus sponte nascendo venit ad tenebras. Sicut scriptum est, lux luxit in tenebris, *tenebræ vero eam non comprehenderunt (Joan. i).* Nam qui comprehenderunt, illuminati sunt et tenebræ non remanserunt. Fuerunt enim aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino; *tenebræ autem erant super omnem faciem abyssi, et Spiritus Domini ferebatur super aquas (Gen. i)*; et non mergebatur in aquis, neque suffocabatur; sed continebat ab aquis aquas, et fovebat et fecundabat eas. Similiter autem super omnium hominum corda tenebræ erant ignorantie rerum bonarum, et torpore difficultatis rerum agendarum premebantur, mobili fluxu vagæ concupiscentiæ fluctuantia, quousque a Christo per spiritum illuminarentur ad scientiam, sicut ait : *Ipse inducet vos in omnem veritatem (Joan. xvi)*, inflammarentur et fecundarentur ad virtutem. Unde est : *Sedete in civitate, donec indicamini virtute ex alto (Luc. xxiv)*, solverentur et liquescerent tanquam aquæ vivæ salientes in vitam æternam sicut scriptum est : *Emittet verbum suum et liquefaciet ea, stabit spiritus ejus et fluent aquæ (Psal. lxxvii).*

Datus est itaque spiritus idem de altiori de cælo ad virtutem, qui antea datus est in inferiora, dandus quandoque ex altissimis ad altissima. Datus ad potestatem in terra, ubi adhuc regnant principatus et potestates; datur hodie ad virtutem de cælo, quia non restat collectandum adversus carnem et sanguinem, sed adversus principatus et potestates, adversus rectores tenebrarum harum, adversus spiritualia nequitie in cælestibus (*Ephes. vi*); dandus demum post resurrectionem corporum, cum traderit Filius regnum Deo et Patri : cum evacuabitur omnis principatus et potestas, eritque Deus omnia in omnibus (*I Cor. xviv*), ad gloriam et pacem, et jucunditatem, et lætitiā, et securitatem, sicut scriptum est : *Auferes spiritum eorum et deficiet; et in pulverem suum revertentur. Emitte spiritum tuum, et creabuntur, et renovabis faciem terræ. Sit gloria Domini in sæculum, lætabitur Dominus in operibus suis (Psal. ciii).* Hoc est donum spiritus principalis ad confirmationem, post omnem infirmitatem : quem postulans Propheta ait : *Spiritu principali confirma me (Psal. l).* qui jam acceperat Spiritum sanctum ad justificationem, et spiritum rectum, ad conversionem. Spiritu enim recto dirigimur ad Deum : Spiritu sancto adhaeremus illi : Spiritu principali non discedimus ab illo. Spiritu recto corrigimur a malo : Spiritu sancto corroboramur ad bonum : Spiritu principali confirmamur in illo. Spiritu recto declinamus a malo : Spiritu sancto

facimus bonum : Spiritu principali inhabitamus in æculum sæculi. In terra igitur datur ad potestatem, de cælo ad virtutem ; de præsentia Patris ad confirmationem. De potestate dicitur, quia insufflavit in eis, dicens : *Accipite Spiritum sanctum : quorum remiseritis peccata, remissa sunt eis, et quorum retinueritis, retenta sunt* (Joan. xx). Et alibi : *Dedit eis potestatem super omnia dæmonia, et ut languores curarent* (Luc. ix). Est ergo potestas in tribus, id est in ejiciendis dæmonibus, in curandis languoribus, in dimittendis peccatis : quarto quoque in conferendis gratiis. Quæ omnia, cum magna sint, et divinæ potestatis opera, sicut scriptum est : *Opera, quæ ego facio, facietis, et majora horum facietis* (Joan. xiv) : tamen quodammodo exterius sunt, et exterius operantur, et communia esse possunt filiis et non filiis ; fictis et veris. Talia enim et Judas cum aliis apostolis creditur egisse ; et in judicio plurimi dicent : *Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, et in nomine tuo signa fecimus* : qui tamen audituri sunt verbum asperum : *Discedite a me, nescio vos* (Matth. vii).

Benedictus autem Deus, qui dedit potestatem talem hominibus, sed virtute opus erat, ut qui potens est in aliis, fortis sit in seipso. Quæ utilitas, quamvis magna potestas, per exorcismi gratiam ab aliis dæmonem ejicere ; et per superbiam, aut invidiam, aut iram, aut tristitiam, sive acediam, aut avaritiam, aut ingluviem, aut luxuriam, in se habitantem dæmonem habere, aut etiam pluribus per plurima vitia plenum esse ? Quid prodest, aliis posse peccata dimittere, et ipsum non posse peccato resistere, aut de peccato exire ? *Infirmatur, ait Apostolus, quis vestrum ? Inducat super se presbyteros Ecclesie, et orabunt pro infirmo* (Jac. v), cum sint fortassis ipsi infirmiores, aut infirmitate digniores : *et revelabitur ab infirmitate* : maxime ab illa, quam peccatum induxit, sicut de indigne communicantibus Apostolus ait : *Propterea in vobis multi imbecilles, et dormiunt multi* (I Cor. xi). *Et si in peccatis sit, dimittentur ei* (Jac. v) : et ab his sæpissime, qui peccatis onusti incedunt, ac sibi dimittere non possunt. Servus peccati dimittit peccatum : quam gloriosus in potestate, tam ignominiosus in infirmitate. *Medice, inquit, cura teipsum* (Luc. iv). Qui prædicas, non furandum, quare furaris ? Qui alios doces, doce teipsum. Sed ut hoc possit, qui potens est ; et fortis sit in seipso, qui potens est in aliis, opus est ope de cælo, ac superindui virtute ex alto, qui potestatem accepit in uno, sicut scriptum est : *Dominus fortis, et potens, Dominus potens in prælio* (Psal. xxiii). Glorioso potens ad imperandum dæmoniis, sed utiliter fortis ad resistendum vitiiis. Petrus ex potestate miracula fecit, sed ex infirmitate ad ancillulæ vocem enerviter negavit. Hanc potestatem in Salvatore mirati Judæi dicunt : *Dic nobis, in qua potestate hæc facis* (Matth. xx). Hanc potestatem in apostolis videns Simon ille Magus, audire meruit : *Pecunia tua tecum sit in perditionem* (Act. viii). Non enim virtutem, qua for-

Atis esset contra malitiam in corde ; sed potestatem æmulatus est, qua gloriosus appareret in opere. Nonnulli hodie, ut plurimorum pace loquamur, contra Apostoli consilium, dicentis : *Æmulamini charismata meliora* (I Cor. xi), præferentis nimirum ea quæ virtutis sunt potestati, æmulantur magis minora, et minus majora ; vel de accepta potestate in immensum gloriantes, et non acceptam perverse ambientes, potestatis avidi, virtutis securi, quærentes amplius esse sublimes quam humiles, præesse quam prodesse, posse quam esse. Ad hanc etenim potestatem pertinere dignoscuntur, quæ a sacerdotibus vel præsulibus aut prælatis fiunt, benedictiones, consecrationes, ordinationes, exorcisationes, et manuum impositiones ; prælationes, prædicationes, baptismationes, absolutiones, excommunicationes quoque, et maxime maxima potestas eucharistiæ confectionis.

In his ergo omnibus summopere tria attendenda putamus ; ad quid, quales, quare accedant, ne aut humanum videlicet putetur, quod divinum est ; aut præsumant superbi, avari, immundi, quod humilium et sanctorum est ; aut, ut brevi absolvatur, corrigendi, quod correctorum esse dignoscitur, aut in spiritualibus et cælestibus terrenum quippiam, aut carnale meditentur. Hactenus autem de potestate diximus, pro qua de abutentibus ea dictum est : *Potentes potenter patientur tormenta, et fortioribus fortior instat cruciatus* (Sap. vi). Et alibi : *Deposuit potentes de sede, et exaltavit humiles* (Luc. i). Virtute vero quæ ad animi custodiam datur, nemo abutitur. Virtus vero tota in veritate charitatis et in charitate veritatis consistit, tantum ex veritate illuminans ad cognoscendum, quantum ex charitate inflammans ad diligendum. Sicut enim sine charitate scientia inflat, sic sine scientia charitas oberrat. Unde Veritas in Evangelio : *Cum hæc, inquit, fecerint vobis, arbitrabuntur se obsequium præstare Deo* (Joan. xvi). In Apostolo quoque consimiles lugens charitas ait : *Testimonium perhibeo illis, quod ælum Dei habent, sed non secundum scientiam* (Rom. x). Scientia ergo, sed sine charitate, inflat ; charitas vero, sed cum scientia, ædificat. Sed cum discipuli consummata induerentur hodie virtute ex alto, datus est eis in ignis charitate et ardore Spiritus de cælo, inducens ex claritate in omnem veritatem ; conflagrans ex ardore in omnem charitatem. Exaruit ergo tanquam testa de molli luto virtus eorum ; emicuit tanquam lucerna pedibus nostris virtus eorum. Hinc est etenim quod qui in passione sua Dominum paulo ante taciti et timidi omnes, aut deseruerunt, aut negaverunt, modo deserti et fervidi dicunt : *Non possumus non loqui quæ audivimus et vidimus. Vos ipsi, inquit, judicate, utrum obedire magis oporteat Deo, an hominibus* (Act. v). O qui homines ; sicut homines paulo ante timebatis, unde tam subita vobis fortitudo, ut homines jam super homines modo non timeatis ? Qui paulo ante propter metum Judæorum angusta et obscura recludebamini

domo, quomodo nunc cum tanta fiducia palam estis loquentes in templo? Vere sicut scriptum est: *Qui confidunt in Domino, mutabunt fortitudinem (Isai. xl).*

Hæc est ergo, charissimi, hæc est mutatio dexteræ Excelsi. Spiritus enim Domini ornavit hodie cælos, et obstetricante manu ejus eductus est coluber tortuosus (*Job xxvi*). Tortuosus coluber primis parentibus et parricidis nostris, qui ante nos occiderunt quam genuerunt, tortitudinum omnium seminaria infligit. Eductus est ergo cum tortitudinibus suis coluber tortuosus, quia princeps hujus mundi ejectus est foras: et jam ad discipulos veniens, in eis etiam non habet quidquam. Totum enim Spiritus replevit orbem terrarum; et qui scientiam habet vocis, linguas ad omne genus verbi informat (*Sap. i*). Hinc est quod et totam domum replevit, et linguæ figuram detulit, spiritus qui ratione præfata in igne venit. Nunc ergo iudicium est mundi, sicut fuit olim cæli. Sicut enim tunc projecto Leviathan, victo serpente tortuoso, purgatum est cælum, et spiritus Domini, id est charitas Dei, replevit et ornavit cælos, id est angelos in charitate confirmatos: ita et nunc iudicato mundo, ac ejecto cum tortitudinibus suis diabolo, purgantur cæli, qui enarrant gloriam Dei; et charitate Dei diffusa per Spiritum sanctum in cordibus eorum, replentur, ornantur, confirmantur, adeo ut foras mittatur timor, et cum fiducia loquantur verbum Dei. Tortitudines enim et anfractus serpentum sunt, timere non timenda, non timere timenda. Hoc veneno infectus distabit usque ad trinam negationem Petrus. Similiter amare non amanda, et non amare amanda. Hoc quoque Judas peccavit, tradens sanguinem justam injuste. Hæc sunt ergo omnium tortitudinum ac vitiorum origines ac fontes malorum: quos cum charitas exsiccat, totum replet, totum possidet; et omnia continens, in omnem scientiam veritatis inducit. Spiritus enim Domini hodie replevit orbem terrarum: qui totus reprobo mundo in maligno posito, in solis illis seminaliter exstitit, quos hodie Spiritus replevit. De his enim scriptum est: *Etenim firmavit orbem terræ, qui non commovebitur (Psal. xcii)*. Firmatur enim virtute ex alto de adventu Paraclæti, ne commoveatur timore aut amore, ut peccare velit, qui confirmabitur adhuc de præsentia vultus paterni, ut nulla occasione peccare possit. Nunc autem totum replet charitas, omnia continet virtus, cuncta veritas illustrat per scientiam. Tunc vero erit omnia in omnibus unus Deus, fons indeficiens charitatis, virtutis ac veritatis.

Virtus ergo, quam charitas inflammat, et veritas illuminat, prudens, sobria, patiens ac justa est. Per prudentiam vitat temeritates, præsumptiones novitatum, fraudulenta consilia, et falsi nominis scientiam, astutias Satana, ac circumventiones malignantium. Et, ut breviter dictum sit, draconem conculcat et Satanam transfigurantem se in angelum lucis sub pedibus suis conterit velociter. Per sobrie-

tatem concupiscentiam refrenat, ac internarum scaturiginum æstus refrigerat, ambulans super aspidem et basiliscum, dum per abstinenciam incontinentes voluptatis effugit, et paupertatis amore, avaritiæ ministros eludit. Per patientiam vero efficitur ut neminem jam timeat; a timore inimicorum, qui occidunt corpus, et postea non habent [quid faciant, eripitur; ludibria et verbera experta, insuper et vincula, et carceres, lapidationes, sectiones, ac omnium generum crudeliter exquisitas mortes fortiter exsuperat, leonem conculcans, et omnem diabolicæ adinventionis rabiem, tam pusillanimitatis videlicet spiritum, quam tempestatis, magnanimitate triumphans (*Hebr. xi*). Per justitiam vero omnibus æquitatem custodit, nullius personam accipit, quibus potest benefacit, omnibus bene cupit, sapientibus et insipientibus debitum solvit, omnes sicut se diligit, domesticorum maxime curam gerit. Et qui per cætera dæmones vicit, per justitiam angelis interium similis existit, donec tertio dono sancti Spiritus æqualis esse possit. Ecce, dilectissimi, quales, et quam fortes hodie fecit Spiritus secundo dono de alto, qui potentes fecit donoprimum in imo, et facturus est tertio gloriosos in summo. Eia, dilectissimi, de potestate ac virtute, quod Dominus dedit, eo scrupulosius, quo minus habemus, disputavimus! De gloria vero, cum gloriosi erimus, eo erit facilis disputatio, quo felix possessio: quam nobis præstare dignetur Spiritus sanctus, qui cum Patre et Filio vivit et regnat Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XLIV.

IN EODEM FESTO II.

Comedite, amici mei; et bibite et inebriamini, charissimi (Cant. v). De more post messes celebrantur vindemiæ; et sacramentis cælestibus deservire noscuntur temporum dispositiones. Facies quoque creaturæ illuminatur, ad faciem Creatoris conueniam. *A creatura etenim mundi per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur invisibilia Dei (Rom. i)*. Servit ergo mundus iste visibilis domino suo, id est homini, ad sustentationem; servit quoque ad eruditionem. Pascit, erudit, sustinet et docet bonus servus, si malum dominum non habet. Doctrina Dei foris in creatura; imago Dei intus in anima; et inter hæc duo magna luminaria, luminare majus et luminare minus, quæ præsumunt diei ac nocti, quasi sine luce, tota die et nocte cæcus manu palpat. Stultus et miser, cujus oculi in finibus terræ, ut non nisi tenebras videat, totum mundum cogit ventri et dorso deservire: qui nescit, quare factus sit mundus. Existimat autem tam magnum mundum fecisse Deum, ob tam modicum ventrem. O quam pessimus ignis ventris! qui tanta consumit, et iterum dicit: *Affer, affer (Prov. xxx)*. Quosdam, prohi dolor! ad deditioem tantam ventris compulit, ut colatur ab eis, tanquam sit Deus; et pro ejus imperio contemnatur is, qui verus est Deus. Tales, dilectissimi, dum ipsi sedent comedere

et bibere, et surgunt postea ludere, luget Apostolus, dicens : *Multi ambulat, quos sæpe dicebam vobis, nunc autem et flens dico, inimicos crucis Christi : quorum Deus venter est, et gloria in confusione ipsorum (Philipp. III).* Tales cum audiunt ex Scripturis divinis, quod modo proposuimus : *Comedite, amici; et bibite et inebriamini, charissimi*; ac his similia, præter usitatos sapes et consueta salsamenta, nihil eis sapere potest. Usus enim reddit magistrum, et consuetudo est altera natura. Tales cum talium a nobis, et ab aliis arguuntur : *Quare, inquit, fecit ea Dominus, nisi ut uteremur illis? Ergone omnium omnis usus in ore? Vere ergo omnis labor hominis in ore ejus.*

Nos autem, dilectissimi, quorum spiritus est Deus, sicut in rebus factis intelligibilia, sic et in verbis carnalibus spiritualia conspiciamus, maxime hodie Spiritu misso de cælo, ad spiritualia rimanda juvandos nos diffidere non debemus. Superiori igitur solemnitate Paschali panem nostrum de cælo messuimus; collectus est enim et excussus, dum captus ac flagellatus, multis quoque quæstionibus et exquisiitionibus inter Judæos ac gentiles permolitus, igne tandem passionis, et clibano crucis excoctus panis, qui de cælo descendit, et dat vitam mundo (Joan. VI). Hunc comedite, amici : quem præparaverunt inimici. Nam sicut alibi scriptum est : *Qui stultus est, serviet sapienti (Prov. XI).* Alii laboraverunt, in labores eorum introite. Comedite ergo, amici, et ideo comedite, ut sitis amici : qui enim contemnit comedere, nequaquam apicis poterit existere. Comedit angelus, tanquam civis ac domesticus, ore pleno, ac in voce exultationis et laudis ex adipe frumenti satiatur. Comedat peregrinus et pauper homo pro suo modulo cum fure furem, ne saltem non recreatus tali viatico, deficiat ab itinere inchoato. *Si dimisero, inquit, eos omnino jejunos, deficient in via : a longe enim venerunt (Marc. VIII),* et sustinuerunt triduum, propter Trinitatis fidem. Infidelibus enim non credit Jesus seipsum.

Hodie igitur quasi post talem messem similes celebrantur vindemiæ. Post quinquaginta enim dies a sancto Pascha Spiritus ille paracletus, in quo est omnis ab opere malo, et in opere bono, ac super omne opus in tranquillitate et pace, Sanctorum sabbatismus, de plenitudine vitis veræ, cujus Pater agricola est, copiose in discipulorum corda influxit : quorum mentium purgatissimas ac religatissimas a Dei Filio apothecas vino forti et lucido replevit. Spiritus etenim Domini a Patre et Filio missus, replevit orbem terrarum, totumque sibi sua fortitudine vindicans, memoriam, sensum, voluntatem, continuit omnia; cumque more vini fortissimi a semetipso prorsus alienans, scientiam, quam habuit vocis, edocuit, ita ut sobrie sobrius non suo moveretur, regeretur, loqueretur sensu et spiritu, sed vini calore, odore, ac virtute omnia fierent. Merito ergo Judæi musto madere deputant quos Spiritus

A repleverat (Act. II). Inebriati quippe erant, sed ab ubertate domus Dei, Domus nimirum Patris Filius, et domus Filii Pater. *Nescitis, inquit, quod Pater in me est, et ego in Patre? (Joan. XIV.)* Ubertas vero, ac plenitudo utriusque Spiritus sanctus; torrens quoque voluptatis eorum, unde potati isti erant, et inebriati, in Patre et Filio fons indeficiens ubertatis, pro discipulis torrens voluptatis, et ab illis torrens inundans gloriæ gentium. Spiritus, qui nec vinum, nec aqua est proprietate, utrumque dicitur similitudine; vinum, quia inebriat fervore charitatis; aqua, quia refrigerat ab æstu cupiditatis. Hanc desiderans aquam Propheta, ait : *Remitte mihi, ut refrigerer, priusquam abeam (Psal. XXXI).* Ad hanc invitabat, qui stans clamabat : *Si quis sitit, veniat ad me et bibat, et flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ (Joan. VII).* Hoc, inquit Evangelista, dixit de spiritu, quem accepturi erant : *credentes in eum.* Ecce, quia non bibunt hoc vinum, sive hanc aquam, nisi credentes in eum, sicut non comedunt illum panem, nisi qui triduum sustinent eum : sustineamus et comedamus; credamus et bibamus; comedamus, ut amici efficiamur; bibamus, ut charitate charissimi facti inebriemur. Charitas etenim sicut vinum miscetur, maxime ubi sapientia mensam ponit, vinum miscet, et ad convivium parvulos vocat. Sola namque invitatur humilitas ad convivium sapientiæ, ubi panis est veritas, vinum charitas; charitas quoque velut aqua effunditur, ubi ad ablutioem conceditur. Hic ordo nimirum congruus est, ut accessurus ad mensam, prius manus lavet. *Lavamini, inquit, mundi estote (Isai. I).* Et alibi : *Si laverit Dominus sordem fluminum Sion, in spiritu judicii et spiritu ardoris (Isai. IV).* Hoc desiderans Propheta, orat : *Amplius lava me, Domine, ab iniquitate mea, et a peccato meo munda me (Psal. I).* Et alibi : *Lavabo inter innocentes manus meas, et circumdabo altare tuum, Domine (Psal. XXV).*

Altare Domini mensa est, unde manducamus et bibimus carnem Christi, qui vere est cibus, et sanguinem ejus, qui vere est potus. Baptismus abluit, altare pascit; sed sine charitate, quæ fructus est, neutrum proficit. Charitas ergo totum efficit, sine qua non valet quidquid sit. Charitas ergo est aqua, quæ lavat; vinum, quod inebriat. Lavat a vitis, inebriat virtutibus. Lavat inquinatos amore hujus mundi, inebriat mundatos amore Dei. Lavat sordidos amore sui, inebriat purgatos amore proximi. Charitas autem Spiritus est, quia Spiritus est charitas. Itaque veritas cibus, charitas potus, vitus corroborat. Veritas Filius, charitas Spiritus, Pater virtus. Per veritatem et charitatem, quæ ad nos propter nos missæ sunt, perveniamus ad virtutem, quando ad Patrem. Pater autem omnimodam collaturus est satietatem, sicut scriptum est : *Satiabor, cum apparuerit gloria tua (Psal. XVII).* Satiatus autem illa mirifica de vultu Patris perfectum robur conferet, omnem esurici et sitis passionem auferet,

sicut scriptum est : *Non esurient, neque sitient amplius* (Apoc. vii). Omne oblectamentum æternum illud convivium sine fastidio dabit, et sine passione desiderabit. Tunc ibi edemus et bibemus, sicut hic promittit, qui non fallit, Filius, cum ipso super mensam suam in regno Patris sui, in sublimi illo altari, in conspectu divinæ majestatis; veritate lucidi, charitate fervidi, virtute validi. Interim ergo de hujus altaris inferioris participatione gustemus cum Christo, quod pro nobis ipse gustavit, sedentes ad mensam divitis, qui pro nobis factus est pauper, præparemus similia, ut ejus paupertate ditemur, et cum ipso fruamur divitiis, cujus paupertatem non refugimus. Hic comedentes ac bibentes frumentum electorum, et vinum germinans virgines, ipsumque ad nos invitantes, ut, sicut scriptum est, introeat ad nos, ac cœnet nobiscum. Sed quoniam nos tepidi sumus, ac talem convivam aut facile obliviscimur, aut contemnimus invitare, ecce ad ostium stat, et pulsat : et si quis aperit ei, intrat ac cœnat cum eo. Aperiamus illi, dilectissimi, et de inopia nostra ejus libenter ac devote redciamus abundantiam, ut aliquando repleamur bonis domus suæ, ipso præstante, qui vivit et regnat Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XLV.

IN EODEM FESTO III.

Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum sanctum, qui datus est nobis (Rom. v). Parum erat, dilectissimi, ut Dei Filius nobis daretur, sicut scriptum est : *Parvulus natus est nobis, filius datus est nobis* (Isai. ix), nisi etiam Spiritus sanctus nobis donaretur. An et ipse Pater aliquando nobis donabitur, ut qui nihil sumus, totum accipiamus; et qui totam humanitatem perdidimus, tota divinitate donemur? Quis adivit talia? Cæci eramus, nata est in tenebris lux, quæ nos illuminaret. Et hæc est Christi pro nobis, de nobis, in nobis nativitas : quam accepit pro nobis, contulit etiam nolis; et hic est Christi pro nobis baptismus, quasi alia quedam nativitas, qua nasceremur in illo, qui natus erat in nobis : et sicut ille in nobis, sic etiam nos in illo : ille per Spiritum sanctum hominis filius de Maria virgine, nos per eundem Spiritum Dei filii de Ecclesia virgine. Servi mali eramus sub peccato, ipse bene servivit pro nobis, obediens Patri in justitia, obedientia sua solvens debitum obsequii nostri. Et hæc est vita Christi pro nobis. Filii mortis eramus pro peccato; stipendia enim peccati mors : ipse moriens pro nobis, expiavit piaculum reatus nostri : et hæc est mors Christi pro nobis. Ecce, dilectissimi, omnia volis, quorum nativitas fuit immunda, vita perversa, mors periculosa, jam per gratiam Christi commutata sunt in melius, sicut habet psalmi titulus : *Pro his qui commutabuntur* (Psal. xlv). Nativitas enim jam sancta, sicut scriptum est : *Quod nascetur ex te sanctum* (Luc. i), vita justa : *Justus, inquit, meus ex fide vivit* (Hebr. x), mors victoria : *Deo autem gratias, qui dedit nobis*

A *victoriam, per Dominum nostrum Jesum Christum* (I Cor. xv). Quid ergo, obsecro, si tanta nobis superioribus solemnitatibus gratiarum collatio constat, opus erat hujus hodiernæ celebritatis indulgentia? Quid deerat perfecte reconciliatis, quod addi debuisset? Qui Filium nobis donavit : *Quomodo cum illo non omnia nobis donavit?* (Rom. viii.) Nonne, sive Paulus, sive Cephas, sive Apollo, omnia nostra sunt, si nos Christi? Excepto quod mundus iste visibilis cum omnibus elementis suis, elementa ipsa cum omni plenitudine et ornatu suo nobis serviunt, nonne angeli omnes administratorii sunt spiritus, in ministerium missi, propter eos, qui hereditatem capiunt salutis? (Hebr. i.) Parum est hoc, Dei Filius, et ipse homo, hominis filius, non venit ministrari a nobis, sed ministrare nobis, ac dilectam animam suam ponere, quam dedit redemptionem pro multis (Matth. xx). Quis unquam vidit similia? Dominus noster ubique est minister noster. Pro nobis nascitur, pro nobis vivit, pro nobis moritur, pro nobis resurgit, pro nobis ascendit, sicut scriptum est : *Si quo minus dixissem vobis: Vado parare vobis locum* (Joan. xiv). Quibus locum aufert in mundo, locum parat in cælo, pro nobis iterum veniet e cælo : *Veniam, inquit, iterum ad vos, et accipiam vos ad meipsum* (ibid.). Vere qui fecit nos, omnia facit propter nos : quare et nos non omnia propter ipsum?

Sed ecce iterum, quid opus erat hac solemnitate? Quid ultra hæc faciet alius Paracletus? Injuriam fecimus Deo; sed sicut vulgo dicitur, rectum ei fecimus, caput querelæ solvimus, vadiumque, ut dicitur, pro forisfacto dedimus, abstulimus ei hominem, reddidimus ei meliorem, rapuimus servum, solvimus Filium. Quid amplius? Causam inivimus, querelam audivimus, convicti sumus, pro judicio cuncta restituimus. Nonne hæc sufficere possunt? Utique : sed ad redemptionem, non ad gratiam; ad justitiam, non ad amicitiam. Ecce justus de præterito : quid faciet de futuro, qui septies eadit in die? Cujus ab adolescentia sensus proni sunt in malum, quis servabit eum in bono : aut si ceciderit, quis levabit eum? Væ soli : si ceciderit, non est qui sublevet eum. Audeo dicere, sine Spiritu solus est Christus. Nam sine Spiritu Christum solum habens, solus est. Non enim sine causa post Christum mittitur Spiritus : *Expedit, inquit, vobis ut ego vadam, alioquin, Paracletus non veniet* (Joan. xvi). Dicamus simpliciter, maxime propter simplices et illiteratos fratres, qui supra sermonem trivii loquentes non intelligunt. Potens quisquam rationem ponit cum servo suo. Accusatum de damno sibi ihato convincit, convictum tenet, arguit, suffocat, donec reddat novissimum quadrantem, et de injuria penam judicariam det. Quid ergo? Dimittitur, dicitur ei : *Vade, et jam amplius noli peccare, ne deterius tibi contingat* (Joan. v). Liber es; sed si incideris in manus meas, non sic evades : *Horrendum est enim incidere in manus Domini* (Hebr. x). Sed quis poterit ab occasiōibus Dominum sui se servus custodit-

re? Quomodo poterit durare, si in omnibus vult eum dominus suus observare, si nihil donare, si omnia imputare? Infelix servus, cui dominus suus imputat omne peccatum. Ideo qui sapiens est servus, postquam domino suo omnia restituit, de cætero ejus gratiam quaerit, et amorem de reliquo, et bonam pacem de futuro, ne velit adversus eum occasiones quaerere, accusatorem facile recipere, et post omnia osculum, quasi charitatis et pacis signaculum, non præmittit.

Hæc est, dilectissimi, præsentis diei gratia. Convicti sumus de rapina, et quod solvere non potuimus, solvit pro nobis Christus. Facti sumus liberi, sed nondum amici; evasimus de præterito, sed securi non sumus de futuro, et quis iterum adversus justitiam ejus stare poterit, si charitas ejus nihil remittit: quis eum celare poterit, si charitas non operit? Hoc totum quod tam prolixè tractamus, considerans propheta David, paucis absolvit: *Ante faciem*, inquit, *frigoris ejus*, id est ante rigorem instigabilis justitiæ ejus cuncta observantis ac imputantis, *quis sustinebit? Emittet*, inquit, *verbum suum*, id est Christum, *et liquefaciet*, id est solvet ea. Christus enim omnia solvit, qui opera diaboli solvere venit: *Flabit*, inquit, *spiritus ejus* (*Apoc. cxi.*), sicut hodie, cum factus est de cælo sonus, tanquam advenientis spiritus (*Act. ii.*), id est venti, vehementis: et quæ solutæ erant aquæ per Verbum, fluent sine impedimento in vitam æternam. Datur itaque per Spiritum sanctum gratia post justitiam; et servus qui dimissus est liber per Filium, efficitur hodie amicus per Spiritum. Hodie post justitiam de injuria acceptam, osculatur Dominus servum, imo amicus amicum osculo oris sui. Si enim Filius os Patris recte intelligitur, recte Spiritus osculum oris dicitur. Osculum ergo signaculum est in posterum dilectionis et charitatis. *Charitas enim diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.* Charitas omnia operit, nihil imputat, omnia portat, omnia excusat, omnia condonat. Septies in die cadit per seipsum justificatus per Christum; septies in die erigitur per Spiritum.

Itaque hodie dedit nobis Deus per Christum interpellantem pro nobis charitatem et amorem suum, ut sicut per Christum, in quo *Deus ipse erat*, reconciliavit sibi *Deus mundum* (*II Cor. v.*), non reputans ei præterita delicta, sic et per Spiritum, in quo etiam erat, confœderavit sibi reconciliatum, non imputans ei futura. Unde et scriptum est: *Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum* (*Psal. xxxi.*). Per Christum omnia condonat; per Spiritum nulla imputat. Et fortassis non omnibus, quibus omnia condonat, nihil imputat. Christus itaque mediator quodammodo ad justitiam, Spiritus ad amicitiam; Christus ad veritatem, Spiritus ad charitatem; Christus ad remissionem, Spiritus ad conservationem; Christus ad indulgentiam, Spiritus ad perseverantiam; Christus ad absolutionem, Spiritus ad colligationem. Omnia tamen Christus, et

omnia Spiritus indivise operantur. Omnia enim Pater, et Filius et Spiritus sanctus, simul ac similiter operantur: qui sine confusione sunt unum, et sine divisione tres. Filius tamen quodammodo quasi propriam a Patre habet legationem, a quo solo mittitur: Spiritus quoque quasi suam ab utroque. Filius ergo quasi iratum placat Patrem, et inimicitias solvit, Spiritus quasi justum temperat, quodammodo mitigat, et ad amicitias nequit. Inter iniquitatem rei, et æquitatem Judicis, Filius reconciliator et advocatus intercedit, infirmitatem reconciliari ac majestatem placari: Spiritus delinitor et Paracletus intervenit. Sicut enim aer iste fomentum quoddam, et quasi balneum est rerum viventium, ex ipso ac sub ipso contemperans eis intolerabilem superioris elementi æstum suæ naturæ suavitate, et gratia: sic et Spiritus sanctus super spirituales superfertur aquas, medius quodammodo inter earum torporem, ac supremæ æquitatis rigorem, protegens eas et confovens, ac fecundans sua charitate et gratia, ne prorsus absumantur, ac terra siccitate fatiseat.

Quod considerans Propheta, ait: *Anima mea sicut terra sine aqua tibi* (*Psal. cxii.*); tibi videlicet cælo et igni consumentis. *Velociter exaudi me, Domine*, immittendo Spiritum tuum, *quia defecit spiritus meus* (*ibid.*). Et quia aeri spiritus assimilatur, charitas diffundi per Spiritum dicitur. Terra nimirum proprie deorsum jacet, ignis acuitur sursum, aqua labitur, aer diffunditur: quod etiam in odoribus facile dignoscitur. Dicunt etiam cælum esse volubile, et tanta velocitate ipsum, quod aplanos dicitur, circumferri ab oriente per occasum in orientem, ut suo intolerabili impetu cuncta inferiora citissime subvertisset, nisi opificis providentiâ septem stellarum, quas planetas vocant, obvio cursu, id est ab occidente per orientem in occidentem tardaretur; quatenus sicut aer ab æstu, sic planetæ ab impetu firmamenti inferioribus munimini sint et tutelæ. Quod totum huic assertioni facile congruit; et a creatura mundi, per ea quæ facta sunt intellecta hic conspici possunt. Septiformis etenim Spiritus sancti gratia, qua nobis consulit, et paraclesin præstat, obvio quodammodo motu, illam divinæ velocitatis stalli motu simul cuncta lustrantis et examinantis æquitatem contemperat; et ne cum servis suis, qui non possunt respondere ei unum pro mille, in cujus conspectu non justificabitur omnis vivens, nec mundi sunt cæli, et qui in angelis suis reperit pravitatem, in judicium statim intret, retardat. Sola enim Dei benignitas, quæ nobis septenupliciter superfertur, ejus nobis severitatem temperat, majestatem inclinat, ultionem tardat; et dum se sibi, qui tam bonus est quam magnus, tam pius, quam fortis, quodammodo objicit, peccator pœnitendi spatium invenit, sicut ait Apostolus: *An ignoras, quia benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit?* (*Rom. ii.*) Hanc bonitatem et magnitudinem simul considerans Propheta, ait: *Magnus Dominus, et*

laudabilis nimis in civitate Dei nostri (Psal. XLII). Ex bonitate enim laudabilis et amabilis Deus; quantum ex magnitudine et severitate terribilis. Qui considerat sine bonitate severitatem desperat; qui sine severitate bonitatem, e contrario in spe peccat. Ideo sicut ait Apostolus, *considera bonitatem et severitatem Dei, severitatem in his qui pereunt, bonitatem in te, si permanseris in bonitate, alioquin et tu excideris (Rom. XI).* Vestrae, fratres, exercitationi, qui debetis ex paucis plura colligere, et ex summam tactis vel perstrictis magna elicere, relinquimus planetarum numero et ordini, spiritum gratias conferre; quatenus sicut a luna ad Saturnum gradatim ascenditur; sic a spiritu timoris inchoantes, qui multam habet cum ipsa luna similitudinem, quæ et infirma et gelida naturaliter est, et nocti præsidet, humoribus dominatur, et ex alio lumen mutuatur; ad usque spiritum sapientiæ, qui in senibus est, et maturos facit, gravesque et cælo proximos, confereudo ascendatis. Aderit ipse spiritus intellectus, ne a veritate aberretis, et consilii, ne alio vanitate revocemini, et fortitudinis ne propria infirmitate fatigemini; quod ipse præstare dignetur, qui cum Patre et Filio, de Patre et Filio, in Patre et Filio, unus est vivus, et verus, omnipotens Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XLVI.

IN NATIVITATE SANCTI JOANNIS BAPTISTÆ I.

Inter natos mulierum non surrexit major Joanne Baptista (Matth. XI). Testimonium illud, dilectissimi, Domini et Salvatoris nostri de baptista suo Joanne, adeo nos de excellentia gloriæ ejus certos efficit, ut non dubitemus eum nemine inferiorem, etsi non, ut quidam putant, omnibus superiorem, nemini quidem, secundum hanc veritatis attestationem, est in regno Dei secundus; nec tamen, quantum hæc auctoritas habet, omnium primus. Si non habet majorem, quis eum negare audeat, tamen nec affirmare præsumat, non etiam habere æqualem? Nam quod nonnulli verbo adhærentes, quod dixit, *Surrexit*, de prioribus illo sanctis tantummodo intelligunt, neminem fuisse majorem, non de futuris; sicut novum, sic et frivolum credimus. Nemo enim sanctorum sic exposuit, nec Ecclesia Christi lucusque audivit. Beato tamen Ambrosio (*in hym.*) se muniunt, qui in ejus laude sic cecinit: « Major prophetis, et minor angelis. » O utinam addidisset, *solis*. Nec tamen dixit apostolis, sed Angelis. Sed nec, inquit, apostolis, sed prophetis simpliciter major, et simpliciter angelis minor. Nihil igitur agit exemplum, quod litem litteræ solvit. Plurima ergo laude extollitur, qui inter natos mulierum nemini supponitur. Nam dum in hoc corruptibili agitur, quod animam cælesti desiderio jam levem, et quodammodo evolare gestientem gravat; ubi terrena inhabitatio sensum, ab uno quod necessarium est, ad multa quæ conturbant, quæ

sollicitant, et eo sollicitant, quo turbant, deprimit; etiam jam maximus mortalium minor est minimo angelorum. Unde et de eodem Joanne dicitur: *Qui minor est in regno cælorum, major est illo.* Cum autem e corporea mole, et carnis carcere cæco, lucida et libera anima superas evadet ad auras; laud inficiamur, plurimos sanctorum multa millia angelorum transvolare. Beatus tamen, quem nobis opponunt, Ambrosius, quod dictum est: *Qui minor est in regno cælorum, major est illo*, pro nobis faciens, sic exponit. « Qui minor est, in oculis suis videlicet, id est humilior in regno cælorum, hoc est Ecclesia præsentis, major secundum eundem intellectum est Joanne. » Quod si omnium est Joannes humillimus, omnium utique est etiam sublimissimus. Omnis enim qui se humiliat exaltabitur: et quantum se humiliat, tantum se exaltabit. Minimus ergo omnium, maximus est universorum: et quo quisque major est minimorum, eo minor est maximo. Præterea nativitas ista eo plus cæteris sanctorum natalibus colitur, quod sacramentalis et figurativa esse dignoscitur. Sicut enim prædicatione, et baptismatione, et conversatione vitæ, et qualitate mortis et miraculo nativitatis, vox Verbum præcinit, præcursor Dominum præcucurrit, propheta venturum prædicavit, plusquam propheta presentem monstravit, angelus quem evangelizaverat designavit, neque hoc tantum vivis in mundo, verum etiam mortuis in inferno.

Natus ergo contra naturam, eum præfiguravit, qui nasciturus erat supra naturam. Hic contra naturæ solitum; ille supra naturæ debitum; hic mirabiliter, ille singulariter. Hujus rarum extiterat antea exemplum, illius omnino nullum. Elizabeth sterilitas Mariæ virginitatem figuravit. Hinc gravida sterilitas; hinc fecunda virginitas. Unum edidit anus, propter unum, quem peperit virgo. Pater Joannis supra ætatem vetulus, pater Christi in omni ætate nullus. Sicut enim silentium genealogiæ Melchisedech in Scripturis, ineffabilitatem generationis Christi præsignat (*Gen. XIV; Hebr. V*), sic et Zachariæ senectus, in Christo paternæ generationis defectum notat. Hic ergo genuit vetus; ibi nullus. Hic dono gratiæ genuit, qui natura, nec gratia quisquam genuit, ubi dator gratiæ, qui exactor naturæ, solus totum effecit. Sic nimirum decuit, ut in figura ubique minus, et in veritate ubique magis inveniretur. Mane enim et vespere corporibus suis longiores sunt umbræ, meridie autem breviores. Mane prophetia, vespere memoria, meridie Christi præsentia. Ideo et Christo crescente Joannem minui oportebat, Christumque morte exaltari, ac Joannem capite minui; Christum crescente die nasci, Joannem decrecente. Præterea conjugium Zachariæ et Elizabeth, unde per naturam nullus, per gratiam tantus generatur: quod Joannem quidem parit, et Christum promittit; aliud quoddam, ac secretius in hominibus conjugium mystice signat. Sicut enim exterior intel-

virum et mulierem notum istud ac usitatum est matrimonium, inter carnem et carnem, quod nihil generat super carnem: sic interius in homine ac muliere aliud exstat inter carnem ac spiritum, generans in carne per spiritum. Adhuc quoque intimius tertium in ipsa hominis ac mulieris anima rationali invenitur, totum in spiritu, quod liberum arbitrium dicitur: ubi ratio est Zacharias, Elisabeth voluntas. Liberum enim arbitrium quid aliud est quam libera cum ratione voluntas? Ex ratione arbitrium, ex voluntate liberum.

Ratio itaque non solum tanquam vir regere debet cordis affectum, ac omnem corporis et animæ motum; sed tanquam Domini sacerdos ad sancta sanctorum penetrare, ac revelata lacie speculari, quod fas non est populis: et præstolantibus foris sensuum et imaginationum turbis, intus revelatione erudiri. Voluntas vero animi, sive cordis affectus, debet obedire rationi, et tanquam mulier subdita esse viro; ac sine ejus complicitate nihil in subditis audere, nihil in extraneis præsumere; de viro tantum fecundari, adulterinos omnino horrere amplexus. Composita quippe interior domus tua est, si inconsulta ratione nihil præsumat affectus. Affectus quidem operi nomen imponit, ut secundum ipsum dicatur opus bonum, aut prævum; affectum ratio jure regit, sicut vir uxorem, ut secundum rationem dicatur affectus lucidus aut tenebrosus, legitimus aut illegitimus. Qui enim sapientes sunt, ut malum faciant, inordinatam habent conscientiam, ubi ratio servit et dominatur affectus; præit voluntas, ratio sequitur; uliturque ratione contra rationem cordis concupiscentia. Haud ita Zacharias iste, et uxor ejus Elisabeth. *Erant enim ambo justis, et processerant in diebus suis* (Luc. 1), sed sine fetu, sed sine fructu. Ideo quippe magis sine fetu, quia in diebus suis: ideo magis steriles, quia senes. Novitas quippe, vel nova, vel innovata, fructificat. Novitas nova in Virgine Christum parit, renovata in sterili parit Joannem. Justis tamen erant, quia ordinati et compositi erant; sed fecundi per se esse non poterant, quia de vetustate veteris Adæ adhuc veteres erant. In philosophis olim et sapientibus hujus sæculi, composita esse poterat et ordinata interioris hominis domus; ubi nec confuse familia domesticorum motuum perstreperet, nec irruptio peregrinorum turparet, nec mulier procax virum impeteret, aut blanda deciperet; sed secunda æternitati, et quæ salutis præconem ederet, esse omnino non poterat. Liberum enim arbitrium sine quo nemo salvatur, in plurimis plurimum valet; sed ad salutem absque Dei gratia in omnibus nihil valet. Gratiam et gloriam dabit Dominus, quia Joannem sequitur Christus. Datur autem libero arbitrio, quia solum salvatur; sed ideo datur, quia sine gratia non salvatur. Liberum arbitrium suscipit gratiam, gratia præcurrit salutem. Liberum arbitrium nec quando vult, nec qualem vult, suscipit gratiam, nec Zacharias, quando vult, aut qualem vult, generat prolem.

Zacharias et Elisabeth nihil, etiam multum conati, per se gignunt, quia ratio et voluntas in hominibus, etiam multo conatu, sine gratia nihil proficiunt.

Visitat ergo quos vult, quando vult, et quomodo vult Deus per gratiam, id est gratis dat gratiam, quæ prius promittat sanctæ conversationis spe, et postmodum exhibeat beatæ visionis re salutem. Ideo et Joannes quibus voluit, et quando voluit, et quomodo voluit Deus, exhibitus est, et nascendo ac vivendo præcurrit et promisit Jesum, ac tandem digito ostendit. De Zacharia quidem et Elisabeth, nec per naturam suam, sed Dei operatione Joannes generatur: nec nisi de libertate arbitrii consensus bonus, nec sua tamen efficacia, sed munificentia Dei procreatur. Elisabeth domi est, aut forte foris præstolatur cum populo, dum Zacharias ad sancta sanctorum ingressus angelum cernit (*ibid.*). Et Sara domi exspectat, dum in fervore diei Abraham angelis occurrit (*Gen. xviii*). Populus quoque universus deorsum præstolatur, dum Moyses solus ad Dominum in montem ascendit (*Exod. xix et xxiv*). Sed ad hæc quis tam idoneus? Ubique viri, ubique sacerdotes, ubique prælati, relictis uxoribus ac turbis, ad cœlestia et sublimia soli aut ingrediuntur, aut occurrunt, aut ascendunt; sed in sancta sanctorum unus tantum angelus, nec sine timore multo conspicitur: in fervore autem diei, et in aeris libertate, et spatio campo tribus cum fiducia et alacritate occurritur. In monte quidem cum Deo, tanquam a viro cum proximo suo, a Moyse sermo contexitur. Taceo quod etiam relictis discipulis Jesus ipse solus ascendit in montem loqui ad Patrem (*Matth. xiv*). Si autem ista voverimus prosequi, nec nos poterimus sufficere sermoni, nec hora, ut ætis, sermocinanti. Ideo, quod ad præsentem solemnitatem attinet, de Zacharia pauca persolvamus. Jecimus enim hic quædam quasi fundamenta meditationis, et occasionem dedimus sapienti, ut sapientior fiat.

Itaque Zacharias Angelum videt, et timet; promittentem audit, et diffudit: ideo silentio mulcatur usque ad tempus promissionis solutæ. Ratio namque humana, cum de sacramentis cœlestibus, et sponsionibus divinis ea audit, quæ non comprehendit, miratur et hæsitat; ac quomodo fieri possit, investigat. Sed quoniam nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quod præparavit Deus diligentibus se, etiamsi credat, muta usque ad visionem exstat: et tunc cum apparuerit quid erimus (*fili enim Dei sumus, sed nondum apparuit quid erimus* [1 Joan. iii]), exultatione exultabit modo inenarrabili, dicens, *Benedictus Dominus Deus Israel: quia visitavit, et fecit redemptionem plebis suæ* (L.c. 1). Interim autem ratio fide gignit, quod eloqui nequit, voluntas charitate concipit, quod oculo nondum cernit; longanimitate spes in utero mentis bajulat, quod videre desiderat, primitias Spiritus. *Fructus enim spiritus charitas est* (Gal. v). In utero habens ingemiscit Elisabeth,

et parturit usque ad revelationem gloriæ filiorum Dei. *Mulier quidem cum parit, tristitiam habet*; cum autem peperit gaudio gaudet (*Joan. xvi*), et in nativitate talis pueri multi gaudebunt. Gaudebunt interioris et exterioris hominis simul omnia: congloriabuunt et conglorificabuntur. Interim ex parte cognoscit, et ex parte prophetat Zacharias; cum autem venerit quod perfectum est, tunc cognoscat, sicut et cognitus est; solveturque vinculum linguæ, et replebitur os ejus júbilo, ad benedicendum Deum pro gratiâ, quæ nunc occulte agit in natura: quæ tunc manifesta erit et cognita. Omnes enim a minimo usque ad maximum cognoscent gratiam et veritatem Dei in die illa pleni gratiâ et veritate, exultatione et laude. Quod in nobis adimplere dignetur ipsa Dei gratiâ, ut in manifestatione ejus gaudeamus per omnia sæcula sæculorum. Amen:

SERMO XLVII.

IN EODEM FESTO II.

Qui habet sponsam sponsus est, amicus autem sponsi stat, et audit, et gaudio gaudet, propter vocem sponsi (*Joan. iii*). Aliorum, dilectissimi, sanctorum aut abstinentiæ, aut sollicitudines, aut opera misericordiæ, aut virtutes signorum, aut hujusmodi, quæ ad faciem sunt, sanctimonix, eorum testimonio valent; in nonnullos autem Domini et Salvatoris promulgatur auctoritas: qualiter de beato Petro apostolo dicitur: *Beatus es, Simon Bar-Jona, quia caro et sanguis non revelavit tibi; sed Pater meus, qui est in cælis. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam* (*Matth. xvi*). De coapostolo quoque ejus Paulo: *Vas electionis est mihi iste, ut portet nomen meum coram gentibus, et regibus et filiis Israel* (*Act. ix*). In beatum vero Joannem plurima et prophetarum oracula, et ipsius per seipsam Veritatis testimonia coercentur. Beatus etenim propheta Isaias de eo sic ait: *Vox clamantis in deserto, Parate viam Domini*, etc. (*Isai. xl*). Cui beatus evangelista Marcus in Evangelii sui exordio concinit. Jeremias quoque: *Priusquam te formarem in utero, novi te; et antequam exires de ventre sanctificavi te; et prophetam in gentibus dedi te* (*Jer. i*). Sed nec hoc beatus evangelista Lucas prætermisit. Ipsa autem veritas, quæ nec fallere, nec falli potuit, de eo sic ait: *Inter natos mulierum non surrexit major Joanne Baptista* (*Matth. ii*). Et alibi: *Quid existis in desertum videre? Prophetam? Etiam dico vobis, et plusquam prophetam. Hic est enim, de quo scriptum est: Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam, etc.* (*ibid.*). Alias quoque: *Ipse erat lucerna ardens, et lucens* (*Joan. v*). Unde et David: *Paravi lucernam Christo meo* (*Psal. cxxxii*). Beatum itaque Joannem nascendi miraculum, et vitæ singularitas, et qualitas mortis, Prophetarum quoque, ut diximus, oracula, ac ipsius veritatis testimonia, Ecclesiæ Christi commendarunt.

Mecum ergo reputans, et conferens in corde meo hæc et his similia, de beato Joanne sullinium

testimonia sublimia, et ipsius de seipso responsa humilia, liquido colligo quod virtus in infirmitate perficitur; et eo quisque maximus a veritate appellatur, quo a semetipso minimus æstimatur. Quanto, ait Sapientia, *magnus es, humilia te in omnibus* (*Eccli. iii*); et utique quanto humiliaveris te, tanto major eris in omnibus. O bona humilitas! Excelsus quidem Dominus, sed humilia respicit. O humilitas Deo amabilis! *Respexit, inquit, humilitatem ancillæ suæ* (*Luc. i*). Spiritus quoque sanctus non requiescit, nisi super humilem et mansuetum et trementem verba Dei. Ideo beatus iste Joannes est, ac eo beatior, quo humilior: eoque humilior, quo beatior. Cum tanti ab hominibus pro verbo doctrinæ, et restrictione vitæ haberetur, ut Christus putaretur, elegit, ut beatus ait Gregorius, per humilitatem solide subsistere in se, quam per vanitatem opinionis vanæ inaniter rapi super se. Non enim sicut pulvis erat, quem projicit ventus a facie terræ. Quamvis autem vanitantum vento in cælum usque raperetur, humilis tamen et gravis terræ adhærebat; illius sententiæ memor: *Terra es, et in terram ibis* (*Gen. iii*). Ubi sunt, qui de nihilo inflantur, et de modico multum tument, eo vaniores, quo inaviores? Quid habes, in comparatione Joannis, qui plus Joanne gloriaris? aut si habes, quid habes, quod non accepisti? Aut quod accepisti, quare per inanem gloriam inflando, temetipsum evacuasti? Non enim qui inflatus est, plenus veraciter, sed inaniter tumidus est. Ergo Joannem audiamus, quanto majorem, tanto humiliora loquentem. *Non sum, inquit, Christus, non sum Elias, non sum propheta. Præco sum: Vox clamantis sum in deserto; Parate viam Domino. Venit fortior me post me: cujus non sum dignus, procumbens solvere corrigiam calceamenti. Et cum multum angeretur ab instantibus, in spiritu veritatis, et cordis puritate exultans, quod supra posuimus, ait:*

*Qui habet sponsam, sponsus est. Ac si diceret: Nec sponsam habeo, nec sponsus dici debeo. Amicus autem sponsi stat, et gaudio gaudet propter vocem sponsi. Hoc etenim, si scire vultis, sum; et hoc facio: et ideo sum, quia facio, et ideo facio, quia sum. Sponsus, ut scitis, Christus est, sponsa Christi Ecclesiæ. Sponsus Verbum Dei est, sponsa anima fidelis. Sponsa igitur, sicut habet adolescentulas et amicas, sic et sponsus paranympnos et amicos: de quibus ad sponsam loquens, ait: *Fac nos audire vocem tuam; amici auscultant* (*Cant. viii*). Amicus ergo stat, et auscultat, et audit vocem, non solum sponsi, sed et sponsæ. Non enim potest sponsam contemnere, qui sponsum voluerit audire; aut utrumque audiet, aut utrumque contemnet. Nemo potest alteri sine altero amicus existere. *Quod Deus conjunxit, homo non separat* (*Matth. xix*). *Qui vos, inquit, audit, me audit: et qui vos spernit, me spernit. Qui vero me audit, audit eum qui misit me* (*Luc. x*). Ecce per Christum quomodo juncti sumus Deo: caput mulieris vir.*

caput viri Christus, caput Christi Deus. Itaque si sponsi cupimus esse amici, per ipsum Dei audiamus sponsam, et obaudiamus his, per quos loquitur ac jubet sponsa, id est praelatis et praepositis nostris. Nos enim qui subjecti sumus eis, tanquam mulier simpliciter sumus: ordo autem praelatorum quasi vir noster, qui nos regere, instruere, pascere, fecundare, ac in omnibus et ad omnia disponere debet. Caput quoque nostrum est, et ipsius Christus, et ipsius Deus. Unde per praepositos nostros subditi sumus, adherentesque Christo ac Deo. Amicus ergo sponsi stat et audit; sponsus vero sedet ac docet. Magistrorum est siquidem loqui et jubere, audire autem et obedire discipulis convenit, et cum hilaritate, quoniam *hilarem datorem diligit Deus* (II Cor. ix), et cum gaudio, sicut hic amicus sponsi audit, et gaudet; et hoc propter vocem sponsi. Multi ad multa quae audiunt gaudent, sed non propter vocem sponsi. Multi ad multa quae jubentur libenter obediunt; et non propter vocem sponsi. Cum enim quod volunt audiunt, gaudent propter seipsos, et in hoc jam receperunt mercedem suam. Et cum jubentur quod desiderabant, libenter obediunt, sed propriis concupiscentiis; nec habent quid a sponso expectent. Quod enim propter ipsum non fit, ab ipso remunerabile non erit. Itaque vox sponsae omnis est institutio ecclesiastica; quam qui dijudicat aut contemnit, amicus sponsae esse non poterit. Vox sponsae sermo est et praecepta Praepositorum: quae qui contemnit aut negligit, ad inimicitias erumpit; aut si tepide, tarde, cum rancore cordis et oris murmure perficit, necdum ad amicitias pervenit; nec enim gaudet propter vocem sponsae. Sponsus Verbum Dei est; vox ejus omnis eventus. Quidquid enim in tempore fit, ab aeterno simul in Dei Verbo fuit. Nobis vero liber, ubi angeli cernunt et legunt, clausus est: et solum in exteriori legimus et discimus, quae in interiori continentur. Quod enim foris contigisse cernimus, intus dispositum fuisse cognoscimus. Omnia enim sic fiunt, ut facit aut permittit, sine cujus dispositione nihil fit. Eventus ergo rei foris est vox Verbi: ad quam non murmurat, qui quod intus dispositum est, amat. Omnia vero quae contingunt, a bono disposita sunt, ac suo modo bene fiunt, ac propterea a bonis amanda sunt.

Summa ergo omnis religionis et obedientiae est amare quod amat Deus, quia id amat Deus; odisse quod odit Deus, quia id odit Deus; velle quod vult Deus, quia id vult Deus; nolle quod non vult Deus. Haec autem omnia cum in rebus foris addiscimus, quasi per vocem Dei voluntatem audimus; et si amici sponsi esse volumus, etiamsi propter aliud in aliquibus dolemus, tamen propter vocem quae nobis loquitur voluntatem sponsi, gaudeamus. Bonus est, inquit amicus quidam Sponsi, etiam de temporalis incommodo suo, sermo Domini. Dominus est; quod bonum est in oculis suis faciat. Utique cum malo mali servi bonus est sermo boni Domini.

A Si malum male perdit, justus est; et omne justum bonum est: et quicumque non amat justitiam, malus est, et hoc ipsum etiam bonum est. Si male pie parcit, pius est, et omne pium bonum est; et qui pietatem non amat impius est: et hoc ipsum etiam pium est. Si bonum bene remunerat, justus est; si probat, et castigat, benignus est: et qui utrumque non amat, malignus est, et hoc ipsum juste benignum est, ac benigne justum est. Haec sunt omnes viae Domini, misericordia videlicet et veritas, per quas inter filios hominum graditur, occidendo et vivificando, percutiendo ac sanando, elevando ac deprimendo, dando et auferendo, terrendo ac blandiendo; nihilque fortuito, aut ipso ignorante, aut nolente, aut non curante contingit: sed omnia bene per tempus regit, sicut ante tempora bene omnia disposuit: et in omnibus propter ejus dispositionem ac voluntatem gaudio gaudet, qui ab eo in nullo dissidet. Ea demum amicitia vera est, cum amico propter amicum idem velle, et idem nolle.

B Amicus ergo sponsi assistit sponso, ac audit, obedire paratus ad omnia; et gaudio gaudet in omnibus, propter vocem sponsi, quamvis propter aliud contristetur in plurimis. Hoc enim etiam habet vox sponsi; nam ipse sponsus aliquando irascitur, contristatur, lacrymatur, ac dolet: in quibus tamen omnibus propter eum cujus est Verbum gaudet, qui cum gaudio propositum sibi certamen currit. Ubi sunt, qui contra rerum eventum murmurant, ac in Deum blasphemant: qui ipsius ordinationem non amant? Nonne si a Deo est, bene est, et si bene est, quid murmurat? Non possum, inquit, damnum meum, aut amici mei amare jacturam. Sed neque Dei debes odire justitiam, aut disciplinam. Utique nec Deus cujusquam diligit jacturam. Charitas enim non gaudet super iniquitate, sed suam amat veritatem, et tuam punit iniquitatem. Charitas autem congaudet veritati, cui si non congaudes, sine charitate es: ac per hoc sine Deo, et cum diabolo, qui odit justitiam, quae ipsius condemnat malitiam. Hoc etenim est perpetuum ejus peccatum, quod perpetuum meretur supplicium. Itaque in bonis quae agit Deus, diligamus, dilectissimi, ipsum opus totum, quoniam a bono bonum est, ac bene fit et ad bonum. In malis autem, quae permittit bonus, etiam bene, et ad bonum diligamus, non malitiam quam odit Deus, sed causam quare permittit Deus. Permissio siquidem Creatoris est, malitia creaturae. Haec est, charissimi, pax bona, et tranquillitas cordis, stare in aequanimitate, et audire cum reverentia omnia quae fiunt sub caelo, ac in omnibus benedicere omnia disponenti, nolle mutari quae bene fiunt, ac decori universitatis concinunt, salva in omnibus charitate, quae et dictum est, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati. Quod in nobis operari dignetur, qui vivit et regnat Deus, per omnia saecula saeculorum. Amen.

SERMO XLVIII.

IN EODEM FESTO III.

Paravi lucernam Christo meo, etc. (Psal. cxxxii). Olim, dilectissimi, cernimus vos plus solito tepidos, et quasi acediosos factos ad audiendum : unde et nos tepidiores ac imbecilliores, fateor, facti sumus ad loquendum. Attentio namque discipuli diligentiam adhibet doctori ; et quo devotius quisque auditur, eo studiosius loquitur. Sed querimini, nos stylum nescitis qua ratione mutasse ; et qui subtiliter solebamus aut invenire prorsus nova, aut eleganter innovare vetera, nunc communia tantum terminus, ac sermone trivii trita replicamus. Quomodo, inquit vestrum nonnulli, demersus est homo iste ? quomodo obscuratum est aurum intelligentiæ suæ, mutatus est color optimus eloquentiæ suæ ? Qui solebat mirabiliter mira dicere, singulariter inaudita excogitare, obscura luculenter diffinire, involuta distincte dividere, divisa patenter exemplis declarare, quomodo nunc omnia confundit, omnia permiscet, omnia ubique tangit, et nihil ad exspectatum usque finem perducit ? Quomodo vinum ejus mixtum est aqua, argentum versum est in scoriam ? Quomodo nunc aut silet, aut loquitur ? Ecce silebimus, sed vobis ; loquemur, sed non vobis. Curiosus auditor omnes vos estis : et ideo permutavimus dicendi modum, quia vos non posuistis curiositati vestræ modum. Nova tantum captatis : at unde nova jugiter cudimus ? Antiqua, et quæ inveniri possunt in Scripturis, exsufflatis. Et quare libros transcribimus ? Si dicimus quod ante nos dictum sit, vel scriptum inveniri possit, nauseam vobis aut bilem movet, non quia non sit verum, bonum ac congruum, sed quia non est omnino novum. Si dicimus quod dixit Augustinus, quod Ambrosius, quod alicubi legitur, statim ad libros curritur : quod dictum est, alteri ab altero ostenditur scriptum, et hac sola causa ab utroque fastiditur. Ego ergo fateor, in causa vobis ex parte sum hujus insolentiæ. Ita enim vos in talibus educavimus, ad talia assuefecimus, ut alium præter nos vix audire possetis ; nec nos jam in aliis audire curaretis.

Quare igitur et nos, aut ante curiosi talia sectando fuimus, aut modo usitata relinquendo leves facti sumus ? Utriusque rei ratio in promptu est. Emerserunt olim quidam, quorum nomina taceo, spectabilis ingenii homines, et exercitationis miræ, qui Scripturas sanctas non quidem ut hæretici pervertentes, sed earum legitimum sensum ad manum minus habentes, ad sua studia elegantissime accommodarunt, et de authenticis literis non sine multorum admiratione, et plurima morum ædificatione, suavissime, ut omnium pace loquamur, nugati sunt. Nihil autem contra fidem et veritatem, omnia ad utilitatem et honestatem vitæ et morum mirabili novitate, ut scitis, et nos deseruisse querimini, atraxerunt, et (quod mirabile dictu est) inopia sensus sensatissimi facti

A sunt. Hos ergo secuti sumus, quia eos sequebatur mundus ; omnis mundus abibat post eos, et æstimatione hominum nunquam sic locuti sunt homines. Qui sic non loquebatur irridebatur, contemnebatur, deserebatur. Ne igitur aut invidia obloqui, aut inopia ingenii non sic loqui putaremur, animum appulimus : et, ut scitis, non omnibus in hujusmodi inferiores fuimus ; neque enim mihi cornea fibra est, ait poeta. Verum nunc dicimus quod ab initio conceperamus, sed ne, ut diximus, aut invidiæ, aut inscitæ notaremur, utentes tempore nunc usque suppressimus. Instabunt igitur tempora periculosa, et intrabunt subversores veritatis, Scripturarum dicta suis sensibus accommodantes, quibus hæc nostra licentiosa libertas fore poterit perniciose auctoritas. Quare non deserent novitatis suæ gratia Patrum veteres expositiones, si id ante eos consuevit Ecclesia ? Quomodo objicietur eis, Sic et sic exposuit Ambrosius, Augustinus, Hieronymus, Gregorius ? Nonne inquit : Si sic aliis licuit, nobis quare non licet ? Nonne sicut ab istis ipsi audivimus, et illi dicturi sunt ? Ubi Spiritus Domini, ibi libertas : non sumus addicti jurare in verba magistri ? Hujus simile, eademque ferme tempestate, cujusdam novæ militiæ obortum est monstrum novum, cujus, ut lepide ait quidam, Ordo de quinto Evangelio est, ut lanceis ac fustibus incredulos cogat ad fidem ; et eos qui Christi nomen non habent, licenter exspoliet, ac religiose trucidet : siqui autem de eo in depopulatione talium ceciderint, Christi martyres nuncupent. Nonne et isti futuro illi perditionis filio contra Christianos crudelitatis suæ auctoritatem nutriunt ? Quomodo objicietur ei Christi mansuetudo, patientia, ac forma prædicandi ? Quare non faciet libenter, quod factum reperit licenter ? Quomodo non dicet : Quælia fecit Ecclesia, talia facite illi ? Quid igitur ? Et hos cum aliis damnamus ? Neutros damnamus, sed in hoc non laudamus, nec quia fortasse omnino sunt mala, quæ agunt : sed quia fore malorum occasiones queunt. Nam (quod miserabile est) omnia fere mala de rebus bonis inoleverunt ; ac virtutes vitia nutriunt, et ab alumnis suis jam grandiusculis effatæ absorbentur.

D Plurima igitur, dilectissimi, cautela opus est, ac circumspectione. Omnia enim sive bona, sive mala ventura, ante se habent quasi matrices quasdam causas, quare veniant, ac præparatores quosdam et quasi nuntios modos quomodo proveniant, ac signa quædam sui adventus, quando evenire debeant : *Parasti, inquit, cibum illorum, quoniam ita est præparatio ejus (Psal. lxxiv).* Et id quod posuimus : *Paravi lucernam Christo meo (Psal. cxxxii).* Nihil enim frustra, nihil confusum, nihil subitum : multa tamen mortalibus sunt occulta, alia manifesta. Unde apostoli de secundi adventus causa et modo edocti, de signis autem solliciti, dicunt : *Die nobis quando hæc fient, et quod signum adventus tui (Math. xxiv).* Adventus itaque Christi in car

nem causa, est humana miseria; præparatio, virginitas conjugata Mariæ; signum, stella de cælo, emanatio olei de terra. Adventus Christi ad baptismum causa, humana ad Deum conjunctio; præparatio, baptismus Joannis. Venienti enim luci præparabatur lucerna, ut multi in tenebris educati, assuescerent ex modico lumine magnum intueri. Dicitur ergo, cum de Joanne prophetatur voce Patris: *Illuc producam cornu David (Psal. cxxx1)*, id est gloriam illius populi, cujus rex erat David, producam usque ad lucernam, quam paravi Christo meo. Nam sicut ait ipse Christus: *Lex et prophetia*, in quibus erat gloria populi illius, *usque ad Joannem (Matth. xi)*: quem etiam ipse lucernam dicit ardentem et lucentem, *super ipsum*, id est Christum, cui paratur lucerna, *efflorescit sanctificatio mea (Psal. cxxx1)*. Ipse etenim solus sanctitatis flos et fructus, sanctus sanctorum; sanctus et sanctificans ipse; natus sanctus, generans sanctos. *Inimicos ejus*, id est lucernæ, tanquam nimia lux, *induam confusione*, quia neglexerunt lucernæ assuescere, ut possent lumen sustinere. Duo etenim sunt, quæ oculum a visione confundunt: nulla lux, et subita magna lux. Sed audiamus ex ipso Evangelio, quatenus per Christum confuderit Pater inimicos Joannis, Christi et Patris. Cum interrogassent Pharisei Jesum, de potestate ejus, mirantes, invidentes, indignantes respondit: *Et ego interrogo vos unum sermonem: quem si dixeritis mihi, et ego dicam vobis, in qua potestate hæc facio (Marc. xi)*. Si enim suscipitis lucernam, ostendo vobis lucem. *Baptismus Joannis de cælo erat, an ex hominibus?* Et illi confusi, quos Deus sprexit, quia spreverunt lucernam ejus: quoniam veritatem fateri nolunt, et mentiri de lucerna temere non audent, recte mentiuntur in caput suum, ac mentitur iniquitas sibi. Nam dicunt: *Nescimus*, Si enim dixissent (quod verum erat): *De cælo*, objiceretur eis quare ei non crederent, de luce attestanti. Sin autem dixissent: *Ex hominibus*, incidissent in manus turbæ, quæ eum, quod vere erat, sicut prophetam habebant. Modicum istud, de tanta vobis hodie solemnitate locuti (in superiori quippe apologia horam impendimus), id dilectionem vestram exoratam simul et admonitam cupimus in fine, quatenus ut ait propheta, interrogetis de semitis antiquis, quæ sit via bona, et sanctorum pedibus trita, ambuletisque in ea. Curiositas enim mater est omnis vanitatis (*Jer. vi*). Veritas omnis solida, nec solum antiqua, sed æterna. Præterea cum simplicibus sermocinatio nostra, maxime in his diebus solemnibus, cum laicorum turba undique cogitur. Non deerit forsam familiarior collatio, ubi vobiscum poterimus altius aliquid, ac subtilius perscrutari. Sermones vero isti solemnes, simplicibus simplices sunt, et pedestri sermone effusi, propter eos, qui nondum assumpserunt pennas, sed pedites sequuntur ambulantiem Jesum, cui cum Patre et Spiritu sancto,

gloria et imperium in omnia sæcula sæculorum. Amen

SERMO XLIX.

IN NATALI APOSTOLORUM PETRI ET PAULI.

Hi sunt viri misericordiæ, quorum justitiæ oblivionem non acceperunt, etc. (Eccli. xlv.) Natale, dilectissimi, colitur apostolorum Petri et Pauli: et satis congrue dicitur mors talis natale, quæ gignit ad vitam. Unde et nativitas, quæ nati sumus ad mortem, mors convenientius diceretur quam natale. Incipimus enim mori, quando nascimur; et vivere, quando morimur. Unde sicut vita ista dicitur mortalis, sic mors illa dici deberet vitalis. Quaudiu ergo hic vivimus, morimur; et quando vita defungimur, simul et morte privamur. Odibilis vita, quæ sine morte esse non potest; optabilis mors, quæ vitæ falsitatem terminat, et inchoat veritatem. Res mirabilis, vita mortem confert, mors vitam. Vita natalis est mortis, mors vitæ. Sicut facula igne succensa, consumit, a quo consumpta est, ignem, sic vita ista ab initio morte succensa, ipsam tandem ab eadem consumpta consumit, vel sicut vapor ignis semel immissus stipulæ, ipsam vorando semetipsum consumit, ita mors quæ cum vita seminatur ac concipitur, ipsam necando, se quoque simul interimat. Vapor enim est vita præsens, et fumus ad modicum parens. Quæ vero postea est vita, sola est, ac sine mortis consortio vita: unde et vitalis in posterum existit. Hæc est ergo mortalis, illa vitalis. Præterea quod ad præsentem attinet statum, vita ista mortem gignit, et mors ipsa vitam interimat. Secundum hanc: *Viri sunt sapientes oculis insipientium mori, illi autem sunt in pace (Sap. iii)*; ubi morte jam hic mortua sine ejus conflictu vivitur sola vita. *Justorum*, inquit, *animæ in manu Dei sunt; et non tanget illos tormentum malitiæ (ibid.)*, tentatio Satanae: quæ hic quidem, dum cum morte confligitur, neminem non tangit; sed sanctos non frangit. Ibi autem sicut non frangit, ita nec tanget; avulsi enim sunt ab eo plus jactu lapidis: unde ad eos usque lapidem non mittet balista malitiæ. Ecce quo perveniunt sancti ab hac mortali vita, per hanc vitalem mortem, ad vitam videlicet vitalem in manu vitæ viventis. Sed quare perveniunt? Quia misericordes sunt, sibi prius, et secundum hanc regulam proximo: *Miserere*, inquit, *animæ tuæ, placens Deo (Eccli. xxx)*: ac subveniens utique proximo. *Beati enim misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur (Matth. v)*: iudicium vero sine misericordia immisericordibus. Qua enim mensura mensi fuerint, remetientur eis.

Viri itaque misericordiæ sunt in misericordia viriles. Tres etenim sunt misericordiarum diuereptiæ. Primi de suis subveniunt, non ut ipsis sit tribulatio, et aliis remissio, sed ut de eorum abundantia aliorum suppleatur inopia, ubi cum intentione animi metitur veritas de quanto, potius quam quan-

tum tribuatur. Hi sunt, qui capillis capitis sui Jesu pedes tergant, accepti ex eo quod habent, non ex eo quod non habent, usque ad calicem aquæ frigidæ, vel bonam tantum voluntatem : quæ sola satis sufficit, si aliud non invenit. Secundi omnia sua distribuunt; et de cætero sicut in commune acquirunt, sic in commune expendunt : ubi nihil suum dicunt, sed omnibus omnia pro ratione ac necessitate communia existunt, ubi qui plus, non abundavit; et qui minus, non minoravit. Et hic metitur veritas potius quid habere nolint, quam quid relinquere potuerint. Omnia enim relinquunt, qui nihil habere volunt; et quantum quisque non cupit, tantum relinquit; omnibus omnino omnia dimittit qui nemini quidquam impedit. Hi sunt, qui centuplum accipient, et vitam æternam possidebunt. Tertii vero non solum omnia impendunt; sed ipsi superimpenduntur, ac semetipsos dedunt in periculum carceris, proscriptionis et mortis, ut alios a periculo revocent animarum : sui supra modum prodigi, aliorum cupidi. Et hos metitur veritas secundum charitatem, qua nemo majorem habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Isti ergo in misericordia viriles, sunt viri misericordiae, et in misericordia summi. Tales sunt gloriosi isti principes cæli, terræque ministri : quorum hodie post longas inedia in fame et siti, in frigore et nuditate, ac durissimos labores et pericula, victoriosissimæ mortes celebrantur. De quibus bene sequitur. *Quorum justitiæ oblivione non acceperunt (Eccli. xlv).* Oblivionem non acceperunt justitiæ, quia non sunt obliti misericordiae; et quantum memores existiterunt misericordiae, tantum non accipient oblivionem justitiæ. Quorumdam enim iniquitates in oblivionem veniunt, et justitiæ eorum tantum recordatur Dominus, et quorundam justitiæ in oblivionem veniunt, et eorum iniquitatum tantum recordatur Dominus. Sed eorum recordatur justitiæ, qui non sunt obliti misericordiae; et eorum recordatur injustitiæ, qui non meminerunt misericordiae. Soli enim misericordes misericordem invenient Deum; et quos misericordia non commendabit, justitia condemnabit. *Cum semine eorum permanent bona (ibid.).* Cum hominibus hic nec bona nec mala permanent, sed vicissim et quasi cæcis casibus perfundunt bonos ac malos; in futuro vero cum botis bona sola, cum malis sola mala permanent. Hinc dictum est : *Cum semine eorum, potius quam, cum illis; sicut et alibi : Anima ejus in bonis demorabitur (Psal. xxiv),* nec amplius vicissim permutabitur : *Et semen ejus, quod colligitur novum de veteri, hæreditabit terram, id est corpus immortale, quod amodo non perdet. Seminatur, inquit, animale, sed surget spirituale (I Cor. xv),* de veteri semente novum semen, de mortali immortale, de corruptibili incorruptibile; et cum ipso quod permanere poterit, permanent bona. *Hæreditas sancta nepotes eorum (Eccli. xlv).* Filii filiorum fructus operum. Opera peribunt, fructus

A permanebunt immobiles, et hæreditate sancta, id est firma et æterna possidebuntur. *Dicite, inquit, justo, cujus justitiæ oblivionem non acceperunt, quoniam misericordiam non deseruerunt, quoniam bene.* Et quare bene? *Quia fructus adinventionum suarum comedet (Isa. iii).* Labores etenim manuum suarum manducabit, et bene ei erit. *Impio autem vix in malum; retributio enim manuum suarum fiet illi (ibid.).* Sicut rapuit, sic rapietur. *Vix qui prædatis; nonne prædaberis? (Isa. xxxiii.)* Et sicut percussit, sic percutietur; sicut clausit manum suam mendico, sic claudetur ipsi mendicanti. Hæreditas ergo avari, nepotes illius, maligna erit illi. Hæreditas avari spelunca hyenæ fiet illi. Hæreditas avari, qui mori non potest, ignis inextinguibilis illi. Misericordibus autem funes ceciderunt in præclaris : etenim hæreditas eorum præclara erit illis : ad quam nos perducere dignetur misericors et benignus Jesus, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO L.

IN EODEM FESTO II.

Nolumus vos, charissimi, conversationis vestræ formulam et vitæ auctoritatem prorsus ignorare. Multi namque alienæ vitæ curiosi, et suæ mortis securi, simpliciores quos reperiunt, inanibus quæstiunculis fatigant, et serpentina voce ad primam parentem assumpta. Quare, inquirunt, præceptum est vobis sic laborare, sic abstinere, sic hominibus obedire, sic ab hominibus silere, sic seorsum conventicula cogere, sic communem vitam hominum spernere? O! aut otiosa, aut maliciosa curiositas! Quare, inquit diabolus ad Evam, *præcepit vobis Deus, ne comederetis ex ligno scientiæ boni et mali? (Gen. iii.)* Simplicem mulierculæ sensum astuta malignitas tali cavillatione pertusum irrepsit; et cum nesciret tenera simplicitas divinæ jussionis rationem reddere, non valuit callidæ persuasionis allegationem refellere. Ideo, dilectissimi, sicut beatus ait apostolus Petrus, paratos vos cupimus, et edoctos omni poscenti vos rationem reddere, de ea quæ in vobis est conversatione et obedientia (*I Petr. iii*). Olim vero, nisi vobis excidit, de re ista verbum vobis fecimus; sed quia in hoc apostolorum Natali, undique fratrum numerus solito copiosior affluxit, repetere nobis haud erit pigrum, quod vobis credimus necessarium. Itaque quod manibus laborantes terram operamur, forma est protoparentis Adæ, non quidem in paradiso peccantis, sed extra pœnitentis. In paradisi namque otio, et rerum omnium opulentia, oborta est culpa, quæ Dominum irritavit. Extra paradysum suscepta est pœna, quæ servum juste mulctavit. Melior igitur pœna in exsilio, quam culpa in paradiso. Ideo ergo quia peccatores et filii peccatoris secundum carnem adhuc sumus, in carne sententiam damnatæ carnis non respicimus : et in sudore vultus nostri pane nostro vescimur. Ne autem totus labor hominibus sit

in ore ejus, manibus nostris operosius laboramus, A ut sit, unde tribuamus necessitatem patienti. Quare cum silentio? Quia in multiloquio non effugietur peccatum, quia hoc admonuit Apostolus, quia ante Apostolum propheta dixit: *Obmutui, et humiliatus sum et silui etiam, a bonis: et dolor meus renovatus est* (Psal. xxxviii). Nihil magis extra se cor hominis effundit, quam multiloquium; nihil citius incurrit vaniloquium, aut stultiloquium, aut etiam turpiloquium, quam multiloquium. Ideo propter multiloquium fugiendum, silemus etiam a bonis, ne detur occasio malis.

. *Tectus magis aestuat ignis.*
(Ovid. *Met.* l. iv, vers. 64.)

Unde motus animi, si verbositate foras non effunditur, jugi rotatu, sicut flamma ignis, intus circumvolvitur; omniaque interioris conscientiae perlustrans, ea offendit de quibus ei dolor compunctionis salubriter renovatur. Cor quoque quia foras non evaporat, intus concalescens ex igne compunctionis urente, ignem creat lucentem, quem in meditatione sursum dirigit. *In meditatione, inquit, mea exardescet ignis* (Psal. xxxviii). Sic fit ut qui sileta foras hominibus didicit, ipsi Deo intus loqui incipiat. *Locutus sum, inquit, in lingua mea: Notum fac mihi, Domine, finem meum* (*ibid.*).

Presentium contemptor, et quæ retro sunt oblitus, de fine interrogat: ecce quare cum silentio. In obedientia autem quare? Istud *Quare* primum advenit diabolus. Diabolus enim obedientiae præceptum primum discutere cepit: *Quare, inquit, præcepit vobis Deus, non comedere de ligno scientiae boni et mali?* (*Gen.* iii.) Antehac homo simplex simpliciter obedierat, non tam propter præcepti rationem, quam ob præcipientis auctoritatem. Sicut enim fides non habet meritum, cui humana ratio præbet experientiam, sic obedientia a virtute humilitatis evacuat, cum ei ratio præcepti astipulatur. Vis tamen audire, quare ad alienam aut laboramus, aut pausamus arbitrium et imperium? Quia in hoc nimis imitatores sumus Christi, sicut filii charissimi: et ambulamus in dilectione, qua dilexit nos, qui ad omnia factus est obediens propter nos, non solum ad remedium, sed ad exemplum, ut quemadmodum ille fuit, sic et nos simus in hoc mundo. In hoc enim, ut beatus ait Joannes, est fiducia. Factus est ergo obediens per omnia, non solum Patri usque ad mortem, sed Mariæ et Joseph, usque ad prælationem. Cum enim paterna vocatione dicebat: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacuit: ipsum audite* (*Matth.* xvii), ad prælationem vocaretur, tunc primum cepit aliis præesse, qui diu didicerat aliis subesse; cepit jubere, qui didicit obedire. Præterea recompensatio iusta videtur, ut qui in paradiso dedignatus est regnare dominus sub Domino, in exilio jam serviat servus sub conservo. Conditio enim naturæ statuit hominem sub Domino: transgressio obedientiæ subjugavit cum inimico; reconciliatio vero gratiæ

A supposuit fratri conservo. Natura subdidit eum Deo, culpa diabolo, reconciliatio vero homini amico. Et quare, inquis, in abstinentia ciborum, quos creavit Deus ad hominum usus? Et hoc audi breviter. Quia illicitis licenter, et licitis illicenter quando usi sumus; illicitis modo nunquam, licitis parcius utimur. Quia

. . . *sine Cerere et Baccho [Liber] friget Venus,*
(*Terent. Eun.*, act. 4, sc. 5, v. 6.)

carnisque superbiam potus cibique parcitas terit, etiam a concessis temperamus. Omnia quidem licent, sed non omnia expediunt. Paulus castigat corpus suum, et in servitatem redigit, et quomodo voratores carnum, ac vini, in quo est luxuria, potatores, de castitate sibi blandiuntur? Utique non invenitur in terra suaviter viventium; et nos mollibus induti, et in pluma defossi, totam stertimus noctem. Vis audire jejunii virtutem? Dirissimum dæmoniorum genus non ejicitur, nisi in jejuniis et oratione. Salvator quoque cum diabolo jejuniis confligit in deserto (*Matth.* iv). Audi etiam breviter unius abstinentiæ fructum triplicem: *Qui corporali jejuniis vita [comprimis, mentem elevas, virtutem largiris et præmia* (*Præfat. miss.*). Ecce abstinentiæ nostræ ratio. Sed dicis: Si tanta est in cibo ac veste ariditas et districtio, quare in laboribus tanta est corporis exercitatio, tanta in acquirendis rebus negotiatio? Quoniam qui multum laborat, et multum acquirit, ut multum vescatur, ventri suo tantum servit, et illi soli negotiatur: ideoque ut sit, unde tribuatur necessitatem patienti, ut alii possint in labores nostros, aut nobiscum, aut post nos introire. Quare seorsum ab hominibus? quia colloquia mala corrumpunt bonos mores. Et quare plures simul? quia nondum sufficimus ad solitudinem, et, ut si ceciderit quis, habeat sublevantem se: item frater fratrem adjuvans, exaltabitur, sicut civitas munita et fortis: denique quia bonum est et jucundum, habitare fratres in unum (*Psal.* cxxxii). Quod ergo manibus operantes, in sudore vultus nostri vescimur pane nostro, forma est penitentis Adæ; quod super hoc familiam habens, et pecora, Patriarcharum est imago. Patres enim nostri, ut ait quis, pastores ovium fuerunt.

D Itaque de labore proprio ac familiæ, et nutrimento pecorum vitam transigere, sicut non est a rectitudine deviam, sic non est auctoritate vacuum. Quid igitur negotiantur quidam, et mendicant, stipantes mundinas, curias frequentant? Breviter respondeo: *Quod amplius est, a malo est* (*Matth.* v). Super tamen duplex religiosorum genus emersit: et quod retro sæcula nescierunt, hæc serventis nostræ tempora pepererunt. Sicut enim eorum, qui tratanni dicuntur, duo sunt genera (alii enim circummeunt et perambulant terram, mendicantes ubique, multis et miris modis simulationum et dissimulationum falsi ac fallentes; alii vero in triviis, et in ingressibus templorum tabernacula figunt, omni astu simulationis ac dolositatis priores exsa-

perantes), sic religiosorum nonnulli sub obtentu sanctitatis, fictis verbis de mundo, cui mortui sunt, viracissime negotiantur : omnia penetrantes, omnia pererrantes, nihil intentatum relinquunt, a quibus mundus vim patitur, et violenti diripiunt illum ; quatenus etsi non ex eo quod amici sunt homines, ex improbitate tamen surgunt, et donant plusquam tres panes. Isti verò sicut semper mendicantes, ita et semper manduci : quippe quod de facili eis constat, facile profligantes. Alii vero opulentiam captantes viciniam, prope refertas urbes et oppida populosa nemusculis se immergunt, fossatis cingunt, et summopere caventes ab hominibus, arte mirifica quo se arctius occultant, carius se vendunt. Manibus modicum laborant, omnino nihil nutriunt, alienis semper manibus inhiantes, nihil respuunt. Evangelicæ volucres, quæ nec serunt, nec metunt, nec in horrea congregant, et pater cœlestis pascit eas. Pascit quidem, dilectissimi, Dominus aves, sed tamen hominibus importunæ sunt, quorum laboribus insidiantur.

Ideo magis attendamus ad illam nobilem veritatis sententiam, qua dicitur : *Beatus magis esse dare quam accipere* (Act. xx), et, cum multo sudore laboremus, quod cum multa charitate donemus. Nutriamus etiam diligenter quod tribuamus libenter. De nostro potius quam de alieno ædificemus Deo templum, et servitoribus ejus congruum habitaculum, magis semper exultantes et gratias agentes, cum dederimus, quam cum acceperimus ; alios quoque cum susceperimus, quam cum ab aliis suscepti fuerimus, sicut scriptum est : *Date elemosynam, et omnia munda erunt vobis* (Luc. xvi). Et alibi : *Frangite esurienti panem tuum, et egros vagosque induc in domum tuam* (Isa. lvi). Ita et patres nostri hospitalitatis gratiam sectantes etiam angelos hospitio excipere meruerunt. Quod autem castimoniam professi, absque conjugibus et liberis, etiam absque proprietate in commune vivimus ; uni omnes obedientes, et ab eo, prout cuique necessarium est, omnia expectantes, beatorum apostolorum, et ipsius in Jerusalem primitivæ Ecclesiæ proculdubio forma est ; quibus cum communione substantiæ, erat etiam cor unum, et anima una ; quorum inæstimabilis fervor de camino in Jerusalem a Spiritu

A phetarum ædificatus est Ordo noster : cujus ædificatio, toto ferme terrarum orbe sicut est dies hæc constructa, crevit in templum sanctum in Domino, in quo et vos loco et tempore vestro cœdificamini in habitaculum Dei, in Spiritu sancto, ipso operante qui omnia operatur in omnibus Deus : cui est honor et gloria, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO LI.

IN ASSUMPTIONE BEATÆ MARIE.

In omnibus requiem quæsi, et in hæreditate Domini morabor, etc. (Eccli. xxiv). De hodierna solemnitate, id est beatæ semper Virginis Assumptione, quid proprie dici queat, difficile invenitur. Patrum namque inclusi limitibus, quos prætergredi prohibitum est, nihil aliud definire audemus, nisi quod hodierna die, (sive cum corpore, sive sine corpore, nescio, Deus scit), non ad tempus rapta, nec ad tertium tantum cœlum, si plures sunt cœli ; sed ad perpetuam et felicem mansionem, ad summum cœlorum cœlum assumpta sit. Assumpta quidem ab eo qui de ea carnem sumpsit in terris, cui soli eam subordinaret in cœlis. Post ipsum etenim ventris sui fructum sic eam credimus ordinatam in cœlis, et locatam, vel si nondum adhuc surrexit, locandam, ut proxime post illius dilectam animam, et ipsius anima disponatur ad sapientiam ; et post illius corpus, ipsius quoque corpus ad gloriam. Ipsa ergo jure in generationibus justorum prima residet : quæ primogenitum omnium proprie generavit. Ipse quippe primogenitus est in multis fratribus, qui cum esset natura unicus, gratia conciliavit sibi plures, qui cum eo sint unus. *Dedit enim potestatem filios Dei fieri*, his qui recipiunt eum (Joan. i). O amabilis et admirabilis potestas ! O si liceret, et potis esset pauper et ignobilis, locupletem et generosum sibi pro voluntate eligere genitorem ; quis non careret, quis non festinaret ad reges et principes hominum ? Et quidem filii Dei fieri possunt, quotquot volunt. Et quare hoc, rogo, nisi quia Filius Dei, fieri pauperis filius voluit, ut sua paupertate multos ditaret ? Sed et hoc quis faceret Filius Regis et divitis, ut gratis semetipsum exinaniret ; et fieret ipse propter alios filius egeni et ignobilis ? Factus autem egenus, quomodo posset alios ditare ? factus ignobilis, quomodo nobilitare ? Manens igitur nobilis nollet descendere, factus ignobilis non posset sublimare. Dei vero charitas incomparabilis, et potestas inæstimabilis, quasi et hoc sicut voluit, potuit. Sicut enim, quod stultum est Dei, et quod infirmum est Dei, fortius est hominibus ; sic quod egenum est Dei, locupletius est hominibus ; et quod ignobile est Dei, nobilius est hominibus. Factus igitur filius pauperis, multos fecit filios divitis ; factus filius ancillæ, multos fecit filios nobilis ; factus denique hominis filius, multos fecit Dei filios. Multos igitur conciliavit sibi, ut dictum est, sua charitate, et potestate unicus : qui cum carnali generatione in seipsis sint plures, *ali-*

vina tamen regeneratione cum ipso sunt unus. Unus enim totus ac solus Christi caput et corpus : unus autem is unius Dei in cœlis, et unius matris in terris ; et multi filii, et unus filius. Sicut namque caput ac membra, unus filius, et plures filii, sic Maria et Ecclesia una mater, et plures ; una virgo, et plures. Utraque mater, utraque virgo ; utraque de eodem Spiritu sine libidine concipit ; utraque Deo Patri sine peccato prolem fundit. Illa absque omni peccato corpori caput peperit ; ista in omnium peccatorum remissione capiti corpus edidit. Utraque Christi mater, sed neutra sine altera totum parit. Unde in Scripturis divinitus inspiratis, quod de virgine matre Ecclesia universaliter, hoc de virgine Maria singulariter ; et quod de virgine matre Maria specialiter, id de Virgine matre Ecclesia generaliter jure intelligitur, et cum de alterutra sermo textitur, fere permittim et indifferenter de utraque sententia intelligitur. Unaquæque etiam fidelis anima, Verbi Dei sponsa, Christi mater, filia, et soror, virgo et secunda suapte ratione intelligitur. Dicitur ergo universaliter pro Ecclesia, et specialiter pro Maria, singulariter quoque pro fidei anima, ab ipsa Dei sapientia, quod Patris est Verbum.

In omnibus requiem quæsi, etc. Ubique et in omnibus divina sapientia est, quæ a fine usque ad finem, id est ab omnium principio ad usque omnium finem, attingens, sua ubique pressit vestigia, quibus investigari et inveniri possit ; sed in solis mentibus sua imagine et similitudine præditis requiescit ac jocundatur, aut laborat et molestatur : Unde de quibusdam conqueritur dicens : *Laboravi sustinens (Isa. 1)*, et alibi : *Quia molesti estis et Deo meo (Isa. vii)*. De aliis quidem cum quibus pausat ac requiescit, dicit : *Noli mihi molestus esse, ecce pueri mei mecum sunt in cubili (Luc. xi)*. Sicut enim similia de similitudine in consimilibus naturaliter magis gaudet ; sic de similitudine in consimilibus inventa plures naturaliter dolent. Quomodo ergo sic falli potuit sapientia, ut in omnibus mentibus videlicet requiem quæreret, quam in paucis aut omnino nullis plene inveniret ? Sed quod mirabilis est, eo usque incrassata est et impinguata, quæ de subtilitate cerebri Jovis nata est illa Minerva, ut in arbore etiam ficus fructum quæreret (et fortasse non in tempore fructus) et non inveniret ? tempus est enim omni rei sub cœlo ; nam super cœlum sicut nec temporalis, ita nec tempus. In solis ergo sapientibus requiescit sapientia. *Thesaurus desiderabilis*, ait Sapiens de sapientia loquens, *requiescit in ore sapientis (Prov. xxi)* : stulto autem gravis est et contraria, et ideo colit eam, ac substantiam quam cum patre et fratre posset domi habere quietam et opimam, in regione longinqua profugus, luxuriose vivendo profligat. Sapientem autem non solum facit rerum cognitio, sed bonarum electio, et malorum reprobatio. Hinc etenim de Eutyri et mollis alumno rite dicitur : *Ut sciat reprobare ma-*

lum, et eligere bonum (Isa. vii). Tale siquidem rationalis animæ triclinium, ubi habitaret et requiesceret, ædificavit sibi sapientia, id est rationale, irascibile, concupiscibile, quatenus per rationem discerneret inter amicum et inimicum, inter virum et mœchum ; et per irascibilitatem utrarumque hostem puta rationis et concupiscentiæ, aut non admitteret, aut incante admissum zelo fortiter eiceret ; per concupiscibilitatem solum amicum et legitimum virum et desideraret, admitteret, diligeretque, et ei soli secum requiem præstaret.

De ratione igitur scientia oritur, de irascibilitate reprobatio, de concupiscibilitate electio. Sapiens ergo qui scit per rationem bona et mala, et reprobatur oditque per zelum omnia mala ; eligit autem, amatque per concupiscibilitatem sola bona, sapientiæ in se domum ædificat, et requiem præstat. Thalâmum quoque collocat, aut cubile parat, ubi secretius delictetur et pauset, juxta quod studiosiorem, et ferventiorum, et affectuosiorum in istis se exhibet. In omnibus igitur jure requiem quærit, qui omnes in quibus requiescere posset, tales erravit. Sed in omnibus requiem minime invenit, quoniam non omnis in eo quod acceperat, permansit. Ipse autem quod commendarat, quare non repeteret ? quod exhibuerat, quare non exigeret ? ubi seminarat, quare non meteret ? Sic nimirum Adam, quem ante peccatum in paradisi claritate et luce posuerat, post peccatum ibidem quæsit ; quem cum ibi minime reperisset, fugerat enim propter peccatum ad latebras, clamore persecutus ait : *Adam, ubi es ? (Gen. iii)*. Ac si diceret : Ubi te posui, non es ; et ubi es, non te posui. Non sequor a tenebras, non sequor ad umbram, quem in luce et claritate dimisi. Sed quid facimus, fratres ? utique omne commissum nec simpliciter, sed cum fenore quia multiplicandum tradidit ; omne quod donavit, sapientia juste exigit, et quod posuit quærit. Lascivia quidem cum meretricibus luxuriose vivendo totum profligavit : infirmata in paupertate virtus nostra, quod consumptum est, simpliciter et sine lucro reportare nequit. Prorsus dubio quos justitia veraciter accusat, judicium districte condemnat, nisi sola misericordia misericorditer intercedat. Justitia totam exigit, malitia totum absumpsit, infirmitas nihil restituit, judicium nihil remittit. Veniat igitur, et interveniat misericordia, obviam justitiæ, quoniam tempus miserendi, juxta quod tempus et tempus omni rei sub cœlo, ut prosequens apprehendat Adam errantem, sicut ovem pereuntem in deserto : quem persecuta olim justitia deprehendit sub arbore latitantem in paradiso. Veniat prope usque ad tenebras et umbram mortis misericordia, quærere, quod perierat, quia in luce manens justitia in umbra absconsum perditum a longe per clamorem increpat, *Adam, ubi es ?* Ubi est miseria, veniat misericordia, quia ubi est injustitia, venire non potest justitia. Veniat denique ipsa sapientia præparare misericordiæ salum,

quæ olim ædificavit justitiæ domum. *In misericordia*, inquit, *præparabitur tibi solium* (Isa. xvi). In justitia namque in sanctis angelis paravit sibi sapientia solium excelsum, in hominibus vero in misericordia elevatum: unde et Isaias justum et misericordem Dominum sedentem contemplatur super solium excelsum et elevatum.

Veniat ergo misericordia, et de vetusta ac ruinosa domo ventis et pluviis patula, volucris cœli ac bestiis silvæ exposita; in qua homo habitare non audet, et Filius hominis non quiescit, novum sibi arte nova renovet habitaculum, ubi Filius hominis caput reclinet, et interim paululum pauset, sicut scriptum est: *Dormite jam, et requiescite*; et continuo: *Surgite, eamus hinc* (Matth. xvi). Modica enim et brevis hic est requies sanctorum, labor vero magnus ac fere continuus. Veniat tandem ad vetustum æternus, et ut veterem renovet innovans omnia, quodammodo ipse inveterascat, et sicut arte nova ac inaudita, inclinata est æterna majestas, ut in nos novi capitis altitudo totum corpus innovans superveniret; obscurata quodammodo et obumbrata lux, ut cæcis et antiquis tenebris nova lux oriretur: sic quodammodo æternitas inveterata est, ut inde veteribus novitas nasceretur; et sicut sua exinanitione vacuum replevit, sua paupertate egenum ditavit, sua stultitia fatuum erudit, sua infirmitate debilem roboravit, sua captivitate captivum redemit, suis vinculis ligatum solvit, sua denique morte mortuum vivificavit: sic sua vetustate veterem innovavit. Ubique enim quod minus est Deo, majus est hominibus. Nonne igitur per vetustatem Dominus novam de veteri hæreditatem, in qua moraretur; et tabernaculum, ubi requiesceret, arte nova renovavit: qui in omnibus ante requiem quæsit, et nusquam invenit? Unde et sequitur: *Et in hæreditate Domini morabor*. Hæreditas enim Domini, universaliter Ecclesia, specialiter Maria, singulariter quæque fidelis anima. In tabernaculo uteri Mariæ moratus est Christus novem mensibus; in tabernaculo fidei Ecclesiæ usque ad consummationem sæculi, in cognitione et dilectione fidelis animæ in sæcula sæculorum morabitur. Unde sequitur:

Tunc præcepit, et dixit mihi Creator omnium, etc. (Eccli. xxiv.) Vox ipsius hæreditatis. Cum enim ubique, sicut dictum est, requiem quæsisset, et nusquam invenisset; tunc sequestravit sibi populum Judæorum in hæreditatem, cui per Moysen præcepit et dixit, id est præcepta dictavit. Et qui creavit hac secunda creatione Synagoga matrem Ecclesiæ, requievit in tabernaculo suo, id est in tabernaculo fœderis; in Ecclesia autem similiter nunc in sacramento sui corporis. Cum etiam per omnes mulieres, de qua nasceretur, quasi quæsisset, selectim assumpsit sibi Mariam; unde et benedicta dicitur in mulieribus: et tunc per Spiritum sanctum intus præcepit illi de contemptu commistionis carnalis, de amore virginitalis, et per archangelum Gabrielem dixit ei

PATROL. CXCIV.

foris, quod Christum conciperet de Spiritu sancto, quem jam iatus hæbebat. Et postea qui creaverat eam novam creaturam in seipso, requievit in utero suo Christus. Unicuique etiam fidei animæ ad salutem prædestinatæ quando vult, et quomodo vult, et intus per propriam rationem, qua illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, et per inspirationem gratiæ, qua pluviam voluntariam segregat hæreditati suæ, et foris per doctrinam et creaturam, ubi quæ per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur, præcipit et dicit Sapientia; et quæ sic creat et format eam in Christo Jesu in operibus bonis, requiescit in conscientia ipsius. *Et dixit mihi: In Jacob inhabitata, et in Israel hærediture* (Eccli. xxiv). Vox Patris ad sapientiam Christum. Sapientia habitat in Jacob, hæreditatur in Israel; sed in solis et in omnibus electis Patris sui mittit radices. Omnis enim plantatio, quam non plantavit Pater cœlestis, quantumvis crescat, quantumvis floreat, tandem eradicabitur. Neque enim Filii est dare regnum, nisi quibus paratum est a Patre (Matth. xx). Non igitur ubicunque sapientia habitat, hæreditatur; nec ubicunque hæreditatur, mittit radices. Cadent enim ab hæreditate mille, et de habitaculo decem millia; ad electos vero non approximabit ruina: generatio enim cœlestis tanquam radix fortissima conservat eos. Vel, si placet, in activis habitat, qui, supplantatis vitis, bonis desudant in operibus; et in contemplativis jam quasi hæreditatur, qui bonam partem elegerunt, quæ non auferetur ab eis. In utrisque vero electis mittit radices sapientia, quæ contra omnem impetum et vim vectorum servaverat utrosque. Et secundum hunc modum cæteræ distinctiones, ordinibus licet permutatis, facile currunt. Verumtamen in Ecclesia actio et contemplatio duæ vitæ, in Maria circa Christum duo plenissima officia: in singulis nobis utilissimæ permutationes et vicissitudines necessariæ. Quod enim caret alterna requie, interim durable non est. Quod et in nobis adimplere dignetur per intercessionem beatæ Mariæ Christus: qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO LII.

IN EODEM FESTO II.

Quæ est ista, quæ ascendit de deserto, deliciis affluens, innixa super dilectum suum? (Cant. viii.) Ferme in principio epithalamii hujus apparet nescio quæ mirabilis, quasi in deserto jacens, ardens et fumans, ignem in se retinens occultum, fumum sursum dirigens manifestum, tanquam virgulam, odoriferam quoque, tanquam ex aromatibus myrrhæ et thuris, et universi pulveris pigmentarii: de qua dicitur: *Quæ est ista, quæ ascendit per desertum, sicut virgula fumi?* (Cant. iii.) In progressu vero alia quædam, aut fortasse propter profectum virtutis eadem, quæ jam *consurgens progreditur*, nec tota statim clara aut lucida, sed quasi aurora (Cant. vi), quæ de confinio noctis diescit in clarum lucem.

Pulchra quoque ut luna, quæ tota non est pulchra; *A electa etiam ut sol* (*Gant. vi*), qui licet totus lucidus, non tamen totus placidus. Fulget enim et torret, et quantum quidem ex fulgore placet, tantum quandoque ex fervore nocet. Sunt enim aliqua in rerum naturis, quæ lucem solis eligunt, sed calorem refugiunt; et nonnulla quæ calore foventur, luce autem offenduntur; quibus calor amicus, splendor contrarius; splendor amicus, calor contrarius. *Terribilis tandem, ut castrorum acies ordinata* (*ibid.*), sed nondum pacata. Acies quidem ordinata esse potest, sed dum acies est, secura et omnino pacifica, vel pacata esse nequaquam potest. Circa finem vero tertia cæteris mirabilior et excellentior apprimet, nec jacens et fumans per desertum, nec consurgens et progrediens de deserto, apparet; sed virtute multa et alacritate mirascendens de deserto, tota non dico circumdata aut plena deliciis, sed superabundans et affluens, præ nimia teneritudine seipsam non sustinens, sicut Esther illa regina ascendens de triclinio feminarum in palatium regis Assueri (*Esther xv*), innixa et incumbens super dilectum suum. Et hæc fortasse est ista regina mundi, quæ hodie de hoc mundo et sæculo nequam eripitur; quæ in præsentis Ecclesiæ triclinio super conjuges et viduas cum virginibus lota et ornata, et his omnibus amplius. Quia etsi multæ filiarum congregaverunt divitias, ista supergressa est universas. Hodie rogatura pro populo ingreditur ad regem Filium, et sponsum suum: cujus faciem majestatis nec mater ipsa tolerat, nisi et rex in signum clementiæ auream virgam porrexerit. Nisi enim divinam ac immensam majestatem connaturalis et coequalis contemperaverit bonitas, intolerabilis et inaccessibleis est omni creaturæ. Ante hanc quippe prophetæ corruunt, et cum ab ipsa per clementiam tandem eriguntur, diu languent et marcescunt; virtutes quoque cælorum in fine movebuntur, et tremunt. Securius tamen omnibus mater ad filium ingreditur; nec tam quia sola genuit, quam quia singulariter dilexit. *Inmixta*, inquit, non super filium, sed *super dilectum*. Potest enim filius esse, vel frater, vel pater, vel sponsus, vel quilibet hujusmodi, et non diligere; dilectus autem omnino non potest esse, et non diligere.

Ascendit igitur hodie Maria de mundi hujus deserto; non sine admiratione cælestium virtutum, quæ tale aliquid antehac non viderunt, ut supra earum omnium choros et sedes de hoc mundo aliquis evolveret ac resideret. Unde et dictum est: *Quæ est ista, quæ ascendit de deserto, deliciis affluens?* Deliciæ sunt virtutum fructus, quæ dum pullulant, aut florent, aut immaturos adhuc fructus formant, habent aliquid amaritudinis, et difficultatis, et mæroris; sed exercitatis ad extremum per eas pacatissimum ac suavissimum ferent justitiæ fructum. Sicut enim tempore maturitatis, rejectis corticibus, apertis testis, ad nuclei tandem suavi-

tatem ac dulcedinem pervenitur; et quod diu elaboratum est, cum suavitate et læticia carpitur, sic nimirum post hanc vitam exercitiis virtutum omnimodis evacuatis, in ipsis solis et puris et nudis deliciabimur. In quibus quoniam in hac vita beata Virgo Maria plus omnibus floruit (unde merito in Nazareth de ipso Spiritu sancto immediate concepit), in illa cœlesti sede, tanquam in domo panis, abundantius omnibus deliciis affluit, innixa ubique super dilectum, quem feliciter fide et dilectione, corde quam carne gestavit. Unde et dictum est: *Quinimo, beati qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud* (*Luc. xi*). Interim autem donec metat myrrham suam maturam sponsum cum aromatibus suis, frequenti visitatione descendat in hortum nucum, ut inspiciat si florent vineæ, et germinant mala Punica. Præterea, charissimi, in nobis ipsis per profectum spiritualis conversationis ascensiones hujusmodi non incongrue quotidie deprehenduntur, juxta quod scriptum est: *Ascensiones in corde suo disposuit, etc.* (*Psal. lxxxiii*.) Et alibi: *Qui nos conregnare fecit, et consedere secum in cælestibus* (*Ephes. ii*). Est igitur animæ rationalis sicut mystica quedam mors, sic nativitas, resurrectio, ascensio et regnum; et omnia ferme celebrantur intus mysteria-liter, quæ foris aguntur historialiter. Moritur ergo anima Deo per inobedientiam, et nascitur diabolo et mundo. Unde est: *Maledictus vir, qui nuntiavit patri meo, dicens: Natus est tibi puer masculus* (*Jer. xx*). Malum est ut nascatur filia diabolo, pejus ut nascatur masculus. Moritur quoque anima diabolo; et nascitur Deo per pœnitentiam.

Primus itaque motus est in peccatis mortui ad vitam contritio cordis: quæ dum jugi præcelsentium malorum inspectione compungitur, et dolore accenditur; quasi quemdam intus gehennæ ignem creat, qui sursum per confessionem oris fumat. Et quoniam sicut contritio cordis absque confessione oris non sufficit, sic confessio oris sine emendatione operis non proficit. Apponuntur aromata, ut fenum bene redolere faciant, et confitentem peccata sua, operum suavi redolentia correctum cunctis ostendant, maxime autem myrrhæ et thuris; quia omnium dæmoniorum dirissimum genus jejuniis et oratione facile ejicitur: universi etiam pulveris pigmentarii, quia post compunctionem cordis et confessionem oris, carnis quoque afflictionem, et puram ad Dominum orationem, negligi non oportet eleemosynarum largitatem; quæ tanquam pulvis de terrena substantia, quæ necessitati superfluit, minutatim dispergitur. *Dispersit, inquit, dedit pauperibus* (*Psal. cxii*). Et quid sequitur? *Justitia ejus manet in sæculum sæculi*. Ergo talem conversationem pœnitentis sequitur justitia, de valle lacrynarum consurgens, et progrediens videlicet aurora. *Date*, ait Salvator, *eleemosynam et omnia mundi sunt vobis* (*Luc. xi*). Verumtamen ea est eleemosyna ordinata, quæ seipsam minime præterit, quæ sui met prius meminit, sicut scriptum est: *Miserere*

animæ tuæ placens Deo (Eccli. xxx). Itaque, frater, per contritionem, confessionem, mortificationem, et orationem, tui et Dei optime memineris; per eleemosynam vero, proximi pie recorderis; et per pœnitentiæ gratiam cuncta restauras, qui per transgressionis offensam te, ac Deum, et proximum profligaras; quemque compunctio de mortuis ad vitam in vulva concepit, confessio edidit; cui abstinentia umbilicum præcidit, ratio lavit, eleemosyna sale salivit, justitia tandem mundum suscipit, et virtutum pannis involvit, vestitumque de tenebris ad lumen trahit. Fumus namque odoris quidpiam habere potest, sed splendoris nihil potest: aurora vero aliquid habet lucis, quæ primus est ad gloriam justitiæ progressus; luna autem fere tota lucet. Sol quidem tenebrarum nihil habet, acies autem ordinata etiam terret. Ita quippe primus est justitiæ gradus, in semetipso per innocentiam justitiæ lumen habere; secundus, per operationem bonam, aliis ut ipsum sequantur lucem præbere; tertius, justitiæ zelo in lucidos, ut plus luceant, fervere; quartus sua incomparabili luce, et intolerabili quadam majestate terribilem apparere.

Veruntamen vix innocentia hic plena possidetur, et vera, quæ nec sibi nec cuiquam nocet; nec operatio absque omni furo facile splendet; zelusque sine omni impetu difficile fervet; ordinataque congeries auctoritate pacifica rarissime terret. Unde necesse fuit apparere adhuc tertiam, quæ tota deliciis affluat, neminem sicut sol urat per diem, aut ut luna per noctem, id est aut operatione aut increpatione scandalizet; cunctos sua mansuetudine et venustate demulceat, et placet: de quali scriptum est: *Et invenit gratiam in conspectu omnis carnis. Magnificavit eum in conspectu inimicorum, et in verbis suis monstra placavit (Eccli. xlii, xlv).* Vidimus tamen hominem, habentem utique aliquid super hominem: de cujus operatione aut increpatione cum aliqui perusti contra absentem murmurassent, tanto placore simul et terrore divina ei quædam amanda majestas et reverenda charitas rutilabat in vultu; et in labiis tanta erat gratia diffusa, ut in ejus aspectu illico deliniti, semetipsos quod eum reprehendissent, reprehenderent; ipsius omnia amarent, laudarent, prædicarent. Cujus sancta anima deliciis vere affluat, sicut in ejus scripturis facile est dignoscere; et maxime in his quæ in Canticis canticorum scripsit. Sanctum namque Bernardum abbatem Clarævallensium loquimur. Ergo quibus erat absens, sol et luna et acies erat terribilis, præsens perfundeat, quibus ipse semper affluat, deliciis: ita cunctis et amore terribilis et terrore amabilis, ut nemo in ejus verbo vel disciplina, ulla pusillanimitate deficeret, aut impatientia ureretur, aut tabesceret invidia. Hic igitur, dilectissimi, est in hac vita supremus justitiæ gradus. Primus etenim est innocentia, quæ nemini malum facit. Secundus munificentia, quæ quibus potest bene facit, omnibus autem bene cupit, quibus valet benefica, om-

nibus benevola. Sicut enim eleemosyna peccatoris peccata redimit, sic misericordia justi ipsum ad majorem justitiam excolit, ut qui justus est justificetur adhuc (*Apoc. xxii*): peccatoris autem avaritia eum deorsum semper mergit, ut qui in sordibus est sordescat adhuc (*ibid.*). Tertius zelus, ubi paranymphus amore sponsi fervens, sponsam ab amore tepere non sinit. Quartus auctoritas, quæ absque alia potestate, sola virtutis gratia et sanctimonie fama venerabilis cunctis existit. Quintus charitas, quæ super omnia omnibus gratiosa et amabilis existit; speciosa per profectum justitiæ, et suavis per summum in deliciis suis. Sicut ista sancta Dei Genitrix in vita sua, et amplius hodie in morte sua, quæ ad Filium suum hodie ascendit, ubi pro nobis orare dignetur ipsum, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO LIII.

IN EODEM FESTO III.

Tenuisti manum dexteram meam, et in voluntate tua deduxisti me, et cum gloria suscepisti me (Psal. lxxii). Tria dixit, tenuit, deduxit, suscepit. Tenuit, ne caderet; deduxit, ne erraret; suscepit, ne deficeret. Tenuit igitur ad statum, deduxit ad profectum, suscepit ad perfectum. Sed quis, quem tenuit; et quomodo deduxit, aut suscepit? Tenuit, inquit, dexteram, deduxit in voluntate, suscepit in claritate. Tenuit in fide, deduxit in spe, suscepit in re. Vox interim est fidelis animæ ereptæ de laqueo venantium; quæ laqueo contrito liberata est, et assumpta gratias agit liberatori suo, donec simul omnis Ecclesia in fine hæc psallat, considerans ubi jacuerit et qualis, qua transierit et quomodo, ubi locata sit et a quo, quo demersa fuerit et quare. Horum siquidem omnium contemplatio ei valebit, ac semper ad gratiarum actiones de novo instaurabit. His etenim articulis omnis Scriptura divina distinguitur, maximeque psalterium; quod additis duobus, id est unde primum in casum venerit, et qualiter, decachordum plenissime invenitur. *In psalterio, inquit, decem chordarum psallite ei (Psal. xxxii).* Dicat ergo, et altius psallat Virgo Mater Maria, quæ supergressa est universas, gratias agens filio carnis suæ, fratri gratiæ suæ, secundum quod est primogenitus in multis fratribus; patri nature suæ, domino vitæ suæ, redemptori animæ suæ, tentori tandem status sui, ductori profectus sui, susceptori hodie spiritus sui: dicat: *Tenuisti manum dexteram meam.* Sinistra manus vita carnis, et prosperitas ipsius. Hanc quodammodo dimisit, qui eam paupertati, dolori, infirmitati, morti exposuit; sed ubique dexteram tenuit, qui in omnibus animam servavit, patientiam dedit, meritum auxit. Quorundam sinistram Dominus tenet ac dextram dimittit, quorundam dexteram tenet et sinistram dimittit; quorundam utramque dimittit, paucorum omnino utramque tenet. *Tenuit ergo, inquit, dexteram meam.* Ubi sunt qui de sinistra conqueruntur.

atur? Mater Christi de sola dextra gloriatur, et pro suavitate et abundantia gloriæ, in qua suscepta est, etiam quæ passa est inter luera enumerat. Experimento enim jam didicit, quod diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Talis quidam patrum iudex inventus est, qui utraque manu in prælio Domini utebatur pro dextera: unde ambidexter dictus est (*Judic. iii*). Talis et apostolus Paulus, qui ubique et in omnibus institutus est, qui scit abundare et penuriam pati, qui gloriatur in tribulationibus et infirmitatibus libenter, qui per infamiam et bonam famam, per gloriam et ignobilitatem medius incedit (*Philipp. iv*; *Rom. v*; *II Cor. vi*). Joannes quoque Baptista, non ut arundo flexibilis, vento circumfertur favoris, vel vituperii, et ipso attestante ad Judæos, medius eorum stat, quem ipsi nesciunt, id est Jesus. Virtutes enim mediæ sunt, sicut ait etiam gentilis:

Virtus est medium vitiorum, utrinque reductum;
(HORAT. *Epist.*, l. i, ep. 18, v. 9.)

quas nesciunt, qui prosperitatibus tument, et adversitatibus tabescunt.

Et in voluntate tua deduxisti me. Tua, inquit, non mea. Nec in voluntate sua deducta est Maria; et in Evangelio docentur apostoli orare Patrem, *Fiat voluntas tua* (*Matth. vi*). Et nescio qui stulti, et maxime, qui propria voluntate abdicata, professi sunt obedientiam hominibus, pro sua voluntate quotidie litigant, et in multis contra Deum murmurant, et ejus ordinationi repugnant, dum potestati quæ est ab ipso rebellant, sui disponentes esse cupientes. Sic et sic, inquit, faciemus; et tunc hoc, et tunc illud; et quod adhuc dementius est, alios omnes docere volunt, et ad suam voluntatem omnia actitari. Sic et sic, inquit, facere deberent. Cumque secus aliquid fit, murmurant, detrahunt, judicant, et condemnant. Ecce quo demersi sunt, qui ad alienum imperium omnia facere debent, et ab aliis deluci contemunt; sibi ductores, sui præcipitatores. *In voluntate, inquit, tua deduxisti me.* Homo prociac, et in voluntate sua obstinatus, jure ab omnibus vituperatur; et tamen hac sola occasione omnis controversia nascitur, omnis lis et contentio gignitur. Ideo enim quisque contendit, quia quod sibi videtur, et placet, et vult, contra alium qui aliud vult, defendit. Et hoc inter homines aliquando nonnullam potest vel justitiam vel excusationem habere, contra Deum vero sola impietas est omnis inobedientia. Huic etenim omnium Auctori, Rectori et Judici omnes subjacere debent humili voluntate; quod etiam si nolunt, faciunt servili necessitate. *In voluntate igitur tua deduxisti me,* pie dicit, qui pie obedivit, qui pie gratias agit ei, qui eum utiliter deduxit. Tenet enim Dominus electos suos fortiter, deducit utiliter, suscipit feliciter. *Et cum gloria, inquit, suscepisti me.* Suscipit ad requiem, qui in labore servierat. Suscipit in cælis, a quo suscipitur in terris. *Ego, inquit, diligentes me diligo* (*Prov. viii*), et suscipientes me suscipio. *Qui autem con-*

temnunt me, erunt ignobiles (*I Reg. ii*); et qui non suscipiunt me, erunt execrabiles. Suscipit ergo hodie illam matrem in cælis, quæ illum suscepit filium in terris; et quæ suscepit illum in utero, suscipitur ab illo in regno. Et quid multa? Unusquisque sicut suscipit, sic suscipietur; et sicut abjicit, sic abjicietur. Ista ergo sicut singulariter suscepit, sic est singulariter suscepta. Martha suscepit in domo, ista in utero. Martha nescio quem cibum exteriorem ministravit; ista lacte suo proprium fetum pavit. Nescio quæ induit eum veste, ista induit eum carne. Mariæ Magdalenz dimissa sunt multa, quoniam dilexit multum; isti donata sunt plurima, quoniam dilexit plurimum; et plurimum diligit, quia plurimum suscepit.

B Dilectioni itaque dimittitur debitum, et donatur indebitum; et utroque crescit dilectio, et ex dilectione comparatur utrumque. Dilectio itaque hostia peccatorum, dilectio præmium beatorum. Verumtamen ut diligi possit a nobis Deus, prius in nobis creat Deus, ea videlicet dilectione, qua nos prævenit, ut eum diligamus. Unde beatus ille discipulus, quem diligebat Jesus: *Non quasi, inquit, dilexerimus eum prius, sed quoniam ipse prior dilexit nos* (*I Joan. iv*). Præveniens itaque dilectio dexteram nostram apprehendit et tenet: *Misericordia, inquit, ejus præveniet me* (*Psal. lvm*). Dilectio vero adjuvans deducit; *Et misericordia tua, inquit, ejus adjuvabat me* (*Psal. xciii*). Dilectio autem subsequens suscipit; *Et misericordia, inquit, ejus subsequetur me omnibus diebus vite mee* (*Psal. cxii*). Prima dilectio inimicum reconciliat, secunda amicum justificat, tertia filium glorificat. Nam quos prædestinavit, hos vocavit; et quos vocavit, hos justificavit; et quos justificavit, hos et magnificavit. Itaque dilectio et antequam aliquid essemus, prædestinavit nobis, in quo semper beati essemus, et quos prædestinavit, hos in voluntate sua apprehendit, tenet et deducit per omnia, faciens in nobis omnia. Deus est enim qui operatur in nobis et velle et posse, pro bona voluntate, donec suscipiat nos in gloria, quam nobis impetret Virgo Mater a Filio suo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO LIV.

IN NATIVITATE BEATÆ MARIE.

Memoriam fecit mirabilium suorum misericors et miserator Dominus (*Psal. cx*). In principio, dilectissimi, mirabiliter fecit Deus huic, in quo habitamus, de nihilo mundum; in fine vero mirabilis de ipso inveterato et decrepito facit novum. Sicut enim in Testamento veteri novum Testamentum continebatur, cujus primum fuit umbra et ipsum corpus; primum figura, et ipsum veritas; sic et in populo veteri populus novus, et in homine veteri homo novus, et in ipso mundo veteri mundus novus, et ubique quod mirabiliter dictum vel factum est, mirabilius in sacramento recapitulatur, et commemoratur. A capite ergo cuncta revolvuntur.

Omnia enim priora posteriorum sunt figuræ, quæ nunc suis incipiunt revelari temporibus; et hæc ipsa involucria quædam sunt, et exemplaria futurorum. Et sicut ista prioribus magis vera et manifesta, sic et istis illa futura, ut semper in imagine et quadam vanitate pertranseat universa vanitas, omnis homo vivens, donec ad nudam, et manifestam, et stabilem veritatis faciem perveniat. Unde scriptum est de consummato et perfecto: *Ideo stabilita sunt bona illius in Domino (Eccli. xxxi)*. Et alibi: *Donec stabiliat, et ponat Jerusalem laudem in terra (Isa. lxi)*. Salvator quoque discipulis promittit ostendere eis in futuro seipsum. Moyses autem ante tempus id postulans minime impetravit. *Si inveni, inquit, gratiam coram te, ostende mihi teipsum (Exod. xxxiv)*. In principio igitur primi mundi creavit Deus cælum et terram; in principio secundi mundi creavit terram et cælum, et de terra cælum. Maria namque, cujus hodie recolitur nativitas, secundum carnis originem de terra terrena est, et ipsa terra: de ipsa vero fit fructus ventris ejus de cælo cælestis, et ipse cælum. Et sicut ibi elementa quatuor, ex quibus universitas corporalis componitur, historialiter creantur, ordinantur, ornantur: ita hic mysterialiter sponsus et sponsa, tanquam cælum et terra, subjecti ac prælati; vel contemplativi et activi, creantur, ordinantur, ornantur. Et sicut ibi stella a stella differt in claritate, ita hic alius lucet sermone sapientiæ, ut præsit diei; alius scientia, ut præsit nocti.

Alii quoque gratias habent minores, in ministerium signorum ac temporum, suoque loco et dono fulgent in firmamento novo, quod non commovebitur. Sed fortiter dividit inter aquas superiores et inferiores; ne ruptis cataractis commisceantur, et diluvium faciant. Habet enim mundus diluvium suum, de quo scriptum est: *Dominus diluvium inhabitare facit; et sedebit Dominus rex in æternum (Psal. xxiii)*. Ibi factus est die sexto (*Gen. ii*) homo ad imaginem et similitudinem Dei; hic Deus sit ætate sexta ad imaginem et similitudinem hominis. Ibi de terra fit homo; hic de Maria fit Deus. Ibi de terra adhuc incorrupta et Virgine homo rectus, et ipse virgo; hic de Maria semper incorrupta ac virgine Deus justus, et ipse faciens virgines. Ibi de viri latere mulier sine muliere creata est; hic de mulieris utero sine viro vir generatur. Ibi de dormientis costa femina in adiutorium ædificatur; hic de Christi latere morientis sponsa consecratur. Ibi pro costa caro suppletur; hic pro virtute quæ datur, infirmitas suscipitur. Ibi duo in carne una; hic jam non duo, sed unus in spiritu uno. Ibi propter uxorem relinquet homo patrem et matrem, et adhærebit illi; hic sacramentum hoc magnum apparet in Christo et in Ecclesia (*Ephes. v*); quia quasi Patrem reliquit et matrem, dum a Patre descendit, et Synagogam deseruit, ut Ecclesiæ gentium adhæret. Ibi homo creatus in paradiso ponitur voluptatis; hic homo renovatus in Ecclesia ponitur spiri-

tualium deliciarum opulenta, et omnigeno gratiarum flore decorata, virtutum fructu suavi, ut operetur ibi homo cum timore et tremore salutem suam, custodiatque semper circumspecte, quod acquisivit a create, sicut scriptum est: *Qui se existimat stare, videat ne cadat (I Cor. x)*.

Et quid multa? Omnia, quæ ibi actualiter facta narrantur in illo actuali ac sensibili mundo, hodie recapitulari incipiunt in hoc mystico ac spirituali mundo, et memoriam facere incipit Deus omnium quæ fecit, renovans universa, ac sublevans, sicut scriptum est: *Ecce nova facio omnia (Apoc. xxi)*. Et: *Si exultatus fuero a terra, omnia traham ad meipsum (Joan. xii)*. Ideo quippe sursum in ære mori voluit, suspensus a terra, ut hominem terrenum ad spiritualem statum elevarer; donec ad extremum ad cælum eum sustolleret et in cælesti qualitate perficeret. Natus nimirum in terra, in ære moritur, et in cælum ascendit, quia primum hominem in mundo suo terreno fecit terrenum, secundum in suo mundo spirituali spiritualem, tertium in suo mundo cælesti cælestem facturum. Primus mundus historicus, cujus conditionem ac gubernationem narrat Vetus Testamentum. Secundus moralis, et allegoricus, cujus conditionem et gubernationem narrat Evangelium. Tertius anagogicus, id est sursum ductivus, cujus statum nemo scit, nisi qui accipit. Vetus quippe Testamentum creationem narrat primi mundi, et portentum operationem secundi. Novum vero Testamentum primi reconciliationem annuntiat, quæ est creatio secundi; et pollicetur, quem præsignat, statum tertii: *Vespere, inquit, et mane, et meridie, narrabo et annuntiabo: et exaudiet vocem meam (Psal. lxxv)*. Vespere moritur homo terrenus ac vetus in mundo veteri, videntibus filiis vetustatis; mane resurgit homo novus, et apparet in mundo novo filiis novitatis; meridie ascendit in cælum cælestis, et apparet in conspectu paternæ majestatis, sanctis angelis mirantibus, ac dicentibus: *Quis est iste, qui venit de Edom, etc. (Isa. lxxiii)*. Ubi exauditur pro sua reverentia, interpellans pro nobis: propter quod scriptum est: *Exaudiet vocem meam*. Locatus igitur, et regnans in tertio mundo, orat Patrem pro his quos extrahit de primo mundo, et ponit interim in secundo, sicut scriptum est: *Non rogo pro mundo, sed pro his quos dedisti mihi de mundo (Joan. xvii)*. Sic enim creatus est homo extra paradisum, ac postmodum positus in paradiso, deinde ponendus in cælo. Sed cum per culpam inobedientiæ recessit a Deo, per justitiam vindictæ recessit a mente caro; et projecta est ipsa de paradiso, et sic agit totus homo in exsilio. Neque enim in tali corpore creata, vel posita est anima, nec in tali mundo corpus.

Anima igitur peregrinatur in tali corpore, et corpus in tali mundo. Ordinatus quippe, ac naturalis status hominis erat, cum spiritus Deo, caro spiritui, mundus carni subjectus fuerat, et in ipso spiritu affectio carni subjacuerat. Et hic talis primus

naturalis mundus, aureum Saturni sæculum, aureaque catena poetæ. Quam cum inobedientia rupisset inter spiritum et Deum, concupiscentia inter carnem et spiritum, ac demum maledictio inter operationem carnis et mundum : apparuit subito exordinata quædam rerum facies, quæ chaos, tenebræ, et abyssus merito dicta est : unde extractum se memoravit, qui per gratiam nova in Christo creatura in novo mundo positus, psallit: *Quantas ostendisti mihi tribulationes multas et malas, et conversus vivificasti me, et de abyssis terræ reduzi-*

sti me (Psal. lxx). Homo enim sumptus de terra per naturam, supra locatus per gratiam, infra cecidit per culpam. Nunc enim gratias agens quis dicit : *Eduxit me de lacu miseriæ, et de luto faciis (Psal. xxxix).* Primo enim creatus de limo, secundo creatur de luto, et extrahitur de lacu, qui de terra creatus, in profundum cecidit, ac fundum non invenit. Abyssus enim sine fundo profunditas est : *Infixus sum, inquit, in limo profundis, et non est substantia (Psal. lxxviii).*

Desunt nonnulla.

ISAAC DE STELLA

EPISTOLA AD QUEMDAM FAMILIAREM SUUM DE ANIMA

Dilecto suo ALCHERO frater ISAAC, se, et quod sibi.

Cogis me, dilectissime, scire quod nescio; et quod nondum didici docere. Vis enim a nobis edoceri de anima, sed neque id quod in divinis Litteris didicimus, id est qualis fuerit ante peccatum, aut sit sub peccato, aut futura post peccatum; sed de ejus essentia et viribus, quomodo sit in corpore, vel quomodo exeat, et cætera quæ non scimus, nec noscitur noscitur, utque verum fateamur, id ipsum quod a nobis in collatione audisti, ob quod animaris aliquid amplius sperare, dum attentantes obtemperare precibus tuis, in id intendimus, a nobis elabatur, evolat, et quodammodo evanescit. Unde et in hoc ipso discimus animam nostram cum divina natura plurimam gerere similitudinem, quæ improbum scrutatorem sui reprimit dicens : *Arerte oculos tuos a me, quoniam ipsi me avolare fecerunt (Cant. vi).* Tria itaque sunt, corpus, anima et Deus. Sed horum me fateor ignorare essentiam, minusque quid corpus, quam quid anima; et quid anima, quam quid sit Deus, intelligere. Sed hoc fortasse miraberis, et esto. Verumtamen in hoc corpore quod corrumpitur, aggravatur anima; ubi et terrena inhabitatio sensum in ima deprimit, et terreni artus moribundaque membra vim hebetant depressam agentis animæ. Prædictorum itaque trium, primum occurrit ipsum corpus quod necesse est obscurum ab eo obscurata non nisi obscure videat, quanto autem ab hoc tenebroso fumo altius evaporarit, limpidius utique videbit. Unde et animam ipsam, quanto intellectus superior et purior est sensu, clarius ac certius videre quam corpus, necesse est, et ipsum Deum, quam animam, quanto intelligentia præstat intellectui. Omnis enim essen-

tie veritas in Deo est. In anima quidem aliqua ejus apparet imago; in corpore vero vix illius invenitur vestigium. Deus vero solus vere simplex est, corpus autem omne vere compositum, anima utriusque respectu utrumque dici potest. Aut si aliquod corpus simplex, anima utique simplicior, quæ omni corpore superior : Deus vero simplicissimus, qui et summus.

Hinc est ergo quod Deus omnia quæ habet, hæc est, qui omnia sua est. Corpus vero nihil eorum quæ habet, esse potest, quod nihil omnino suorum est : anima autem tanquam inter has naturas media, medie temperata est, ut et quædam suorum sit, et inde simplex; et quædam omnino non sit, et inde non vere simplex inveniat. Ut autem ad certi aliquid ligemus sententiam, Deus nec qualitatem, nec quantitatem habet. Nam cum dicitur qualis, aut quantus, non aliud quam quid sit, de eo prædicatur. Corpus vero utrumque habens, neutrum est. Anima nec quantitatem habet, quia non est corpus; nec qualitatem caret, quia non est Deus. Habere tamen quantitatem, si usquam dicitur, sive partes, ratione potius similitudinis, quam veritate compositionis intelligendum est. Habet enim vires sive potentias naturales, secundum quas virtuales seu potentiales dicitur habere partes, sicut sunt ingenium, ratio, memoria; quæ si veræ sunt animæ partes secundum quantitatem, et animas eas esse necesse est; et quot habebit partes, ex tot animabus constare eam verum erit. Omnis enim pars ejusdem naturæ invenitur cum suo toto. Omnis quippe pars corporis corpus est. Unde et omnem partem animæ, si quantitativas habet partes, animam esse aliam, necessario convincitur. Cum igitur animæ sint partes, et connaturales quidem, in-